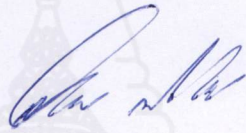

หัวข้อคุษฎีนิพนธ์ การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย
ชื่อและนามสกุล นายวิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์
แขนงวิชา รัฐประศาสนศาสตร์
สาขาวิชา วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเนียร ราชแพทยาคม
3. รองศาสตราจารย์ ดร.สุภมาส อังสุโชติ

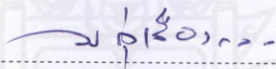
คุษฎีนิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาเอก เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2563

คณะกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์

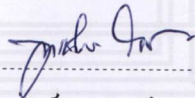
ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.จีระ ประทีป)

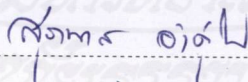
กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ)

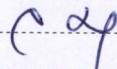
กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเนียร ราชแพทยาคม)

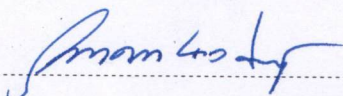
กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุภมาส อังสุโชติ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.จุมพล หินนิพานิช)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.วรางคณา จันทร์คง)

ชื่อคุณูปนิพนธ์ การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

ผู้วิจัย นายวิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์ รหัสนักศึกษา 4583000072 **ปริญญา** ปรัชญาคุณวุฒิบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ (2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเนียร ราชแพทยาคม

(3) รองศาสตราจารย์ ดร.สุภมาส อังศุโชติ **ปีการศึกษา** 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย และ (2) นำรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนไปตรวจสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในชุมชนตัวอย่าง

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีการร่างเป็นรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ก่อนนำไปตรวจสอบกับข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการสอบถามหัวหน้าหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจน 181 แห่ง และกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนยากจน 10 จังหวัดที่มีสัดส่วนคนยากจนสูงสุด 400 ครัวเรือน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง จากนั้นยืนยันรูปแบบฯ กับข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม 6 ชุมชนจาก 6 ภาคของประเทศไทย โดยใช้เครื่องมือแบบสนทนากลุ่ม แล้วจึงตรวจสอบรูปแบบฯ กับข้อมูลเชิงประจักษ์ของชุมชนตัวอย่าง 2 ชุมชนในจังหวัดชุมพร โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลสภาพชุมชนและแบบตรวจสอบรายการกิจกรรม

ผลการวิจัย (1) จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณพบว่า รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) มาตรการของรัฐและท้องถิ่น 2) แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว 3) แนวทางการดำเนินการของชุมชน และ 4) ผลการแก้ปัญหาความยากจน มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณ โดยตัวแปรมาตรการของรัฐและท้องถิ่นมีอิทธิพลต่อผลการแก้ปัญหาความยากจนมากที่สุด โดยมีทั้งอิทธิพลทางตรงและมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านอีกสองตัวแปรที่เหลือ ส่วนผลจากการสนทนากลุ่ม สอดคล้องเป็นไปตามผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ และรูปแบบดังกล่าวสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนได้ และ (2) การตรวจสอบรูปแบบกับชุมชนตัวอย่าง 2 ชุมชน พบว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของชุมชนตัวอย่างทั้งสองแห่ง โดยภายหลังการดำเนินการตามรูปแบบฯ มีผลการแก้ปัญหาความยากจน ด้านความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ดีขึ้นทั้งสองชุมชน ส่วนด้านสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ได้รับการพัฒนา และด้านประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี พบว่า ผ่านเกณฑ์ทั้งสองชุมชน

คำสำคัญ ความยากจน แก้ปัญหาความยากจน ความยากจนของชุมชน การพัฒนารูปแบบ

Dissertation title: The Model Development of Community Poverty Solving in Thailand
Researcher: Mr. Wiboon Rattanapornwong; **ID:** 458000072;
Degree: Doctor of Philosophy (Public Administration);
Dissertation advisors: (1) Dr. Waraporn Rungreungkolkich, Associate Professor;
(2) Dr. Chamnian Rajphaetyakhom, Assistant Professor; (3) Dr. Supamas Angsuchoti,
Associate Professor; **Academic year:** 2019

Abstract

The objectives of this research were to (1) develop the model for solving poverty in a community in Thailand, and (2) verify the model with the empirical data in the sample community.

This research is mixed-method by developing the model for poverty solving. The empirical data is verified by querying 181 heads of departments who are responsible for poverty solving and impoverished poor households in 10 provinces that have the highest statistics of the poor with 400 households selected by simple random sampling. The statistical method used for quantitative data analysis is frequency, percentages, mean, standard deviation, Confirmatory Factor Analysis (CFA), and Structural Equation Modeling analysis (SEM). The focus group in 6 communities from 6 regions of Thailand are also appointed, along with the empirical data checking with of 2 sample community in Chumphon province by using the community condition data form and activity program form.

The research shows that (1) the developed model consisted of 4 variables which were 1) government measures 2) personal and household behaviors 3) community guidelines and 4) goals against poverty. These variables are consistent with quantitative data. The government measures variable has the essential goals-against poverty influencing directly and indirectly through the other variables. The result in the focus group discussion is consistent with quantitative data. This model can solve poverty in a community. (2) The examination of the model with 2 sample communities shows that two villages consistent with the empirical data. By following the implementation of the model, the result of poverty solving in indicators of the ability to access essential economic and also social services standard of living to achieve an indicator earn income more than 38,000.- baht per person per year has improved in both two villages.

Keywords: Poverty, Poverty Solving, Community Poverty, Model Development

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์เรื่อง การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ต้องขอขอบพระคุณ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รศ.ดร.วราภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รศ.ดร.สุกมาส อังศุโชติ และ ผศ.ดร.จำเนียร ราชแพทยาคม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่กรุณาเสียสละเวลาช่วยให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทาง ตลอดจนตรวจทานความถูกต้องให้คุษฎีนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมถึง รศ.ดร.จีระ ประทีป และ รศ.ดร.จุมพล หนิมพานิช ที่ช่วยกรุณามาเป็นกรรมการสอบปกป้องคุษฎีนิพนธ์ ตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปรับปรุงคุษฎีนิพนธ์เล่มนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตลอดจน ผศ.ดร.ชนทัต บุญรัตนกิตติภูมิ ผศ.ดร.ไพบุลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ ผศ.ดร.ชญัญญภัค หล้าแหล่ง อ.ดร.มัลลิกา สิบงกฏ และ อ.ดร.รัชนิวรรณ แดงวิไลลักษณ์ คณาจารย์จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาในการจัดทำคุษฎีนิพนธ์เล่มนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ที่กรุณาเสียสละเวลาให้ข้อมูล ข้อคิดเห็น ทั้งใน ส่วนของผู้ตอบแบบสอบถาม และในส่วนผู้ร่วมการสนทนากลุ่ม โดยขอขอบคุณท่านผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน นราธิวาส ปัตตานี กาฬสินธุ์ นครพนม ชัยนาท ตาก บุรีรัมย์ อำนาจเจริญ และน่าน รวมถึงท่านพัฒนาการจังหวัด และเจ้าหน้าที่กรมการพัฒนาชุมชนที่เกี่ยวข้อง ที่ให้ความกรุณาช่วยประสานงานเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากผู้ให้ข้อมูล และขอขอบคุณท่านหัวหน้าหน่วยงานที่มีหน้าที่แก้ปัญหาความยากจนทุกท่าน ที่กรุณาเสียสละเวลาตอบแบบสอบถามชุดนี้ ตลอดจนท่านนายอำเภอพื้นที่เป้าหมายทั้ง 5 อำเภอ ที่ให้การสนับสนุนการสนทนากลุ่ม

ขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่าน ที่กรุณาให้ถ่ายทอดองค์ความรู้และให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยในคำแนะนำด้านวิชาการต่าง ๆ และขอขอบคุณผู้ร่วมเก็บข้อมูลวิจัย ที่ช่วยเก็บข้อมูลวิจัย และประสานงานด้านธุรการต่าง ๆ จนคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขออุทิศความสำเร็จของคุษฎีนิพนธ์เล่มนี้ ให้กับหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และผู้นำท้องถิ่น/ท้องถื่นทุกท่าน ที่มีความหวังคืออยากให้ความยากจนหมดไปจากประเทศไทย ได้นำองค์ความรู้ตลอดจนข้อค้นพบเหล่านี้ไปประกอบการดำเนินงานของแต่ละภาคส่วน เพื่อร่วมกันสรรค์สร้างการพัฒนาประเทศไทยให้ดียิ่งขึ้นไป โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

วิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์

มีนาคม 2563

การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

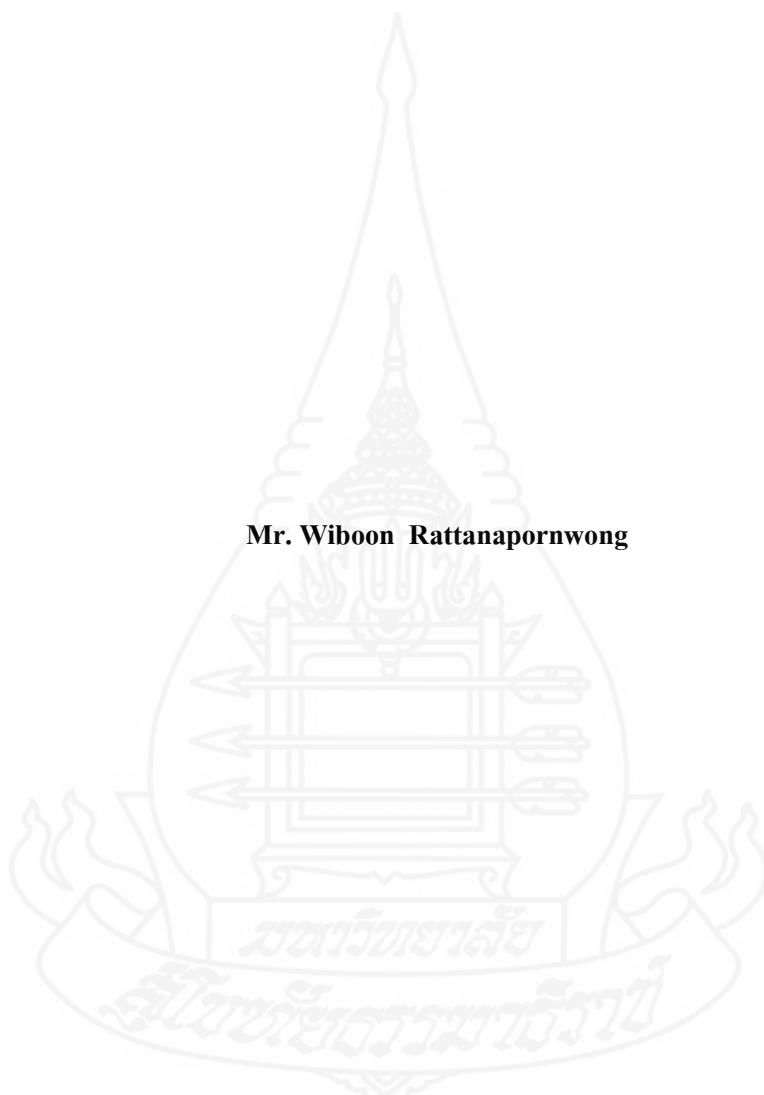
นายวิบูลย์ รัตนกรณังค์

คุณูปนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
แขนงวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2562

The Model Development of Community Poverty Solving in Thailand

Mr. Wiboon Rattanapornwong

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Doctor of Philosophy Public Administration

School of Management Science

Sukhothai Thammathirat Open University

2019

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ค
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	7
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	7
สมมติฐานการวิจัย.....	8
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	9
ขอบเขตของการวิจัย.....	11
นิยามศัพท์เฉพาะ	12
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	14
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
แนวคิดและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับความยากจน.....	16
การแก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทย.....	25
ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจน	29
การแก้ปัญหาความยากจนของต่างประเทศ.....	34
สรุป ปัญหา ตัวบ่งชี้สาเหตุ แนวทางแก้ปัญหา ตัวแปรสาเหตุของปัญหาความยากจน และการสังเคราะห์องค์ประกอบการแก้ปัญหาความยากจนจากการศึกษาวรรณกรรม.....	53
(ร่าง) รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย.....	66

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	67
กรอบแนวคิดเชิงกระบวนการ.....	68
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	69
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	73
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	79
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
สรุปขั้นตอนการวิจัย การสุ่มตัวอย่าง และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	82
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	86
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป.....	87
ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ในประเทศไทยกับข้อมูลเชิงปริมาณ.....	100
ตอนที่ 3 ผลการตรวจสอบรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ในประเทศไทยกับข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	120
ตอนที่ 4 การตรวจสอบรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ในประเทศไทยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในชุมชนตัวอย่าง.....	159
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	188
สรุปการวิจัย.....	190
อภิปรายผล.....	202
ข้อเสนอแนะ.....	209
บรรณานุกรม.....	214

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก.....	224
ก หน่วยงานที่มีหน้าที่แก้ปัญหาคความยากจนในประเทศไทย.....	225
ข ประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัด แบบบูรณาการ เรื่อง การจัดตั้งกลุ่มจังหวัดและกำหนดจังหวัด ที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด (ฉบับที่ ๓) ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2560.....	229
ค ข้อมูลสัดส่วนคนจนปี พ.ศ. 2559 รายจังหวัด.....	233
ง ตัวอย่างแบบสอบถามสำหรับผู้นำครัวเรือนที่ไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ย และตัวอย่างแบบสอบถามสำหรับหัวหน้าหน่วยงาน ที่มีหน้าที่แก้ปัญหาคความยากจน.....	237
จ แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group).....	249
ฉ แบบบันทึกข้อมูลสภาพชุมชน.....	257
ช แบบตรวจสอบรายการกิจกรรม (Checklist) ที่ดำเนินการในชุมชนตัวอย่าง.....	259
ซ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบด้านความตรงเชิงเนื้อหา และหนังสือขอความอนุเคราะห์เชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ.....	265
ณ คำคำดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามนิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ Index of Item – Objective Congruence: IOC. และการปรับปรุงข้อคำถาม.....	268
ด ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค.....	274
ณ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ และผลการตรวจสอบเครื่องมือ แบบบันทึกข้อมูลสภาพชุมชน และแบบตรวจสอบรายการกิจกรรม (Checklist).....	279
ญ หนังสือจากคณะกรรมการจัดการแข่งขันวิจัยรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ถึงผู้ว่าราชการจังหวัด ตามจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด 10 ลำดับแรก.....	281
ฎ หนังสือจากคณะกรรมการจัดการแข่งขันวิจัยรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ถึงหัวหน้าหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง กับการแก้ปัญหาคความยากจนในประเทศไทย.....	285

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ฅ หนังสือจากผู้วิจัยถึงนายอำเภอพื้นที่ของหมู่บ้านตัวอย่าง ในพื้นที่ทั้ง 6 ภาค เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus group) และกำหนดการเดินทาง.....	288
ณ ข้อมูลรายได้เกษตรกรจังหวัดชุมพร ปี พ.ศ. 2559 - 2562.....	297
ค กฎหมาย ประกาศ และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการประมงชายฝั่ง.....	299
ประวัติผู้วิจัย.....	310

สารบัญตาราง

	หน้า	
ตารางที่ 1.1	ข้อมูลเปรียบเทียบขนาดเศรษฐกิจและสถานการณ์ความยากจน ของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.....	2
ตารางที่ 1.2	จำนวนและร้อยละของครัวเรือนที่ไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ย ตามข้อมูลปี พ.ศ. 2560 จำแนกรายภาค.....	4
ตารางที่ 2.1	กรอบแผนปฏิบัติการพัฒนาชนบทและลดความยากจน ASEAN Action Plan on Rural Development and Poverty Eradication (FAP on RDEP) 2016 – 2020.....	41
ตารางที่ 2.2	แผนปฏิบัติการลดความยากจน BIMSTEC (BIMSTEC Poverty Plan of Action: PPA).....	43
ตารางที่ 2.3	องค์ประกอบของแนวทางการแก้ปัญหาความยากจน.....	59
ตารางที่ 3.1	กลุ่มตัวอย่างชุมชนที่ต้องเร่งรัดพัฒนา จำนวน 6 ชุมชน จากพื้นที่ 6 จังหวัด ใน 6 ภาค.....	72
ตารางที่ 3.2	สรุปเครื่องมือวิจัยที่นำมาใช้ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	74
ตารางที่ 3.3	สรุปขั้นตอนการวิจัย การสุ่มตัวอย่าง และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
ตารางที่ 4.1	ค่าสถิติพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามจากครัวเรือนยากจนใน 10 จังหวัด ที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด และหัวหน้าหน่วยงานของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรมหาชน ที่มีหน้าที่แก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทย.....	88
ตารางที่ 4.2	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลความหมายของผู้ตอบ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อประเด็นแนวทางการดำเนินการ ของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัวที่มีต่อการแก้ปัญหาความยากจน ของชุมชนในประเทศไทย.....	90
ตารางที่ 4.3	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลความหมายของผู้ตอบ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อประเด็นแนวทางการดำเนินการ ของชุมชนที่มีต่อรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย.....	92
ตารางที่ 4.4	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลความหมายของผู้ตอบ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อประเด็นมาตรการของรัฐและท้องถิ่น ที่มีต่อรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย.....	95

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.5	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลความหมายของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นต่อประเด็นผลการแก้ปัญหาความยากจนที่มีต่อรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย..... 98
ตารางที่ 4.6	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวชี้วัดของตัวแปรในรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย..... 102
ตารางที่ 4.7	ค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) ของตัวแปรในรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย..... 106
ตารางที่ 4.8	ค่าสถิติประเมินความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยกับข้อมูลเชิงปริมาณ เปรียบเทียบก่อนและหลังการปรับปรุงรูปแบบ..... 114
ตารางที่ 4.9	แสดงค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์โมเดลสมการ โครงสร้างของรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยหลังการปรับปรุงรูปแบบ..... 115
ตารางที่ 4.10	อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของมาตรการของรัฐและท้องถิ่น แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว แนวทางการดำเนินการของชุมชน ต่อผลการแก้ปัญหาความยากจน..... 118
ตารางที่ 4.11	ข้อมูลเวลาและสถานที่ที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม..... 121
ตารางที่ 4.12	ข้อมูลพื้นฐานทางคุณลักษณะสำคัญของหมู่บ้านและชุมชนตัวอย่างที่นำมาใช้เป็นหน่วยของการศึกษา..... 122
ตารางที่ 4.13	แสดงข้อมูลสถานการณ์ปัญหาความยากจนของหมู่บ้าน/ชุมชนตัวอย่างที่ใช้เป็นหน่วยของการศึกษา..... 124
ตารางที่ 4.14	โครงการและกิจกรรมที่ดำเนินการในพื้นที่ หมู่ที่ 6 บ้านโนไร่ ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร ตามแนวทางของรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่ได้พัฒนาขึ้น..... 162

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า	
ตารางที่ 4.15	โครงการและกิจกรรมที่ดำเนินการในพื้นที่ หมู่ที่ 11 บ้านอ่าวมะขาม ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร ตามแนวทางของรูปแบบ การแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่ได้พัฒนาขึ้น.....	167
ตารางที่ 4.16	การเปรียบเทียบผลการแก้ปัญหาความยากจนด้านความสามารถ ในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม (ข้อมูล กชช. 2ค) ของหมู่ที่ 6 บ้านโนไร่ ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร.....	172
ตารางที่ 4.17	การเปรียบเทียบผลการแก้ปัญหาความยากจนด้านความสามารถ ในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม (ข้อมูล กชช. 2ค) ของหมู่ที่ 11 บ้านอ่าวมะขาม ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร.....	174
ตารางที่ 4.18	การเปรียบเทียบผลการแก้ปัญหาความยากจนด้านสิ่งจำเป็นตามมาตรฐาน การดำรงชีพได้รับการพัฒนา (ข้อมูล จปฐ.) ของหมู่ที่ 6 บ้านโนไร่ ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร.....	176
ตารางที่ 4.19	การเปรียบเทียบผลการแก้ปัญหาความยากจนด้านสิ่งจำเป็นตามมาตรฐาน การดำรงชีพได้รับการพัฒนา (ข้อมูล จปฐ.) ของหมู่ที่ 11 บ้านอ่าวมะขาม ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร.....	179
ตารางที่ 4.20	ผลการเปรียบเทียบในด้านผลการแก้ปัญหาความยากจน ด้านประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี (ข้อมูลรายได้เฉลี่ย) ของหมู่ที่ 6 บ้านโนไร่ ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร.....	182
ตารางที่ 4.21	ผลการเปรียบเทียบในด้านผลการแก้ปัญหาความยากจน ในส่วนของประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี (ข้อมูลรายได้เฉลี่ย) ของหมู่ที่ 11 บ้านอ่าวมะขาม ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร.....	183
ตารางที่ 4.22	สรุปการเปรียบเทียบผลการแก้ปัญหาความยากจนตามตัวชี้วัด ของ หมู่ที่ 6 บ้านโนไร่ ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร.....	184
ตารางที่ 4.23	สรุปการเปรียบเทียบผลการแก้ปัญหาความยากจนตามตัวชี้วัด ของ หมู่ที่ 11 บ้านอ่าวมะขาม ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร.....	185

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า	
ตารางที่ 4.24	แสดงการเปลี่ยนแปลงของผลการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนตัวอย่าง โดยการเปรียบเทียบระหว่าง หมู่ที่ 6 บ้านในไร่ และ หมู่ที่ 11 บ้านอ่าวมะขาม ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร.....	187
ตารางที่ 5.1	อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของมาตรการของรัฐ และท้องถิ่น แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว แนวทางการดำเนินการของชุมชน ต่อผลการแก้ปัญหาความยากจน.....	193
ตารางที่ 5.2	ตัวชี้วัดค่าอิทธิพลสูงที่สนับสนุนความสอดคล้องโดยข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	204

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1	กรอบแนวคิดรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย..... 10
ภาพที่ 2.1	ความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดเกี่ยวกับความยากจน..... 17
ภาพที่ 2.2	(ร่าง) รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย..... 66
ภาพที่ 3.1	กรอบแนวคิดเชิงกระบวนการ..... 68
ภาพที่ 4.1	การปรับรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย จากภาพ (ก) เป็น ภาพ (ข)..... 101
ภาพที่ 4.2	ผลการวิเคราะห์ห้อยค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรในรูปแบบการแก้ปัญหา ความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ในโหมด Unstandardized Estimates..... 107
ภาพที่ 4.3	ผลการวิเคราะห์ห้อยค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรในรูปแบบการแก้ปัญหา ความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ในโหมด Standardized Estimates..... 111
ภาพที่ 4.4	การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างของการพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหา ความยากจนของชุมชนในประเทศไทยในโหมด Unstandardized Estimate หลังการปรับปรุงตัวแบบ..... 116
ภาพที่ 4.5	การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างของการพัฒนารูปแบบ การแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ในโหมด Standardized Estimate หลังการปรับปรุงตัวแบบ..... 117
ภาพที่ 4.6	ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ในประเทศไทยกับข้อมูลเชิงประจักษ์..... 160
ภาพที่ 5.1	รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (ร่างที่ 1)..... 191
ภาพที่ 5.2	แบบจำลองสมการโครงสร้างของรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจน ของชุมชนในประเทศไทย..... 192
ภาพที่ 5.3	รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (รูปแบบที่สมบูรณ์)..... 201

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์การสหประชาชาติ (United Nations) ได้พบว่า ปัญหาความยากจนของประชากรโลก ในปี ค.ศ. 2016 มีประชากรจำนวน 767 ล้านคน ที่มีชีวิตอยู่ต่ำกว่าเส้นความยากจนสากล กล่าวคือ มีรายได้น้อยกว่า 1.9 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน นอกจากนี้ องค์การสหประชาชาติยังได้กำหนดเป้าหมายของการจัดความยากจนขั้นรุนแรงและความหิวโหยทั้งหมดให้หมดไปจากโลกนี้ ในปี ค.ศ. 2030 (พ.ศ.2573) อันเป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับการขับเคลื่อนเข้าสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) หรือ SDGs การกำจัดความยากจน (No Poverty) ดังกล่าวนี้อีกเพื่อที่จะมุ่งยุติความยากจนทุกรูปแบบในพื้นที่ โดยกำหนดว่า ในปี พ.ศ.2573 จะต้องกำจัดความยากจนขั้นรุนแรงทั้งหมด (ซึ่งวัดจากผู้ที่มิรายได้เพื่อใช้ในการดำรงชีพต่ำกว่า 1.9 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน) (UN, 2018) อย่างไรก็ตาม วิชาการโลกได้กำหนดเกณฑ์สำหรับใช้วัดระดับความยากจน โดยพิจารณาจากเส้นความยากจนซึ่งจำแนกจากความเสมอภาคในกำลังซื้อด้วยมูลค่าของจำนวนเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 2011 ที่สามารถใช้จ่ายได้ (Purchasing Power Parity: PPP) ดังมีเกณฑ์ที่ใช้สำหรับการจำแนกดังต่อไปนี้คือ (World Bank, 2018)

1. The Extreme Poor หมายถึง กลุ่มผู้มีกำลังซื้อต่ำกว่า 1.90 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน
2. The Moderate Poor กลุ่มผู้มีกำลังซื้อต่ำกว่าระหว่าง 1.90 – 3.10 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน
3. The Economically Vulnerable กลุ่มผู้มีกำลังซื้อระหว่าง 3.10 – 5.50 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน
4. The Economically Secure กลุ่มผู้มีกำลังซื้อระหว่าง 5.50 – 15.00 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน
5. The Middle Class กลุ่มผู้มีกำลังซื้อมากกว่า 15.00 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาถึงเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2555 ก็พบว่าสามารถเปรียบเทียบ รายได้ จำนวนประชากร กลุ่มคนยากจน และอัตราการว่างงานได้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้คือ (มนูญ โต้ะยามา, 2555 ใน <http://asean.org/news/asean-secretariat-news/item/lao-pdr-awarded-world-s-best-tourist-destination> และเว็บไซต์ www.brandinside.asia)

ตารางที่ 1.1 ข้อมูลเปรียบเทียบขนาดเศรษฐกิจและสถานการณ์ความยากจนของประเทศใน
ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ประเทศ	Gross Domestic Product : GDP (พันล้าน US\$)	จำนวน ประชากร (ล้านคน)	รายได้ /คน/ปี (US\$)	ร้อยละของ ประชากรที่อยู่ ต่ำกว่าเส้น ความยากจน	ร้อยละของ อัตราการ ว่างงานต่อ ประชากร
สิงคโปร์	318.90	5.30	52,709	-	1.90
บรูไน	20.38	0.40	51,600	0.25	-
มาเลเซีย	312.40	29.00	10,412	2.30	3.10
ไทย	366.00	64.46	5,390	13.15	0.70
อินโดนีเซีย	894.90	241.00	4,943	12.50	-
เวียดนาม	257.00	89.00	2,614	20.00	2.22
ฟิลิปปินส์	257.00	96.20	2,614	22.90	-
ลาว	17.66	6.50	2,700	23.20	2.50
กัมพูชา	257.00	15.00	2,614	20.00	-
เมียนมาร์	82.72	54.60	1,300	25.60	37.00

ที่มา: www.asean.org เข้าถึงเมื่อ 9 มิถุนายน 2561

นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาที่ข้อมูลประชากรของประเทศไทย โดยจำแนกตามระดับเศรษฐกิจ ในปี ค.ศ. 2015 โดย EAP Team for Statistical Development (อ้างอิงใน Looking Beyond The Poverty Line: World Bank, 2018, pp. 52-54) พบว่า สามารถจำแนกออกเป็นระดับต่างๆ ได้ ดังต่อไปนี้คือ

1. The Extreme Poor มีจำนวน ร้อยละ 0 ของประชากรทั้งหมด
2. The Moderate Poor มีจำนวน ร้อยละ 0.8 ของประชากรทั้งหมด
3. The Economically Vulnerable มีจำนวน ร้อยละ 10.1 ของประชากรทั้งหมด
4. The Economically Secure มีจำนวน ร้อยละ 53.6 ของประชากรทั้งหมด
5. The Middle Class มีจำนวน ร้อยละ 35.4 ของประชากรทั้งหมด

จากข้อมูลดังกล่าวถึงข้างต้นนี้ ทำให้สามารถกล่าวได้ว่าประเทศไทย ยังมีประชากรที่อยู่ในระดับยากจนปานกลาง (Moderate Poor) มีจำนวน ร้อยละ 0.8 ของประชากรทั้งหมด และยังมีกลุ่มที่จัดอยู่ในระดับด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ (Economically Vulnerable) ถึงจำนวนร้อยละ 10.1 ของประชากรทั้งหมด

สถานการณ์ความยากจนในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2559 พบว่า มีประชากรที่เป็นคนจนและคนเกือบจน (Near Poor) จำนวน 11.6 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 17.2 ของประชากรทั้งหมด โดยพบว่าพื้นที่ความยากจนในประเทศไทยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคเหนือ นอกจากนี้ ยังพบว่า พื้นที่ความยากจนในระดับจังหวัด สามารถนำมาจัดลำดับตามจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด 10 ลำดับแรก ในปี พ.ศ. 2559 โดยเรียงลำดับจากสัดส่วนคนจนสูงสุดได้แก่ แม่ฮ่องสอน นราธิวาส ปัตตานี กาฬสินธุ์ นครพนม ชัยนาท ตาก บุรีรัมย์ อำนาจเจริญ และน่าน ตามลำดับ โดยจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ติดลำดับจังหวัดที่ยากจนที่สุดในประเทศไทยตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ในขณะที่ จังหวัดที่มีปัญหาความยากจนเรื้อรัง ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน นราธิวาส ปัตตานี กาฬสินธุ์ ตาก และบุรีรัมย์ โดยมีสัดส่วนคนจนอยู่ในลำดับสูงสุด 10 ลำดับแรกเกือบทุกปี ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2543 – 2559 ที่ผ่านมา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

สำหรับการวัดระดับความยากจนและการกระจายรายได้ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำเครื่องมือเพื่อใช้สำหรับการประเมินสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในด้านรายได้ของประเทศไทยขึ้น โดยครอบคลุมถึงข้อมูลสัดส่วนคนจน จำนวนคนจน สัดส่วนการถือครองรายได้ของประชากร และความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ทั้งนี้ ได้ใช้เส้นความยากจน (Poverty Line) เป็นเกณฑ์สำหรับการประเมินความยากจน (NESDB: ได้ปรับปรุงข้อมูลเมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ.2560) โดยวัดจากรายได้ไม่เกิน 3,147.- บาทต่อคนต่อเดือน หรือประมาณ 38,000.- บาทต่อคนต่อปี โดยพบว่า มีข้อมูลจำนวนครัวเรือนที่ไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ยคนละ 38,000.- บาทต่อปี จำนวน 126,102 ครัวเรือน หรือคิดเป็นประชากร จำนวนรวมถึง 429,144 คน จากนั้น เมื่อพิจารณาในรายละเอียดถึงครัวเรือนในประเทศไทยที่ไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ยดังกล่าวข้างต้นนี้ ก็สามารถนำมาจำแนกตามรายภาคต่างๆ ของประเทศไทยได้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2560)

ตารางที่ 1.2 จำนวนและร้อยละของครัวเรือนที่ไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ยตามข้อมูลปี พ.ศ. 2560
จำแนกรายภาค

ที่	ภาค	จำนวน ครัวเรือน ทั้งหมด	ไม่ผ่านเกณฑ์		
			ครัวเรือน	ร้อยละ	คน
1	กลาง	3,477,318	26,105	0.75	88,724
2	เหนือ	2,775,737	31,981	1.15	92,853
3	ใต้	1,878,522	16,503	0.88	57,558
4	ตะวันออกเฉียงเหนือ	4,709,449	51,513	1.09	190,009
	รวม	12,841,026	126,102	0.98	429,144

ข้อมูล ณ วันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2560

ที่มา : รายงานคุณภาพชีวิตคนไทย ปี 2560 จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

(กรมการพัฒนาชุมชน, 2560)

อย่างไรก็ดี สำหรับการวัดระดับความยากจนในระดับหมู่บ้านหรือชุมชนนั้น จากรายงานของกรมการพัฒนาชุมชน ได้นำเสนอไว้ว่า เมื่อพิจารณาถึงข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2ค) ของหมู่บ้านชนบทไทยใน ปี พ.ศ. 2560 ทางกรมการพัฒนาชุมชน ได้สำรวจพบว่า มีหมู่บ้านชนบทเป้าหมายที่ต้องเร่งรัดพัฒนาเร่งด่วน ได้แก่ หมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 จำนวน 984 หมู่บ้าน และหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 2 จำนวน 22,106 หมู่บ้าน ดังนั้น จึงมีหมู่บ้านที่ต้องเร่งรัดพัฒนาเร่งด่วน รวมจำนวนถึง 23,090 หมู่บ้าน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2560)

ในประการต่อมา เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหาความยากจน ก็จะพบว่าเกิดจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจไทยที่มีขนาดของแรงงานนอกระบบเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุเช่นนี้ จึงทำให้การคุ้มครองทางสังคมยังมีไม่ทั่วถึงและไม่สามารถครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่มได้ นอกจากนี้ระดับการศึกษาและคุณภาพการศึกษาส่วนใหญ่ของคนจน ก็พบว่ามีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า รวมทั้งยังพบว่า รายได้และผลตอบแทนการทำงานในช่วงครึ่งหลังของปี พ.ศ. 2557 ถึงครึ่งแรกของปี พ.ศ. 2559 ของเกษตรกรก็มีแนวโน้มที่ลดลง ในขณะที่ ภาคนอกการเกษตร ก็ยังได้รับผลกระทบจากการชะลอตัวทางเศรษฐกิจและการหดตัวของภาคการส่งออก อย่างไรก็ดี ยังสามารถกล่าวได้ว่า สาเหตุของความยากจนในชนบทที่สำคัญ ก็เนื่องมาจากคนที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทต้องพึ่งพาอาชีพการเกษตร รับจ้างทั่วไป หรือเป็นลูกจ้างเป็นหลัก นอกจากนี้ ส่วนใหญ่ยังเป็นแรงงาน

นอกระบบ จึงทำให้มีรายได้ที่ไม่แน่นอน โดยการประกอบอาชีพทางการเกษตร รายได้มักขึ้นอยู่กับผลผลิตและราคาของผลิตผล ในขณะที่ สำหรับอาชีพลูกจ้างและอาชีพรับจ้าง ก็พบว่า รายได้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ รวมทั้งยังมีความไม่แน่นอนในการทำงาน จึงทำให้มีรายได้น้อยเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับคนที่อยู่ในเมือง และมากไปกว่านั้น ยังพบว่า คนจนในเขตเมืองมีสัดส่วนสูงขึ้นในปี พ.ศ. 2559 โดยได้พบปัญหาสำคัญที่คนจนในเขตเมืองต้องเผชิญ คือค่าครองชีพที่สูงขึ้น อันเนื่องมาจากสังคมเมืองเป็นสังคมเศรษฐกิจที่ใช้เงินในการได้มาซึ่งปัจจัยต่าง ๆ สำหรับการดำรงชีพ ในขณะที่ คนจนในเขตเมืองซึ่งมักจะเป็นแรงงานรับจ้างทั่วไปและส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่ทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ด้วยเหตุเช่นนี้ จึงทำให้มีรายได้ที่ไม่แน่นอนและไม่เพียงพอต่อการดูแลครอบครัว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาความยากจนในระดับชุมชน จากผลการศึกษาสภาพปัญหาความยากจนในชุมชนของ ภัทรา มาน้อย ที่ศึกษาความยากจนกับกรณีศึกษาในชุมชนตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง พบว่า สาเหตุของปัญหาความยากจนของชุมชนจนเกิดจากป่าไม้ถูกทำลาย ดังนั้น จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ ในขณะที่ ภาครัฐก็ยังอ้างสิทธิเหนือทรัพยากรเพื่อผูกขาดสัมปทานป่าไม้ รวมทั้งการยึดที่ดินทำกิน จนเกิดเป็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนในชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เมื่อประชาชนขาดที่ดินทำกินและขาดที่อยู่อาศัย ประกอบกับการเกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำและการจัดสรรน้ำที่ไม่เป็นธรรม ก็นำมาซึ่งปัญหาการอพยพไปขายแรงงานในตัวเมืองหรือตามต่างจังหวัด รวมทั้งประชาชนอีกส่วนหนึ่งก็หันไปตัดไม้ทำลายป่า (ภัทรา, 2548, หน้า 1-4) ประการต่อมา ผลจากการศึกษาของ รัชนิวรรณ ศรีวิเศษ เรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความยากจนในชุมชนชนบทของประเทศไทย ศึกษากรณี : บ้านรางกร่าง จังหวัดสุพรรณบุรี ก็พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความยากจน ที่เป็นไปตามสมมติฐานทั้ง 5 ข้อ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การเป็นผู้มีการศึกษาน้อย 2) การมีจำนวนที่ดินทำกินน้อย 3) การมีหนี้สินมาก 4) การไม่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิตทางการเกษตร และ 5) การขายผลผลิตให้กับพ่อค้าคนกลาง และ ผลของการศึกษาก็ได้ปฏิเสธสมมติฐาน 3 ข้อ อันประกอบไปด้วย 1) การมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมาก 2) การเล่นเกมพนัน และ 3) การมีสุขภาพอนามัยไม่ดี (รัชนิวรรณ ศรีวิเศษ, 2543) ในประการถัดมา ผลจากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของครัวเรือนในชนบท : กรณีศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ของ วราวุธ พลาศรี ก็พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของครัวเรือนในชนบทจังหวัดมหาสารคาม ประกอบไปด้วย 1) การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน 2) ขนาดของครัวเรือน 3) ขนาดพื้นที่ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ และ 4) ความมั่งคั่งและหนี้สินของครัวเรือน (วราวุธ พลาศรี, 2555)

ในขณะที่ ธนพล สราญจิตร (2558) ได้ศึกษาสาเหตุแห่งความยากจนในประเทศไทยที่เกิดจากปัจเจกบุคคล ทำให้สามารถจำแนกเป็นประเภทได้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้คือ

1. ปัญหาความยากจนในชนบท ปัญหาเรื่องต้นทุนการผลิต การขาดที่ดินทำกิน รวมถึงต้นทุนการผลิตอื่นๆ ที่มีราคาแพง ดังนั้น จึงทำให้เกิดภาระหนี้สินตามมา อีกทั้งการไม่รู้ช่องทางในการจัดจำหน่ายสินค้า ทำให้ต้องอาศัยและพึ่งพาพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่น ด้วยเหตุเช่นนี้ จึงทำให้ผลผลิตมีราคาตกต่ำเพราะไม่มีอำนาจในการต่อรองราคาในระดับเท่าที่ควรจะเป็น

2. การขาดแคลนความรู้และความสามารถในการดำเนินงานต่างๆ ดังนั้น จึงทำให้ไม่สามารถที่จะหลุดพ้นจากวัฏจักรแห่งความยากจนไปได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการจัดการที่ผิดพลาด ขาดการวางแผนและการจัดการที่ดี นอกจากนั้น การขาดความรู้และเทคโนโลยีการผลิต จึงทำให้ผลผลิตไม่มีคุณภาพและได้ปริมาณน้อย ด้วยเหตุเช่นนี้ จึงส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันลดต่ำลง

3. วิถีชีวิตของแต่ละบุคคลก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาความยากจนได้ อาทิ ปัญหาด้านการขาดศีลธรรมและคุณธรรม การติดอบายมุขและยาเสพติด มีค่านิยมด้านการบริโภคนิยม จึงทำให้เกิดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในการดำเนินชีวิต รวมทั้งปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ที่ส่งผลให้มีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น และรวมไปถึงการประกอบอาชีพที่ทำได้ยากลำบากมากยิ่งขึ้น ซึ่งสาเหตุทั้งหมดที่กล่าวมานี้ ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความยากจนทั้งสิ้น

4. ปัญหาความยากจนในเมือง กล่าวคือ คนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ คือผู้ใช้แรงงานและผู้มีรายได้น้อย ซึ่งประสบปัญหาที่ทำให้เกิดความยากจน นั่นก็คือ การว่างงาน ซึ่งเป็นผลพวงมาจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ การถูกกดค่าแรง ตัดเงินเดือน หรือการถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง รวมไปถึงปัญหาด้านการขาดความรู้และความสามารถในการประกอบอาชีพ จึงทำให้มีข้อจำกัดในการหารายได้มาใช้ในการดำเนินชีวิต ด้วยเหตุเช่นนี้ จึงส่งผลให้เกิดปัญหาความยากจนตามมาในที่สุด

อย่างไรก็ดี สามารถกล่าวได้ว่า ชุมชนมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาความยากจน โดยการอ้างอิงจากผลการศึกษาวิจัยของ ศิริณา จิตต์จรัส (2548) ในโครงการวิจัยการบูรณาการการบริหารจัดการงานพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยวิธีการดำเนินงานที่ดีที่สุด (Best Practice) เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนกลุ่มอาชีพ ซึ่งผลจากการศึกษาดังกล่าวนี้ได้พบว่า การบริหารจัดการที่ดีระหว่างเทศบาลและชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหาความยากจนและปัญหาพื้นที่ โดยใช้เครื่องมือคือ แผนแม่บทของชุมชน ผลของการศึกษาข้างต้นนี้ ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ ไพศาล สรรสรวิสุทธิ์ (2555) ที่พบว่า แผนแม่บทของชุมชนเพื่อแก้ปัญหาความยากจนเป็นแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนแบบมีส่วนร่วมสามารถสร้างรายได้

ให้กับกลุ่มวิสาหกิจของชุมชน และยังสามารถทำให้ครัวเรือนในชุมชนนำไปปฏิบัติเพื่อเป็นการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ นั่นเอง

นอกจากนั้น วาระการพัฒนาที่สำคัญของโลกสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) หรือ SDGs ที่กำหนดไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 – 2573 สำหรับการขับเคลื่อนเข้าสู่เป้าหมายการจัดความยากจน (No Poverty) ขั้นรุนแรง เพื่อมุ่งขจัดความยากจนทั้งหมดทุกรูปแบบในพื้นที่ให้ได้ ภายในกำหนด คือ ปี พ.ศ. 2573 ในขณะที่สำหรับประชาคมอาเซียน ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาความยากจน โดยยังมีประชากรที่เป็นคนจนและคนเกือบจน (Near Poor) จำนวนมากถึง 11.6 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 17.2 ของประชากรทั้งประเทศ กลุ่มคนจนและคนเกือบจนดังกล่าวนี้ อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทและประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคเหนือ ซึ่งยังคงประสบกับปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า มีปัจจัยสาเหตุเกิดจากปัญหาในเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาที่เกิดจากชุมชน จากครอบครัว หรือจากปัจเจกบุคคลเอง ประกอบกับชุมชนเป็นหน่วยทางสังคมที่มีความสำคัญ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคลและครัวเรือน

ดังนั้น ด้วยความสำคัญของการแก้ปัญหาคความยากจน ดังที่ได้กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชนในประเทศไทย และนำมาซึ่งกิจกรรมในเชิงรูปธรรมอันได้แก่การวิจัยในครั้งนี้

2. คำถามการวิจัย

2.1 รูปแบบของการแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ควรจะมีลักษณะเป็นอย่างไร

2.2 หากนำรูปแบบการแก้ปัญหาคความยากจนดังกล่าวไปตรวจสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในชุมชนตัวอย่าง จะมีผลเป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

3.1 เพื่อพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

3.2 เพื่อนำรูปแบบการแก้ปัญหาคความยากจนไปตรวจสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในชุมชนตัวอย่าง

4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่ได้พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับ ข้อมูลเชิงประจักษ์ และสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนได้

4.2 รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของชุมชนตัวอย่าง

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย อาศัยการทบทวนวรรณกรรมในการวิเคราะห์สาเหตุของความยากจน และแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนในเบื้องต้น ซึ่งไม่สามารถวิเคราะห์และสรุปได้จาก เพียงแค่หนึ่งหรือสองแนวคิดเท่านั้น แต่อาจต้องพิจารณาให้ครอบคลุมถึงเหตุปัจจัยของการเกิด พลวัตของความขาดแคลนและการแก้ปัญหาความยากจนด้วย (Alcock, 1998) ผู้วิจัยจึงได้พยายาม สรุปเป็นกลุ่มสาเหตุความยากจนเป็น 3 กลุ่มแนวคิด และ 1 กลุ่มตัวชี้วัดผลการแก้ปัญหาความยากจน ดังนี้

กลุ่มสาเหตุความยากจนจากพฤติกรรมบุคคล ได้แก่ แนวการศึกษาในแนวทาง พยาธิวิทยา ที่มองว่า ความยากจนเกิดจากความอ่อนแอหรือความล้มเหลวส่วนบุคคล และวัฏจักรของความขาดแคลน (Cycle of Deprivation) จากรุ่นพ่อแม่ที่ถ่ายทอดสู่รุ่นลูก (Holman, 1978) ส่วน Pete Alcock มองว่าสาเหตุหลักคือการมีรายได้ต่ำการอยู่ในสถานะที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น และการมีค่าใช้จ่ายที่เกิดจากความไร้ความสามารถของบุคคลด้วย (Alcock, 1998) นอกจากนี้ ยังพบว่าบางส่วนเกิดจาก พฤติกรรมค่านิยมที่พึงเพื่อ พุ่มเพื่อ อาจทำให้เงินไปใช้ผิดประเภท เกิดหนี้สินแบบดินพอกหางหมู (วิทยาลัยมหาดไทย, 2550) ขณะที่ ชนพล อธิบายสาเหตุว่าเกิดจาก 1) ปัญหาเรื่องต้นทุนการผลิต การขาดที่ดินทำกิน เกิดภาระหนี้สิน พึ่งพาพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่น 2) ขาดความรู้และความสามารถ ทั้งในการวางแผนการจัดการและเทคโนโลยีการผลิต 3) ค่านิยมด้านการบริโภคนิยมติดอบายมุขและยาเสพติด รวมถึงปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ส่งผลให้มีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น และ 4) ปัญหาผู้มีรายได้น้อย และการว่างงาน (ชนพล สราญจิตรี, 2558)

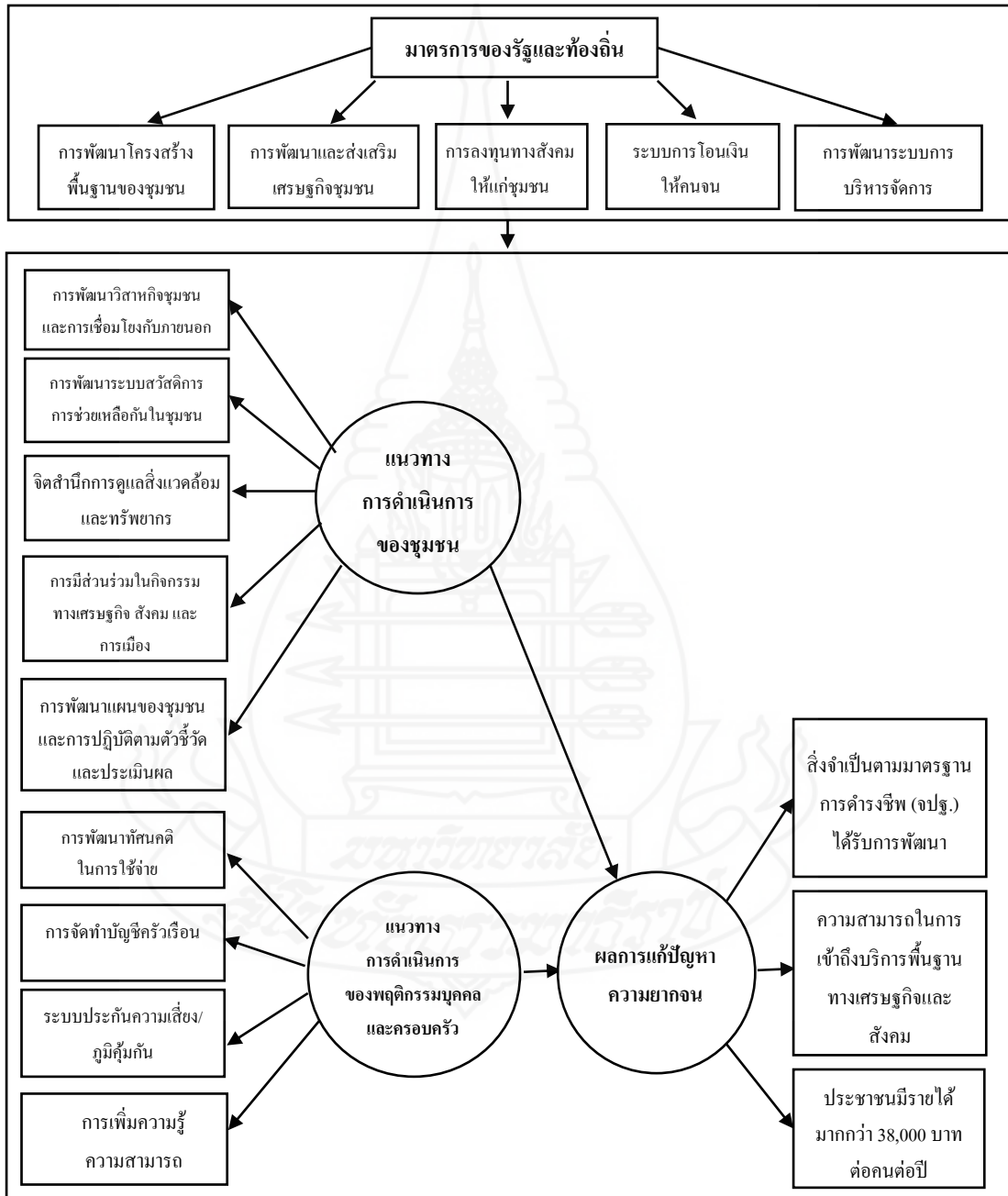
กลุ่มสาเหตุความยากจนจากเชิงโครงสร้าง ได้แก่ แนวการศึกษาในแนวทางเชิงโครงสร้าง (Structural Approach) ที่มักมองว่า ความยากจนเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมเกิดจากหลายสาเหตุที่ซับซ้อน จึงต้องศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมถึงพลวัตของความขาดแคลน (Dynamics of Deprivation) และให้ความสำคัญกับการคุ้มครองทางสังคมเพื่อขจัดความยากจน (Spicker, 1993)

โดย E Philip Davis และ Miguel Sanchez-Martinez ได้เสนอข้อสรุปของความยากจน สะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางความคิดจากการให้ความสำคัญกับมุมมองทางการเงินเพียงเรื่องเดียว เป็นการพิจารณาที่ประเด็นปัญหาที่กว้างขึ้น อาทิ การมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคม รวมถึงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ของสำนักคิดต่าง ๆ อย่างสำนัก Classic และ Neo-classic ที่มองว่า สาเหตุของความยากจนเป็นเรื่องของค่าตอบแทนและผลผลิตของแต่ละบุคคล ขณะที่ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์สำนัก Keynesian/Neo-liberal กลับพิจารณาตรงกันข้าม โดยมุ่งเน้นไปที่แรงขับเคลื่อนของเศรษฐกิจระดับมหภาคและเน้นบทบาทของรัฐบาลที่ต้องกำกับดูแลสินค้าสาธารณะด้วย ซึ่งความยากจนส่วนใหญ่เกิดขึ้นโดยไม่สมัครใจ และคนยากจนจำนวนมากเกิดขึ้นจากการว่างงาน ส่วนแนวคิดแบบมาร์กซ์ (Marxian) มองเรื่องชนชั้น เป็นเหตุสำคัญของความยากจน รัฐจึงควรแทรกแซงเพื่อควบคุมตลาด (Davis & Sanchez-Martinez, 2014)

ส่วนกลุ่มสาเหตุความยากจนในระดับชุมชน ส่วนหนึ่งเกิดจากป่าไม้ถูกทำลายทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ และปัญหาการขาดแคลนน้ำ (ภัทรา มาน้อย, 2548) อีกส่วนพบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความยากจนในชุมชนชนบทของประเทศไทย คือ มีการศึกษาน้อย ที่ดินทำกินน้อย หนี้สินมาก การไม่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิตทางการเกษตร และปัญหาพ่อค้าคนกลาง (รัชนิวรรณ ศรีวิเศษ, 2543) ขณะที่ มูฮัมหมัด ยูनुส อธิบายสาเหตุว่าเป็นการขาดแคลน “ไมโครเครดิต” หรือเงินทุนที่เข้าถึงง่ายสำหรับชาวบ้าน ธนาคารกรามีนของเขาจึงแก้ปัญหาด้วยการให้เงินกู้โดยไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน (Yunus, 2018) นอกจากนี้ การบริหารจัดการที่ดีระหว่างเทศบาลและชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหาในระดับพื้นที่ โดยใช้แผนแม่บทของชุมชน (ศิริณา จิตต์จรัส, 2548) สอดคล้องกับการวิจัยของ ไพศาล ที่พบว่า แผนแม่บทของชุมชนเป็นแนวทางการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วม สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และทำให้ครัวเรือนในชุมชนนำไปปฏิบัติเพื่อเป็นการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ (ไพศาล สรรสรวิสุทธิ์, 2555)

สำหรับการวัดผลการแก้ปัญหาความยากจน ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการลดปัญหาความยากจน (Dwyer, 2007) ไว้อย่างเป็นทางการ โดยอ้างอิงจากนิยามเชิงปฏิบัติการของความยากจน ซึ่งความยากจน หมายถึง สภาวะที่มนุษย์ขาดแคลนสิ่งที่จำเป็นต่อมาตรฐานการดำรงชีพขั้นต่ำ รวมไปถึงการไม่สามารถเข้าถึงการบริการด้าน โครงสร้างพื้นฐานทาง สังคมและเศรษฐกิจ โดยผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 38,000.- บาทต่อคนต่อปี เป็นผู้ที่ถือได้ว่าอยู่ในกลุ่มคนยากจน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2560) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ภายใต้กรอบแนวคิดด้านสาเหตุความยากจน และการวัดผลการแก้ปัญหาความยากจน ดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์ต่อเป็นแนวทางแก้ปัญหาความยากจน ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตัวแปร สาเหตุ และ 1 ตัวแปรผล โดยมีตัวชี้วัดรวมทั้งสิ้น 17 ตัวชี้วัด ยกขึ้นเป็นกรอบแนวคิดรูปแบบ การแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

6. ขอบเขตของการวิจัย

6.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาของการศึกษาวิจัย ประกอบไปด้วย

6.1.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ (Key Success Factors) ในการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ได้แก่

1) แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว ประกอบด้วย การพัฒนาทัศนคติในการใช้จ่าย การจัดทำบัญชีครัวเรือน ระบบประกันความเสี่ยง/ภูมิคุ้มกัน และการเพิ่มความรู้ความสามารถ

2) แนวทางการดำเนินการของชุมชน ประกอบด้วย การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และการเชื่อมโยงกับภายนอก การพัฒนาระบบสวัสดิการช่วยเหลือกันในชุมชน จัดสำนักการดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม และการพัฒนาแผนของชุมชนและการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและประเมิน

3) มาตรการของรัฐและท้องถิ่น ประกอบด้วย การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การลงทุนทางสังคมให้แก่มุมชน ระบบการโอนเงินให้คนจน และการพัฒนาระบบบริหารจัดการ

6.1.2 ผลการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยวัดจาก

- 1) สิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการครองชีพ (จปฐ.) ได้รับการพัฒนา
- 2) ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม
- 3) ประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี

6.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่

- 1) ครัวเรือนยากจนในประเทศไทย จำนวน 126,102 ครัวเรือน
- 2) ชุมชนที่ต้องเร่งรัดการพัฒนาในประเทศไทย จำนวน 22,090 ชุมชน
- 3) หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการแก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทย จำนวน 181 หน่วยงาน (รายชื่อหน่วยงานตามภาคผนวก ก)
- 4) ชุมชนยากจนในจังหวัดชุมพรปี 2560 จำนวน 138 ชุมชน

6.3 ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ใช้ระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่ มกราคม -

ธันวาคม พ.ศ. 2562

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

7.1 ความยากจน หมายถึง สภาวะที่มนุษย์ขาดแคลนสิ่งที่จำเป็นต่อมาตรฐานการดำรงชีพขั้นต่ำ รวมไปถึงการที่ไม่สามารถเข้าถึงการบริการด้าน โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ในระดับปัจเจกบุคคล หมายถึง ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 38,000.- บาทต่อคนต่อปี และในระดับครัวเรือน หมายถึง ครัวเรือนที่ไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ยคนละ 38,000.- บาทต่อปี

7.2 ชุมชนยากจน หมายถึง หมู่บ้านชนบทเป้าหมายในประเทศไทย จากข้อมูล กชช. 2ค ที่ต้องเร่งรัดพัฒนาอย่างเร่งด่วน

7.3 หน่วยงานของรัฐ หมายถึง ส่วนราชการระดับกรม รัฐวิสาหกิจหรือเทียบเท่า และจังหวัด ที่มีภารกิจตามอำนาจหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (ดังมีรายชื่อในภาคผนวก ก)

7.4 รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจน หมายถึง แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว แนวทางการดำเนินการของชุมชน และมาตรการของรัฐและท้องถิ่น ที่ใช้สำหรับการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

7.5 แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว หมายถึง แนวทางการดำเนินการเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมของบุคคลและครอบครัว ได้แก่ การพัฒนาทัศนคติในการใช้จ่าย การจัดทำบัญชีครัวเรือน ระบบประกันความเสี่ยง/ภูมิคุ้มกัน และการเพิ่มความรู้ความสามารถ

7.6 การพัฒนาทัศนคติในการใช้จ่าย หมายถึง การส่งเสริมให้บุคคล/ครอบครัวมีการใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย และใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล

7.7 การจัดทำบัญชีครัวเรือน หมายถึง การบันทึกรายรับ รายจ่าย ตลอดจนกิจกรรมทางการเงินของครัวเรือนทั้งหมด เพื่อนำมาวิเคราะห์รายได้และการใช้จ่ายของครัวเรือน และเป็นแนวทางในการปรับพฤติกรรมการใช้จ่ายของครัวเรือนให้เหมาะสม

7.8 ระบบประกันความเสี่ยง/ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การที่บุคคล/ครอบครัวมีระบบประกันความเสี่ยงด้านทรัพย์สิน การมีระบบประกันด้านสุขภาพ และการมีเงินออมไว้สำรองฉุกเฉิน

7.9 การเพิ่มความรู้ความสามารถ หมายถึง การที่รัฐเพิ่มความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพและเทคโนโลยีการผลิตให้กับบุคคล/ครอบครัว จนสามารถประยุกต์ความรู้มาใช้ในการวางแผนจัดการชีวิตได้อย่างรอบคอบ

7.10 แนวทางการดำเนินการของชุมชน หมายถึง การที่ชุมชนมีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอก การพัฒนาระบบสวัสดิการการช่วยเหลือกันในชุมชน

มีจิตสำนึกในการดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และมีการพัฒนาแผนของชุมชนและการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและประเมินผล

7.11 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอก หมายถึง ชุมชนมีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีการบริหารจัดการที่เข้มแข็ง และการเชื่อมโยงวิสาหกิจชุมชนสู่ธุรกิจภายนอก ทั้งด้านภูมิปัญญา ทุน การผลิตและการจำหน่าย

7.12 การพัฒนาระบบสวัสดิการการช่วยเหลือกันในชุมชน หมายถึง ชุมชนมีการพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนในด้านการดำรงชีพ ด้านการสร้างรายได้และส่งเสริมการออม ด้านการส่งเสริมเยาวชนและสงเคราะห์ผู้สูงอายุ และด้านการดูแลผู้พิการ ผู้ยากไร้ ผู้ป่วยติดเตียง

7.13 จิตสำนึกการดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร หมายถึง สมาชิกในชุมชนมีจิตสำนึกในการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมในชุมชน และมีจิตสำนึกหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน

7.14 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง หมายถึง สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะ/ความคิดเห็นต่อโครงการพัฒนาต่างๆ ในชุมชน และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่น/ท้องถิ่น

7.15 การพัฒนาแผนของชุมชนและการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและประเมินผล หมายถึง ชุมชนมีการพัฒนาแผนของชุมชน ให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม และการปฏิบัติตามตัวชี้วัดของแผนชุมชน ตลอดจนมีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

7.16 มาตรการของรัฐและท้องถิ่น หมายถึง การที่รัฐมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การลงทุนทางสังคมให้แก่ชุมชน ระบบการโอนเงินให้คนจน และการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ

7.17 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน หมายถึง รัฐมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคม ด้านแหล่งน้ำ ด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีการสื่อสาร และด้านไฟฟ้า

7.18 การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน หมายถึง รัฐมีการส่งเสริมกลุ่มอาชีพในชุมชน การส่งเสริมจัดตั้งกองทุนชุมชน และการส่งเสริมตลาดชุมชน

7.19 การลงทุนทางสังคมให้แก่ชุมชน หมายถึง รัฐมีการลงทุนทางสังคมในด้านการศึกษา (พัฒนาทรัพยากรมนุษย์) และการลงทุนทางสังคมในด้านการพัฒนาที่เป็นมิตรกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชน

7.20 ระบบการโอนเงินให้คนจน หมายถึง รัฐมีระบบการโอนเงินให้คนจนเพื่อเพิ่มรายได้ และระบบการโอนเงินให้คนจนตามจำนวนที่สอดคล้องกับรายได้ของผู้รับโอน

7.21 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ หมายถึง รัฐมีการพัฒนาระบบการค้นหาเป้าหมายครัวเรือนยากจนให้แม่นยำและเชื่อถือได้ การกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาความยากจน

ให้เหมาะสมกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละครัวเรือน/ชุมชน และการบูรณาการโครงการช่วยเหลือความยากจน ไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน และทำอย่างเป็นระบบ

7.22 ผลการแก้ปัญหาความยากจน หมายถึง สิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ได้รับการพัฒนา ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม และประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี

7.23 สิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ได้รับการพัฒนา หมายถึง ประชาชนได้รับสิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านสุขภาพ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการศึกษา ด้านการมีอาชีพและรายได้ รวมถึงมีเงินเก็บออม ตลอดจนด้านการมีค่านิยมที่ดี ตามตัวชี้วัดของข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ที่จัดเก็บโดยกรมการพัฒนาชุมชน

7.24 ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม หมายถึง ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม อันได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สุขภาพและอนามัย ความรู้และการศึกษา การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความปลอดภัยจากภัยพิบัติและความเสี่ยงในชุมชน ตามตัวชี้วัดของข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2ค) ที่จัดเก็บโดยกรมการพัฒนาชุมชน

7.25 ประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี หมายถึง ประชาชนทุกคนมีรายได้เกินกว่าเส้นความยากจน (Poverty Line) ที่กำหนดเกณฑ์สำหรับการประเมินความยากจนไว้ที่ 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี ตามเกณฑ์ของสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ได้กำหนดไว้เมื่อปี พ.ศ. 2560

8. ประโยชน์ที่ได้รับ

8.1 ได้รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

8.2 สามารถนำเสนอรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยให้กับภาคราชการไทย เพื่อนำไปใช้สำหรับการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนต่างๆ ในลำดับถัดไปได้

8.3 ได้แนวทางสำหรับการพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนอื่นๆ ในต่างประเทศต่อไปในอนาคต

8.4 เป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาหรือทำวิจัยต่อไป ในเรื่องสภาพปัญหาความยากจน และแนวทางที่นำมาใช้สำหรับการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนทั้งในและต่างประเทศ

8.5 ข้อมูลและสารสนเทศที่ได้จากผลการศึกษา เป็นประโยชน์โดยตรงไม่เพียงแต่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐราชการไทยเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ก็จะสามารถนำไปใช้ในการช่วยเหลือกลุ่มคนยากจนได้ต่อไปในอนาคต

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาคะแนนความยากจนของชุมชนในประเทศไทย” นี้ มีหัวข้อที่ผู้วิจัยได้ศึกษาตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับคะแนนความยากจน
2. การแก้ปัญหาคะแนนความยากจนในประเทศไทย
3. ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาคะแนนความยากจน
4. การแก้ปัญหาคะแนนความยากจนของต่างประเทศ
5. สรุป ปัญหา ตัวบ่งชี้สาเหตุ แนวทางแก้ปัญหา ตัวแปรสาเหตุของปัญหาคะแนนความยากจน และการสังเคราะห์องค์ประกอบการแก้ปัญหาคะแนนความยากจน จากการศึกษาวรรณกรรม
6. (ร่าง) รูปแบบการแก้ปัญหาคะแนนความยากจนของชุมชนในประเทศไทย
ดังมีรายละเอียดของเนื้อหาแต่ละเรื่องต่อไปนี้ คือ

1. แนวคิดและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับคะแนนความยากจน

1.1 ความหมายของคะแนนความยากจน

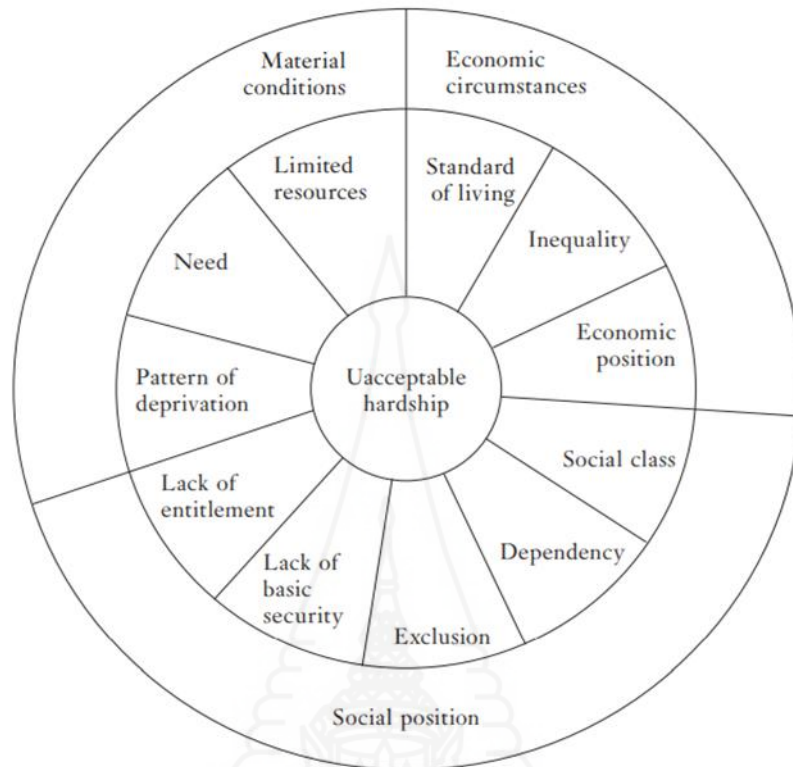
World Bank ได้ให้ความหมายคะแนนความยากจน ว่าหมายถึง “การขาดความสามารถในการเข้าถึงมาตรฐานการครองชีพขั้นต่ำสุดตามข้อกำหนดของความจำเป็นพื้นฐานในการบริโภค” (World Bank, 1990)

Karel Van den Bosch ได้ให้ความหมายของคะแนนความยากจนไว้ว่า "เป็นสถานการณ์ที่คนขาดแคลนทรัพยากรเศรษฐกิจที่ใช้เป็นกลุ่มพื้นฐานในการดำเนินชีวิต" (Karel Van den Bosch, 2004, p.19)

George ได้นำเสนอว่า คะแนนความยากจนประกอบด้วยความเป็นขั้นพื้นฐาน เช่นเดียวกับรายการสิ่งจำเป็นอื่น ๆ ที่เปลี่ยนแปลงตามเวลาและสถานที่ (George, 1988, p. 208)

Paul Spicker (2007) ได้ให้ความหมายคะแนนความยากจน ในลักษณะของกลุ่มตามแผนภาพด้านล่างนี้

FAMILY RESEMBLANCES BETWEEN DIFFERENT CONCEPTS OF POVERTY

ภาพที่ 2.1 ความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดเกี่ยวกับความยากจน

ที่มา : Paul Spicker, (2007, p.240).

Paul Spicker ได้ให้ความหมายของความยากจนไว้เป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

1. ความยากจนสัมบูรณ์ (Absolute Poverty) อันมีความหมายว่า คนจน คือผู้ที่มีระดับการดำรงชีพต่ำที่สุดที่จำเป็นสำหรับการมีชีวิตรอด โดยให้คำจำกัดความจากองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ หรือ Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) กำหนดโดยเส้นความยากจน (Poverty line) ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพที่ต่ำสุด หารี่ก็ดี แนวคิดนี้ได้รับการอ้างอิงในทางวิชาการจากการศึกษาของ Charles Booth และ Seebohm Rowntree

2. ความยากจนสัมพัทธ์ (Relative Poverty) แนวความหมายนี้มีความสัมพันธ์กับมาตรฐานของสังคมทั่วไป หรือความไม่เท่าเทียมกันในสังคม โดย Roach and Roach ได้ให้คำจำกัดความไว้อย่างน่าสนใจว่า ความยากจนคือมาตรฐานต่ำสุดที่รัฐสามารถกระจายรายได้ ในขณะที่ Luxembourg Income Study ได้วัดความยากจนจากสัดส่วนของการวัดค่าเฉลี่ยรายได้ต่อประชากร

นอกจากนั้น Townsend ยังได้ให้ความหมายไว้ในทำนองเดียวกันนี้ว่า ความยากจน หมายถึงรูปแบบของความขาดแคลนสัมพัทธ์ (Relative Deprivation) อันประกอบไปด้วย การมีอาหาร เครื่องอำนวยความสะดวก มาตรฐานที่รัฐพึงให้บริการหรือกิจกรรมซึ่งควรต้องมีในสังคม (Paul 1993, p.5)

ในขณะที่ JRF. ได้ให้ความหมายของความยากจนไว้ว่า เป็นสถานการณ์ที่บุคคลมีทรัพยากร (ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเภทวัตถุ) ไม่เพียงพอต่อความต้องการขั้นต่ำ (อันรวมไปถึงการมีส่วนร่วมทางสังคมด้วย) (JRF, 2013)

E. Philip Davis and Miguel Sanchez-Martinez (2014, p.14) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับความยากจนไว้ดังนี้

1. ความยากจนสัมบูรณ์ (Absolute Poverty) หมายถึง สถานการณ์ การขาดแคลนอาหาร น้ำดื่มที่ปลอดภัย การดูแลด้านสุขภาพ สุขภาพ ที่พ้ออาศัย การศึกษาและข้อมูล อย่างรุนแรงของมนุษย์ ไม่เพียงแต่ขึ้นอยู่กับรายได้เท่านั้น แต่ยังรวมทั้งการเข้าถึงการบริการอีกด้วย (United Nations, 1995) อย่างไรก็ตาม สำหรับความยากจน โดยสิ้นเชิงดังกล่าวนี้ ก็มีเพิ่มมากขึ้นในบริบทที่มีความเสี่ยงต่อความเร้นแค้น อันหมายถึงการมีชีวิตอยู่รอดตามธรรมชาติ (Laderchi et al, 2003)

2. ความยากจนสัมพัทธ์ (Relative Poverty) อันหมายถึง การวัดตามมาตรฐานของสังคมซึ่งแต่ละบุคคลพึงใช้ชีวิต ดังนั้น จึงมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศและในแต่ละช่วงเวลา (JRF, 2013)

3. เส้นความยากจน (Poverty Line) หมายถึง รายได้ในระดับต่ำที่สุด ซึ่งถือว่าเพียงพอในแต่ละประเทศ (Ravallion, 1992) เพื่อช่วยในการเปรียบเทียบระหว่างประเทศ ในปี พ.ศ. 2551 ธนาคารโลกได้ปรับเส้นความยากจนของประเทศ ให้อยู่ที่ 1.25 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน ของกำลังซื้อตามมูลค่าของเงินในปี 2005 (Ravallion et al. 2009,p.13)

4. กับดักความยากจน (Poverty Trap) หมายถึง สภาพที่ความยากจนยังคงมีแนวโน้มอยู่ เนื่องจาก "กลไกเสริมความยากจน" (Azariadis and Stachurski, 2005) กับดักดังกล่าวนี้ ตั้งอยู่ท่ามกลางความยากจนและจำนวนของสถานการณ์ต่างๆ อาทิ การขาดแคลนอาหารยังชีพ การไม่สามารถเข้าถึงการประกันภัย การเติบโตของประชากร สิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม หรือแม้แต่การเติบโตทางเศรษฐกิจก็ตาม

Townsend ได้นำเสนอว่าปัจเจกบุคคล ครอบครัว หรือชุมชน จะถือว่าอยู่ในภาวะความยากจน เมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ที่ขาดแคลนสิ่งเหล่านี้ คือ ทรัพยากรที่ใช้เพื่ออาหารสำหรับการดำรงชีพ การขาดแคลนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของตนเอง การขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน (Townsend, 1979 p. 31)

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ได้ให้นิยามความยากจนไว้ว่า หมายถึงความยากจนในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งพิจารณาที่ระดับรายได้หรือฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคล ว่ามีรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำ หรือมีรายได้ต่ำกว่ามาตรฐานคุณภาพชีวิตขั้นต่ำที่ยอมรับได้ในแต่ละสังคม (TDRI, 2546)

ในขณะที่ คนจน หมายถึง คนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน ซึ่งเส้นความยากจนดังกล่าวนี้ คำนวณขึ้นมาโดยคำนึงถึงความต้องการอาหารและสินค้าอุปโภคที่จำเป็นตามพื้นฐานขั้นต่ำของครัวเรือน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า คนจนก็คือคนที่มีรายได้ไม่เพียงพอที่จะใช้จ่ายเพื่อซื้ออาหารและสินค้าจำเป็นตามพื้นฐานขั้นต้นนั่นเอง อย่างไรก็ตาม ในการวัดความยากจนนั้น จะใช้เครื่องมือที่เรียกว่า เส้นความยากจน (Poverty Line) โดยคำนวณจากต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายของปัจเจกบุคคลในการได้มาซึ่งอาหารและสินค้าบริการที่จำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีพ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) โดยในปี พ.ศ.2559 สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดเส้นความยากจนจากจำนวนรายได้ที่ 38,000.- บาทต่อคนต่อปี ดังนั้น จึงทำให้สามารถสรุปได้ว่า ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนนี้ ถือว่าอยู่ในกลุ่มของคนจนนั่นเอง

(www.info.tdri.or.th/poverty/report.htm - 101k)

จากการทบทวนวรรณกรรมดังที่นำเสนอข้างต้นนี้ สามารถสรุปความหมายของความยากจน ตามการให้คำนิยามของ World Bank (1990) Karel den Bosch (2004) George (1998) Paul Spicker (2007) JRF (2013) E Philip Davis & Miguel Sanchez – Martinez (2014) Townsend (1979) สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2561) สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2559) TDRI (2546) และ กรมการพัฒนาชุมชน (2560) ทำให้สรุปความหมายได้ว่า ความยากจนหมายถึง สภาวะที่มนุษย์ขาดแคลนสิ่งจำเป็นต่อมาตรฐานการดำรงชีพขั้นต่ำ รวมถึงการไม่สามารถเข้าถึงการบริการด้านโครงสร้างพื้นฐาน สังคมและเศรษฐกิจ โดยผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 38,000 บาทต่อคนต่อปี เป็นผู้ที่อยู่ในกลุ่มคนยากจน

ความยากจน อาจมีสาเหตุหรือเงื่อนไขแวดล้อมประกอบอื่นๆ ได้หลากหลายประการ ดังที่จะได้กล่าวถึงสาเหตุของความยากจน ในลำดับต่อไป

1.2 สาเหตุของความยากจน

มีแนวคิดที่พยายามอธิบายสาเหตุของความยากจน ดังนี้

1. การศึกษาในแนวทางพยาธิวิทยา (Pathological Approach) มองว่า สาเหตุของความยากจนเกิดจากความอ่อนแอหรือความล้มเหลวส่วนบุคคล ดังนั้น การแก้ปัญหาความยากจนจึงควรเน้นไปที่ การแก้ไขเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมส่วนบุคคลนั่นเอง นักวิชาการตามแนวคิดนี้ มีอาทิ Holman (1978) ที่แสดงทัศนะไว้ในหนังสือที่มีชื่อว่า Individuals and Poverty

นอกจากนั้นยังมี Murray (1990, 1994) และ Joseph (1972) ที่มองสาเหตุของความยากจนว่าเกิดจากวัฏจักรของความขาดแคลน (Cycle of Deprivation) จากรุ่นพ่อแม่ที่ถ่ายทอดสู่รุ่นลูก

2. การศึกษาในแนวทางเชิงโครงสร้าง (Structural Approach) มองว่า ความยากจนเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม ซึ่งเกิดจากหลายสาเหตุที่สลับซับซ้อน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ถึงพลวัตของความขาดแคลน (Dynamics of Deprivation) ด้วยเหตุเช่นนี้ จึงต้องให้ความสำคัญกับการคุ้มครองทางสังคมเพื่อจัดความยากจนออกไป นักวิชาการตามแนวคิดนี้ มีอาทิ Ferge and Millar (1987) MacGregor (1981) Donnison (1982) Spicker (1993) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในการวิเคราะห์สาเหตุของความยากจน อาจไม่สามารถวิเคราะห์และสรุปได้จากเพียงแง่หนึ่งหรือสองกรอบแนวคิดเท่านั้น แต่อาจต้องพิจารณาให้ครอบคลุมถึงเหตุปัจจัยหรือสาเหตุของการเกิดพลวัตของความขาดแคลนและการแก้ปัญหาความยากจนด้วย (Pete 1998, p. 36-43)

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความยากจนของ E Philip Davis และ Miguel Sanchez-Martinez (2014) ได้นำเสนอข้อสรุปเชิงค่านิยมของความยากจน ที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางความคิดจากการให้ความสำคัญกับมุมมองทางการเงินเพียงเรื่องเดียว เป็นการพิจารณาที่ประเด็นปัญหาที่กว้างขึ้น อาทิ การมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคมด้วย

นอกจากนั้น ในการพิจารณาเรื่องสาเหตุของความยากจน ก็มีความจำเป็นที่จะต้องกล่าวถึงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ของสำนักคิดต่างๆ ดังจะได้นำมากล่าวถึงในรายละเอียดต่อไปนี้

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์สำนัก Classic ได้ให้การยืนยันว่า นโยบายการค้าเสรีเป็นพื้นฐานให้บุคคลมีความรับผิดชอบในความยากจนของแต่ละบุคคล ซึ่งตรงกันข้ามกับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์สำนัก Neo-classic ที่มองระบบเศรษฐกิจว่ามีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงสามารถอธิบายความยากจนได้กว้างขวางมากขึ้นกว่าเดิม อย่างไรก็ตาม ความล้มเหลวของตลาดก็อยู่นอกเหนือจากการควบคุมของแต่ละบุคคล ซึ่งทั้งสองแนวคิดดังกล่าวถึงข้างต้นนี้ ก็ได้เน้นว่าสาเหตุของความยากจนเป็นเรื่องของค่าตอบแทนและผลผลิตของแต่ละบุคคล แต่บางครั้งก็มุ่งเน้นด้านการเงินมากเกินไป อาทิ ความยากจนของแต่ละบุคคลเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มและบทบาทของรัฐบาลที่จำกัดการให้ความช่วยเหลือ ดังนั้นรัฐบาลจึงควรส่งเสริมนโยบายการกระจายรายได้ประกอบด้วย

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์สำนัก Keynesian/Neo-liberal กลับพิจารณาตรงกันข้ามโดยมุ่งเน้นไปที่แรงขับเคลื่อนของเศรษฐกิจระดับมหภาคและเน้นบทบาทที่สำคัญของรัฐบาลที่ไม่เพียงทำให้ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพเท่านั้น แต่ต้องให้การดูแลสินค้าสาธารณะอีกด้วย

ในทัศนะของสำนักเศรษฐศาสตร์สำนักนี้ ได้นำเสนอไว้ว่าความยากจนส่วนใหญ่เกิดขึ้นโดยไม่สมัครใจ ประกอบกับคนยากจนเป็นจำนวนมาก ก็เกิดขึ้นจากสาเหตุของการว่างงาน นั่นเอง

หากพิจารณาตามมุมมองของแนวคิดแบบผู้ที่ยึดถือลัทธิมาร์กซ์ (Marxian) ก็จะพิจารณาที่การให้ความสำคัญในประเด็นเรื่องชนชั้นและการแบ่งแยกชนชั้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเด็นทางการเมือง และเป็นเหตุสำคัญของความยากจนอีกด้วย ทฤษฎีเหล่านี้ได้กำหนดให้รัฐมีบทบาทสำคัญในการเข้าแทรกแซงเพื่อควบคุมตลาด ดังตัวอย่างที่ชัดเจนของข้อเสนอการต่อต้านความยากจนตามแนวคิดนี้ ได้แก่ การประกันค่าจ้างขั้นต่ำและการต่อต้านกฎหมายที่เลือกปฏิบัติ เป็นต้น

ในการอธิบายเรื่องความยากจน ทั้งทฤษฎีการกีดกันทางสังคมและทฤษฎีทุนทางสังคมต่างก็ยอมรับในปัจจัยทางสังคมเช่นเดียวกับการยอมรับในปัจจัยทางเศรษฐกิจ รวมทั้งได้ให้น้ำหนักเหมือนกันทั้งสองประการ โดยการพิจารณาที่มีมิติทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม กล่าวคือไม่เพียงแต่ทำความเข้าใจว่าสาเหตุของความยากจนคืออะไรเท่านั้น แต่ยังพยายามทำความเข้าใจว่ารากฐานของความยากจนที่ดำรงอยู่คืออะไรด้วย

ดังนั้น การเลือกแนวทางการสังเคราะห์จำเป็นต้องเพิ่มข้อมูลเชิงลึกทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องในการลดปัญหาความยากจน นอกจากนี้ ยังมีความจำเป็นต้องพิจารณาถึงแรงจูงใจสำหรับพฤติกรรมของมนุษย์เพิ่มขึ้น นอกเหนือจากการเน้นที่ความสำคัญด้านเศรษฐกิจของบุคคล อาทิ มีการบริโภคมาก แต่ความสามารถในการใช้แรงงานกลับน้อย เป็นต้น รวมทั้งแนวทางการบูรณาการนี้ ยังดึงองค์ประกอบจากวิทยาการสาขาอื่นๆ ทางสังคม อาทิ ทฤษฎีทางการเมืองและสังคมวิทยา มาประกอบด้วย

ตามทัศนะของ Pete สาเหตุหลักของความยากจน คือ การมีรายได้น้อยและการอยู่ในสถานะที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น (Pete, p.182) ซึ่ง Glendinning และ Baldwin (1990) กล่าวสนับสนุนว่าหมายถึงการมีรายได้น้อยและมีค่าใช้จ่ายที่เกิดจากความไร้ความสามารถของบุคคล นั้นย่อมหมายถึงสมาชิกในครัวเรือนของผู้นั้น ซึ่งมีความเสี่ยงต่อปัญหาความยากจนด้วย

มูฮัมหมัด ยูนูส (Muhammad Yunus) ผู้ก่อตั้งธนาคารกรามีน ซึ่งทั้งตัวเขาและธนาคารกรามีนที่เขาก่อตั้งขึ้นมา ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพร่วมกันในปี พ.ศ. 2549 มูฮัมหมัด ยูนูส ในหนังสือ *Creating a World Without Poverty* เขาได้พิจารณาว่า สาเหตุของความยากจนของผู้คนในประเทศบังกลาเทศ ก็คือการขาดแคลน “ไม่ใคร่เครดิต” สำหรับชาวบ้าน ดังนั้น ธนาคารกรามีนของเขาจึงเข้ามาเติมเต็มให้กับชาวชนบทในบังกลาเทศด้วยการให้เงินกู้โดยไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายของธนาคารจะให้บริการกับผู้ประกอบการหรือชาวบ้านที่ยากจนเกินกว่าที่จะมีคุณสมบัติอย่างเพียงพอที่จะกู้ยืมเงินจากธนาคารทั่วไปได้ (Yunus, 2018)

สำหรับกรณีของประเทศไทย วิทยาลัยมหาดไทยได้ศึกษาสาเหตุของปัญหาความยากจน จากการเป็นหนี้ ไว้ดังนี้

1) กระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้ประชาชนมีการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยขึ้น อาทิ ซื้อมอเตอร์รถจักรยานยนต์ โทรศัพท์มือถือ ประกอบกับมีการกู้ยืมเงินง่ายๆ จากธนาคาร ด้วยระบบการผ่อนส่ง (Finance)

2) ค่าครองชีพในปัจจุบันสูงขึ้น อาทิ อุปกรณ์ ปัจจัยที่ใช้ทำการเกษตร มีราคาแพง ในขณะที่ส่วนใหญ่ มีรายได้ต่อหัวต่อครัวเรือน ยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

3) เกษตรกรส่วนใหญ่ มีฤดูกาลว่างงานที่ยาวนาน โดยเมื่อหมดฤดูทำนาและทำสวนแล้ว ส่วนใหญ่จะว่างงาน ทำให้ช่วงเวลาดังกล่าวไม่มีรายได้ ในขณะที่ยังต้องกินต้องใช้ในชีวิตประจำวันอยู่ จึงต้องกู้หนี้ยืมสินจากธนาคารหรือกองทุนหมู่บ้าน เพื่อแก้ปัญหาหนี้

นอกจากนี้ ผลจากการศึกษา ยังพบว่า “พฤติกรรมค่านิยมที่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือยในประชาชนบางส่วน ทำให้กู้เงินไปใช้ผิดประเภท เกิดหนี้สินแบบดินพอกหางหมู อาทิ บางคนกู้ไปซื้อรถยนต์แบบผ่อนส่งและมีพฤติกรรมที่ซื้อของไม่จำเป็นมากขึ้น (วิทยาลัยมหาดไทย, หน้า 37 – 38)

จากการศึกษาถึงสาเหตุของความยากจน ทำให้สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า ความยากจนเกิดจากพฤติกรรมและทัศนคติส่วนบุคคล และการว่างงาน ค่าครองชีพสูง มีรายได้ต่ำ และอยู่ในสถานะที่ต้องพึ่งพิง ตลอดจนเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางสังคม และการขาดการมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

สำหรับการแก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทย ได้ปรากฏแนวคิดสำคัญตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังจะได้นำมากล่าวถึงต่อไปนี้

1.3 แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการแก้ปัญหาค่าครองชีพ

ความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้เริ่มเกิดขึ้นภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญกับเศรษฐกิจแบบ “พอมีพอกิน” อันเป็นการพัฒนาคนให้สามารถ “อุ้มชูตัวเองได้” และได้ทรงอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ว่า

“...พอเพียง นี้ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ...คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด-อันนี้ ไม่ใช่เศรษฐกิจ-มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็คืออยู่เป็นสุข.พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น. ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง...” (พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา :4 ธันวาคม 2541)

นอกจากนั้น ยังทรงเน้นย้ำถึงความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) ไว้อีกคราวหนึ่งในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา: 4 ธันวาคม 2543... ความว่า “...หมายความว่า ประหยัด แต่ไม่ใช่จู้เหนี่ยว ทำอะไรด้วยความอะลุ่มอล่วยกัน ทำอะไรด้วยเหตุและผล จะเป็นเศรษฐกิจพอเพียง แล้วทุกคนจะมีความสุข...” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555 หน้า 7-8)

ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 ห่วง และ 2 เงื่อนไข โดย 3 ห่วง คือ

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น อาทิ การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

ส่วน 2 เงื่อนไข คือการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ประกอบไปด้วย

เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นตอนการปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบไปด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า หลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ พื้นฐานที่สำคัญของการจัดการในทุกๆ อาชีพ

หากเป็นมุมมองด้านการวางแผนการเงิน ก็คือ การมีความรู้ในเรื่องที่ลงทุนอย่างดีพอ รวมไปถึงการมีความรู้สำหรับการหารายได้เพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งต้องมีพร้อมด้วยคุณธรรมไม่โกง ไม่เอาเปรียบผู้อื่น (จาก ปรัชญาของ “เศรษฐกิจพอเพียง” รากฐานการวางแผนการเงินของคนไทยอย่างแท้จริง ใน <https://aommoney.com/stories/kevindaddy/> เมื่อ 20 มีนาคม 2561)

ตัวอย่างความก้าวหน้าในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชน ได้แก่ กรณีของ นายประยงค์ รมรงค์ ปราชญ์ชาวบ้านจากตำบลไม้เรียง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้รับรางวัลแมกไซไซในฐานะผู้นำเศรษฐกิจชุมชน เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2547

จากการเป็นผู้นำทางปัญญาให้แก่ชุมชนในการเรียนรู้การจัดการระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยชุมชนเอง จนทำให้ชุมชนตำบลไม้เรียงเป็นชุมชนแรกในประเทศไทยที่สร้างโรงงานแปรรูปยางด้วยทุนของตนเอง และได้กลายเป็นต้นแบบทางความคิดให้รัฐบาลและหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนสถาบันการศึกษานำไปใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้เอาชนะความยากจน

ยังมีตัวอย่างของเกษตรกรที่ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ได้ใช้หลักการระเบิดจากข้างใน ค้นหาผู้นำที่แท้จริงในชุมชนที่สามารถพูดชักชวนให้ชุมชนเชื่อถือ สร้างแรงกระตุ้นให้ชาวบ้านจัดทำบัญชีครัวเรือน ตำรวจรายได้รายจ่ายของตนเอง มาคิดหาวิธีลดรายจ่าย โดยเลิกใช้ปุ๋ยเคมีและนำมูลสัตว์มาหมักเป็นปุ๋ยน้ำชีวภาพทดแทน และยังมีผลผลิตต่อไร่เพิ่มมากขึ้น ใช้เวลาเพียงแค่ 4 ปี ก็สามารถใช้นี้ได้หมด ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีการเชื่อมโยงบทบาทภาคธุรกิจและภาคชุมชนท้องถิ่น ให้มีการร่วมทุนโดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ทั้งในมิติการผลิต การลงทุนที่ใช้ศักยภาพของประเทศเป็นหลัก ใช้วัตถุดิบในประเทศและภูมิปัญญาท้องถิ่น เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีการผลิต ปัจจุบันการส่งออกสินค้ากลุ่มนี้มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น อาทิ เครื่องสำอาง สบู่ ผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพร ซึ่งผลกำไรก็มีการกระจายสู่ชุมชนมากขึ้น ทั้งในเชิงรายได้และการผลิตสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ภาคธุรกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชนอีกจำนวนไม่น้อยที่เป็นองค์กรตัวอย่าง อาทิ กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติสีม่วง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช หรืออีกกรณีหนึ่งคือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านธาราทิพย์ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีการบริหารธุรกิจบนฐานของการสร้างกลุ่มที่เข้มแข็ง ศึกษาศักยภาพของทุนในชุมชนทั้งทุนที่เป็นวัตถุดิบ องค์ความรู้พื้นฐาน และการตลาด เพื่อสร้างสินค้าที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ขณะเดียวกันก็แบ่งผลกำไรกลับคืนสู่สมาชิกและชุมชนอย่างมีคุณธรรมด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555, หน้า 18 – 21)

การใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ปัญหาความยากจน สรุปได้ว่าระดับบุคคลต้องมีความขยัน ศึกษาหาความรู้เพื่อเพิ่มรายได้ ระดับครัวเรือนต้องมีการลดค่าใช้จ่ายด้วยการใช้จ่ายอย่างประหยัด มีเหตุผล ครอบครัวมีการประกันความเสี่ยงจากภัยต่างๆ มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน และในระดับชุมชน ต้องสามารถดำเนินวิสาหกิจชุมชนของตนเองได้ด้วยตนเอง มีความเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจภายนอก ด้านภูมิปัญญา ทุน การผลิตและการจำหน่าย (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2559)

จากการกล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความยากจน รวมถึงสาเหตุของความยากจน และการแก้ปัญหาความยากจนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาแล้วข้างต้นนี้ ในลำดับถัดไปจะได้กล่าวถึงวิธีการแก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทยที่เคยมีมาแล้วตามแนวทางอื่นๆ ดังจะได้กล่าวถึงในลำดับต่อไป

2. การแก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทย

การแก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทย ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับแรก ปี พ.ศ. 2504 – 2509 โดยรัฐบาลกำหนดแนวทางความเจริญเติบโตและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศและให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจเพื่อรองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและธุรกิจการค้า แผนดังกล่าวนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชน ให้มีระดับสูงขึ้นไปกว่าเดิมด้วยการระดมและใช้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจของประเทศให้เป็นประโยชน์มากที่สุด เพื่อขยายการผลิตและเพิ่มพูนรายได้ประชาชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2504, ที่มา : https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3776) การแก้ปัญหาความยากจนและปัญหาสังคมตามแผนฯ ฉบับนี้ ด้านการสาธารณสุขได้มุ่งส่งเสริมการอนามัยในท้องถิ่นห่างไกล ด้านการสังคมสงเคราะห์ ได้เน้นไปที่การสร้างบ้าน อาคารสงเคราะห์ให้แก่ผู้มีรายได้น้อย เด็กไร้ผู้อุปการะ คนชราไร้ที่พึ่ง คนพิการ ทูพพลภาพ และผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ นอกจากนั้นยังกล่าวได้ว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่อๆ มา ก็ได้ยึดแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนและปัญหาสังคมเช่นเดียวกันนี้ และเริ่มมีการกระจายรายได้ การบริการทางสังคม การลดอัตราการเพิ่มของประชากร การกระจายบริการทางเศรษฐกิจและสังคมไปสู่ชนบท การปรับปรุงสถาบันและองค์กรทางด้านการเกษตรและสินเชื่อ ตลอดจนการรักษาระดับราคาสินค้าทางการเกษตร เป็นต้น

แนวคิดเรื่องการแก้ปัญหาความยากจนโดยยึดพื้นที่เป็นหลัก ได้ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) โดยมีการกำหนดพื้นที่เป้าหมายเพื่อการพัฒนาชนบท ซึ่งเน้นการแก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่ชนบท ล้าหลัง มีการนำแผนฯ ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น และได้กำหนดโครงสร้างและระบบการบริหารการพัฒนาชนบท โดยเริ่มให้ความสำคัญกับการวางแผนระดับล่างขึ้นมา และเน้นบทบาทขององค์กรประชาชนในท้องถิ่นร่วมพัฒนา กระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น ขยายขอบเขตการพัฒนาชนบทครอบคลุมทั่วประเทศ ต่อมาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็ได้ถูกนำมาใช้ในการบริหารประเทศและแก้ปัญหาความยากจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) เพื่อเพิ่ม

ศักยภาพและโอกาสของคนไทยในการพึ่งพาตนเอง โดยเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจให้ฟื้นตัว สร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก บรรเทาปัญหาสังคม และแก้ปัญหาความยากจน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-10) อย่างไรก็ดี ในระหว่างปี พ.ศ. 2544 – 2548 รัฐบาลได้กำหนดให้ปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนเป็นวาระแห่งชาติ (National Agenda) โดยตั้งปณิธานว่าจะต้องขจัดความยากจนให้หมดไปจากประเทศ และกำหนดนโยบายเร่งด่วนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจน อันได้แก่ การพักชำระหนี้ให้เกษตรกรรายย่อย การตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง การเพิ่มโอกาสผู้มีรายได้น้อยให้เข้าถึงแหล่งเงินทุน และการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดยกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาไว้เป็น 3 ระดับ ได้แก่

ระดับบุคคล ได้เน้นการขยายโอกาส การสร้างรายได้ การลดรายจ่าย การเพิ่มช่องทางการเข้าถึงแหล่งทุน และการดำเนินการแก้ปัญหาความยากจนในเชิงรุก โดยจัดหน่วยบริการเคลื่อนที่ ซึ่งเรียกกันว่า “คาราวานแก้จน”

ระดับชุมชน ได้สร้างขบวนการชุมชนเข้มแข็ง สร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตรในระดับชุมชน อาทิ โรงสีชุมชน โรงปุ๋ยอินทรีย์ชุมชน สหกรณ์เครื่องจักรกล ระบบตลาดสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ พัฒนาระบบการเงินเศรษฐกิจฐานรากชุมชน จากกองทุนหมู่บ้านที่มีความพร้อมสู่ธนาคารหมู่บ้าน และการจัดสรรงบประมาณตามขนาดของประชากร (Small Medium Large: SML) ให้หมู่บ้าน/ชุมชนสามารถแก้ปัญหาของตนเองได้

ในระดับประเทศ ได้ส่งเสริมให้เกษตรกร มีที่ดินทำกินอย่างทั่วถึง พอเพียง บริหารการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด ปรับปรุงคุณภาพดิน เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ จัดสรรน้ำให้เหมาะสมกับการใช้ของพื้นที่ (มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, ebook.dusit.ac.th)

ในการบริหารการแก้ปัญหาความยากจน รัฐบาลได้จัดองค์กรให้เกิดเอกภาพและบูรณาการการปฏิบัติ ด้วยการจัดตั้งศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนแห่งชาติ (ศจจ.) เป็นองค์กรระดับนโยบายและขับเคลื่อนผ่านกลไกศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนในระดับส่วนกลาง กระทรวง กรม และระดับพื้นที่ กรุงเทพมหานคร จังหวัด อำเภอ/กิ่งอำเภอ โดยให้มีการบูรณาการแก้ปัญหาความยากจน ทั้งแนวคิด แผนงาน งบประมาณและการปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 272/2546 ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2546 เรื่อง การจัดตั้งศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน) โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญในการแก้ปัญหาความยากจน ได้แก่ การลงทะเบียนเพื่อแก้ปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ ซึ่งมีกระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบ ออกแบบ ดำเนินการจดทะเบียน นำข้อมูลปัญหามาประกอบการพิจารณากำหนดแนวทางและมาตรการในการแก้ปัญหาความยากจน รับลงทะเบียนปัญหาหลัก

7 ประการ และปัญหาอื่นๆ เพิ่มเติม โดยการลงทะเบียนเสร็จสิ้นไปแล้วเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2547 ผลปรากฏว่า มีผู้มาจดทะเบียนทั่วทั้งประเทศ 8,258,275 คน คิดเป็นร้อยละ 11.49 ของประชากรทั้งประเทศ มีปัญหาที่รับจดทะเบียนไว้ทั้งสิ้น 12,198,333 ปัญหา ซึ่งพบว่า ปัญหาที่สำคัญได้แก่ ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน มีจำนวนมากที่สุด 4,680,632 ปัญหา (คิดเป็นร้อยละ 38.37) ปัญหาที่ดินทำกิน มีจำนวน 3,968,119 ปัญหา (คิดเป็นร้อยละ 32.53) ปัญหาที่อยู่อาศัย มีจำนวน 1,892,131 ปัญหา (คิดเป็นร้อยละ 15.57) (ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน, กรมการปกครอง, 2548)

การแก้ปัญหาความยากจนตามนโยบายของรัฐบาล โดยศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน ข้อมูลเดือน ณ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2548 ปรากฏผลว่า

1. แก้ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน ประกอบไปด้วย

1.1 หนี้ในระบบ จำนวน 1.7 ล้านราย มูลหนี้ 136,382 ล้านบาท และสามารถโอนหนี้ในระบบเข้าสู่การอนุมัติสินเชื่อของธนาคารรัฐ จำนวน 97,693 ราย มูลหนี้ 11,819.43 ล้านบาท

1.2 หนี้ในระบบ จำนวน 2.46 ล้านราย มูลหนี้ 282,354 ล้านบาท ตรวจสอบและเจรจาหนี้ จำนวน 2.07 ล้านราย ปรากฏผลการเจรจาสำเร็จ จำนวน 189,932 ราย ตกลงกันได้ตามเงื่อนไขเดิม จำนวน 1,877,202 ราย และเจรจาไม่ได้ จำนวน 5,977 ราย

2. แก้ปัญหาความยากจนด้านเกษตรกรรม ประกอบไปด้วย

2.1 เกษตรกรได้รับความช่วยเหลือผ่าน แผนงาน/โครงการ ปกติของส่วนราชการ จำนวน 728,810 ราย (ด้านที่ดินทำกิน, ส่งเสริมอาชีพ, และหนี้สิน)

2.2 เกษตรกรได้รับความช่วยเหลือผ่านคาราวานแก้จน จำนวน 210,089 ราย

3. การดำเนินการคาราวานแก้จนให้ความช่วยเหลือประชาชนที่จดทะเบียนฯ จำนวน 3,413,876 คน คิดเป็นร้อยละ 27.72

อย่างไรก็ดี การแก้ปัญหาความยากจนในระยะต่อมา รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศพจ.) โดยปรับโครงสร้างให้ศูนย์อำนวยการฯ ขึ้นตรงต่อกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน โดยมีผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการศูนย์ (คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 28/2550 ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2550) กระทรวงมหาดไทยได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานหลักในการสร้างความรับรู้ เพื่อนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิตของคนไทยทั่วประเทศ และกำหนดโครงสร้างการบริหารศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงมหาดไทย (ศพจ.มท.) และในระดับพื้นที่จังหวัด อำเภอ ขึ้น เพื่อถ่ายทอดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกต้องให้กับประชาชน

จำนวน 80,732 หมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อนำไปปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต (คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 310/2560 ลงวันที่ 9 มีนาคม 2560) ต่อมาในปี พ.ศ. 2561 รัฐบาลได้ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงไปสู่การปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้โครงการ “ไทยนิยม ยั่งยืน” อันเป็นการบูรณาการการขับเคลื่อน งาน/โครงการ ของหน่วยงานต่างๆ ลงพื้นที่เป้าหมายระดับหมู่บ้านและชุมชน ตามแนวทางประชารัฐให้เกิดผลสัมฤทธิ์ เพื่อแก้ไขปัญหา เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง ตลอดจนสร้างความตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ (มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2561) ในกิจกรรมดังกล่าวนี้ กลไกในการขับเคลื่อนประกอบด้วย คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนในระดับประเทศ ระดับจังหวัดและกรุงเทพมหานคร ระดับอำเภอ/เขต และระดับตำบล/ชุมชน ตลอดจนชุมชนในกรุงเทพมหานคร (คำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ 21/2561 ลงวันที่ 23 มกราคม 2561) พื้นที่ดำเนินการทุกหมู่บ้านและชุมชนในประเทศไทย จำนวนรวม 82,466 แห่ง โดยใช้ทีมขับเคลื่อน 7,664 ทีม (ระดับตำบล/ชุมชน) กรอบในการดำเนินการ มี 10 ประการ ได้แก่ สัญญาประชาคม คนไทยไม่ทิ้งกัน (ลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อย) ชุมชนอยู่ดีมีสุข (พัฒนาความเป็นอยู่ อาชีพ และรายได้) วิถีไทยวิถีพอเพียง รัฐบาลไกลการบริหารราชการ รู้รักประชาธิปไตย รู้เท่าทันเทคโนโลยี ร่วมกันแก้ไขปัญหาเสพติด และงานตามภารกิจของส่วนราชการ (Function) เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจน ได้แก่ คนไทยไม่ทิ้งกัน ด้วยการดูแลผู้มีรายได้น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ลงทะเบียนในโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ และ ชุมชนอยู่ดี มีสุข ด้วยการพัฒนาความเป็นอยู่ อาชีพ และรายได้ ให้แก่ประชาชน แนวทางในการปฏิบัติ เริ่มต้นเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 โดยทีมขับเคลื่อนได้ลงพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อสอบถามชีวิต ความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ วิเคราะห์ปัญหาความเดือดร้อนรายครัวเรือนหรือรายบุคคล เพื่อเตรียมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ และทีมขับเคลื่อนดังกล่าวจะมีการติดตามการพัฒนาแก้ไขปัญหา รวมทั้งสิ้น จำนวน 4 ครั้ง

จากหลักฐานเชิงประจักษ์ดังข้อมูลที่น่าเสนอมาข้างต้นนี้ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าการแก้ไขปัญหาความยากจนในประเทศไทยที่ผ่านมา มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ ดังต่อไปนี้คือ

1. มุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับประเทศ โดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการขยายตัวด้านอุตสาหกรรมและการค้า โดยมุ่งหวังจะทำให้มาตรฐานการครองชีพของประชาชนสูงขึ้น
2. การแก้ไขปัญหาความยากจน เน้นการให้การสงเคราะห์และการส่งเสริมอนามัยในพื้นที่ชนบทที่ห่างไกล

3. มีการกำหนดพื้นที่เป้าหมายความยากจน มีระบบการบริหารการพัฒนาชนบท และใช้แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความยากจน

4. นอกจากการแก้ปัญหาความยากจนในระดับนโยบายแล้ว ยังมีความพยายามแก้ปัญหาความยากจนในระดับ บุคคล ครัวเรือน และชุมชน ประกอบด้วย อาทิ โครงการลงทะเบียนคนจน การจัดโครงการคาราวานแก่นจน หรือโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ควบคู่ไปกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับฐานราก

5. ยังคงมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับ โครงสร้างแบบระบบราชการในการบริหารการแก้ปัญหาความยากจน ตั้งแต่ระดับชาติ ถึงระดับตำบล

6. การแก้ปัญหาความยากจน ยังมีลักษณะการแก้ปัญหาตามภารกิจ (Function) ของแต่ละหน่วยงาน

เพื่อขยายความเพิ่มเติมถึงแนวทางการแก้ปัญหาความยากจน ผู้วิจัยจึงขอเสนอผลการทบทวนตัวอย่างของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจนที่สำคัญๆ ทั้งที่ปรากฏในต่างประเทศและในประเทศไทย ดังมีรายละเอียดในหัวข้อถัดไป

3. ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจน

Indunil De silva (2008) ได้ศึกษาวิจัยในหัวข้อ Micro – level determinants of poverty reduction in Sri lanka: a multivariate approach มีวัตถุประสงค์เพื่อหาข้อมูลความยากจนให้แก่ประเทศศรีลังกา และทดสอบปัจจัยย่อยที่มีความสัมพันธ์กับความยากจน การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก Sri lanka Integrated Survey (SLIS) โดย World Bank ในปี ค.ศ. 2000 โดยสำรวจจากทั่วทั้งประเทศ จำนวน 7,500 ครัวเรือน และประชากร จำนวน 34,300 คน ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ระดับความยากจนที่รุนแรงในพื้นที่ชนบท มีมากกว่าในพื้นที่เมือง และยังพบว่าการใช้จ่ายเพื่อการชำระหนี้ มีระดับสูงในครอบครัวขนาดเล็ก นอกจากนั้น Indunil De Silva ได้ให้คำแนะนำให้เพิ่มการศึกษา การให้สินเชื่อรายย่อย และการส่งเสริมธุรกิจขนาดเล็ก เพิ่มเติม

Jorge Buzaglo และคณะ (2009) ได้วิจัยเรื่อง การมุ่งหาข้อสรุปในยุทธศาสตร์ใหม่ของประเทศโบลิเวียในการลดความยากจน (Towards a New Consensus: Poverty Reduction Strategies for Bolivia) มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาของสหประชาชาติ 2000 ในการลดปัญหาความยากจนลงให้ได้อย่างน้อยครึ่งหนึ่งในปี ค.ศ. 2015 คณะผู้วิจัยได้ใช้แบบจำลองตัวเลขทางเศรษฐกิจของประเทศโบลิเวีย แบบจำลองพลวัตของปัจจัยนำเข้า – ผลผลิต และวิเคราะห์รายละเอียด ขนาดและระดับชั้นทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ Jorge Buzaglo

และคณะ ได้เสนอให้รัฐบาลออกแบบนโยบายการกระจายรายได้ที่มีประสิทธิผล การเปลี่ยนโครงสร้างการจ้างงานให้มีผลเช่นเดียวกับการเปลี่ยนโครงสร้างของกลุ่มความยากจนในประเทศ โบลิเวีย และมีนัยสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิผลสินค้าภาคการเกษตร อีกด้วย ซึ่งจะสามารถกระตุ้นการเจริญเติบโตและความเสมอภาคได้

Barisik, Kasap (2012) (อ้างใน Ferdi & Erdal, 2017) ได้ศึกษาเชิงประจักษ์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายสาธารณะกับความยากจนในประเทศตุรกี ในช่วงปี ค.ศ. 2000 – 2010 โดยศึกษากับตัวแปร ได้แก่ ค่าใช้จ่ายสาธารณะประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข บัตรสวัสดิการ การประกันสังคม การให้บริการและช่วยเหลือทางสังคม และค่าใช้จ่ายของรัฐบาลท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า ค่าใช้จ่ายสาธารณะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความยากจนในชุมชนเมืองและพื้นที่อุตสาหกรรม ในขณะที่ ไม่มีผลความสัมพันธ์กับความยากจนในพื้นที่ชนบทและพื้นที่เกษตรกรรม ด้วยเหตุเช่นนี้ Barisik, Kasap จึงได้เสนอการแก้ปัญหาในเขตเมือง ด้วยการลงทุนด้านการศึกษา สาธารณสุข บัตรสวัสดิการ การประกันสังคม และการช่วยเหลือทางสังคม

Nuttamon Teerakul, Villano, Wood, Mounter, (2012) ได้ศึกษาวิจัยกรอบแนวคิดในการประเมินผลกระทบของวิสาหกิจชุมชนต่อความยากจนในครัวเรือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนากรอบแนวคิดในการประเมินผลกระทบวิสาหกิจชุมชน ที่มีผลกระทบต่อการลดปัญหาความยากจนในระดับครัวเรือนในภาคเหนือของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า มีการนำนโยบายของรัฐบาลไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ ที่เฉพาะเจาะจงต่อเป้าหมายครัวเรือนยากจนและยุทธศาสตร์ของวิสาหกิจชุมชนเพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่ยากจน Nuttamol และคณะ ได้นำเสนอว่า รัฐบาลควรคำนึงถึงเงื่อนไขความยากจนทางเศรษฐกิจ สังคม ของแต่ละครัวเรือน และควรสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพื้นฐานของคนยากจน

Ferdi Celikay และ Erdal Gumus (2017) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบของรายจ่ายเพื่อสังคมต่อการลดปัญหาความยากจน ผลของการศึกษาในครั้งนี้ ได้พบหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างรายจ่ายเพื่อสังคมและความยากจนในประเทศตุรกี ผลการวิจัยพบว่า ในระยะสั้นมีความสัมพันธ์เชิงลบ ระหว่างรายจ่ายเพื่อสังคมและความยากจน และได้รับการยืนยันว่า นโยบายนี้ได้รับความพึงพอใจในการต่อสู้กับความยากจน ถึงกระนั้นก็ตาม ในระยะยาวผลของความสัมพัทธ์กลับเป็นเชิงบวก ซึ่งสามารถชี้ให้เห็นได้ว่า รายจ่ายเพื่อสังคมเป็นการสนับสนุน (feeding- ป้อนอาหาร) หรือการให้การอุปถัมภ์ มากกว่าเป็นการลดปัญหาความยากจน ผลของการศึกษานี้ อาจแสดงให้เห็นถึงกับดักของค่าใช้จ่ายเพื่อสังคม กล่าวคือ ยิ่งรัฐบาลให้มากขึ้นเท่าใด ประชาชนก็จะยิ่งต้องการ โครงการเหล่านั้นมากขึ้น มากไปกว่าการทำงานเพื่อดำรงชีพของตนเอง

การศึกษาครั้งนี้ ได้พบหลักฐานที่น่าเชื่อถือว่า การลดปัญหาความยากจนในระยะยาว ควรสนับสนุนให้รัฐบาลมีนโยบายเพิ่มค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาและลงทุนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศตุรกี

Khurshed Alam (2017) ได้ศึกษาวิจัย ในหัวข้อเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการลดความยากจน (Poverty Reduction Through Enabling Factors) พบว่า ปัจจัยที่โดดเด่นสำหรับประเทศบังคลาเทศ ได้แก่ การพัฒนาการเกษตรกรรมและการสนับสนุนค่าครองชีพ การใช้ประโยชน์จากที่ดินและแรงงานสามารถนำมาซึ่งการปรับเปลี่ยนเศรษฐกิจในชนบทของประเทศบังคลาเทศ ซึ่งมีความจำเป็นในการลดความยากจน นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจเจกบุคคลที่สามารถเอาชนะความยากจนได้ ส่วนใหญ่เกิดจากความพยายามของตนเองโดยจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมจากรัฐบาลด้วย ดังนั้น ภาครัฐจึงจำเป็นต้องแสดงบทบาทเป็นผู้สนับสนุน มากกว่าทำตนเป็นเครื่องมือในการลดปัญหาความยากจนเสียเอง

Varun Chotia & N.V.M.Rao (2017) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง An Empirical Investigation of the Link between Infrastructure and Poverty Reduction: The Case of India โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อตรวจสอบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการลดปัญหาความยากจนในประเทศอินเดีย ใช้ข้อมูลระหว่างปี ค.ศ. 1991 – 2015 โดยในการทบทวนวรรณกรรมจำนวนมาก พบว่า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การขนส่ง น้ำและการสุขภาพ การสื่อสารและการพลังงาน มีผลต่อการลดปัญหาความยากจน

Becchetti & Cemelli (2018) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง Civil Economy: Definition and Strategies for Sustainable Well-living ผลการศึกษาพบว่า การเอาชนะปัญหาความยากจนมีความสัมพันธ์กับการเพิ่มทักษะให้ส่วนบุคคลแยกจากกลุ่ม การบรรลุเป้าหมายไม่เพียงการทำกำไรสูงสุด แต่ยังหมายรวมถึงความพอใจในผลประโยชน์ร่วมของผู้มีส่วนได้เสียและส่วนรวม ความอยู่ดี กินดี หมายถึง การเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross Domestic Product) การสังคมนิยม การดูแลสิ่งแวดล้อม จิตวิญญาณ และทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่ชุมชนพึงพอใจ Becchetti & Cemelli ยังได้ให้ทัศนะเพิ่มเติมไว้ว่า ความอยู่ดีกินดีในสังคมอย่างยั่งยืน ภายใต้กรอบแนวคิดทางเศรษฐกิจสังคม ทำได้ด้วยการเพิ่มการมีส่วนร่วมทางสังคมและมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นต่อไป

Nsereko, Balunywa, Munene, Orobia and Muhammed (2018) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง Personal Initiative: Its Power in Social Entrepreneurial Venture Creation โดยศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการการลงทุนทางสังคมในองค์กรชุมชนของประเทศกำลังพัฒนา ผลการศึกษาพบว่า ความคิดริเริ่ม ความกระตือรือร้นของบุคคลในองค์กรชุมชน ตลอดจนการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ มีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ ต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการทางสังคม และได้ให้ทัศนะไว้ว่า การลดความยากจนและการแก้ปัญหาสังคมโดยการประกอบการทางสังคมได้ผลช้า

Lin, Li, Jiang and Li (2019) ได้ศึกษาเรื่อง A Novel Rural Microcredit Decision Model and Solving via Binary Differential Evolution Algorithm ผลการศึกษาพบว่า การให้สินเชื่อรายย่อย (Micro Credit) สามารถแก้ปัญหาความยากจน โดยเป็นวิธีการที่ได้ผลในการเพิ่มพลังในการแก้ปัญหาให้แก่ทั้งปัจเจกบุคคลและชุมชน และนอกจากนี้ ยังให้ทัศนะไว้ว่า การให้สินเชื่อรายย่อยสำหรับเกษตรกรต้องเน้นไปที่การควบคุมความเสี่ยง

Syahpawi, Nuruddin and Sudiarti (2019) ได้ศึกษาเรื่อง SyirkahAmlak's Implication in Building Community Economic Independence (Analysis of Meranti Islands Regency, Riau Province) การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาผลกระทบของหน่วยงาน SyirkahAmlak ในการสร้างเศรษฐกิจชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ความยากจนมีสาเหตุจากหลายปัจจัย หนึ่งในปัจจัยที่สำคัญคือไม่มีทุนในการดำเนินธุรกิจ และนอกจากนั้น ยังพบว่า ในจังหวัด Merinti Island Regency ที่เคยใช้ทุนในการสร้างธุรกิจในระบบเศรษฐกิจ ได้พบว่า มีผลในการเพิ่มรายได้ แรงงาน การศึกษา และการออมในชุมชนด้วย

Uyarra, Ribeiro and Dale-Clough (2019) ได้ศึกษาเรื่อง Exploring the Normative Turn in Regional Innovative Policy: Responsibility and the Quest for Public Value โดยผลของการวิจัยชิ้นนี้ ได้กล่าวถึงความไม่มีประสิทธิผลของนโยบายที่เป็นนวัตกรรมแบบดั้งเดิมในการแก้ไขปัญหาสังคมที่ทำทลาย อาทิ ปัญหาความยากจน ปัญหาการเข้าสู่ยุคสูงวัย การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจในภูมิภาค ซึ่งจุดใจให้มีการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์ ใหม่ ๆ ในนโยบาย นอกจากนี้ Uyarra, Ribeiro and Dale-Clough ยังได้นำเสนอแนวคิดในการใช้ **Responsible Research and Innovation (RRI) ในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย**

ฉลาด จันทรสมบัติ และคณะ (2555) ได้พบว่า รูปแบบกลไกความร่วมมือในการพัฒนาแก้ปัญหาความยากจน พัฒนาสังคมและสุขภาวะ ที่เหมาะสม กับท้องถิ่น สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับชุมชน ระดับตำบลและอำเภอ ระดับจังหวัด โดยมีการพัฒนาฐานข้อมูลจากฐานของชุมชน ผู้กำหนดเงินนโยบายเพื่อการพัฒนาในระดับต่างๆ มีการสร้างกระบวนการเรียนรู้จัดการความรู้ชุมชน ผู้การแก้ปัญหาความยากจน พัฒนาสังคมและสุขภาวะ โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีภาคีส่งเสริม สนับสนุน เพื่อแก้ปัญหาความยากจน ตามความต้องการของชุมชน ช่วยวางแผน การปฏิบัติการ การสรุปผล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดด้านการแก้ปัญหาความยากจน การพัฒนาสังคมและสุขภาวะจากข้อตกลง และความเห็นชอบในการดำเนินโครงการจากผู้เข้าร่วมโครงการ โดยพบว่า ตัวชี้วัดด้านการแก้ปัญหาความยากจน ได้แก่ การลดรายจ่ายในครัวเรือน การเพิ่มรายได้ และการขยายโอกาสเพื่อเพิ่มรายได้ เพิ่มผลผลิต ของคนในครัวเรือน

อศนีย์ พรหมสาขา ณ สกลนคร และคณะ (2557) ได้ศึกษา ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยตนเองในระดับครัวเรือน กรณีศึกษา: ครัวเรือนที่มีรายได้ตกเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาของความยากจนระดับครัวเรือนเรียงลำดับตามความสำคัญ ได้แก่ ไม่มีเงินทุนประกอบอาชีพ ครัวเรือนมีรายได้น้อย รายได้ไม่แน่นอน รายจ่ายมากกว่ารายได้ สมาชิกในครัวเรือนมีปัญหาสุขภาพไม่แข็งแรง ผู้สูงอายุพิการ ป่วยเรื้อรัง ไม่มีเงินออม สมาชิกในครัวเรือน มีหนี้สิน ขาดทักษะ ความรู้ในการประกอบอาชีพ ครัวเรือนไม่มีที่ดินทำกินหรือเช่าที่ดินทำกิน มีสมาชิกในครัวเรือนจำนวนมาก ครัวเรือนมีอาชีพไม่แน่นอน รับจ้างรายวัน และครัวเรือนไม่มีสมาชิกที่สามารถประกอบอาชีพได้ และได้นำเสนอยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยตนเองในระดับครัวเรือนไว้จำนวน 6 แผนงาน 14 โครงการ อันประกอบไปด้วย

แผนงานที่ 1 การปรับเจตคติในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มีจำนวน 2 โครงการ คือ 1) ฝึกอบรม “คิดเปลี่ยน ชีวิตเปลี่ยน” และ 2) การเรียนรู้วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง

แผนงานที่ 2 การลดรายจ่าย มีจำนวน 5 โครงการ คือ 1) ฝึกอบรมการทำบัญชีครัวเรือน 2) การเรียนรู้ลดรายจ่ายในครัวเรือน 3) ส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิต 4) ลด ละ เลิกอบายมุข เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี และ 5) เสริมสร้างสุขภาพอนามัย

แผนงานที่ 3 การเพิ่มรายได้ มีจำนวน 2 โครงการ คือ 1) การพัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญอาชีพ และ 2) ออมวันละนิดเพื่อชีวิตที่ดีของครอบครัว

แผนงานที่ 4 การเสริมสร้างความรู้และการเรียนรู้ มีจำนวน 2 โครงการ คือ 1) การพัฒนาศักยภาพสมาชิกในครัวเรือน และ 2) ครอบครัวชุมชนสัมพันธ์

แผนงานที่ 5 การพัฒนาแผนการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยตนเองในระดับครัวเรือน มีจำนวน 1 โครงการคือ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

แผนงานที่ 6 การติดตามและประเมินผล มีจำนวน 1 โครงการ คือ ติดตามและประเมินผลแผนการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยตนเองในระดับครัวเรือน อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร

แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

หมู่บ้านและชุมชนสามารถบริหารจัดการตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นหมู่บ้าน “อยู่เย็นเป็นสุข” ตามยุทธศาสตร์ของกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งยึดหลักตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และเมื่อหมู่บ้านดำเนินการตามแนวทางนี้แล้ว ก็จะเป็นหมู่บ้าน/ชุมชน มีคุณลักษณะ 3 ไม่ 2 มี กล่าวคือ 1) ไม่มียาเสพติด 2) ไม่มีคนยากจน และ 3) ไม่มีหนี้ นอกกระบบ ส่วน 2 มี คือ 1) มีสวัสดิการชุมชน และ 2) มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กรมการพัฒนาชุมชน, 2557 หน้า 6)

การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็น หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ มี ศักยภาพ จำนวน 4 ด้าน รวมจำนวน 23 ตัวชี้วัด อันประกอบไปด้วย 1) ด้านจิตใจและสังคม มี 7 ตัวชี้วัด 2) ด้านเศรษฐกิจ มี 5 ตัวชี้วัด 3) ด้านการเรียนรู้ มี 7 ตัวชี้วัด และ 4) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มี 4 ตัวชี้วัด โดยเฉพาะคุณลักษณะไม่มีคนยากจนซึ่งเป็น ศักยภาพในด้านเศรษฐกิจ มี 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ จัดทำบัญชีครัวเรือน ลดรายจ่าย สร้างรายได้ รวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ มีการออม และมีกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2557 หน้า 7)

จากตัวอย่างของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจนที่สำคัญๆ ทั้งที่ ปรากฏในต่างประเทศและในประเทศไทย ดังที่นำเสนอมาข้างต้นนี้ ทำให้สามารถระบุตัวแปรที่ เกี่ยวข้องกับสาเหตุของความยากจนและแนวทางสำหรับการแก้ปัญหาความยากจนได้จำนวนหนึ่ง ในลำดับถัดไปผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนของต่างประเทศมาพิจารณา ประกอบ เพื่อความกระจ่างมากยิ่งขึ้น ดังที่จะได้กล่าวถึงในลำดับถัดไป

4. การแก้ปัญหาความยากจนของต่างประเทศ

4.1 การแก้ปัญหาความยากจนของสหประชาชาติ (United Nation)

United Nations (1995) มุ่งเน้นความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ อันประกอบไปด้วย อาหาร น้ำดื่ม สาธารณสุขมูลฐาน ที่อยู่อาศัย การศึกษาและข้อมูลข่าวสาร และแก้ปัญหาด้วยการมีส่วนร่วม การสร้างงานให้คนจน การกำหนดนโยบายทางภาษี ให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไข และภาควิชาการศึกษาแนวทางแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน (UN, SDGs, 2014) จากการที่ ประชากรโลกประมาณ 700 ล้านคน ยังอยู่ในภาวะยากจนอย่างรุนแรง อีกทั้งยังไม่สามารถเข้าถึง ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน อาทิ สุขภาพ การศึกษา น้ำ ความสะอาด และยังมีรายได้เพื่อการดำรงชีพต่ำกว่า 1.9 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน ด้วยเหตุเช่นนี้ United Nations จึงได้กำหนดแนวทางการแก้ปัญหา ความยากจน ซึ่งปรากฏอยู่ในเป้าหมายที่ 1 ในจำนวน 17 เป้าหมายของการขับเคลื่อนการพัฒนาโลก เข้าสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ SDGs (Sustainable Development Goals) ที่มองการพัฒนาใน มิติของความเชื่อมโยงทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายการ ขจัดความยากจนในทุกรูปแบบ ทุกสถานที่ ภายในปี ค.ศ. 2030

United Nations ได้พิจารณาว่า ความยากจนมีความหมายและนัยสำคัญมากกว่าการขาด รายได้และทรัพยากรในการดำรงชีพ แต่มีความหมายรวมไปถึง สภาวะความหิวโหย การขาดสารอาหาร ปัญหาการเข้าถึงการศึกษาและการรับบริการขั้นพื้นฐาน การถูกเลือกปฏิบัติและการถูกกีดกันในสังคม

ตลอดจนการขาดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ดังนั้น การเติบโตทางเศรษฐกิจต้องหมายถึงการจัดสรรงานที่ยั่งยืนและส่งเสริมความเสมอภาคเท่าเทียมกัน

ด้วยเหตุเช่นนี้ United Nations จึงได้มีแนวทางในการแก้ปัญหาความยากจนในภาคส่วนต่างๆ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ (www.UN.Org>sustainabledevelopment)

กลุ่มคนหนุ่มสาว ต้องสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการแก้ปัญหาความยากจน ต้องให้มั่นใจว่าสิทธิและเสียงของตนได้รับการสนับสนุนและถูกรับฟัง ความรู้นวัตกรรมและแนวคิดที่สำคัญทุกรูปแบบต้องได้รับการสนับสนุนให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนและชุมชน

ภาครัฐ ต้องกำหนดนโยบายโดยรัฐบาลสามารถช่วยสร้างและเปิดทางให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างงานและการจ้างแรงงานสำหรับคนยากจนและผู้ด้อยโอกาส รัฐบาลจะต้องสามารถกำหนดนโยบายและภาษี เพื่อกระตุ้นความเติบโตของกลุ่มผู้ยากจนและสามารถลดความยากจนลงได้

ภาคเอกชน ในฐานะที่เป็นเครื่องยนต์สำคัญที่ขับเคลื่อนความเติบโตทางเศรษฐกิจและมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจทิศทางการเติบโตว่าจะเป็นไปอย่างครอบคลุมทุกส่วนและส่งผลกระทบต่อลดความยากจนหรือไม่ ดังนั้น ภาคเอกชนต้องสามารถส่งเสริมการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับคนยากจน สามารถมุ่งเน้นเศรษฐกิจที่อยู่ในกลุ่มคนยากจน กลุ่มผู้ประกอบการรายย่อย และกลุ่มที่ไม่เป็นทางการอีกด้วย

ภาควิชาการ ต้องมีบทบาทสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้ ถึงผลกระทบที่เกิดจากความยากจน ดังนั้น สถาบันที่สนับสนุนด้านการศึกษาต้องสามารถจัดสรรทุนทางวิชาการเพื่อวิจัยหรือศึกษาแนวทางใหม่ ๆ ที่สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้อย่างยั่งยืน

และเมื่อวันที่ 10 กันยายน ค.ศ. 2014 สมัชชาแห่งสหประชาชาติ ได้นำเสนอเป้าหมายแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) หรือ SDGs โดยมีเป้าหมายแรกคือ การยุติความยากจนทุกรูปแบบ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

(<https://sustainabledevelopment.un.org/topics/povertyeradication>)

1. ยุติความยากจนในทุกรูปแบบ

1.1 ถึงปี ค.ศ. 2030 ต้องขจัดความยากจนขั้นขั้นขั้นให้แก่ทุกคนในทุกแห่ง (วัดจากผู้มีเงินเลี้ยงชีพน้อยกว่า 1.25 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน)

1.2 ในปี ค.ศ. 2030 ลดสัดส่วนจำนวนชาย หญิง และเด็กทุกวัยที่ยังอยู่ในมิติของความยากจนที่กำหนดไว้อย่างน้อยครึ่งหนึ่ง

1.3 ใช้ระบบการคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสมกับประเทศชาติและมาตรฐานพื้นฐานต่าง ๆ สำหรับทุกคน โดยในปี ค.ศ. 2030 จะต้องบรรลุถึงความคุ้มครองทางสังคมให้แก่ผู้ที่ยากจนและผู้ที่มีความเสี่ยงต่อความยากจน

1.4 ถึงปี ค.ศ. 2030 ชายและหญิง โดยเฉพาะผู้ยากจนและมีความเสี่ยง ต้องบรรลุถึงความมีสิทธิเท่าเทียมกันในทรัพยากรทางเศรษฐกิจ ตลอดจนการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติเทคโนโลยี การบริการทางการเงินและสถาบันการเงินขนาดเล็ก

1.5 ถึงปี ค.ศ. 2030 ต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่คนยากจน และผู้ที่มีความเสี่ยงต่อความยากจน ต่อเหตุการณ์ความรุนแรงของภัยธรรมชาติ และภัยพิบัติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

1a ให้มีการระดมทรัพยากรอย่างเพียงพอจากทุกแห่งผ่านความร่วมมือในการพัฒนาประเทศที่มีการพัฒนาน้อยที่สุด (Least Development Country; LDCs) ในการดำเนินนโยบายและโครงการเพื่อยุติความยากจนในทุกมิติ

1b ส่งเสริมให้นานาชาติและภูมิภาคกำหนดกรอบนโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาที่มีผลกระทบต่อความยากจนและความเสมอภาคทางเพศเพื่อสนับสนุน เร่งรัด และการขจัดความยากจน

4.2 การแก้ปัญหาความยากจนของ World Bank

World Bank (1990) กำหนดให้มีมาตรฐานการครองชีพขั้นต่ำและมีความจำเป็นพื้นฐานในการบริโภค โดยพัฒนาเด็กด้านโภชนาการ การดูแลสุขภาพ การศึกษาที่มีคุณภาพ การโอนเงินให้ครอบครัวยากจน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการใช้อัตราภาษีก้าวหน้า (World Bank, 2018) จากรายงานของ World Bank กล่าวว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นความจำเป็น แต่กลับไม่มีนัยสำคัญต่อความสำเร็จในการลดปัญหาความยากจนในโลก รายงานฉบับดังกล่าวนี้ ยังกล่าวถึงความจำเป็น 3 ประการ ในการประสบผลสำเร็จต่อการลดปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนในกลุ่มของผู้ที่ยากจนที่สุด ได้แก่ การสร้างโอกาส (Opportunity) ความมั่นคงปลอดภัย (Security) และการเพิ่มอำนาจให้ (Empowerment) (World Bank, 2001, p.9)

World Bank ได้นำเสนอกกลยุทธ์ 6 ประการ ที่มีผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำและแก้ไขปัญหาความยากจน อันประกอบไปด้วย

1. การพัฒนาเด็กปฐมวัยและการดูแลโภชนาการ
2. การดูแลคุ้มครองสุขภาพ
3. การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ
4. การโอนเงินสดให้แก่ครอบครัวที่ยากจน
5. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชนบท โดยเฉพาะถนนและไฟฟ้า
6. การใช้ภาษีแบบก้าวหน้า

(World Bank สืบค้น ใน <http://www.worldbank.org/en/publication/poverty-and-shared-prosperity#a> เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2561)

4.3 การแก้ปัญหาความยากจนของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ

(International Monetary Fund : IMF)

IMF (2003) ได้เสนอให้หาข้อมูล ด้วยการระบุว่า ผู้ที่ยากจนคือใคร อยู่ที่ไหน ให้ศึกษาสาเหตุความยากจนอย่างลึกซึ้ง แล้วจึงกำหนดนโยบายระยะปานกลางและระยะยาว อีกทั้งให้มีการติดตามประเมินผล กองทุนการเงินระหว่างประเทศ เป็นทบวงการชำนัญพิเศษของสหประชาชาติ เป็นเสาหลักในการส่งเสริมการเจริญเติบโตและเร่งรัดจัดความยากจน ส่งเสริมให้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจที่เหมาะสม เพื่อสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ให้แก่สมาชิกจำนวน 184 ประเทศ ตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา IMF ได้ให้ประเทศสมาชิกที่ยากจนที่สุดกู้ยืมเงิน โดยมีเงื่อนไขผ่อนปรน ในโครงการให้กู้ยืมเพื่อลดความยากจนและกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Poverty Reduction and Growth Facility หรือ PRGF เป็น โครงการเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ นอกจากนี้ยังมี โครงการเงินกู้เพื่อปรับโครงสร้าง (Structural Adjustment Facility) SAF และ โครงการเงินกู้เพื่อปรับโครงสร้างเพิ่มเติม (Enhanced Structural Adjustment Facility) ESAF โครงการให้กู้ยืมเหล่านี้มีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศที่มีรายได้น้อย

ในการประชุมประจำปีระหว่าง IMF และธนาคารโลกในปี พ.ศ. 2542 ได้กำหนดข้อตกลงให้แต่ละประเทศกำหนดยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความยากจนด้วยตนเองและกำหนดแนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน (IMF, 2003) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

1. แนวทางการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกๆ ด้านและการมองปัญหาความยากจนในระดับกว้าง

2. การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนในระยะยาว และการเปิดให้คนจนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งช่วยเพิ่มศักยภาพการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆ

3. การสร้างความรู้สึกรับผิดชอบ ในเป้าหมายยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนา และการแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศ

4. การร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

5. การมุ่งเน้นให้บังเกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจน

โดยมีความสำคัญที่เป็นเนื้อหาร่วมของยุทธศาสตร์ อันประกอบไปด้วย

1. การวิเคราะห์อุปสรรคในการแก้ไขปัญหาความยากจนและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แผนยุทธศาสตร์อาจเริ่มต้นจากการใช้ข้อมูลที่มีอยู่เพื่อบ่งชี้ว่าใครคือคนจนและอาศัยอยู่ที่ใด รวมทั้งข้อมูลที่จำเป็นต้องค้นหาเพิ่มเติม เริ่มจากข้อมูลเหล่านี้ก็อาจร่างแผนยุทธศาสตร์ โดยวิเคราะห์อุปสรรคทางเศรษฐกิจมหภาคและอุปสรรคทางสังคมและสถาบันของการลดความยากจนและกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการสนับสนุนของ IMF และธนาคาร โลกให้มีการร่างแผนแม่บทในเอกสารว่าด้วยยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน (Poverty Reduction Strategy Paper หรือ PRSP) เพื่อให้ประเทศที่กู้ยืมใช้เป็นเอกสารหลักประกอบการกู้ยืมและการปลดหนี้ด้วย

2. นโยบายและวัตถุประสงค์ เมื่อเข้าใจเรื่องความยากจนและสาเหตุอย่างลึกซึ้งแล้ว PRSP จะสามารถระบุเป้าหมายระยะปานกลางและระยะยาวของแผนยุทธศาสตร์การลดความยากจนของประเทศ ตลอดจนกำหนดนโยบายเศรษฐกิจมหภาค นโยบายเชิงโครงสร้างและนโยบายเชิงสังคมที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย

3. การติดตามความคืบหน้าเพื่อให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายและผลที่จะเกิดขึ้น แผนยุทธศาสตร์นี้ ควรครอบคลุมถึงกรอบการตรวจสอบความก้าวหน้าและกลไกที่จะให้ข้อมูลกับสถาบันพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับประเทศนั้นๆ

4. ความช่วยเหลือจากภายนอก ยุทธศาสตร์ดังกล่าว อาจช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการช่วยเหลือจากภายนอกได้ โดยการระดมมูลค่าการให้ความช่วยเหลือทางการเงินและทางวิชาการที่จำเป็นต่อการดำเนินยุทธศาสตร์นั้นๆ และโดยการประเมินผลกระทบของความช่วยเหลือทั้งในระดับสูงและระดับต่ำ ต่อระดับความยากจนของประเทศ ตลอดจนผลประโยชน์ของการปลดหนี้

5. ขั้นตอนในการหารือกับฝ่ายต่างๆ แผนยุทธศาสตร์นำที่จะระบุรูปแบบ ความถี่ และสถานที่ในการหารือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สรุปประเด็นที่สำคัญและทักษะของผู้ที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของการหารือต่อยุทธศาสตร์และคำอธิบายเกี่ยวกับบทบาทในอนาคตขององค์กรทางสังคมต่อการติดตามผลและการปฏิบัติตามแนวยุทธศาสตร์ที่วางไว้

4.4 การแก้ปัญหาความยากจนของ ADB (Asia Development Bank)

ADB (2004) สนับสนุนให้สร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจให้แก่คนยากจนอย่างยั่งยืน โดยการพัฒนาสังคมให้เติบโตไปพร้อมกันและมีธรรมาภิบาล ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย Asia Development Bank หรือ ADB มีสมาชิก จำนวน 67 ประเทศ อยู่ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก จำนวน 48 ประเทศ และอยู่ในพื้นที่อื่นๆ อีกจำนวน 19 ประเทศ ADB มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่ประเทศสมาชิก โดยเป็นเงินกู้ที่ใช้ในการปรับโครงสร้างด้านการเงิน โครงการด้านสาธารณูปโภค การศึกษาและการฝึกอบรม ตลอดจนโครงการด้านสิ่งแวดล้อม ADB มีบทบาทในการลดปัญหาความยากจน โดยให้คำมั่นในการขจัดความยากจนในภูมิภาค ด้วยการลดความยากจนให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่สามารถมีผลผลิตในเชิงเศรษฐกิจ และร่วมกันอยู่ในสังคมที่มีความเป็นอยู่ที่ดี

ADB ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการลดความยากจน โดยเน้นการเพิ่มแผนงานที่สอดคล้องกับการลดความยากจนระหว่างผู้บริจาคกับประเทศสมาชิก รวมทั้งการส่งเสริมความร่วมมือในการลดความยากจน อันประกอบไปด้วย

1. มุ่งสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนให้แก่ผู้ยากจนขั้นแค้น (Pro-poor Sustainable Economic Growth)
2. การให้สังคมส่วนรวมพัฒนาไปพร้อมๆ กัน (Inclusive Social Development)
3. มุ่งสู่ธรรมาภิบาล ซึ่งหมายรวมถึง การให้ลำดับความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคอย่างยั่งยืน ความเสมอภาคทางเพศ การพัฒนาภาคเอกชนและความร่วมมือของประเทศในภูมิภาค (Good governance, which also includes the cross-cutting priorities of environment sustainability, gender equity, private sector development and regional cooperation)

ADB ได้พิจารณาว่า สภาพแวดล้อมที่เป็นสาเหตุของความยากจน ได้แก่ การขาดโอกาส สภาพความเป็นอยู่ที่ไม่ดี และความไม่มั่นคงปลอดภัย ซึ่งทั้งหมดนี้เกี่ยวข้องกับการทำลายสภาพแวดล้อม ผลก็คือความยากจนที่เกิดขึ้น ทั้งในเมืองและในชนบท ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมเกี่ยวข้องกับความยากจนอย่างใกล้ชิด ทั้งประเทศในระดับภูมิภาคและข้ามภูมิภาค ในเอเชีย กลุ่มผู้ยากจน สามารถพบได้ในพื้นที่ ป่าเขาห่างไกล (คนบนพื้นที่สูง และคนพื้นเมือง) ชุมชนชาวประมง (คนชายฝั่ง) พื้นที่จำกัดที่อยู่ห่างไกล (พื้นที่แห้งแล้ง) พื้นที่อุทกภัย (พื้นที่ลุ่มต่ำ) และชุมชนแออัดใน

เมืองที่อาศัยในแหล่งเสื่อมโทรม (สลัม) นอกจากนี้ ยังมีเงื่อนไขเหตุจากภายนอกเพิ่มเติมจากภัยธรรมชาติ อาทิ แผ่นดินไหว สึนามิ และพายุขนาดใหญ่ เป็นต้น

ADB ได้เสนอแนวทางซึ่งเป็นกระบวนการที่ใหม่ในการพัฒนาของหลายๆ ประเทศ ได้แก่ แนวทาง “เติบโตไปพร้อมกัน” (Inclusive Growth) ซึ่งถูกนำมาใช้วัดความเป็นอยู่ที่ดี ทั้งในมิติของรายได้และที่ไม่ใช่รายได้ ดังนั้น การพัฒนาของ Inclusive Growth จึงมุ่งไปที่กลยุทธ์ 2 ประการ อันประกอบไปด้วย

1. การเติบโตอย่างยั่งยืน ด้วยการสร้างให้เกิดการขยายตัวของโอกาสทางธุรกิจเพิ่มขึ้น
2. โอกาสทางธุรกิจที่เพิ่มขึ้น ด้วยการทำให้สมาชิกในสังคมได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในผลประโยชน์และการเติบโตทางธุรกิจ

แต่หากไม่มีการวางแผนงานที่เหมาะสม ก็อาจเกิดอุปสรรค จนไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในการเติบโตทางเศรษฐกิจได้ และต้องเผชิญกับความยากจนขั้นแค้น ปัญหาสภาพแวดล้อม หรือการไม่มีธรรมาภิบาล รวมทั้งอุปสรรคทางการตลาดอื่นๆ ดังนั้น ประเทศในภูมิภาคต้องส่งเสริมการเข้าถึงโอกาส โดยลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ลงทุนด้านการศึกษา สุขภาพ การดูแลทางสังคมขั้นพื้นฐาน การเข้าถึงแหล่งทางเศรษฐกิจและการผลิตขั้นพื้นฐาน การตลาด และสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง เพื่อมิให้ถูกทอดทิ้งไว้ข้างหลัง ADB ได้ช่วยพัฒนาประเทศสมาชิกให้เข้าถึง Inclusive Growth โดยการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานเพื่อบรรลุความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เพื่อเพิ่มสินทรัพย์พื้นฐานและเชื่อมโยงคนยากจน เข้าสู่ตลาดทางเศรษฐกิจ ADB ได้ให้การสนับสนุนการลงทุนในการศึกษา การบริการสาธารณะที่จำเป็น อาทิ เรื่องน้ำ เรื่องการสุขาภิบาล ซึ่งสามารถให้ประโยชน์แก่คนยากจนและสตรี การลงทุนจะเพิ่มโอกาสในการพัฒนามาตรฐานการครองชีพและการเติบโตทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการลดความยากจนและความไม่เสมอภาค (ADB: <https://www.adb.org/themes/social-development/poverty-reduction> สืบค้น 20 มีนาคม 61)

4.5 การแก้ปัญหาความยากจนในกรอบของอาเซียน

ASEAN Framework Action Plan on Rural Development and Poverty Eradication (FAP on RDEP, 2017) ภายใต้กรอบแนวทางของอาเซียน ความร่วมมือในการแก้ปัญหาความยากจนของประเทศในกลุ่มอาเซียนได้ตกลงกำหนดกรอบแผนปฏิบัติการพัฒนาชนบทและลดความยากจนร่วมกันของประเทศสมาชิก ในวันที่ 12 ธันวาคม ค.ศ. 2016 หรือเรียกว่า ASEAN Framework ASEAN Action Plan on Rural Development and Poverty Eradication (FAP on RDEP) 2016 – 2020 โดยได้

กำหนดเป้าหมายเพื่อพัฒนาชนบทและลดความยากจนอย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 กรอบแผนปฏิบัติการพัฒนาชนบทและลดความยากจน ASEAN Action Plan on Rural Development and Poverty Eradication (FAP on RDEP) 2016 – 2020

Objective 1	วัตถุประสงค์ ที่ 1
Improve vulnerable groups' and poor households' access to and/or control of productive natural resources, financial and support services, and to social protection as a foundation to building capable, resilient, and self – sustaining households and communities.	ปรับปรุงให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาสและครัวเรือนยากจนสามารถเข้าถึงและสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การเงิน การให้บริการของรัฐ และการคุ้มครองทางสังคมเพื่อให้สามารถเป็นพื้นฐานให้แก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสและครัวเรือนยากจนดังกล่าว สร้างความสามารถในการหลุดพ้นจากความยากจน และความด้อยโอกาสด้วยการพึ่งพาตนเอง
Objective 2	วัตถุประสงค์ 2
Enable poor and vulnerable groups to participate in the social – economic opportunities including through financial innovation and strengthening social enterprise.	ดำเนินการให้คนยากจนและกลุ่มด้อยโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ การเงิน นวัตกรรม และวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง
Objective 3	วัตถุประสงค์ 3
Strengthened convergence of rural development and poverty eradication initiatives at the local, national and regional levels through improve coordination mechanism, policy coherence and effective localisation of Rural Development and Poverty Eradication programmes and actions.	สร้างความเข้มแข็งของโครงการพัฒนาชนบทและลดความยากจนร่วมกัน ในระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับภูมิภาคอาเซียน ด้วยการพัฒนากลไกความร่วมมือ ความสัมพันธ์ทางนโยบายที่สามารถบรรลุประสิทธิผลของการวางแผนและการปฏิบัติการพัฒนาชนบท

ที่มา : ASEAN Framework : Action Plan on Rural Development and Poverty Eradication

(FAP on RDEP, 2017)

โดยการกำหนดให้ Action Plan on Rural Development and Poverty Eradication มีองค์ประกอบ 6 ด้าน ดังต่อไปนี้คือ

1. Rural Economic Growth
2. Social Protection and Safety Nets
3. Development of Infrastructure and Human Resources in Rural and Peri-Urban Areas
4. Public – Private – People Partnership (4Ps) for Rural Development and Poverty Eradication
5. Resilience of the Poor and Vulnerable Groups to Economic and Environmental Risks
6. Monitoring and Evaluation of Rural Development and Poverty Reduction in the Region

กล่าวโดยสรุปคือ การพยายามทำให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาสและครัวเรือนยากจนสามารถเข้าถึงและสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การเงิน การให้บริการของรัฐ และการคุ้มครองทางสังคมให้คนยากจน และกลุ่มด้อยโอกาสสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้าง โอกาสทางเศรษฐกิจ การเงิน นวัตกรรม และวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง ประกอบกับการสร้างความเข้มแข็งของโครงการพัฒนาชนบทและลดความยากจนร่วมกันในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับภูมิภาคอาเซียน อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาความยากจนในกรอบของอาเซียนประกอบไปด้วยกลยุทธ์ที่สำคัญในการลดความยากจนเพื่อสร้างความเท่าเทียมกัน นั่นคือ การพยายามส่งเสริมการแก้ปัญหาความยากจนในมิติที่หลากหลาย ผ่านทุกภาคส่วน ทั้งผู้มีส่วนได้เสีย และที่สำคัญคือการใช้ชุมชนเป็นฐาน (community – based) (Asian, 2017, p.11)

4.6 การแก้ปัญหาความยากจนในกรอบของ BIMSTEC (Plan of Action on Poverty Alleviation: PPA)

BIMSTEC (Bay of Bengal Initiative of Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation) ประกอบด้วยสมาชิก 7 ประเทศในอ่าวเบงกอล ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ ราชอาณาจักรภูฏาน สาธารณรัฐอินเดีย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สหพันธ์สาธารณรัฐประชาธิปไตยเนปาล สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา และราชอาณาจักรไทย ซึ่งมีความร่วมมือทั้งหมดใน 14 สาขา โดยมีสาขาความยากจนเป็นสาขาหนึ่งในความร่วมมือระดับภูมิภาคดังกล่าวถึงอยู่

กล่าวได้ว่า แผนปฏิบัติการลดความยากจนของ BIMSTEC (BIMSTEC Poverty Plan of Action: PPA) ได้ผ่านการประชุมเห็นชอบในระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสและในระดับรัฐมนตรี

ของประเทศสมาชิกแล้ว เมื่อวันที่ 15-16 มกราคม พ.ศ. 2555 ณ กรุงกฐมาณฑุ สหพันธ์สาธารณรัฐประชาธิปไตยเนปาล โดยปรากฏผลของการประชุมคือถ้อยแถลงกฐมาณฑุ ว่าด้วยการลดความยากจน (Kathmandu Statement on Poverty Alleviation) และในการประชุม BIMSTEC ด้านการลดความยากจน ครั้งที่ 3 ระหว่างวันที่ 19-20 ธันวาคม พ.ศ. 2560 ณ กรุงโคลัมโบ สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา ที่ประชุมได้ปรับแก้ไขเนื้อหาของข้อตกลงในบางประเด็น จนสามารถสรุปเป็นแผนปฏิบัติการลดความยากจนของ BIMSTEC ซึ่งประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 7 ด้าน ดังมีรายละเอียดตามตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 แผนปฏิบัติการลดความยากจน BIMSTEC (BIMSTEC Poverty Plan of Action: PPA)

ยุทธศาสตร์	Priority Area of Action	ลำดับขอบเขตการปฏิบัติ
1. การกระตุ้นเศรษฐกิจและการดูแลเอาใจใส่คนยากจนอย่างทั่วถึง (Accelerated, pro-poor and Inclusive growth)	<ul style="list-style-type: none"> - Maintaining macroeconomic stability. - Promotion of intraregional trade. - Promotion of regional connectivity - Harnessing of water resources. - Promotion of tourism. - Improve rural infrastructures. - Enhancing sustainable. 	<ul style="list-style-type: none"> - รักษาเสถียรภาพเศรษฐกิจมหภาค - ส่งเสริมการค้าภายในภูมิภาค - ส่งเสริมการเชื่อมต่อ ภูมิภาค - การควบคุมแหล่งน้ำ - ส่งเสริมการท่องเที่ยว - ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในชนบท - เสริมสร้างความยั่งยืน
2. การพัฒนาสังคม (Social Development)	<ul style="list-style-type: none"> - Ensuring access of children from poor marginalized households to basic education. - Cooperation in human resource development. -Control communicable and non-communicable diseases through strengthened and accessible public health services. 	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กจากครอบครัวยากจน - ความร่วมมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ - สร้างความเข้มแข็งในการควบคุมโรคติดต่อ และไม่ติดต่อ และให้คนยากจนสามารถเข้าถึงการบริการสาธารณสุขด้านสุขภาพ

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	Priority Area of Action	ลำดับขอบเขตการปฏิบัติ
	<ul style="list-style-type: none"> - Ensure access of poor and marginalized women to comprehensive reproductive health services. - Gender Budgeting. - Increase coverage of health insurance for poor families. - Eliminate incidence of hunger through appropriate public food security schemes. - Address micronutrient deficiencies. - Increase access to safe drinking water and improved sanitation facilities. - Eliminate the scourge of human trafficking in the region. 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้บริการด้านสุขภาพครอบคลุมและเข้าถึงผู้หญิงยากจนและด้อยโอกาส - จัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงเพศ - เพิ่มความคุ้มครองการประกันสุขภาพสำหรับครอบครัวที่ยากจน - ลดความหิวโหยด้วยนโยบายสาธารณะด้านความมั่นคงทางอาหารที่เหมาะสม - แก้ไขการขาดสารอาหารที่จำเป็น - เพิ่มการเข้าถึงน้ำดื่มและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขอนามัย - ขจัดการแพร่ระบาดของการค้ามนุษย์ในภูมิภาค
3. การดำเนินโครงการที่มุ่งลดความยากจน (Implement targeted programs for poor)	<ul style="list-style-type: none"> - Poverty mapping and identification of poor households. - Mobilizing organization and empowerment poor. 	<ul style="list-style-type: none"> - การกำหนดพื้นที่ความยากจนและการระบุครัวเรือนยากจน - การขับเคลื่อนองค์กรและทำให้คนยากจนมีอำนาจเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	Priority Area of Action	ลำดับขอบเขตการปฏิบัติ
4. การเพิ่มความคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมคนจนมากยิ่งขึ้น (Increase coverage for social protection)	- Integrated package support program to the poor through coordinated institutional mechanism.	- บูรณาการแผนงานชุดความช่วยเหลือคนยากจนผ่านกลไกความร่วมมือของสถาบันในประเภทรวมโปรแกรมต่างๆ เข้าด้วยกัน
	- Increasing access to financial services to poor.	- เพิ่มการเข้าถึงบริการทางการเงินให้แก่คนยากจน
	- Design and implement appropriate social protection programs for vulnerable groups.	- ออกแบบ และใช้โปรแกรมการป้องกันทางสังคมที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเสี่ยง
	- Allocate appropriate resources for social protection.	- จัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมสำหรับการปกป้องสังคม
5. การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ (Increased preparedness to address adverse effects of climate change)	- Develop and implement adaptation plans.	- พัฒนา และใช้แผนการปรับตัว
	- Increased preparedness to benefit from environmental services provided and established upstream and downstream linkages.	- เพิ่มการเตรียมความพร้อมเพื่อใช้ประโยชน์จากบริการอันเกี่ยวเนื่องกับสิ่งแวดล้อมและสร้างความเชื่อมโยงต้นน้ำ และปลายน้ำ

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	Priority Area of Action	ลำดับขอบเขตการปฏิบัติ
6. การบริหารจัดการ ความเสี่ยงจากภัย พิบัติ (Disaster risk management)	- Improve and establish early warning systems. - Improve and enforce building and infrastructure design and construction codes' - Improve and strengthen preparedness for disaster management.	- ปรับปรุง และสร้างระบบ เตือนภัย - ปรับปรุง และบังคับใช้กฎหมาย การออกแบบ ก่อสร้างควบคุม อาคารและโครงสร้างพื้นฐาน - ปรับปรุง และเสริมสร้างความ พร้อมสำหรับการจัดการภัยพิบัติ
7. การสร้าง ธรรมาภิบาล (Good governance)	- Promote community participation to improve effectiveness of service delivery institutions. - Strengthen public auditing for greater transparency of public expenditure. - Enhance capacity of institutions investigating corruption and abuse of authority.	- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการ ปรับปรุงประสิทธิภาพของการ ให้บริการของหน่วยงาน - สร้างความเข้มแข็งของการ ตรวจสอบสาธารณะเพื่อความ โปร่งใสมากขึ้นของรายจ่าย สาธารณะ - เพิ่มสมรรถนะของสถาบัน ตรวจสอบการทุจริตและการ ละเมิดของผู้มีอำนาจหน้าที่ตาม กฎหมาย

ที่มา : BIMSTEC Poverty Plan of Action: PPA, 2017.

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การแก้ปัญหาคความยากจนภายใต้กรอบของ BIMSTEC (Plan of Action on Poverty Alleviation: PPA, 2017) ด้านเศรษฐกิจ ประกอบไปด้วย การกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก การส่งเสริมการค้าในท้องถิ่น การท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การส่งเสริมความยั่งยืน ในขณะที่ ด้านสังคม ก็ประกอบไปด้วย การพัฒนาระบบการศึกษาของเยาวชน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การควบคุมโรค การประกัน

สุขภาพคนยากจน การยกระดับความเสมอภาคทางเพศ และการประกันว่าคนจนต้องมีอาหารรับประทาน

4.7 การขจัดความยากจนโดยวิธีของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

ตามแนวทางนี้ ประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ได้แสดงความมุ่งมั่นผลักดันให้พื้นที่ยากจนของประเทศจีนหลุดพ้นจากปัญหาความยากจน ด้วยการเร่งรัดพัฒนาไปสู่ความมั่งมี โดยได้กล่าวปาฐกถาขณะสำรวจการดำเนินงานการพัฒนาเพื่อยกระดับพื้นที่ยากจน ที่อำเภอฝูผิง มณฑลเหอเป่ย์ เมื่อวันที่ 29 – 30 ธันวาคม ค.ศ. 2012 โดยมีส่วนหนึ่งของปาฐกถาดังกล่าวนี้ ความว่า

“...การขจัดความยากจน พัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชน เพื่อบรรลุสู่ความมั่งคั่งร่วมกัน เป็นความต้องการพื้นฐานของสังคมนิยม สำหรับประชาชนยากจนนั้น เราต้องให้ความสนใจให้ความสำคัญ ความห่วงใย และการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ ช่วยให้เราหมดทุกข์ ไร้กังวลด้วยวิธีการต่างๆ ใส่ใจทุกขณะของประชาชน ไม่ว่าจะสุข ทุกข์ ยากคิมีจน ประเทศจีนยังอยู่ในขั้นต้นของระบบสังคมนิยม จึงยังคงมีมวลชนที่ลำบากยากจนอยู่ไม่น้อย ภาระที่ยากลำบากหนักหน่วงที่สุดในการสร้างสังคมพอกิน พอใช้ ถ้วนหน้า อยู่ที่การพัฒนาพื้นที่ชนบทโดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ยากจนทางรัฐบาลกลางได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินการพัฒนาเพื่อยกระดับพื้นที่ยากจนสู่ความมั่งมี คณะกรรมการแต่ละระดับต้องวางตำแหน่งที่เด่นชัดขึ้น เลือกรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับแต่ละพื้นที่ วางแผนอย่างมีหลักการ ชี้นำจำแนกประเภท นำทางให้ถูกต้องตามสถานการณ์ หากทางเดินที่ถูกต้องให้พบ ยืนหยัด ปฏิบัติจริง อดทน ผลักดันให้พื้นที่ยากจนหลุดพ้นจากความยากจน สู่ความมั่งมี โดยผู้บริหาร ข้าราชการทุกระดับ ต้องคำนึงถึงประชาชนที่ยากลำบากอยู่เสมอ ดำเนินการต่างๆ ให้แก่ประชาชนที่ยากลำบากด้วยความเต็มใจ...” (สีจิ้นผิง, 2559, หน้า 221-222)

คนจนส่วนใหญ่ของประเทศจีนอาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทและประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร ดังนั้น แกนหลักด้านเศรษฐกิจของประเทศจีน จึงยังคงเป็นเกษตรกรรม นอกจากนั้นยังกล่าวได้ว่าพื้นที่การเกษตรของโลกร้อยละ 35 อยู่ในประเทศจีน และร้อยละ 50 ของประชากรจีนยังคงอยู่ในภาคเกษตรกรรมในชนบท อย่างไรก็ดี สถานการณ์ความยากจนในชนบทก็มีมากขึ้น ประกอบกับการมีปัญหาด้านสุขอนามัย มีการแพร่ระบาดของวัณโรค โรคสูงที่สุดเป็นอันดับที่สามของโลก และชาวจีนกว่าหนึ่งล้านคนต้องเสียชีวิตทุกปี อันมีสาเหตุเนื่องมาจากการสูบบุหรี่

ดังนั้น เพื่อการแก้ไขปัญหาคความยากจนดังกล่าวนี้ รัฐบาลจีนจึงได้จัดตั้งกองทุนเพื่อลดความยากจนขึ้น (ในปัจจุบัน มีเงินกองทุนประมาณ 15 พันล้านหยวน หรือประมาณ 75,000 ล้านบาท) กองทุนดังกล่าว มีการดำเนินงานและบริหาร โดย State Development & Investment Corporation (SDIC)

เพื่อพัฒนาการลงทุนในเชิงรุก การลงทุนที่เป็นนวัตกรรมใหม่ ลงทุนในภูมิภาคของกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีความสอดคล้องกับทรัพยากรในท้องถิ่น รวมทั้งการลงทุนในภาคธุรกิจใหม่ๆ อาทิ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชนบท การแก้ปัญหาทางด้านเงินลงทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก ตลอดจนใช้วิธีการลงทุนที่หลากหลาย อาทิ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ การลงทุนในตราสารหนี้ และการลงทุนโดยตรงที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถดึงดูดการลงทุนทางสังคมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาความยากจนดังกล่าว นอกจากนี้ ประเทศจีนยังได้แก้ไขปัญหาความยากจนโดยการพัฒนาแนวทางที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะควบคู่ไปกับการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยมีแนวทางดังมีรายละเอียดต่อไปนี้คือ

1. การเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมและการปรับเปลี่ยนแรงงานจากภาคการเกษตรกรรมในชนบท ให้เป็นแรงงานภาคอุตสาหกรรมในเมือง
2. การกระจายการถือครองที่ดินให้เท่าเทียมกัน เพื่อช่วยให้คนยากจนในระดับล่างได้รับผลประโยชน์ กิจกรรมดังกล่าวนี้ ไม่เพียงเป็นการปฏิรูปภาคการเกษตรเท่านั้น แต่ยังได้รวมไปถึงการสนับสนุนเงินทุนเพื่อการพัฒนาด้านการเกษตรอีกด้วย
3. ประเทศจีนได้ดำเนินโครงการพัฒนาสังคมชนบท ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 รวมถึงการศึกษาภาคบังคับจนถึงระดับ 9 (มัธยมศึกษาปีที่ 3) ระบบสหกรณ์การแพทย์ในชนบท ระบบบำนาญบำนาญทางสังคมสำหรับชาวชนบท โครงการสนับสนุนค่าครองชีพขั้นต่ำ เพื่อให้ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์มากกว่ากลุ่มอื่น ซึ่งทำให้คนยากจนสามารถเพิ่มรายได้ (โดยมีข้อมูลว่า จากการใช้มาตรการดังกล่าวนี้ มีผลทำให้ระหว่างปี พ.ศ. 2545 – 2555 ครัวเรือนระดับล่างมีรายได้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 21)
4. แผนงานลดความยากจนที่กำหนดเป้าหมายในประเทศจีนตั้งแต่ พ.ศ. 2529 โดยรัฐบาลจีนได้ดำเนินโครงการลดความยากจนที่ครอบคลุมขอบเขตพื้นที่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ การพัฒนาสังคม การพัฒนาอุตสาหกรรม และการสร้างรายได้ โดยมีเป้าหมายในพื้นที่ที่ยากจนและครัวเรือนที่ยากจนให้สามารถเพิ่มรายได้ด้วยตนเอง และเพิ่มความสามารถในการแบ่งปันผลประโยชน์จากความเจริญเติบโตของประเทศ

ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา ประเทศจีนได้สร้างเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดเป็นอันดับที่สองของโลก รองจากสหรัฐอเมริกา การขยายตัวของเศรษฐกิจของประเทศจีนดังกล่าว ส่วนใหญ่เกิดจากการที่รัฐบาลจีนเน้นการพัฒนาด้านการเกษตร การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรม และดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยมาตรการแทรกแซงเพื่อลดความยากจนที่แม่นยำ

จึงกล่าวได้ว่าประเทศจีนเป็นผู้นำด้านการลดความยากจนและการพัฒนาสุขอนามัย จนสามารถแก้ไขปัญหาคความยากจน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 จนทำให้ประชากร จำนวน 439 ล้านคน สามารถหลุดพ้นจากความยากจนที่รุนแรง โดย UNDP ได้กล่าวสรุปว่า ตัวอย่างความสำเร็จในการแก้ปัญหาความยากจนของประเทศจีน อาจมีส่วนช่วยลดความยากจนทั่วโลกได้ถึงร้อยละ 76 ในปัจจุบันนี้ (Eradication poverty, the Chinese way สืบค้นใน <http://www.weforum.org/agenda/2017/03/poverty>)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า The Chinese way (2017) และสี่จีนผิง (2559) ใช้การค้นหาคพื้นที่เป้าหมายที่ยากจน และได้ใช้มาตรการการแก้ปัญหาความยากจนให้เหมาะสมกับพื้นที่ ส่วนนโยบายของรัฐ ได้เน้นการลงทุนภาครัฐที่สอดคล้องไปกับทรัพยากรท้องถิ่น การปรับโครงสร้างภาคแรงงาน การกระจายการถือครองที่ดิน การประกันการศึกษา การรับบริการทางการแพทย์ การยกระดับรายได้ขั้นต่ำและการสนับสนุนค่าครองชีพ นั่นเอง

4.8 การวัดผลสำเร็จของการแก้ปัญหาความยากจน

Dwyer (2007) ได้ทำวิจัยในหัวข้อ “Alleviating Poverty : How Do We Know the Scope of the Problem and When We Have Solved It” การวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้วิธีการตรวจสอบวรรณกรรมและการทบทวนกรณีศึกษา เพื่อทำความเข้าใจกับขอบเขตและวิธีการแก้ปัญหาความยากจน ผลของการวิจัยในครั้งนี้ Dwyer ได้พบว่า Results – Based Logic Model เป็น รูปแบบการวัดความสำเร็จของแผนงานการลดปัญหาความยากจน ซึ่งมีพื้นฐานที่สำคัญคือ ความเข้าใจ การเป็นไปตามขั้นตอน การวัดทั้งผลผลิตและผลลัพธ์ ตลอดจนให้มีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการลดปัญหาความยากจน

สำหรับกรณีของประเทศไทยในปัจจุบันนี้ การวัดและประเมินมาตรฐานขั้นต่ำของคุณภาพชีวิต คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ใช้ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ข้อมูลดังกล่าวนี้ คือ ข้อมูลในระดับครัวเรือนที่แสดงถึงสภาพความจำเป็นพื้นฐานของสมาชิกในครัวเรือนในด้านต่างๆ เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต โดยมีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำไว้ว่า บุคคลควรมีคุณภาพชีวิตในแต่ละเรื่องอย่างไร ในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ โดยในปี พ.ศ. 2560 ซึ่งอยู่ระหว่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) มีเครื่องชี้วัดซึ่งประกอบไปด้วย 5 หมวด รวมจำนวน 31 ตัวชี้วัด ดังมีรายละเอียด ดังนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2559 หน้า 1-2)

หมวดที่ 1 สุขภาพ มีจำนวน 7 ตัวชี้วัด ได้แก่

- 1) เด็กแรกเกิดมีน้ำหนัก 2,500 กรัม ขึ้นไป
- 2) เด็กแรกเกิด ได้กินนมแม่อย่างเดียวยังน้อย 6 เดือนแรกติดต่อกัน
- 3) เด็กแรกเกิดถึง 12 ปี ได้รับความชินป้องกันโรคครบตามตารางสร้าง

เสริมภูมิคุ้มกันโรค

- 4) คร่าวเรือนกินอาหารถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน
- 5) คร่าวเรือนมีการใช้ยาเพื่อบำบัด บรรเทาอาการเจ็บป่วยเบื้องต้น

อย่างเหมาะสม

- 6) คนอายุ 35 ปีขึ้นไป ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี
- 7) คนอายุ 6 ปีขึ้นไป ออกกำลังกายอย่างน้อย สัปดาห์ละ 3 วัน

วันละ 30 นาที

หมวดที่ 2 สภาพแวดล้อม มีจำนวน 7 ตัวชี้วัด ได้แก่

- 1) คร่าวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย และบ้านมีสภาพคงทนถาวร
- 2) คร่าวเรือนมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและบริโภคเพียงพอตลอดปีอย่างน้อยคนละ 5 ลิตรต่อวัน

น้อยคนละ 5 ลิตรต่อวัน

- 3) คร่าวเรือนมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี อย่างน้อยคนละ 45 ลิตรต่อวัน
- 4) คร่าวเรือนมีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด

และถูกสุขลักษณะ

- 5) คร่าวเรือน ไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ
- 6) คร่าวเรือนมีการป้องกันอุบัติเหตุและภัยธรรมชาติอย่างถูกวิธี
- 7) คร่าวเรือนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

หมวดที่ 3 การศึกษา มีจำนวน 5 ตัวชี้วัด ได้แก่

- 1) เด็กอายุ 3 - 5 ปี ได้รับการเลี้ยงดูเตรียมความพร้อมก่อนวัยเรียน
- 2) เด็กอายุ 6 -14 ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี
- 3) เด็กจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

หรือเทียบเท่า

- 4) คนในครัวเรือนที่จบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ที่ไม่ได้เรียนต่อและ

ยังไม่มีงานทำ ได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพ

5) คนอายุ 15 - 59 ปี อ่าน เขียนภาษาไทย และคิดเลขอย่างง่ายได้

หมวดที่ 4 การมีงานทำและรายได้ มีจำนวน 4 ตัวชี้วัด ได้แก่

- 1) คนอายุ 15 - 59 ปี มีอาชีพและรายได้
- 2) คนอายุ 60 ปีขึ้นไป มีอาชีพและรายได้
- 3) รายได้เฉลี่ยของคนในครัวเรือนต่อปี
- 4) ครัวเรือนมีการเก็บออมเงิน

หมวดที่ 5 ค่านิยม มีจำนวน 8 ตัวชี้วัด ได้แก่

- 1) คนในครัวเรือนไม่ดื่มสุรา
- 2) คนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่
- 3) คนอายุ 6 ปีขึ้นไป ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
- 4) ผู้สูงอายุ ได้รับการดูแลจากครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ หรือภาคเอกชน
- 5) ผู้พิการ ได้รับการดูแลจากครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ หรือภาคเอกชน
- 6) ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ได้รับการดูแลจากครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ หรือ

ภาคเอกชน

- 7) ครัวเรือนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของชุมชน

หรือท้องถิ่น

- 8) ครอบครัวมีความอบอุ่น

(กรมการพัฒนาชุมชน, 2559 หน้า 3-4)

นอกจากการวัดผลสำเร็จของการแก้ปัญหาความยากจนจากการใช้ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ที่เน้นวัดผลเป็นรายบุคคลและครัวเรือนแล้ว อีกเครื่องมือที่กรมการพัฒนาชุมชนนำมาใช้ในการวัดผลการแก้ปัญหาความยากจนหรือการพัฒนาของชุมชนในประเทศไทย คือ การประเมินผลการพัฒนาตามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2ค) ซึ่งจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน ที่แสดงให้เห็นถึงสภาพทั่วไป และสภาพปัญหาของหมู่บ้านในชนบทด้านต่างๆ ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สุขภาพและอนามัย ความรู้และการศึกษา การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความปลอดภัยจากภัยพิบัติและความเสี่ยงในชุมชน ปัจจุบันดำเนินการจัดเก็บข้อมูล กชช. 2ค จำนวน 70,402 หมู่บ้าน 6,766 ตำบล 875 อำเภอ ใน 76 จังหวัด

ข้อมูล กชช. 2ค ดังกล่าวดำเนินการจัดเก็บในทุก 2 ปี ทุกหมู่บ้านเขตชนบท ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2530 และได้มีการปรับปรุงตัวชี้วัด และแบบสอบถามทุก 5 ปี ตามห้วงระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) มี 7 ด้าน 33 ตัวชี้วัด ซึ่งการประเมินผลดังกล่าวแบ่งการพัฒนาของแต่ละตัวชี้วัดเป็น 3 ระดับคะแนน (1-3) และประเมินผลการพัฒนาของหมู่บ้านแบ่งเป็น 3 อันดับ โดยประเมินจากคะแนนของตัวชี้วัด ซึ่งหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 ได้ผลการประเมิน 1 คะแนน จำนวน 11-33 ตัวชี้วัด หมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 2 ได้ผลการประเมิน 1 คะแนน จำนวน 6-10 ตัวชี้วัด และหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 3 ได้ผลการประเมิน 1 คะแนน จำนวน 0-5 ตัวชี้วัด (กรมการพัฒนาชุมชน, 2560)

นอกจากนี้ ยังมีการวัดผลสำเร็จของการแก้ปัญหาความยากจน จากการทำให้ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยเกินเกณฑ์เส้นความยากจน (Poverty Line) ที่กำหนดเกณฑ์สำหรับการประเมินความยากจนทั่วโลก โดยสำหรับของประเทศไทย เกณฑ์ของสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ได้ปรับปรุงข้อมูลเมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ.2560 กำหนดเส้นความยากจนโดยวัดจากรายได้ไม่เกิน 3,147.- บาทต่อคนต่อเดือน หรือประมาณ 38,000.- บาทต่อคนต่อปี (กรมการพัฒนาชุมชน, 2560)

ผลจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศดังที่นำเสนอมาทั้งหมดข้างต้นนี้ สามารถสรุปความได้ ดังมีรายละเอียดที่จะกล่าวถึงในหัวข้อลำดับถัดไป

5. สรุป ปัญหา ตัวบ่งชี้สาเหตุ แนวทางแก้ปัญหา ตัวแปรสาเหตุของปัญหาความยากจน และการสังเคราะห์องค์ประกอบการแก้ปัญหาความยากจนจากการศึกษาวรรณกรรม

ผลจากการทบทวนวรรณกรรมในเรื่องปัญหาความยากจน สามารถสรุปสาเหตุของ ปัญหาความยากจนได้ว่า ความยากจนเกิดจาก พฤติกรรมและทัศนคติส่วนบุคคล และการว่างงาน ค่าครองชีพสูง มีรายได้ต่ำและอยู่ในสภาวะที่ต้องพึ่งพิง ตลอดจนเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางสังคม และการขาดการมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และจากการทบทวนวรรณกรรม ได้พบว่า สาเหตุของปัญหาความยากจน เกิดจากประเด็นที่เกี่ยวข้องต่างๆ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 พฤติกรรมของบุคคลและครอบครัว (ชนพล สราญจิตรี, 2015) (Lewis, 2004) (ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง) (Classical and Neo-classical schools) (อัศนีย์ พรหมสาขา ณ สกลนคร และคณะ, 2557) (Khurshed Alam, 2017) (Indunil De Silva, 2008) (BIMSTEC) (Behavioral Theory)

ผลจากการศึกษาพบว่า มีแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนจากสาเหตุของ พฤติกรรมบุคคลและครอบครัว ดังต่อไปนี้คือ

1. การติดกระแสบริโภคนิยม การติดอบายมุขและสิ่งเสพติด การติดความฟุ่มเฟือย เป็นสาเหตุความยากจนที่เกิดจากพฤติกรรมของบุคคลและครัวเรือน (ชนพล สราญจิตรี, 2015) แนวทางการแก้ปัญหา ได้แก่ การปรับปรุงทัศนคติ โดยการพัฒนาทัศนคติในการใช้จ่าย อย่าง ประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย และมีเหตุผล (Lewis, 2004) (Classical and Neo-classical schools) (อัศนีย์ พรหมสาขา ณ สกลนคร และคณะ, 2557) (ชนพล สราญจิตรี, 2015) (กรมการพัฒนาชุมชน, 2559) ตลอดจนการสนับสนุนให้ครัวเรือนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือน (Indunil De Silva, 2008) (อัศนีย์ พรหมสาขา ณ สกลนคร และคณะ, 2557) (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, เศรษฐกิจพอเพียง, 2016) (กรมการพัฒนาชุมชน, 2557, หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ)

2. ปัญหาด้านสุขภาพอนามัยทำให้เกิดภาระค่าใช้จ่าย (ชนพล สราญจิตรี, 2015) และปัญหาผลผลิตได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ นับเป็นสาเหตุของความยากจน (Davis and Sanchez-Martinez, 2014) สำหรับแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนโดยบุคคลและครัวเรือน ได้แก่ การมีระบบประกันความเสี่ยงและภูมิคุ้มกันในด้านทรัพย์สิน ด้านสุขภาพ และการมีเงินออมไว้สำรองฉุกเฉิน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, เศรษฐกิจพอเพียง, 2559) (กรมการพัฒนาชุมชน, 2557, หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ) (BIMSTEC, PPA, 2017)

3. การได้รับการศึกษาน้อย การมีความรู้ที่น้อยและการไม่ใช่เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิตทางการเกษตร นับเป็นสาเหตุของความยากจน (TDRI, 2546) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) (Classical and Neoclassical approaches) (อัศนีย์ พรหมสาขา ณ สกลนคร และคณะ, 2557) (ราชินีวรรณ ศรีวิเศษ, 2543) (วราวุธ พลาศรี, 2555) (ชนพล สราญจิตร, 2015) รวมทั้งปัญหาการขาดการส่งเสริมธุรกิจครัวเรือน (BIMSTEC, 2017) (Chinese way, 2017) (IMF, 2003) (สีจิ้นผิง, 2559) สำหรับแนวทางแก้ปัญหา ได้แก่ การเพิ่มความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพและเทคโนโลยีการผลิตและมีการประยุกต์นำความรู้มาใช้ในการวางแผนจัดการชีวิตอย่างรอบคอบ (Behavioral Theory) (Glendinning & Baldwin, 1990) (Khurshed Alam, 2017) (Ferdi & Erdal, 2017) (World Bank, 2018)

5.2 การดำเนินการของชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, เศรษฐกิจพอเพียง, 2559) (Nuttamon Teerakul, et al., 2012) (Barisik & Kasap, 2012) (BIMSTEC) (หมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข) (ภัทรา มาน้อย, 2548) (ADB, 2004) (UN, SDGs, 2014) (UN, 1995) (FAP on RDEP) (Dwyer, 2007) (Results – Based logic model, 2007) (IMF, 2003) (ไพศาล สรรสรวิสุทธิ, 2555) (ศิริณา จิตต์จรัส, 2548) (ฉลาด จันทรมบัติ และคณะ, 2555) (Community-based: Asian, 2017)

ผลจากการศึกษาพบว่า มีแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนจากสาเหตุของการดำเนินการของชุมชน ดังต่อไปนี้คือ

1. ปัญหาการมีระบบพ่อค้าคนกลางในชุมชน เป็นสาเหตุให้ชุมชนถูกเอารัดเอาเปรียบในการขายสินค้าทางการเกษตร จึงเป็นสาเหตุความยากจนในชุมชน (ภัทรา มาน้อย, 2548) รวมทั้งปัญหาการขาดกิจกรรมของชุมชนในการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ (ฉลาด จันทรมบัติ และคณะ, 2555) (Dwyer, 2007) (IMF, 2003) รวมถึงปัญหาด้านการขาดการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากชุมชน การค้า และการท่องเที่ยว (UN, SDGs, 2014) (ADB, 2004) (BIMSTEC, 2017) สำหรับแนวทางการแก้ปัญหา ได้แก่ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอก (กรมการพัฒนาชุมชน, 2560) การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีการบริหารจัดการที่เข้มแข็งและให้มีการเชื่อมโยงวิสาหกิจชุมชนสู่ธุรกิจภายนอก ทั้งด้านภูมิปัญญา ทุน การผลิต และการจำหน่าย (Indunil De Silva, 2008) (Nuttamon Teerakul, et al. , 2012) (IMF, 2003) (BIMSTEC, PPA, 2017) (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, เศรษฐกิจพอเพียง, 2559)

2. ปัญหาการคุ้มครองทางสังคมที่ยังไม่ทั่วถึง (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) เป็นสาเหตุของความยากจน สำหรับแนวทางการแก้ปัญหา ได้แก่ การพัฒนาระบบสวัสดิการการช่วยเหลือกันในชุมชนในการดำรงชีพ อาทิ กองทุน ที่ดิน การช่วยเหลือ

ยามเจ็บป่วยในการสร้างรายได้และการส่งเสริมการออมในด้านการส่งเสริมเยาวชนและสงเคราะห์ผู้สูงอายุ และในด้านการดูแลผู้พิการ ผู้ยากไร้ และผู้ป่วยติดเตียง) (Barisik & Kasap, 2012)

3. ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายมีผลกระทบต่ออาชีพ เป็นสาเหตุของความยากจนในชุมชน (ภัทรา มาน้อย, 2548) รวมทั้งปัญหาผลผลิตได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ (Davis and Sanchez-Martinez, 2014) สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหา ได้แก่ การสนับสนุนให้ชุมชนมีจิตสำนึกในการดูแลและรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ในประเด็นเรื่องการมีจิตสำนึกในการจัดการขยะหรือสิ่งแวดล้อมในชุมชน และการมีจิตสำนึกหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน (ภัทรา มาน้อย, 2548) (กรมการพัฒนาชุมชน, แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข, 2557) (ADB, 2004) (ASEAN, FAP on RDEP, 2017)

4. ปัญหาชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพื่อแก้ปัญหาความยากจน (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) (ไพศาล สรรสรวิสุทธิ, 2555) สำหรับแนวทางการแก้ปัญหา ได้แก่ การสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นต่อโครงการพัฒนาต่างๆ ในชุมชน (UN, SDGs, 2014) (ASEAN, FAP on RDEP, 2017) รวมทั้งการสนับสนุนให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นหรือผู้นำท้องที่ (ABD, 2004) (BIMSTEC, PPA, 2017)

5. การกำหนดแนวทางสำหรับการแก้ปัญหาความยากจนที่ไม่เหมาะสม หรือไม่สอดคล้องกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจของครัวเรือนและชุมชน นับเป็นสาเหตุของความยากจน (สีจิ้นผิง, 2559) (Nuttamon Teerakul, et al. , 2012) (IMF, 2003) สำหรับแนวทางการแก้ปัญหา ได้แก่ การพัฒนาแผนของชุมชนเองและมีการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและการประเมินผล ด้วยการพัฒนาแผนของชุมชนให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม รวมทั้งให้มีการปฏิบัติตามตัวชี้วัดของแผนชุมชนและมีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ (Dwyer, 2007) (IMF, 2003) (ไพศาล สรรสรวิสุทธิ, 2555)

5.3 แนวทางการแก้ปัญหาความยากจนโดยมาตรการของรัฐและท้องถิ่น (Chotia & Rao, 2017) (World Bank, 2018) (BIMSTEC, PPA, 2017) (Keynesians & Marxists) (Indunil De Silva, 2008) (Nuttamon Teerakul, et al. , 2012) (IMF, 2003) (BIMSTEC) (Khurshed Alam, 2017) (Classic Theory) (Dwyer, 2007) (Buzaglo, et al, 2009) (Celikay & Gumus, 2017) (World Bank, 2018) (ภัทรา มาน้อย, 2548) (ADB, 2004) (Barisik & Kasap, 2012) (Chinese Way, 2017) (สีจิ้นผิง, 2559) (IMF, 2003) (UN, SDGs, 2014) (Laderchi et. al, 2003)

ผลจากการศึกษาพบว่า มีแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนจากสาเหตุของการขาดการดำเนินกิจกรรมโดยมาตรการของรัฐและท้องถิ่น ดังต่อไปนี้คือ

1. ปัญหาการขาดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การขาดแคลนน้ำ และการขาดการใช้ประโยชน์จากที่ดินและแรงงาน นับเป็นสาเหตุของความยากจน (Chotia & Rao, 2017) (World Bank, 2018) (BIMSTEC, PPA, 2017) (Keynesians) สำหรับแนวทางการสนับสนุนการแก้ปัญหาความยากจนโดยมาตรการของรัฐและชุมชน ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ด้านการคมนาคม ด้านแหล่งน้ำ ด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและด้านไฟฟ้า (Chotia & Rao, 2017) (World Bank, 2018) (BIMSTEC, PPA, 2017) (Keynesians)

2. ปัญหาการขาดการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนของรัฐและท้องถิ่น (UN, SDGs, 2014) (ADB, 2004) รวมทั้งปัญหาความต้องการสินเชื่อย่อย (Indunil De Silva, 2008) การขาดการสนับสนุน การสร้างงาน และการสร้างอาชีพให้กับคนจน (UN, SDGs, 2014) นับเป็นสาเหตุของความยากจน สำหรับแนวทางการสนับสนุนการแก้ปัญหาความยากจนโดยมาตรการของรัฐและท้องถิ่น ได้แก่ การส่งเสริมกลุ่มอาชีพในชุมชน การจัดตั้งกองทุนชุมชน และการส่งเสริมตลาดชุมชน (UN, SDGs, 2014) (BIMSTEC, PPA, 2017) (Chinese Way, 2017) (สีจิ้นผิง, 2559) (IMF, 2003)

3. ปัญหาการขาดการลงทุนทางสังคมของรัฐและท้องถิ่นให้แก่ชุมชน นับเป็นสาเหตุของความยากจน (Ferdinand & Erdal, 2017) (World Bank, 2018) สำหรับแนวทางการสนับสนุนการแก้ปัญหาความยากจนโดยมาตรการของรัฐและท้องถิ่น ได้แก่ การลงทุนด้านการศึกษา (การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) และการพัฒนาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Barisik & Kasap, 2012) (Celikay & Gumus, 2017) (World Bank, 2018) (ADB, 2004) (ภัทรา มาน้อย, 2548)

4. ปัญหาคนยากจนมีรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ค่าครองชีพสูง มีรายได้ไม่แน่นอน และมีหนี้สินมาก นับเป็นสาเหตุของความยากจน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) (กรมการพัฒนาชุมชน, 2560) (รัชนิวรรณ ศรีวิเศษ, 2543) (วรายุทธ พลาศรี, 2555) (ธนพล สราญจิตรี, 2015) สำหรับแนวทางการสนับสนุนการแก้ปัญหาความยากจนโดยมาตรการของรัฐและท้องถิ่น ได้แก่ การโอนเงินให้คนจน เพื่อเพิ่มรายได้โดยไม่มีเงื่อนไข (World Bank, 2001) และการโอนเงินให้คนจนโดยให้สอดคล้องกับรายได้ของผู้รับโอน (การสนับสนุนค่าครองชีพ) (Chinese Way, 2017)

5. ปัญหารัฐและท้องถิ่นขาดระบบฐานข้อมูลของคนยากจน รวมทั้งปัญหา มาตรการการแก้ปัญหาความยากจนที่ไม่เหมาะสม และไม่สอดคล้องกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและ สังคมของกลุ่มเป้าหมายคนจน ตลอดจนปัญหาโครงการการแก้ปัญหาความยากจนของหน่วยงาน ต่างๆ ซึ่งมีลักษณะต่างคนต่างทำ นับเป็นสาเหตุของปัญหาความยากจน (BIMSTEC, PPA, 2017) (Chinese Way, 2017) (สีจิ้นผิง, 2559) (IMF, 2003) สำหรับแนวทางการสนับสนุนการแก้ปัญหา ความยากจนโดยมาตรการของรัฐและท้องถิ่น ได้แก่ การพัฒนาระบบการค้นหาเป้าหมายครัวเรือน ยากจนให้แม่นยำและเชื่อถือได้ (BIMSTEC, PPA, 2017) (Chinese way, 2017) (สีจิ้นผิง, 2559) (IMF, 2003) การกำหนดมาตรการการแก้ไขปัญหาความยากจนให้เหมาะสมกับเงื่อนไขทาง เศรษฐกิจและสังคมของแต่ละครัวเรือนหรือชุมชน (สีจิ้นผิง, 2559) (Nuttamon Teerakul, et al. , 2012) (IMF, 2003) รวมทั้งการบูรณาการช่วยเหลือคนยากจนอย่างเป็นระบบและไม่ให้เกิดความ ซ้ำซ้อน (UN, SDGs, 2014) (BIMSTEC, PPA, 2017) (Laderchi et. al, 2003)

5.4 ผลการแก้ปัญหาความยากจน

สำหรับการวัดผลจากแผนงานการลดความยากจน ควรมีการกำหนดตัวชี้วัด ความสำเร็จในการลดปัญหาความยากจน (Dwyer, 2007) ไว้อย่างเป็นรูปธรรม และจากการศึกษานิยาม ปฏิบัติการของความยากจน ทำให้พบว่า ความยากจน หมายถึง สภาวะที่มนุษย์ขาดแคลนสิ่งที่จำเป็น ต่อมาตรฐานการดำรงชีพขั้นต่ำ รวมไปถึงการไม่สามารถเข้าถึงการบริการด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 38,000.- บาทต่อคนต่อปี เป็นผู้ถือได้ว่าอยู่ในกลุ่มคน ยากจน (World Bank, 1990) (Karel den Bosch, 2004) (George, 1998) (Paul Spicker, 2007) (JRF, 2013) (Davis & Sanchez-Martinez, 2014) (Townsend, 1979) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) (สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) (TDRI, 2546) (ข้อมูลตัวชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน : กรมการพัฒนาชุมชน, 2559)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดการวัดผลของการแก้ปัญหาความยากจน จากคำนิยาม ปฏิบัติการดังกล่าวข้างต้นนี้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. สิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพได้รับการพัฒนา (UN, 1995) (UN, SDGs, 2014) (World Bank, 2001) (World Bank, 1990) (Karel Van den Bosch, 2004) (George, 1988) (TDRI, 2546)

1.1 การมีสิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านสุขภาพ อาทิ การรับประทานอาหารที่ดี ได้รับยา ที่เหมาะสม มีการตรวจสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ (จปฐ.หมวดที่ 1)

1.2 การมีสิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านสภาพแวดล้อม อาทิ ที่อยู่อาศัย น้ำสำหรับการบริโภคและอุปโภค ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และจากภัยธรรมชาติ (จปฐ. หมวดที่ 2)

1.3 การมีสิ่งจำเป็นด้านการศึกษา อาทิ การได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ได้ศึกษาต่อ หรือได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพตามความถนัด (จปฐ.หมวดที่ 3)

1.4 การมีสิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านการมีอาชีพและรายได้ รวมถึงการมีเงินเก็บออม (จปฐ.หมวดที่ 4)

1.5 การมีสิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านการมีค่านิยมที่ดี อาทิ ไม่ดื่มสุรา ไม่สูบบุหรี่ ผู้สูงอายุได้รับการดูแลและครอบครัวมีความอบอุ่น (จปฐ.หมวดที่ 5)

2. ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม (ASEAN, FAP on RDEP, 2017) (Spicker, 2007) (Davis & Sanchez-Martinez, 2014) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การพัฒนาความสามารถของประชาชนทุกคนให้สามารถเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม อันได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สุขภาพและอนามัย ความรู้และการศึกษา การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความปลอดภัยจากภัยพิบัติและความเสี่ยงในชุมชน ตามตัวชี้วัดของข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2ค) ที่จัดเก็บโดยกรมการพัฒนาชุมชน

3. ประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี ถือได้ว่าพ้นจากสภาวะความยากจน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) (Davis & Sanchez-Martinez, 2014) (TDRI, 2546)

จากตัวแปร แนวทางการดำเนินการของปัจเจกบุคคลและครอบครัว ชุมชน และมาตรการของรัฐ และการแก้ปัญหาความยากจน สามารถสังเคราะห์ขึ้นเป็นองค์ประกอบ ดังมีรายละเอียดที่ปรากฏตามตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 องค์ประกอบของแนวทางการแก้ปัญหาความยากจน

องค์ประกอบ	ตัวชี้วัดของ การแก้ปัญหาความยากจน	นักวิชาการ/แนวคิด/สถาบัน
แนวทางการดำเนินการ ของพฤติกรรมบุคคล และครอบครัว (ชนพล สราญจิตร, 2015) (Lewis, 2004) (ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง) (Classical and Neo-classical schools) (อศินีย์ พรหมสาขา ณ สกลนคร และคณะ, 2557) (Khurshed Alam, 2017) (Indunil De Silva, 2008) (BIMSTEC, PPA, 2017) (Behavioral Theory)	1) การพัฒนาทัศนคติการใช้จ่าย 1.1) การใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย 1.2) การใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล 2) การจัดทำบัญชีครัวเรือน 3) ระบบการประกันความเสี่ยง และภูมิคุ้มกัน 3.1) การมีระบบประกันความ เสี่ยงด้านทรัพย์สิน 3.2) การมีระบบประกันความ เสี่ยงด้านสุขภาพ 3.3) การมีเงินออมไว้สำรอง ฉุกเฉิน 4) การเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ 4.1) การเพิ่มความรู้ ความสามารถในการประกอบ อาชีพและเทคโนโลยีการผลิต ให้กับประชาชนทุกคน	1) (Lewis, 2004) (Classical and Neo-classical schools) (อศินีย์ พรหมสาขา ณ สกลนคร และคณะ, 2557) (ชนพล สราญจิตร, 2015) (กรมการพัฒนาชุมชน, 2559) 2) (Indunil De Silva, 2008) (อศินีย์ พรหมสาขา ณ สกลนคร และคณะ, 2557) (สำนักงานคณะกรรมการ ข้าราชการพลเรือน, เศรษฐกิจ พอเพียง, 2559) (กรมการพัฒนา ชุมชน, หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบ, 2557) 3) (สำนักงานคณะกรรมการ ข้าราชการพลเรือน, เศรษฐกิจ พอเพียง, 2559) (กรมการพัฒนา ชุมชน, หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบ, 2557) (BIMSTEC, PPA, 2017) 4) (Behavioral Theory) (Glendinning & Baldwin, 1990) (Khurshed Alam, 2017) (Ferdie & Erdal, 2017) (World Bank, 2018)

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ตัวแปรสังเกตของ	นักวิชาการ/แนวคิด/สถาบัน
	การแก้ปัญหาความยากจน	
	4.2) การประยุกต์นำความรู้มาใช้ในการวางแผนจัดการชีวิตอย่างรอบคอบให้กับประชาชนทุกคน	
แนวทางการดำเนินการของชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, เศรษฐกิจพอเพียง, 2559) (Nuttamon Teerakul, et al. , 2012) (Barisik & Kasap, 2012) (BIMSTEC, PPA, 2017) (กรมการพัฒนาชุมชน, 2562) (กัทธา มาน้อย, 2548) (ADB, 2004) (UN, SDGs, 2014) (UN, 1995) (ASEAN, FAP on RDEP, 2017) (Dwyer, 2007) (Results – Based logic model, 2007) (IMF, 2003) (ไพศาล สรรสรวิสุทธิ์, 2555) (ศิรินา จิตต์จรัส, 2548)	1) การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอก 1.1) การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีการบริหารจัดการที่เข้มแข็ง 1.2) การเชื่อมโยงวิสาหกิจชุมชนสู่ธุรกิจภายนอก ทั้งด้านภูมิปัญญา การผลิตและการจำหน่าย 2) การพัฒนาระบบสวัสดิการ การช่วยเหลือกันในชุมชน 2.1) การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนในด้านการดำรงชีพ 2.2) การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนในด้านการสร้างรายได้และส่งเสริมการออม 2.3) การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนในด้านการส่งเสริมเยาวชนและสงเคราะห์ผู้สูงอายุ 2.4) การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนในด้านการดูแลผู้พิการ ผู้ยากไร้ ผู้ป่วยติดเตียง	1) (กรมการพัฒนาชุมชน, 2560) (Indunil De Silva, 2008) (Nuttamon Teerakul, et al. , 2012) (IMF, 2003) (BIMSTEC, PPA, 2017) (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, เศรษฐกิจพอเพียง, 2559) (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนและสังคมแห่งชาติ, 2559) (Barisik & Kasap, 2012) (กรมการพัฒนาชุมชน, หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, 2557)

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ตัวแปรสังเกตของการแก้ปัญหาความยากจน	นักวิชาการ/แนวคิด/สถาบัน
(ฉลาด จันทรสสมบัติ และคณะ, 2555) (Community – based: Asian, 2017)	3) จิตสำนึกการดูแล สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร 3.1) การมีจิตสำนึกในการ จัดการขยะและสิ่งแวดล้อมใน ชุมชน 3.2) การมีจิตสำนึกห่วงแหน ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน	3) (ภัทรา มาน้อย, 2548) (Davis & Sanchez-Martinez, 2014) (กรมการพัฒนาชุมชน, แนว ทางการพัฒนาหมู่บ้านอยู่เย็นเป็น สุข, 2557) (ADB, 2004) (ASEAN, FAP on RDEP, 2017)
แนวทางการดำเนินการ ของชุมชน (สำนักงาน คณะกรรมการ ข้าราชการพลเรือน ,เศรษฐกิจพอเพียง, 2559) (Nuttamon Teerakul, et al. , 2012) (Barisik & Kasap, 2012) (BIMSTEC, PPA, 2017) (กรมการ พัฒนาชุมชน, 2562) (ภัทรา มาน้อย, 2548) (ADB, 2004) (UN, SDGs, 2014) (UN, 1995) (ASEAN, FAP on RDEP, 2017) (Dwyer, 2007) (Results – Based logic model, 2007)	4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทางเศรษฐกิจ สังคม และ การเมือง 4.1) การมีส่วนร่วมในการ เสนอแนะความคิดเห็นต่อ โครงการพัฒนาต่างๆ ในชุมชน 4.2) การมีส่วนร่วมในการ ตรวจสอบการบริหารงานของ ผู้นำท้องถิ่นและท้องถิ่น 5) การพัฒนาแผนของชุมชน และการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและ ประเมินผล 5.1) การพัฒนาแผนของชุมชน ให้มีความชัดเจนและเป็น รูปธรรม 5.2) การปฏิบัติตามตัวชี้วัดของ แผนชุมชน และมีการ ประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ	4) (คณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) (ไพศาล สรรสวัสดิ์, 2555) (UN, SDGs, 2014) (ASEAN, FAP on RDEP, 2017) (ABD, 2561) (BIMSTEC, PPA, 2017) 5) (สีจิ้นผิง, 2559) (Nuttamon Teerakul, et al., 2012) (IMF, 2003) (Dwyer, 2007) (ไพศาล สรร สวัสดิ์, 2555)

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ตัวแปรสังเกตของ การแก้ปัญหาความยากจน	นักวิชาการ/แนวคิด/สถาบัน
(IMF, 2003) (ไพศาล สรรสรวิสุทธิ, 2555) (ศิรินา จิตต์จรัส, 2548) (ฉลาด จันทรสุมบัติ และคณะ, 2555) (Community – based: Asian, 2017)		
มาตรการของรัฐและ ท้องถิ่น (Chotia & Rao, 2017) (World Bank, 2018) (BIMSTEC, PPA, 2017) (Keynesians & Marxists) (Indunil De Silva, 2008) (Nuttamon Teerakul, et al., 2012) (IMF, 2003) (Khurshed Alam, 2017) (Classic Theory) (Dwyer, 2007) (Jorge Buzaglo et. al, 2009) (Celikay & Gumus, 2017) (World Bank, 2018) (ภัทรา มาน้อย, 2548) (ADB, 2004)	1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ของชุมชน 1.1) การพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานด้านการคมนาคม 1.2) การพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานด้านแหล่งน้ำ 1.3) การพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานด้านการเข้าถึง เทคโนโลยีการสื่อสาร 1.4) การพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานด้านไฟฟ้า 2) การพัฒนาและส่งเสริม เศรษฐกิจชุมชน 2.1) การส่งเสริมกลุ่มอาชีพใน ชุมชน 2.2) การส่งเสริมจัดตั้งกองทุน ชุมชน 2.3) การส่งเสริมตลาดชุมชน	1) (Chotia & Rao, 2017) (World Bank, 2018) (BIMSTEC, PPA, 2017) (Keynesians) 2) (UN, SDGs, 2014) (BIMSTEC, PPA, 2017) (Chinese way, 2017) (สีจิ้นผิง, 2559) (IMF, 2003)

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

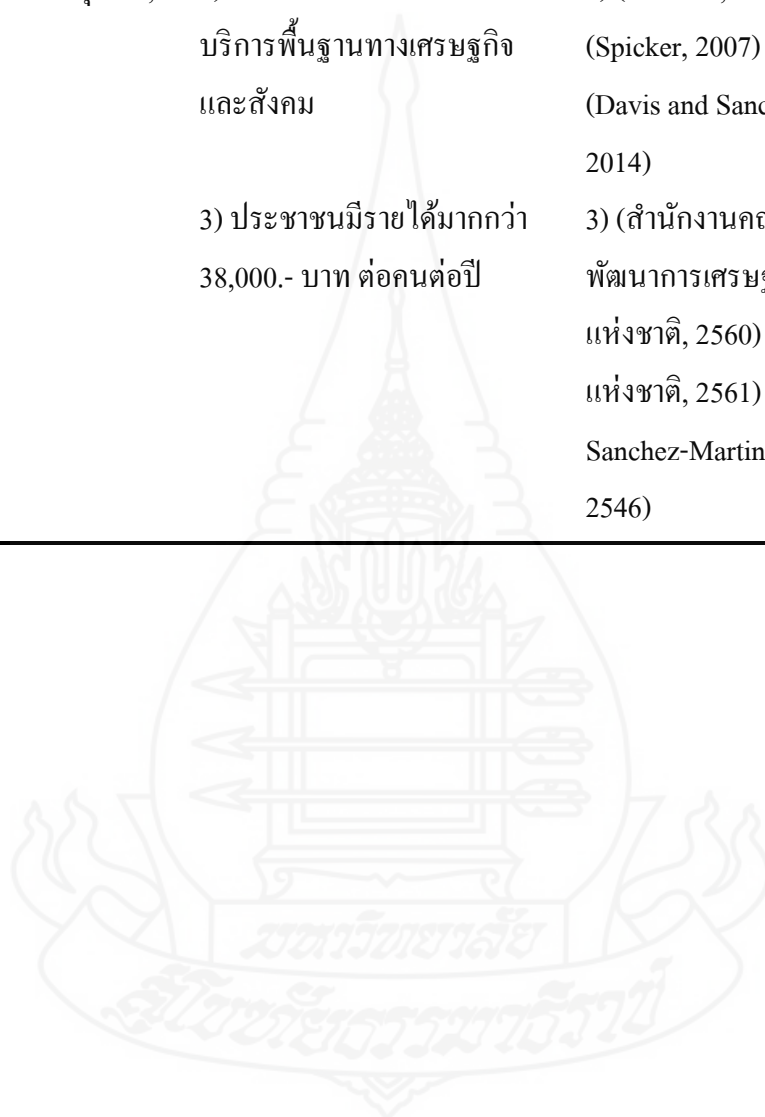
องค์ประกอบ	ตัวแปรสังเกตของ การแก้ปัญหาความยากจน	นักวิชาการ/แนวคิด/สถาบัน
(Barisik & Kasap, 2012) (Chinese way, 2017) (สีจิ้นผิง, 2559) (UN, SDGs, 2014) (Laderchi et al.,2003)	3) การลงทุนทางสังคมให้แก่ชุมชน 3.1) การลงทุนทางสังคมในด้านการศึกษา (การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) ให้แก่ชุมชน 3.2) การลงทุนทางสังคมในด้านการพัฒนาที่เป็นมิตรกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชน	3) (Barisik & Kasap, 2012) (Celikay & Gumus, 2017) (World Bank, 2018) (ADB, 2004) (ภัทรามาโน้อย, 2548)
มาตรการของรัฐและท้องถิ่น (Chotia & Rao, 2017) (World Bank, 2018) (BIMSTEC, PPA, 2017) (Keynesians & Marxists) (Indunil De Silva, 2008) (Nuttamon Teerakul, et al., 2012) (IMF, 2003) (BIMSTEC, PPA, 2017) (Khurshed Alam, 2017) (Classical Theory) (Dwyer, 2007) (Jorge Buzaglo et al., 2009)	4) ระบบการโอนเงินให้คนจน 4.1) การมีระบบการโอนเงินให้คนจนเพื่อเพิ่มรายได้ 4.2) ระบบการโอนเงินให้คนจนตามจำนวนที่สอดคล้องกับรายได้ของผู้รับโอน 5) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ 5.1) การพัฒนาระบบการค้นหาเป้าหมายครัวเรือนยากจนให้แม่นยำและเชื่อถือได้ 5.2) การกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหายากจนให้เหมาะสมกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละครัวเรือน/ชุมชน	4) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) (กรมการพัฒนาชุมชน, 2560) (รัชนิวรรณ ศรีวิเศษ, 2543) (วรายุทธ พลาศรี, 2555) (ธนพล สราญจิตร, 2015) (World Bank, 2001) (Chinese Way, 2017) 5) (BIMSTEC, 2017) (Chinese way, 2017) (สีจิ้นผิง, 2559) (IMF, 2003) (BIMSTEC, PPA, 2017) (Nuttamon Teerakul, et al., 2012) (UN., SDGs, 2014) (BIMSTEC, 2017) (Laderchi et al., 2003)

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ตัวแปรสังเกตของ การแก้ปัญหาความยากจน	นักวิชาการ/แนวคิด/สถาบัน
(Celikay & Gumus, 2017) (World Bank, 2018) (ภัทรามาโนช, 2548) (ADB, 2004) (Barisik & Kasap, 2012) (Chinese Way, 2017) (สีจิ้นผิง, 2559) (UN, SDGs, 2014) (Laderchi et al., 2003)	5.3) การบูรณาการโครงการช่วยเหลือความยากจน ไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน และทำอย่างเป็นระบบ	
ผลการแก้ปัญหาความยากจน (World Bank, 1990) (Karel den Bosch, 2004) (George, 1998) (Spicker, 2007) (JRF, 2013) (Davis & Sanchez – Martinez, 2014) (Townsend, 1979) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) (สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) (TDRI, 2546)	1) ตั้งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ได้รับการพัฒนา 1.1) การพัฒนาสิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านสุขภาพ 1.2) การพัฒนาสิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านสภาพแวดล้อม 1.3) การพัฒนาสิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านการศึกษา 1.4) การพัฒนาสิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านการมีอาชีพและรายได้ รวมถึงมีเงินเก็บออม 1.5) การพัฒนาสิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านการมีค่านิยมที่ดี อาทิ ไม่ดื่มสุรา/ไม่สูบบุหรี่ ผู้สูงอายุ/ผู้พิการได้รับการดูแล และครอบครัวมีความอบอุ่น	1) (United Nation, 1995) (UN, SDGs, 2014) (World Bank, 2001) (World Bank, 1990) (Karel Van den Bosch, 2004) (George, 1988) (TDRI, 2546) (ข้อมูลตัวชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน: กรมการพัฒนาชุมชน, 2559)

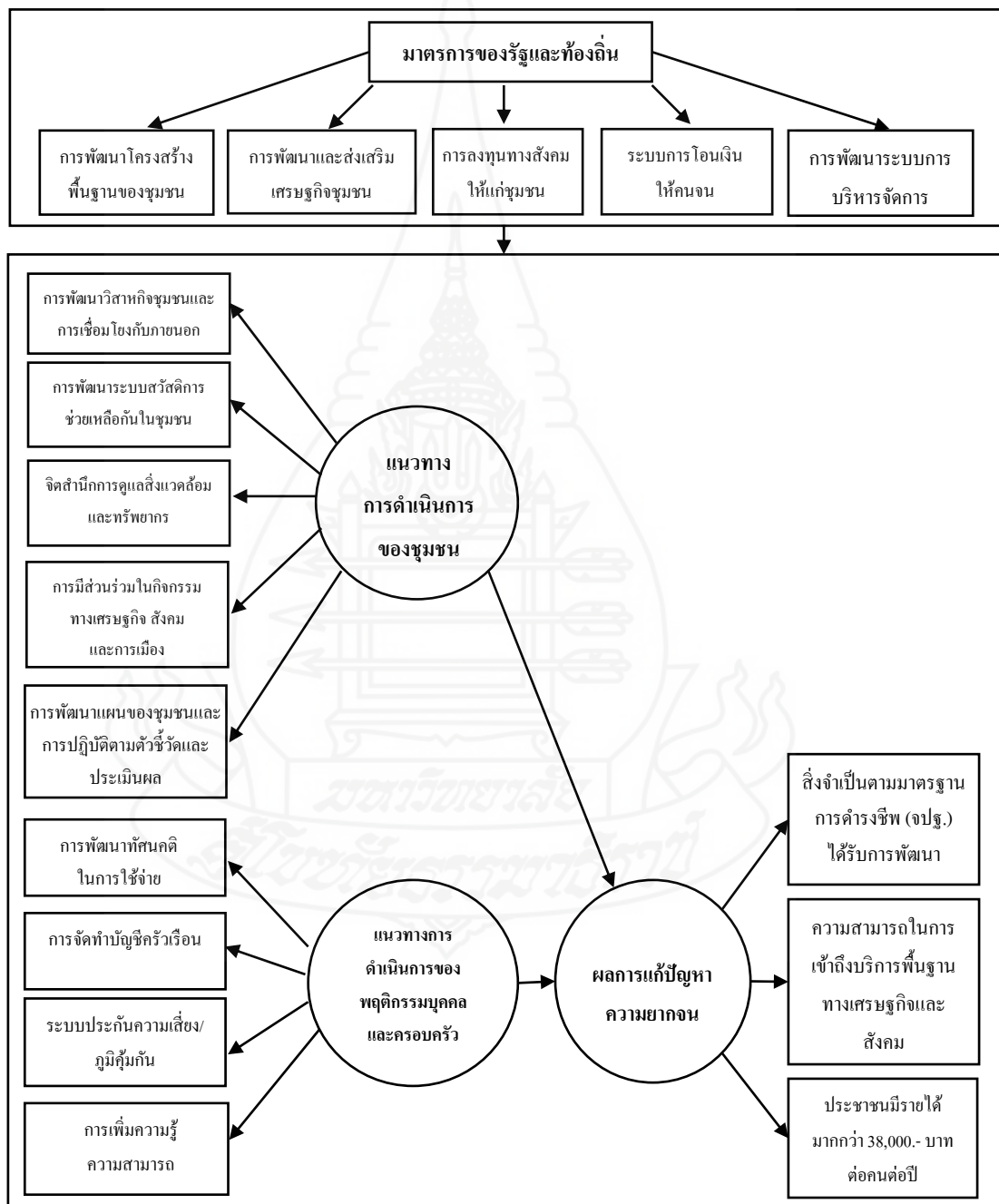
ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ตัวแปรสังเกตของ การแก้ปัญหาความยากจน	นักวิชาการ/แนวคิด/สถาบัน
(กรมการพัฒนาชุมชน, 2560)	2) ความสามารถในการเข้าถึง บริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคม	2) (ASEAN, FAP on RDEP, 2017) (Spicker, 2007) (Davis and Sanchez-Martinez, 2014)
	3) ประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี	3) (สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ, 2560) (สำนักงานสถิติ แห่งชาติ, 2561) (Davis and Sanchez-Martinez, 2014) (TDRI, 2546)

6. (ร่าง) รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

จากการทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของปัญหาความยากจน แนวทางแก้ไข และองค์ประกอบของการแก้ปัญหาความยากจน ผู้วิจัยจึงนำมาพัฒนาเป็น (ร่าง) รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ดังมีรายละเอียดตามแผนภาพ ที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 (ร่าง) รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (The Model Development of Community Poverty Solving in Thailand) มี วัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย และ 2) เพื่อนำแบบการแก้ปัญหาความยากจนไปตรวจสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในชุมชนตัวอย่าง การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมวิธี (Mixed Methodology) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกระบวนการวิจัยเริ่มต้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความยากจน การแก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทย ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจน รวมทั้งแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนของต่างประเทศ เพื่อค้นหาข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อการแก้ปัญหาความยากจน จากนั้นจึงยกวางแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ตรวจสอบร่างรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจน ในเบื้องต้นด้วย 1) ผลจากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างผู้นำครัวเรือนที่ยากจน และหัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบในการแก้ปัญหาความยากจน โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบสอบถาม 2) ผลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ของตัวอย่างชุมชนที่ยากจนในประเทศไทย ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแล้วปรับปรุงรูปแบบฯ 3) นำรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนที่ปรับปรุงแล้วไปตรวจสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในตัวอย่างพื้นที่จริง แล้วจึงนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงรูปแบบฯ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยมีกรอบแนวคิดเชิงกระบวนการ ดังนี้

1. กรอบแนวคิดเชิงกระบวนการ

ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดเชิงกระบวนการ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

2.1.1 ครั้วเรือนในประเทศไทยที่ไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ย 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี จำนวน 126,102 ครั้วเรือน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2560)

2.1.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบการแก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทย ระดับกรม รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน และจังหวัด รวม 181 แห่ง

2.1.3 ชุมชนในประเทศไทยที่ต้องเร่งรัดพัฒนาเร่งด่วน จำนวน 23,090 หมู่บ้าน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2560)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

2.2.1 ครั้วเรือนที่ไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ย 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี จำนวน 400 ครั้วเรือน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม โดยมีผู้นำครั้วเรือนเป็นผู้ให้ข้อมูล คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อการวิเคราะห์โมเดลสมการ โครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) จากแนวคิดการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้กฎเกณฑ์ทั่วไป (General Rule) ของ Hair, J. et al (2010) ที่เสนอว่า ขนาดตัวอย่างไม่ต่ำกว่า 100 และมีสัดส่วน 10-20 ตัวอย่างต่อ 1 พารามิเตอร์ ผู้วิจัยจึงใช้เกณฑ์ 20 เท่าของตัวแปรสังเกตตาม รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ร้าง (1) ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 17 ตัว ทำให้คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} &= 17 \times 20 \\ &= 340 \end{aligned}$$

แต่เพื่อความเหมาะสมต่อการกระจายกลุ่มตัวอย่างที่เท่ากันในแต่ละจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุดในประเทศไทย 10 จังหวัด ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเป็น 400 ครั้วเรือน

1) เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในพื้นที่ 10 จังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด 10 ลำดับแรก ในปี พ.ศ. 2559 ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดนครพนม จังหวัดชัยนาท จังหวัดตาก จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดน่าน โดยอาศัยข้อมูลสถิติจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

2) เลือกกลุ่มตัวอย่างครั้วเรือนที่ไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ยจากแต่ละจังหวัด โดยกำหนดโควต้าให้จังหวัดละ 40 ครั้วเรือน และคัดเลือกครั้วเรือนในแต่ละจังหวัดโดยวิธีการสุ่ม

อย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากครัวเรือนที่ไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ย 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี กระจายอย่างน้อย 3 อำเภอในจังหวัด จึงมีจำนวนครัวเรือนรวมทั้งหมด 400 ครัวเรือน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้นำครัวเรือน

2.2.2 หน่วยงานที่มีหน้าที่แก้ปัญหาคความยากจนในประเทศไทย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมดซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการแก้ปัญหาคความยากจนระดับกรม รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน และจังหวัด รวม 181 แห่ง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลกับหัวหน้าหน่วยงาน ซึ่งแบ่งเป็น

1) หน่วยงานระดับกรม รัฐวิสาหกิจ และองค์กรมหาชน ที่มีภารกิจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาคความยากจนโดยตรง ได้แก่ หน่วยงานที่มีภารกิจในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก มีสวัสดิการหรือโครงการบริการผู้มีรายได้น้อย มีการสนับสนุนพัฒนาอาชีพและรายได้ของผู้มีรายได้น้อย มีภารกิจในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในระดับฐานราก หรือมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานแก้ปัญหาคความยากจนในระดับพื้นที่ อาทิ กรมทางหลวงชนบท กรมการพัฒนาชุมชน กรมการค้าภายใน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สถาบันองค์การพัฒนาชุมชน (องค์กรมหาชน) สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นต้น (จำนวน 31 หน่วยงาน ดังมีรายชื่อหน่วยงานตามภาคผนวก ก)

2) หน่วยงานระดับกรม รัฐวิสาหกิจ และองค์กรมหาชน ที่มีภารกิจหน้าที่บางส่วนตอบสนองหรือสนับสนุนต่อการแก้ปัญหาคความยากจนในด้านต่างๆ ดังนี้

- หน่วยงานที่มีภารกิจการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน อาทิ กรมทางหลวง กรมโยธาธิการและผังเมือง เป็นต้น จำนวน 28 หน่วยงาน

- หน่วยงานที่มีภารกิจในการประกันคุณภาพชีวิต อาทิ สำนักงานประกันสังคม สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น จำนวน 18 หน่วยงาน

- หน่วยงานที่มีภารกิจดูแลด้านเศรษฐกิจมหภาค อาทิ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานประมาณ เป็นต้น จำนวน 16 หน่วยงาน

- หน่วยงานสนับสนุนด้านนวัตกรรมเพื่อพัฒนาอาชีพและรายได้ อาทิ กรมวิชาการเกษตร สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ เป็นต้น จำนวน 11 หน่วยงาน (รวมจำนวน 73 หน่วยงาน ดังมีรายชื่อหน่วยงานตามภาคผนวก ก)

3) จังหวัด 76 จังหวัด และกรุงเทพมหานคร ซึ่งถือเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจการแก้ปัญหาคความยากจนในระดับพื้นที่ (Area Based) จำนวน 77 หน่วยงาน

2.2.3 ชุมชนที่ต้องเร่งรัดพัฒนาเร่งด่วนจำนวน 6 หมู่บ้าน เพื่อสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากพื้นที่ 6 จังหวัด ในทุกภาค โดยอาศัยเกณฑ์แบ่งภาคตามประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ เรื่อง การจัดตั้งกลุ่มจังหวัดและกำหนดจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด (ฉบับที่ ๓) ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2560 (ตามภาคผนวก ข)

1) ในแต่ละภาค เลือกจังหวัดโดยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากตัวเลือก 10 จังหวัด ที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด 10 ลำดับแรกในปี พ.ศ. 2559 ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดนครพนม จังหวัดชัยนาท จังหวัดตาก จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดน่าน โดยอาศัยข้อมูลสถิติจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

2) กรณีภาคตะวันออกและภาคใต้ เนื่องจากไม่ปรากฏอยู่ในรายชื่อจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด 10 ลำดับแรกในปี พ.ศ. 2559 จึงเลือกตัวอย่างโดยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุดในภาค โดยอาศัยข้อมูลสถิติสัดส่วนคนจนปี พ.ศ. 2559 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) (ข้อมูลสัดส่วนคนจนปี พ.ศ. 2559 รายจังหวัด ตามภาคผนวก ค) โดยภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดสระแก้ว และภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดระนอง

3) กรณีภาคใต้ชายแดน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีสถานการณ์ความไม่สงบ และยากต่อการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากชุมชน โดยวิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group) จึงเลือกตัวอย่างโดยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ใกล้เคียงและมีเขตติดต่อกันอัน ได้แก่ จังหวัดสตูล

4) แต่ละจังหวัดเลือกชุมชนตัวอย่าง จากชุมชนที่มีผลการพัฒนาตามข้อมูล กชช. 2ค ปี พ.ศ. 2560 อยู่ในอันดับ 1 (ล่างหลัง) หรืออันดับ 2 (ปานกลาง) สรุปลงกลุ่มตัวอย่าง ชุมชนที่ต้องเร่งรัดพัฒนา จำนวน 6 ชุมชน จากพื้นที่ 6 จังหวัด ใน 6 ภาค ดังรายชื่อในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 กลุ่มตัวอย่างชุมชนที่ต้องเร่งรัดพัฒนา จำนวน 6 ชุมชน จากพื้นที่ 6 จังหวัด ใน 6 ภาค

ภาค	จังหวัด	ชุมชน
ภาคเหนือ	จังหวัดน่าน	บ้านเรือง ต.เรือง อ.เมือง
ภาคกลาง	จังหวัดชัยนาท	บ้านหนองมะเกลือ ต.เนินขาม อ.เนินขาม
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	จังหวัดบุรีรัมย์	บ้านคอนกอย ต.คอนกอย อ.นาโพธิ์
ภาคตะวันออก	จังหวัดสระแก้ว	บ้านคลองยาง ต.ไทรทอง อ.คลองหาด
ภาคใต้	จังหวัดระนอง	บ้านในกรัง ต.กระบุรี อ.กระบุรี
ภาคใต้ชายแดน	จังหวัดสตูล	บ้านนาข่าใต้ ต.เขาขาว อ.ละงู

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่มกับชุมชนทั้ง 6 แห่งข้างต้นนี้ มีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำหรับการสนทนากลุ่มแต่ละแห่ง จำนวน 10 คน คือ ตัวแทนของการบริหารราชการส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ ได้แก่ 1) ปลัดอำเภอประจำตำบล 2) พัฒนาการผู้รับผิดชอบตำบล 3) เกษตรตำบล และ 4) ครูประถมศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ นอกจากนี้ ยังประกอบไปด้วย 5) ตัวแทนสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่นั้น 1 คน และ 6) ประชาชนในพื้นที่นั้นๆ อีกจำนวน 5 คน โดยกำหนดเกณฑ์คุณสมบัติพื้นฐานของประชาชนที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ได้แก่ 1) เป็นประชาชนชาวไทยผู้บรรลุนิติภาวะ (อายุ 20 ปีบริบูรณ์ ขึ้นไป) 2) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน หรือมีถิ่นที่อยู่ประจำในพื้นที่หมู่บ้านที่ทำการเก็บข้อมูล และ 3) ไม่เป็นผู้พิการหรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ

อนึ่ง การใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มโดยมีผู้เข้าร่วมการสนทนา จำนวน 10 คนนี้ ถือได้ว่าเป็นจำนวนที่มีความเหมาะสม อันสอดคล้องกับคำแนะนำของ Greenbaum (2000, p3) ที่นำเสนอว่ากลุ่มคนที่ร่วมการอภิปรายควรอยู่ระหว่าง 7 – 10 คน หรือ Fern (2001, p205) ที่นำเสนอว่ากลุ่มคนที่ร่วมการอภิปรายควรอยู่ระหว่าง 4 – 10 คน จึงจะเป็นจำนวนที่เหมาะสมมากที่สุด

2.2.4 ชุมชนยากจนในจังหวัดชุมพร จำนวน 2 ชุมชน คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

1) ผู้วิจัยคัดเลือกชุมชนยากจนในจังหวัดชุมพร เนื่องจากผู้วิจัยรับราชการอยู่ที่จังหวัดชุมพร จึงสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่ทำให้ได้รับข้อมูลเชิงลึกของชุมชนตัวอย่างมากกว่าการเก็บข้อมูลที่จังหวัดอื่น ตลอดจนสามารถเดินทางไปสังเกตการณ์และเก็บข้อมูลในพื้นที่จริงได้

2)ชุมชนยากจน 2 ชุมชน ในจังหวัดชุมพร คัดเลือกจากชุมชนที่มีผลการพัฒนาตามข้อมูล กชช. 2ค ปี พ.ศ. 2560 อยู่ในอันดับ 1 (ล้าหลัง) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น กับข้อมูลเชิงประจักษ์ในตัวอย่างพื้นที่จริง ว่ามีการพัฒนาเป็นไปตามรูปแบบฯ หรือไม่ อย่างไร โดยจากการตรวจสอบชุมชนตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว (กชช. 2ค ปี พ.ศ. 2560 อยู่ในอันดับ 1) พบว่า ในจังหวัดชุมพรมีเพียง 2 ชุมชน ได้แก่ บ้านในไร่ หมู่ที่ 6 ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร และ บ้านอ่าวมะขาม หมู่ที่ 11 ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร จึงนำ 2 ชุมชนดังกล่าวมาเป็นชุมชนตัวอย่างของการวิจัยในขั้นตอนนี้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ลักษณะของเครื่องมือ

3.1.1 เครื่องมือชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับผู้นำครัวเรือนที่ไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ยจากจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด 10 ลำดับแรกของประเทศ ในปี พ.ศ. 2559 จังหวัดละ 40 ครัวเรือนรวมจำนวน 400 ครัวเรือน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำครัวเรือนด้วยแบบสอบถาม โดยเนื้อหาของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ (ดังตัวอย่างแบบสอบถาม ตามภาคผนวก ง)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบมีตัวเลือกหรือเติมคำตอบในช่องว่าง

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย เป็นคำถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นอื่นหรือข้อเสนอแนะ เพื่อแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน เป็นคำถามแบบปลายเปิด

3.1.2 เครื่องมือชุดที่ 2 แบบสอบถามสำหรับหัวหน้าหน่วยงานที่มีหน้าที่แก้ปัญหาความยากจน จำนวน 181 หน่วยงาน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าหน่วยงานฯ ด้วยแบบสอบถาม (ซึ่งสอดคล้องและคู่ขนานกับเครื่องมือชุดที่ 1 ข้างต้นนี้) โดยเนื้อหาของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ (ดังตัวอย่างแบบสอบถาม ตามภาคผนวก ง)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบมีตัวเลือกหรือเติมคำตอบในช่องว่าง

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย เป็นคำถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นอื่นหรือข้อเสนอแนะ เพื่อแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน เป็นคำถามแบบปลายเปิด

3.1.3 เครื่องมือชุดที่ 3 แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้สำหรับการสนทนากลุ่มของชุมชนที่ต้องเร่งรัดพัฒนาเร่งด่วน จำนวน 6 ภาคฯ ละ 1 ชุมชน รวม 6 ชุมชน (ดังตัวอย่าง แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม/Focus Group ตามภาคผนวก จ)

3.1.4 เครื่องมือชุดที่ 4 แบบบันทึกข้อมูลสภาพชุมชน สำหรับบันทึกข้อมูลชุมชนยากจน 2 ชุมชน ในจังหวัดชุมพร ในปี พ.ศ. 2560 และ ปี พ.ศ. 2562 (ดังตัวอย่าง แบบบันทึกข้อมูลสภาพชุมชน ตามภาคผนวก ฉ)

3.1.5 เครื่องมือชุดที่ 5 แบบตรวจสอบรายการกิจกรรม (Checklist) สำหรับตรวจสอบความสอดคล้องของกิจกรรมที่ได้มีการดำเนินการในชุมชนยากจน 2 ชุมชนในจังหวัดชุมพร กับตัวแปรในรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (ร่าง 2) (ดังตัวอย่าง แบบตรวจสอบรายการกิจกรรม ตามภาคผนวก ช)

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปเครื่องมือวิจัยที่นำมาใช้ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 สรุปเครื่องมือวิจัยที่นำมาใช้ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอน	แหล่งข้อมูล/ ผู้ให้ข้อมูล	วิธีการ	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
ยกร่างรูปแบบ การแก้ปัญหา ความยากจน ของชุมชนใน ประเทศไทย	แนวคิดและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับ ความยากจน การแก้ปัญหา ความยากจน ในประเทศไทย ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการแก้ปัญหา ความยากจนและ แนวทางการแก้ปัญหา ความยากจน ของต่างประเทศ	ศึกษา เอกสาร	แบบบันทึก ข้อมูล	- วิเคราะห์เนื้อหา - วิเคราะห์และ สังเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ขั้นตอน	แหล่งข้อมูล/ ผู้ให้ข้อมูล	วิธีการ	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
ตรวจสอบ ความตรงของ รูปแบบฯ (ร่าง 1) กับข้อมูล เชิงปริมาณ	1. คริวเรือที่ไม่ ผ่านเกณฑ์รายได้ เฉลี่ย จากจังหวัดที่ มีสัดส่วนคนจน สูงสุด 10 ลำดับแรก ในปี 2559 รวม จังหวัดละ 40 ครัวเรือน รวม 400 ครัวเรือน 2. หน่วยงานที่มี หน้าที่แก้ปัญหา ความยากจน 181 แห่ง	สอบถาม	แบบสอบถาม	ค่าความถี่และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติเชิงอนุมานใช้ สถิติการวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmation Factor Analysis : CFA) และ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วย เทคนิคโมเดลสมการ โครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM)
3. ตรวจสอบ ความตรงของ รูปแบบฯ (ร่าง 2) กับข้อมูล เชิงคุณภาพ	ชุมชนในประเทศ ไทยที่ต้องเร่งรัด พัฒนาเร่งด่วนจาก 6 ภาคๆ ละ 1 ชุมชน รวม 6 ชุมชน	สนทนา กลุ่ม(Focus Group)	แนวคำถาม สำหรับการ สนทนากลุ่ม	วิเคราะห์เนื้อหา สรุปล ประเด็น
3. ตรวจสอบ ความตรงของ รูปแบบฯ (ร่าง 2) กับข้อมูล เชิงประจักษ์	ชุมชนยากจน ตัวอย่าง จำนวน 2 ชุมชนในจังหวัด ชุมพร	นำรูปแบบฯ ไปตรวจสอบ กับข้อมูลเชิง ประจักษ์ใน ชุมชน ตัวอย่าง	1) แบบ บันทึกข้อมูล สภาพชุมชน 2) แบบตรวจ สอบรายการ กิจกรรม	จัดเก็บวิเคราะห์และ เปรียบเทียบข้อมูลโดย สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดชุมพร และผู้วิจัย

3.2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการวิจัย จำนวน 5 ฉบับ ได้แก่ 1) แบบสอบถามสำหรับครัวเรือนที่ไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ย 2) แบบสอบถามสำหรับหัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบการแก้ปัญหาความยากจน และ 3) แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม 4) แบบบันทึกข้อมูลสภาพชุมชน 5) แบบตรวจสอบรายการกิจกรรม (Checklist) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือทั้ง 5 ฉบับ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับความยากจน การแก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทย ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจน และแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนของต่างประเทศ

2. วิเคราะห์และสรุป ปัญหา ตัวบ่งชี้สาเหตุ แนวทางแก้ปัญหา ตัวแปรสาเหตุของปัญหาความยากจน และการสังเคราะห์องค์ประกอบของการแก้ปัญหาความยากจน จากการศึกษาวรรณกรรมในข้อที่ 1 ข้างต้นนี้

3. กำหนดข้อคำถามที่ใช้ในแบบสอบถาม สำหรับสอบถามผู้นำครัวเรือนที่ไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ย (เครื่องมือชุดที่ 1) และข้อคำถามที่ใช้ในการสอบถามผู้นำหน่วยงานที่รับผิดชอบการแก้ปัญหาความยากจน (เครื่องมือชุดที่ 2)

4. สร้างแบบสอบถามจากตัวแปร ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบการแก้ปัญหาความยากจนที่ค้นพบในการศึกษาทบทวนวรรณกรรม โดยนำมากำหนดเป็นข้อคำถามในตอนที่ 2 ของแบบสอบถาม เพื่อใช้สอบถามผู้นำครัวเรือนที่ไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ยฯ จำนวน 400 ครัวเรือน และหัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบการแก้ปัญหาความยากจน 181 หน่วยงาน

5. กำหนดแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (เครื่องมือชุดที่ 3) สำหรับการจัดประชุมกลุ่มย่อยกับชุมชนที่ต้องเร่งรัดพัฒนาเร่งด่วน

6. สร้างแบบบันทึกข้อมูลสภาพชุมชน เพื่อนำไปบันทึกข้อมูลของชุมชนยากจนในจังหวัดชุมพร จำนวน 2 ชุมชน ในปี พ.ศ. 2560 และ ปี พ.ศ. 2562

7. สร้างแบบตรวจสอบรายการกิจกรรม (Checklist) ตามตัวชี้วัดทั้ง 17 ตัวในรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (ร่าง2) เพื่อนำไปตรวจสอบกับกิจกรรมต่างๆ ที่ได้มีการดำเนินการในชุมชนยากจนในจังหวัดชุมพร จำนวน 2 ชุมชน ในระหว่างปี พ.ศ. 2560-2562

8. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยดำเนินการดังนี้

8.1 ตรวจสอบเครื่องมือแบบสอบถาม อันได้แก่ เครื่องมือชุดที่ 1 และเครื่องมือชุดที่ 2 ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

8.1.1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับ ที่ได้รับการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ไปนำเสนอให้กับผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักวิชาการ ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 ท่าน (ดังมีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ ตามภาคผนวก ซ) เพื่อตรวจสอบด้านความตรงเชิงเนื้อหา โดยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นนักวิชาการที่สอนในสถาบันอุดมศึกษาทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์หรือรัฐศาสตร์
- 2) มีประสบการณ์การทำงานในทางวิชาการมากกว่า 2 ปี หรือมีผลงานทางวิชาการที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในระดับชาติ/ระดับนานาชาติมาแล้ว ไม่ต่ำกว่า 4 รายการ และ 3) มีคุณวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์หรือรัฐศาสตร์ หรือสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้นำเอาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามนิยามเชิงปฏิบัติการ และตัวบ่งชี้ (Index of Item – Objective Congruence: IOC.) โดยถ้าค่า IOC. มากกว่า หรือ เท่ากับ .50 แสดงว่าข้อคำถามนั้น สามารถวัดได้ตรงกับนิยามของตัวแปรหรือลักษณะที่กำหนด แต่ในทางตรงกันข้าม หากค่า IOC. น้อยกว่า .50 ก็แสดงว่า ข้อคำถามนั้นวัดไม่ตรงกับนิยามของตัวแปรหรือลักษณะที่กำหนด ใดๆ ก็ดี จากการวัดค่า IOC. ในแบบสอบถาม ในขั้นตอนของการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีค่า IOC. ที่มากกว่า .50 จำนวน 37 ข้อคำถาม แต่ก็มี จำนวน 5 ข้อคำถาม ที่วัดค่า IOC. ได้ต่ำกว่า .50 ซึ่งทั้ง 5 ข้อคำถามดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้ทำการแก้ไขปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญในลำดับถัดมา จึงสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า ทุกข้อคำถามภายหลังจากการแก้ไขแล้ว มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับนิยามเชิงปฏิบัติการและตัวแปรในรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย โดยได้ค่า IOC. อยู่ระหว่าง 0.75 – 1.00 (ดูสูตรการคำนวณและค่าสถิติของผลการวิเคราะห์ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามนิยามเชิงปฏิบัติการ และตัวบ่งชี้ Index of Item – Objective Congruence: IOC. และการปรับปรุงข้อคำถาม ที่ภาคผนวก ฉ)

8.1.2 การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยเลือกตรวจสอบความเชื่อมั่นกับตัวอย่างประชาชน จำนวน 20 คน เมื่อเดือน มิถุนายน 2562 ณ พื้นที่อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร และตรวจสอบความเชื่อมั่นกับหัวหน้าหน่วยงาน จำนวน 20 คน เมื่อเดือน มิถุนายน 2562 โดยเลือกทดลองกับหัวหน้าส่วนราชการในจังหวัดชุมพร เพื่อนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการของครอนบาค (Cronbach) เพื่อหาค่าของสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ผลการวิเคราะห์ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's α) เท่ากับ .938 ดังนั้น จึงแปลความได้ว่า ข้อคำถามชนิด Rating Scale ทั้ง 42 ข้อ

มีค่าความเชื่อมั่น อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ (คู่มือการคำนวณและค่าสถิติของผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค ที่ภาคผนวก ญ)

นอกจากนั้น ในขั้นตอนของการนำเครื่องมือไปทดลองใช้นี้ ยังพบว่าตัวอย่างประชาชนและตัวอย่างหัวหน้าส่วนราชการในจังหวัดชุมพรทั้งหมด มีความเข้าใจทางด้านภาษา หรือสำนวนภาษาที่ใช้ในการสื่อสารตามโครงสร้างทั้งหมดของแบบสอบถามเป็นอย่างดี โดยไม่พบข้อสงสัยหรือคำถามที่เกิดจากความไม่เข้าใจทางการใช้ภาษา

8.2 ตรวจสอบเครื่องมือชุดที่ 3 คือ แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งถูกคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 ท่าน ดังที่นำเสนอรายละเอียดไปแล้วข้างต้นนี้ (ดังมีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญตามภาคผนวก ข) ซึ่งผลจากการตรวจสอบแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม พบว่า มีผู้เชี่ยวชาญบางท่านได้ให้คำแนะนำให้แก้ไขแนวคำถามส่วนหนึ่ง เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัยหรือลักษณะที่กำหนด รวมทั้งเพื่อให้สามารถสื่อสาร โดยใช้ภาษาหรือสำนวนภาษาที่เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในขั้นตอนของการสนทนากลุ่ม

8.3 ตรวจสอบเครื่องมือชุดที่ 4 คือ แบบบันทึกข้อมูลสภาพชุมชน โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้ข้อมูลสารสนเทศของกรมการพัฒนาชุมชน จำนวน 4 ท่าน ซึ่งเป็นข้าราชการ ระดับชำนาญการพิเศษ ขึ้นไป สังกัดสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชุมพร ได้แก่ 1) พัฒนาการจังหวัดชุมพร 2) หัวหน้ากลุ่มงานสารสนเทศการพัฒนาชุมชน 3) หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน และ 4) หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน ซึ่งผลการตรวจสอบ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านมีความเห็นสอดคล้องกันว่า แบบบันทึกข้อมูลดังกล่าวสามารถนำไปใช้จัดเก็บข้อมูลสภาพชุมชนในเชิงประจักษ์ ณ พื้นที่จริงได้ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยหรือลักษณะที่กำหนด (ดังมีผลการตรวจสอบเครื่องมือ แบบบันทึกข้อมูลสภาพชุมชน ตามภาคผนวก ฎ)

8.4 ตรวจสอบเครื่องมือชุดที่ 5 คือ แบบตรวจสอบรายการกิจกรรม (Checklist) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้ข้อมูลสารสนเทศของกรมการพัฒนาชุมชน จำนวน 4 ท่าน ดังที่นำเสนอรายละเอียดไปแล้วข้างต้นนี้ ซึ่งผลการตรวจสอบ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านมีความเห็นสอดคล้องกันว่า แบบตรวจสอบรายการกิจกรรมดังกล่าวสามารถนำไปใช้บันทึกข้อมูลผลการแก้ปัญหาความยากจนในเชิงประจักษ์ และสามารถเปรียบเทียบพัฒนาการด้านการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนได้ (ดังมีผลการตรวจสอบเครื่องมือ แบบตรวจสอบรายการกิจกรรม ตามภาคผนวก ฎ)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้นำครัวเรือนที่ไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ย (เครื่องมือชุดที่ 1) ผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากสาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมมาธิราช แจ้งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด ตามจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด 10 ลำดับแรก ในปี พ.ศ. 2559 ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปัตตานี จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดนครพนม จังหวัดชัยนาท จังหวัดตาก จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดน่าน เพื่อขออนุญาตสอบถามผู้นำครัวเรือนที่ไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ย จังหวัดละ 40 ครัวเรือน รวม 400 ครัวเรือน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคม – พฤศจิกายน 2562 (ดังมีรายละเอียดตามภาคผนวก ก)

4.2 ข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมข้อมูลกับหัวหน้าหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากสาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมมาธิราช เพื่อแจ้งขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามไปยังหัวหน้าหน่วยงานฯ ทางไปรษณีย์ พร้อมทั้งได้แนบซองเปล่าติดแสตมป์ เพื่อให้ตอบกลับทางไปรษณีย์ และจากการตรวจสอบคัดแยกแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อตรวจและลงรหัสบันทึกข้อมูล ตามกระบวนการของการวิเคราะห์ทางสถิติ ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลกับหัวหน้าหน่วยงานฯ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 143 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 79 ของแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด 181 ฉบับ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคม – พฤศจิกายน 2562 และได้มีการติดตามทวงถามแบบสอบถามโดยหนังสือและการประสานงาน เพื่อให้ได้รับแบบสอบถามที่ตอบกลับครบถ้วนและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น (ดังมีรายละเอียดตามภาคผนวก ก)

4.3 ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยมีหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังนายอำเภอพื้นที่ของหมู่บ้านตัวอย่าง ในพื้นที่ทั้ง 6 ภาค ได้แก่ จังหวัดน่าน จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดชัยนาท จังหวัดสระแก้ว จังหวัดระนอง และจังหวัดสตูล เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จังหวัดละ 1 ชุมชน รวม 6 ชุมชน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนสิงหาคม 2562 (ดังมีรายละเอียดตามภาคผนวก ค)

4.4 ข้อมูลเชิงประจักษ์จากชุมชนยากจนตัวอย่าง จำนวน 2 ชุมชน ในจังหวัดชุมพร ได้แก่ 1) บ้านโนไร่ หมู่ที่ 6 ตำบลด่านสวี อำเภอสวี และ 2) บ้านอ่าวมะขาม หมู่ที่ 11 ตำบลด่านสวี อำเภอสวี โดยผู้วิจัยได้บันทึกข้อมูลสภาพชุมชน ปี พ.ศ. 2560 ซึ่งรวมถึงสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม และรายได้เฉลี่ยของประชาชนในชุมชนตัวอย่างทั้ง 2 แห่ง และตรวจสอบรายการกิจกรรมต่างๆ ตามตัวแปรใน

รูปแบบฯ (ร่าง 2) ทั้ง 17 ตัว ที่ได้มีการดำเนินการในชุมชนทั้ง 2 แห่ง ระหว่าง ปี พ.ศ. 2560-2562 ต่อจากนั้นได้บันทึกข้อมูลสภาพชุมชน ในปี พ.ศ. 2562 ซึ่งรวมถึงสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม และรายได้เฉลี่ยของประชาชนในชุมชนตัวอย่างทั้ง 2 แห่ง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการวิเคราะห์ตามคุณลักษณะของข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและหาค่าทางสถิติโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้นำครัวเรือนและข้อมูลทั่วไปของหัวหน้าส่วนราชการ (ข้อมูลส่วนที่ 1 ของเครื่องมือชุดที่ 1 และเครื่องมือชุดที่ 2 ตามลำดับ) รวมทั้งความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (ข้อมูลส่วนที่ 2 ของเครื่องมือชุดที่ 1 และเครื่องมือชุดที่ 2) โดยใช้สถิติค่าความถี่และร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

สำหรับการแปลความหมายของระดับความคิดเห็นของผู้นำครัวเรือนฯ และหัวหน้าส่วนราชการฯ ที่มีต่อรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ค่าระดับความคิดเห็น	การแปลความหมาย
1.00 – 1.80	น้อยที่สุด
1.81 – 2.60	น้อย
2.61 – 3.40	ปานกลาง
3.41 – 4.20	มาก
4.21 – 5.00	มากที่สุด

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (ข้อมูลส่วนที่ 2 ของเครื่องมือชุดที่ 1 และเครื่องมือชุดที่ 2) โดยใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการ โครงสร้าง (Structural Equation Modeling – SEM) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยกับข้อมูลเชิงปริมาณ โดยพิจารณาจากค่า Chi-Square ค่า p ค่า CMIN\DF ค่า GFI และ ค่า RMSEA

แบบสอบถาม ฉบับที่ 1 และ แบบสอบถาม ฉบับที่ 2 เฉพาะข้อมูลส่วนที่ 3 ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำครัวเรือนฯ และหัวหน้าส่วนราชการฯ (ตามลำดับ) ผู้วิจัย ได้ทำหน้าที่วิเคราะห์และตีความคำตอบที่ได้รับมานั้น และเนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม และเป็นการสอบถามความคิดเห็นทางไปรษณีย์ (ตามลำดับ) จึงมีความยากลำบากที่จะทำการทวนสอบความเข้าใจกลับไปยังผู้ตอบแบบสอบถามอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้น จึงต้องตรวจทานความถูกต้อง และสรุปความคิดเห็นที่ได้รับมานั้นๆ อีกครั้งหนึ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

การสนทนากลุ่ม ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชน อันประกอบไปด้วย ปลัดอำเภอประจำตำบล 1 คน พัฒนาการผู้รับผิดชอบตำบล 1 คน เกษตรตำบล 1 คน ครูประถมศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ 1 คน ตัวแทนสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ (ส.อบต. หรือ สท.) 1 คน และประชาชนในพื้นที่นั้นๆ อีก 5 คน รวมจำนวน 10 คน เมื่อผู้ร่วมสนทนากลุ่มได้ให้ข้อมูลตามแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ทำหน้าที่ตีความคำตอบที่ได้รับมา และกล่าวสรุปความเข้าใจโดยการตีความนั้นๆ ทวนให้กับกลุ่มผู้ร่วมสนทนานั้นอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเป็นการยืนยันคำตอบ หรือการปรับปรุงแก้ไขคำตอบ หากเป็นกรณีที่ผู้วิจัยเข้าใจคลาดเคลื่อนไป

การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ

สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การสำรวจจากแบบสอบถาม (กับผู้นำครัวเรือนฯ) และการสำรวจจากแบบสอบถาม (กับหัวหน้าหน่วยงานฯ) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ตามเทคนิควิธีของ Denzin (1970 อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช, 2546 : 129 – 130) ซึ่งประกอบไปด้วย การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) กล่าวคือ การตรวจสอบข้อมูลด้านเวลา สถานที่ และบุคคลที่ต่างกัน จะต้องได้ข้อมูลตรงกัน ประการต่อมาคือ การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) กล่าวคือ เป็นการตรวจสอบข้อมูลจาก

การเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนามโดยผู้วิจัย จากนั้นภายหลังจากที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้วจะ มาบันทึกข้อมูลทั้งจากความคิดเห็นที่ได้จากการจดบันทึก และการตรวจสอบร่วมกับการ บันทึกเสียงระหว่างการสนทนากลุ่ม โดยรวบรวมเป็นข้อมูลที่ตรงกันที่สุดในที่สุด และในประการ สุดท้ายคือ การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodology Triangulation) กล่าวคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยจะต้องใช้วิธีการหลากหลายวิธี ทั้งการศึกษาจาก เอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม หรือการสังเกต ประกอบกัน

จากเทคนิควิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าของ Denzin ดังที่นำเสนอไว้ข้างต้นนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามคำแนะนำ ดังต่อไปนี้

การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล กล่าวคือ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือฉบับต่างๆ ดังที่ได้ นำเสนอไว้แล้ว ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำคริวเรือนฯ หัวหน้าหน่วยงาน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสนทนากลุ่ม พบว่า มีความต่างกันด้านเวลา สถานที่ และบุคคล แต่ได้ข้อมูลที่สอดคล้อง ต้องกัน

การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย กล่าวคือ ทั้งการเก็บข้อมูลในภาคสนามและการ วิเคราะห์ตีความคำตอบที่ได้รับจากแบบสอบถาม จะมีผู้วิจัยบันทึกข้อมูลและความคิดเห็นที่ สอดคล้องกัน ทั้งจากการจดบันทึกของตัวผู้วิจัย และหลักฐานจากการเก็บข้อมูล ได้แก่ การ บันทึกเสียงการสนทนากลุ่ม และเอกสารแบบสอบถามฉบับจริงที่ส่งมาทางไปรษณีย์

การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล กล่าวคือ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูลหลากหลายวิธีการ อันประกอบไปด้วย การศึกษาจากเอกสาร การสำรวจจาก แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม และการเปรียบเทียบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของพื้นที่ตัวอย่างชุมชน ยากจนในประเทศไทย

6. สรุปขั้นตอนการวิจัย การสุ่มตัวอย่าง และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการอธิบายรูปแบบวิธีการวิจัย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุป เป็นขั้นตอนการวิจัย การสุ่มตัวอย่าง และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 สรุปขั้นตอนการวิจัย การสุ่มตัวอย่าง และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอน	กลุ่มตัวอย่าง	วิธีการสุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ	วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล
1. ตรวจสอบรูปแบบฯ กับข้อมูลเชิงปริมาณ	1. คริวเรือนที่ไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ยจากจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด 10 ลำดับแรก ในปี พ.ศ. 2559 400 คริวเรือน	1) จังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด 10 ลำดับแรก ในปี พ.ศ. 2559 จังหวัดละ 40 คริวเรือน 2) แต่ละจังหวัดสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจากคริวเรือนที่ไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ยคนละ 38,000.- บาท ต่อปี กระจายอย่างน้อย 3 อำเภอในจังหวัด 3) ผู้นำคริวเรือนเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม	แบบสอบถาม	1) สถิติเชิงพรรณนา ใช้ 1.1) ค่าความถี่และค่าร้อยละ 1.2) ค่าเฉลี่ย 1.3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) สถิติเชิงอนุมาน ใช้ 2.1) สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmation Factor Analysis : CFA) 2.2) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคโมเดลสมการโครงสร้าง Structural Equation Modeling : SEM
2. มีหน้าที่แก้ปัญหาความยากจน 181 แห่ง	1) หน่วยงานที่มีหน้าที่แก้ปัญหาความยากจน 181 แห่ง	1) หน่วยงานที่มีหน้าที่แก้ปัญหาความยากจนทั้งหมด 181 แห่ง 2) หัวหน้าหน่วยงาน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าหน่วยงานเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม	แบบสอบถาม	

ตารางที่ 3.3(ต่อ)

ขั้นตอน	กลุ่มตัวอย่าง	วิธีการสุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ	วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ตรวจสอบรูปแบบฯ กับข้อมูลเชิงคุณภาพ	ชุมชนในประเทศไทยที่ ต้องเร่งรัด พัฒนาเร่งด่วน จาก 6 ภาคๆ ละ 1 ชุมชน รวม 6 ชุมชน	1) แต่ละภาค คัดเลือกจังหวัดจาก หนึ่งในสิบจังหวัดที่ มีสัดส่วนคนจน สูงสุดในประเทศ ไทย หรือเป็น จังหวัดที่มีสัดส่วน คนจนสูงสุดในแต่ละ ภาค 2) แต่ละจังหวัด คัดเลือกชุมชนที่มี ผลการพัฒนาตาม ข้อมูล กชช. 2ค ปี พ.ศ. 2560 อยู่ใน อันดับ 1 (ล่างสุด) หรืออันดับ 2 (ปานกลาง) 3) ผู้เข้าร่วมการ สนทนากลุ่ม เป็น ข้าราชการในพื้นที่ 5 คน และประชาชน ในพื้นที่ 5 คน	แบบสนทนา กลุ่ม	ใช้วิธีการวิเคราะห์ เนื้อหา และสรุป ประเด็น

ตารางที่ 3.3(ต่อ)

ขั้นตอน	กลุ่มตัวอย่าง	วิธีการสุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ	วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ตรวจสอบรูปแบบฯ กับข้อมูลเชิงประจักษ์ในชุมชน	ชุมชนยากจน ตัวอย่าง จำนวน 2 ชุมชนใน จังหวัดชุมพร	เลือกจากชุมชนใน จังหวัดชุมพรที่มีผล การพัฒนาตาม ข้อมูล กชช. 2ค ปี พ.ศ. 2560 อยู่ใน อันดับ 1 (ล้าหลัง)	1. แบบบันทึก ข้อมูลสภาพ ชุมชน 2. แบบตรวจ สอบรายการ กิจกรรม	จัดเก็บวิเคราะห์และ เปรียบเทียบข้อมูลโดย สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดชุมพร และผู้วิจัย

7. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ในส่วนของข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการนำเสนอในรูปแบบของตารางและมีการอธิบายได้ตารางประกอบ และในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำเสนอด้วยการบรรยาย อธิบาย พรรณนา โดยอาศัยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล และจัดทำเป็นรูปเล่มคณาณัติฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย” ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) อันประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ประกอบด้วย การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) สำหรับข้อมูลในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ด้วยการศึกษาจากเอกสารและการสังเคราะห์เอกสาร ประกอบกับการใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังที่จะได้นำมาเสนอในบทนี้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย กับข้อมูลเชิงปริมาณ

ตอนที่ 3 ผลการตรวจสอบรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย กับข้อมูลเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 4 ผลการตรวจสอบรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย กับข้อมูลเชิงประจักษ์

เพื่อความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดอักษรย่อของตัวแปร ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว ใช้ Behavior Personal Household อักษรย่อ bph

bph1 แทน การพัฒนาทัศนคติในการใช้จ่าย

bph2 แทน การจัดทำบัญชีครัวเรือน

bph3 แทน ระบบประกันความเสี่ยง/ภูมิคุ้มกัน

bph4 แทน การเพิ่มความรู้ความสามารถ

2. แนวทางการดำเนินการของชุมชน ใช้ Community Guidelines อักษรย่อ cg
- cg1 แทน การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอก
 - cg2 แทน การพัฒนาระบบสวัสดิการการช่วยเหลือกันในชุมชน
 - cg3 แทน จิตสำนึกการดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร
 - cg4 แทน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง
 - cg5 แทน การพัฒนาแผนของชุมชนและการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและประเมินผล
3. มาตรการของรัฐและท้องถิ่น ใช้ Government Measures อักษรย่อ gm
- gm1 แทน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน
 - gm2 แทน การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน
 - gm3 แทน การลงทุนทางสังคมให้แก่ชุมชน
 - gm4 แทน ระบบการโอนเงินให้คนจน
 - gm5 แทน การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ
4. ผลการแก้ปัญหาความยากจน ใช้ Goal Against Poverty อักษรย่อ gap
- gap1 แทน ประชาชนมีรายได้น้อยกว่า 38,000 บาท ต่อคนต่อปี
 - gap2 แทน ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม
 - gap3 แทน สิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ได้รับการพัฒนา
- ดังมีรายละเอียดของผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละตอน ดังต่อไปนี้คือ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

1.1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง และค่าสถิติพื้นฐาน

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาวิจัยในเชิงประมาณดังนี้

กลุ่มที่ 1 ประชากร ได้แก่ หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการแก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทย ประกอบด้วย หน่วยงานระดับกรม รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน และจังหวัด รวม 181 หน่วยงาน ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้รับข้อมูลกลับคืนมา 143 คน คิดเป็นร้อยละ

กลุ่มที่ 2 ประชากรได้แก่ครัวเรือนยากจนในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครัวเรือนยากจนจาก 10 จังหวัดที่มีสัดส่วนคนยากจนสูงสุด จำนวน 400 ครัวเรือน

จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในกลุ่มจังหวัด จำนวน 10 จังหวัด อันประกอบไปด้วย จังหวัดกาฬสินธุ์ ชัยนาท ตาก นครพนม นครราชสีมา น่าน บุรีรัมย์ บึงกาฬ แม่ฮ่องสอน และอำนาจเจริญ จำนวนจังหวัดละ 40 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน คิดเป็นร้อยละ 100 จำนวนหัวหน้าหน่วยงานของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์การมหาชน ที่ตอบแบบสอบถามคืนกลับมายังผู้วิจัย มีจำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 79.01 ซึ่งผู้วิจัยได้พยายามติดต่อและติดตามเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามแล้ว (ตามภาคผนวก ก)

ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล พบรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

ตารางที่ 4.1 ค่าสถิติพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามจากครัวเรือนยากจนใน 10 จังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด และหัวหน้าหน่วยงานของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์การมหาชน ที่มีหน้าที่แก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทย

รายการ	ประเภท		จำนวน รวม	ร้อยละ	
	ครัวเรือน	หน่วยงาน			
1 เพศ	ชาย	161	102	263	48.43
	หญิง	239	41	280	51.57
2 อายุ	18-31 ปี	41	-	41	7.55
	32-45 ปี	126	1	127	23.39
	46-59 ปี	156	121	277	51.01
	60-73 ปี	62	21	83	15.29
	74-87 ปี	15	-	15	2.76
3 ระดับการศึกษา ประถมศึกษา หรือน้อยกว่า		163	-	163	30.02
	มัธยมศึกษา	96	-	96	17.68
	อนุปริญญา	16	-	16	2.95
	ปริญญาตรี	121	17	138	25.41
	สูงกว่าปริญญาตรี	4	126	130	23.94

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	ประเภท		จำนวน รวม	ร้อยละ
	ครัวเรือน	หน่วยงาน		
4 ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งหัวหน้าส่วน ราชการ/ผู้บริหารหน่วยงาน				
1-8 ปี	-	129		90.20
9-16 ปี	-	4		2.80
17-24 ปี	-	7		4.90
25-32 ปี		2		1.40
33-40 ปี		1		0.70
5 จำนวนสมาชิกในครอบครัว				
1-2 คน	73	-		18.25
3-5 คน	258	-		64.50
6-8 คน	62	-		15.50
9-10 คน	7	-		1.75
รวม จำนวนแบบสอบถาม	n=400	n=143	n=543	

จากตารางที่ 4.1 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 59.75 และเพศชายจำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 40.25 กลุ่มหน่วยงาน ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 71.33 และเพศหญิง จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 28.67 กลุ่มครัวเรือน ส่วนใหญ่มีอายุ ในช่วง 46 - 59 ปี จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 39 รองลงมา อายุในช่วง 32-45 ปี จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 31.5 ต่ำสุด อายุในช่วง 74 - 87 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.75 กลุ่มหน่วยงานส่วนใหญ่ มีอายุในช่วง 46 - 59 ปี จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 84.60 กลุ่มครัวเรือน ส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษา ระดับประถมศึกษา หรือน้อยกว่า จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 40.75 รองลงมา ระดับปริญญาตรี จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 30.25 ต่ำสุดระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.00 กลุ่มหน่วยงาน ส่วนใหญ่ระดับการศึกษา สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 88.11 กลุ่มครัวเรือน ส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือน 3-5 คน จำนวน 258 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 64.50 กลุ่มหน่วยงาน มีระยะเวลา

ในการดำรงตำแหน่งหัวหน้าส่วนราชการหรือผู้บริหารหน่วยงานส่วนใหญ่ อยู่ในช่วง 1-8 ปี จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 90.20

1.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการแก้ปัญหาความยากจน และผลการแก้ปัญหาความยากจน

หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการแก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทย ประกอบด้วย หน่วยงานระดับกรม รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน และจังหวัด รวม 143 หน่วยงาน และผู้นำครัวเรือนยากจนในประเทศไทย จำนวน 400 คนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว แนวทางการดำเนินการของชุมชน และมาตรการของรัฐและท้องถิ่นในการแก้ปัญหาความยากจน และผลการแก้ปัญหาความยากจน ดังตารางที่ 4.2 - 4.5 ดังนี้

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลความหมายของผู้ตอบแบบสอบถาม
ความคิดเห็นต่อประเด็นแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว
ที่มีต่อการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและ ครอบครัว	ระดับความคิดเห็น		ความหมาย
	<i>M</i>	<i>SD</i>	
การพัฒนาทัศนคติในการใช้จ่าย (bph1)	4.10	0.82	มาก
การใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือยจะสามารถแก้ปัญหา ความยากจนของชุมชน	4.08	0.83	มาก
การใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน ของชุมชน	4.11	0.80	มาก
การจัดทำบัญชีครัวเรือน (bph2)	3.75	0.90	มาก
การจัดทำบัญชีครัวเรือน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน ของชุมชน	3.75	0.90	มาก
ระบบประกันความเสี่ยง/ภูมิคุ้มกัน (bph3)	3.79	0.88	มาก
การมีระบบประกันความเสี่ยงด้านทรัพย์สิน อาทิ เงินช่วยเหลือ-เงินสงเคราะห์จากเหตุภัยพิบัติต่าง ๆ จะ สามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน	3.53	0.89	มาก

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและ ครอบครัว	ระดับความคิดเห็น		ความหมาย
	<i>M</i>	<i>SD</i>	
การมีระบบประกันด้านสุขภาพ อาทิ บัตรประกันสุขภาพ (บัตรทองตามโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค) จะสามารถ แก้ปัญหาความยากจนของชุมชน	3.88	0.84	มาก
การมีเงินออมไว้สำรองฉุกเฉิน จะสามารถแก้ปัญหาความ ยากจนของชุมชน	3.97	0.90	มาก
การเพิ่มความรู้ความสามารถ (bph4)	3.96	0.84	มาก
การเพิ่มความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพและ เทคโนโลยีการผลิตให้กับประชาชนทุกคน จะสามารถ แก้ปัญหาความยากจนของชุมชน	4.00	0.84	มาก
การประยุกต์นำความรู้มาใช้ในการวางแผนจัดการชีวิต อย่างรอบคอบให้กับประชาชนทุกคน จะสามารถ แก้ปัญหาความยากจนของชุมชน	3.92	0.83	มาก
ผลรวมเฉลี่ย	3.90	0.72	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4.2 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อประเด็นแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัวที่มีต่อการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ปรากฏผลรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ($M = 3.90$, $SD = 0.72$) ประเด็นการพัฒนาทัศนคติในการใช้จ่าย (bph1) มีความคิดเห็นที่สามารถแก้ปัญหาความยากจนอยู่ในระดับ มาก ($M = 4.10$, $SD = 0.82$) โดย การใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือยจะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ในระดับ มาก ($M = 4.08$, $SD = 0.83$) และ การใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ในระดับ มาก ($M = 4.11$, $SD = 0.80$) ประเด็นการจัดทำบัญชีครัวเรือน (bph2) มีความคิดเห็นที่สามารถแก้ปัญหาความยากจนอยู่ในระดับ มาก ($M = 3.75$, $SD = 0.90$) โดย การจัดทำบัญชีครัวเรือน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ในระดับ มาก ($M = 3.75$, $SD = 0.90$) ประเด็นระบบประกันความเสี่ยง/ภูมิคุ้มกัน (bph3) มีความคิดเห็นที่สามารถแก้ปัญหาความยากจนอยู่ในระดับ มาก ($M = 3.79$, $SD = 0.88$) โดย การมีระบบประกันความเสี่ยงด้านทรัพย์สิน

อาทิ เงินช่วยเหลือ-เงินสงเคราะห์จากเหตุภัยพิบัติต่าง ๆ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ในระดับ มาก ($M = 3.53, SD = 0.89$) การมีระบบประกันด้านสุขภาพ อาทิ บัตรประกันสุขภาพ (บัตรทองตามโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค) จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ในระดับ มาก ($M = 3.88, SD = 0.84$) และ การมีเงินออมไว้สำรองฉุกเฉิน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ในระดับ มาก ($M = 3.97, SD = 0.90$) **ประเด็นการเพิ่มความรู้ความสามารถ (bph4)** มีความคิดเห็น ว่าสามารถแก้ปัญหาความยากจนอยู่ในระดับ มาก ($M = 3.96, SD = 0.84$) โดย การเพิ่มความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพและเทคโนโลยีการผลิตให้กับประชาชนทุกคน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ในระดับ มาก ($M = 4.00, SD = 0.84$) และการประยุกต์นำความรู้มาใช้ในการวางแผนจัดการชีวิตอย่างรอบคอบให้กับประชาชนทุกคน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ในระดับ มาก ($M = 3.92, SD = 0.83$)

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลความหมายของผู้ตอบแบบสอบถาม
 ความคิดเห็นต่อประเด็นแนวทางการดำเนินการของชุมชนที่มีต่อรูปแบบ
 การแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

แนวทางการดำเนินการของชุมชน	ระดับความคิดเห็น		ความหมาย
	<i>M</i>	<i>SD</i>	
การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอก (cg1)	3.73	0.84	มาก
การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีการบริหารจัดการที่เข้มแข็ง จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน	3.71	0.80	มาก
การเชื่อมโยงวิสาหกิจชุมชนสู่ธุรกิจภายนอก ทั้งด้านภูมิ ปัญญา ทุน การผลิตและการจำหน่าย จะสามารถแก้ปัญหา ความยากจนของชุมชน	3.74	0.87	มาก
การพัฒนาระบบสวัสดิการการช่วยเหลือกันในชุมชน (cg2)	3.76	0.86	มาก
การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนในด้านการดำรงชีพ อาทิ กองทุนที่ดิน การช่วยเหลือกันเมื่อเจ็บป่วย จะสามารถ แก้ปัญหาความยากจนของชุมชน	3.71	0.85	มาก

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

แนวทางการดำเนินการของชุมชน	ระดับความ คิดเห็น		ความหมาย
	<i>M</i>	<i>SD</i>	
การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนในด้านการสร้างรายได้ และส่งเสริมการออม อาทิ กองทุนเงินออม/กลุ่มอาชีพ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยได้	3.85	0.88	มาก
การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนในด้านการส่งเสริมเยาวชน และสงเคราะห์ผู้สูงอายุ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน	3.70	0.84	มาก
การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนในด้านการดูแลผู้พิการ ผู้ยากไร้ ผู้ป่วยติดเตียงจะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน	3.68	0.88	มาก
จิตสำนึกการดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร (cg3)	3.44	0.89	มาก
การมีจิตสำนึกในการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมในชุมชน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน	3.38	0.89	ปานกลาง
การมีจิตสำนึกหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน สามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน	3.49	0.90	มาก
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (cg4)	3.59	0.92	มาก
การมีส่วนร่วมในการเสนอแนะ/ความคิดเห็นต่อโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน	3.61	0.88	มาก
การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานของผู้นำ ท้องถิ่น/ท้องที่ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน	3.56	0.95	มาก

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

แนวทางการดำเนินการของชุมชน	ระดับความคิดเห็น		ความหมาย
	<i>M</i>	<i>SD</i>	
การพัฒนาแผนของชุมชนและการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและประเมินผล (cg5)	3.74	0.88	มาก
การพัฒนาแผนของชุมชน ให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม จะสามารถแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชน	3.76	0.88	มาก
การปฏิบัติตามตัวชี้วัดของแผนชุมชน และมีการประเมินผล อย่างสม่ำเสมอ จะสามารถแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชน	3.71	0.88	มาก
ผลรวมเฉลี่ย	3.66	0.88	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อประเด็นแนวทางการดำเนินการของชุมชนที่มีต่อการแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ปรากฏผลรวมค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($M=3.66$, $SD = 0.88$) ประเด็นการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอก (cg1) มีความคิดเห็น ว่าสามารถแก้ปัญหาคความยากจนอยู่ในระดับ มาก ($M=3.73$, $SD = 0.84$) โดย การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีการบริหารจัดการที่เข้มแข็งจะสามารถแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชน ในระดับ มาก ($M= 3.71$, $SD = 0.80$) และ การเชื่อมโยงวิสาหกิจชุมชนสู่ธุรกิจภายนอก ทั้งด้านภูมิปัญญา ทุน การผลิตและการจำหน่าย จะสามารถแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชน ในระดับ มาก ($M= 3.74$, $SD = 0.87$) ประเด็นการพัฒนาระบบสวัสดิการการช่วยเหลือกันในชุมชน (cg2) มีความคิดเห็น ว่าสามารถแก้ปัญหาคความยากจนอยู่ในระดับ มาก ($M= 3.76$, $SD = 0.86$) โดย การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนในด้านการดำรงชีพ อาทิ กองทุนที่ดิน การช่วยเหลือกันเมื่อเจ็บป่วย จะสามารถแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชน ในระดับ มาก ($M= 3.71$, $SD = 0.85$) การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนในด้านการสร้างรายได้ และส่งเสริมการออม อาทิ กองทุนเงินออม/กลุ่มอาชีพ จะสามารถแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชนในประเทศไทยได้ ในระดับ มาก ($M= 3.85$, $SD = 0.88$) การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนในด้านการส่งเสริมเยาวชน และสงเคราะห์ผู้สูงอายุ จะสามารถแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชน ในระดับ มาก ($M= 3.70$, $SD = 0.84$) และ การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนในด้านการดูแลผู้พิการผู้ยากไร้ ผู้ป่วยติดเตียงจะสามารถแก้ปัญหาค

ความยากจน ของชุมชน ในระดับ มาก ($M = 3.68, SD = 0.88$) ประเด็นจิตสำนึกการดูแลสิ่งแวดล้อม และทรัพยากร (cg3) มีความคิดเห็นที่สามารถแก้ปัญหาความยากจนอยู่ในระดับ มาก ($M = 3.44, SD = 0.89$) โดย การมีจิตสำนึกในการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมในชุมชนจะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ในระดับ ปานกลาง ($M = 3.38, SD = 0.89$) และ การมีจิตสำนึกวางแผน ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน สามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ในระดับ มาก ($M = 3.49, SD = 0.90$) ประเด็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (cg4) มีความคิดเห็น ว่าสามารถแก้ปัญหาความยากจนอยู่ในระดับ มาก ($M = 3.59, SD = 0.92$) โดย การมีส่วนร่วมในการ เสนอแนะ/ความคิดเห็นต่อ โครงการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน ในระดับ มาก ($M = 3.61, SD = 0.88$) และ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่น/ ท้องที่ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ในระดับ มาก ($M = 3.56, SD = 0.95$) ประเด็นการ พัฒนาแผนของชุมชนและการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและประเมินผล (cg5) มีความคิดเห็น ว่าสามารถ แก้ปัญหาความยากจนอยู่ในระดับ มาก ($M = 3.74, SD = 0.88$) โดย การพัฒนาแผนของชุมชน ให้มี ความชัดเจนและเป็นรูปธรรมจะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ในระดับ มาก ($M = 3.76, SD = 0.88$) และ การปฏิบัติตามตัวชี้วัดของแผนชุมชน และมีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน อยู่ในระดับ มาก ($M = 3.71, SD = 0.88$)

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลความหมายของผู้ตอบแบบสอบถาม
ความคิดเห็นต่อประเด็นมาตรการของรัฐและท้องถิ่นที่มีต่อรูปแบบการแก้ปัญหา
ความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

มาตรการของรัฐและท้องถิ่น	ระดับ		แปล ความหมาย
	ความคิดเห็น		
	<i>M</i>	<i>SD</i>	
การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน (gm1)	3.68	0.87	มาก
การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมจะสามารถ แก้ปัญหาความยากจนของชุมชน	3.58	0.86	มาก
การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านแหล่งน้ำ จะสามารถ แก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยได้	3.84	0.86	มาก
การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีการ สื่อสาร จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน	3.61	0.89	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

มาตรการของรัฐและท้องถิ่น	ระดับ		แปล ความหมาย
	ความคิดเห็น		
	<i>M</i>	<i>SD</i>	
การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านไฟฟ้า จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน	3.67	0.87	มาก
การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน (gm2)	3.91	0.82	มาก
การส่งเสริมกลุ่มอาชีพในชุมชน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน	4.03	0.83	มาก
การส่งเสริมจัดตั้งกองทุนชุมชน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน	3.90	0.84	มาก
การส่งเสริมตลาดชุมชน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน	3.79	0.80	มาก
การลงทุนทางสังคมให้แก่ชุมชน (gm3)	3.79	0.85	มาก
การลงทุนทางสังคมในด้านการศึกษา (พัฒนาทรัพยากรมนุษย์) ให้แก่ชุมชน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน	3.91	0.86	มาก
การลงทุนทางสังคมในด้านการพัฒนาที่เป็นมิตรกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้แก่ชุมชน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน	3.66	0.84	มาก
ระบบการโอนเงินให้คนจน (gm4)	3.21	0.96	ปานกลาง
การมีระบบการ โอนเงินให้คนจนเพื่อเพิ่มรายได้ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้	3.20	0.97	ปานกลาง
ระบบการโอนเงินให้คนจน ตามจำนวนที่สอดคล้องกับรายได้ของผู้รับโอน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้	3.22	0.95	ปานกลาง

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

มาตรการของรัฐและท้องถิ่น	ระดับ		แปล
	ความคิดเห็น		ความหมาย
	<i>M</i>	<i>SD</i>	
การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ (gm5)	3.84	0.88	มาก
การพัฒนาระบบการค้นหาเป้าหมายครัวเรือนยากจนให้แม่นยำและเชื่อถือได้ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน	3.76	0.89	มาก
การกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาความยากจนให้เหมาะสมกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละครัวเรือน/ชุมชน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน	3.86	0.88	มาก
การบูรณาการโครงการช่วยเหลือความยากจน ไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน และทำอย่างเป็นระบบ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน	3.90	0.87	มาก
ผลรวมเฉลี่ย	3.71	0.87	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4.4 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อประเด็นมาตรการของรัฐและท้องถิ่นที่มีต่อการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ปรากฏผลรวมค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับ มาก ($M = 3.71, SD = 0.87$) ประเด็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน (gm1) มีความคิดเห็นที่สามารถแก้ปัญหาความยากจน ในระดับ มาก ($M = 3.68, SD = 0.87$) โดย การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมจะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ในระดับ มาก ($M = 3.58, SD = 0.86$) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านแหล่งน้ำ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ได้ ในระดับ มาก ($M = 3.84, SD = 0.86$) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีการสื่อสาร จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ในระดับ มาก ($M = 3.61, SD = 0.89$) และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านไฟฟ้า จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ในระดับ มาก ($M = 3.67, SD = 0.87$) ประเด็นการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน (gm2) มีความคิดเห็นที่สามารถแก้ปัญหาความยากจนอยู่ในระดับ มาก ($M = 3.91, SD = 0.82$) โดย การส่งเสริมกลุ่มอาชีพในชุมชน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ในระดับ มาก ($M = 4.03, SD = 0.83$) การส่งเสริมจัดตั้งกองทุนชุมชน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ในระดับ มาก ($M = 3.90, SD = 0.84$) และ

การส่งเสริมตลาดชุมชน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน ในระดับ มาก ($M = 3.79, SD = 0.80$)

ประเด็นการลงทุนทางสังคมให้แก่ชุมชน (gm3) มีความคิดเห็นที่สามารถแก้ปัญหาความยากจน อยู่ในระดับ มาก ($M = 3.79, SD = 0.85$) โดย การลงทุนทางสังคมในด้านการศึกษา (พัฒนา ทรัพยากรมนุษย์) ให้แก่ชุมชน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน ในระดับ มาก ($M = 3.91, SD = 0.86$) การลงทุนทางสังคมในด้านการพัฒนาที่เป็นมิตรกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้แก่ชุมชน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน ในระดับ มาก ($M = 3.66, SD = 0.84$)

ประเด็นระบบ การโอนเงินให้คนจน (gm4) มีความคิดเห็นที่สามารถแก้ปัญหาความยากจนอยู่ในระดับ ปานกลาง ($M = 3.21, SD = 0.96$) โดย การมีระบบการ โอนเงินให้คนจนเพื่อเพิ่มรายได้ จะสามารถแก้ปัญหา ความยากจนได้ ในระดับ ปานกลาง ($M = 3.20, SD = 0.97$) และระบบการ โอนเงินให้คนจน ตามจำนวนที่สอดคล้องกับรายได้ของผู้รับ โอน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ ในระดับ ปานกลาง ($M = 3.22, SD = 0.95$)

ประเด็นการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ (gm5) มีความคิดเห็น ว่าสามารถแก้ปัญหาความยากจนอยู่ในระดับ มาก ($M = 3.84, SD = 0.88$) โดย การพัฒนาระบบการ ค้นหาเป้าหมายครัวเรือนยากจนให้แม่นยำและเชื่อถือได้ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน ในระดับ มาก ($M = 3.76, SD = 0.89$) การกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาความยากจนให้เหมาะสมกับเงื่อนไข ทางเศรษฐกิจและสังคม ของแต่ละครัวเรือน/ชุมชน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน ในระดับ มาก ($M = 3.86, SD = 0.88$) และ การบูรณาการ โครงการช่วยเหลือความยากจน ไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน และทำอย่างเป็นระบบ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน ในระดับ มาก ($M = 3.90, SD = 0.87$)

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลความหมายของผู้ตอบแบบสอบถาม
ความคิดเห็นต่อประเด็นผลการแก้ปัญหาความยากจนที่มีต่อรูปแบบการแก้ปัญหา
ความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

ผลการแก้ปัญหาความยากจน	ระดับ		ความหมาย
	ความคิดเห็น		
	<i>M</i>	<i>SD</i>	
ประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000 บาท ต่อคนต่อปี จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ (gap1)	3.82	0.84	มาก
ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและ สังคม จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน (gap2)	3.75	0.88	มาก

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ผลการแก้ปัญหาความยากจน	ระดับ ความคิดเห็น		ความหมาย
	<i>M</i>	<i>SD</i>	
	สิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) (gap3) ได้รับความ การพัฒนา	3.92	
สิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านสุขภาพ อาทิ การกินอาหารที่ดี ได้รับ ยาอย่างเหมาะสม มีการตรวจสุขภาพและการออกกำลังกาย สม่ำเสมอ ดีขึ้น	3.75	0.88	มาก
สิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านสภาพแวดล้อม อาทิ ที่อยู่อาศัย น้ำดื่ม น้ำใช้ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และจากภัย ธรรมชาติ ดีขึ้น	3.78	0.85	มาก
สิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านการศึกษา อาทิ ได้รับการศึกษาภาค บังคับ 9 ปี ได้เรียนต่อ หรือได้ฝึกอบรมอาชีพตามความถนัด ดีขึ้น	3.97	0.84	มาก
สิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านการมีอาชีพและรายได้ รวมถึงมีเงินเก็บ ออม ดีขึ้น	4.10	0.86	มาก
สิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านการมีค่านิยมที่ดี อาทิ ไม่ดื่มสุรา/สูบ บุหรี่ยุ่ ผู้สูงอายุ/ผู้พิการ ได้รับการดูแล และครอบครัวมีความ อบอุ่น ดีขึ้น	4.00	0.85	มาก

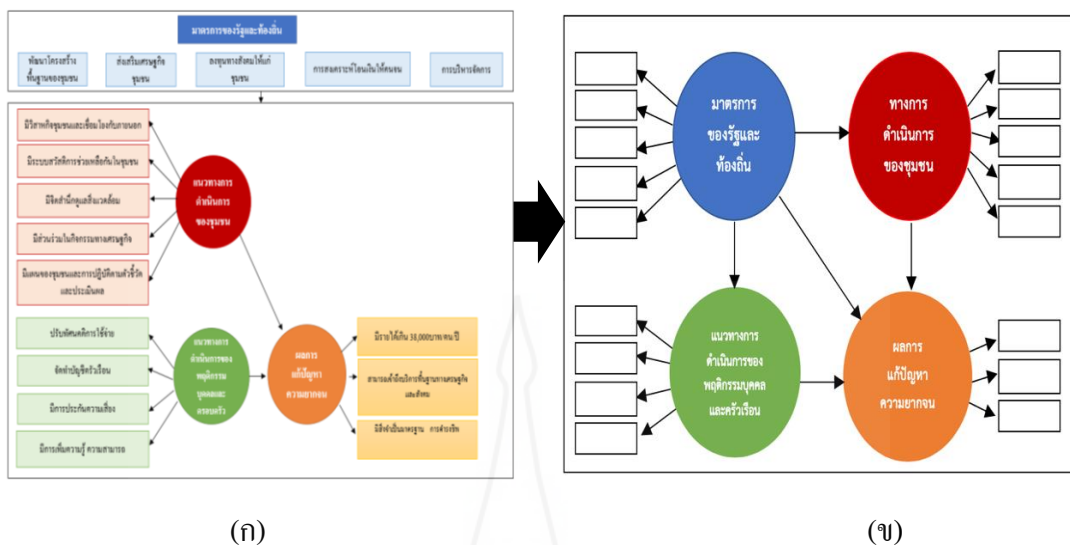
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4.5 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อประเด็นผลการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยพิจารณาจาก ประเด็น ประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000 บาท ต่อคนต่อปี (gap1) มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ มาก ($M = 3.82, SD = 0.84$) ประเด็น ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม (gap2) มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ มาก ($M = 3.75, SD = 0.88$) ประเด็นสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ได้รับความพัฒนา (gap3) มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ มาก ($M = 3.92, SD = 0.86$) โดย สิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านสุขภาพ อาทิ การกินอาหารที่ดี ได้รับยาอย่างเหมาะสม มีการตรวจสุขภาพและการออกกำลังกาย

สมัครสอบ ดีขึ้น มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ มาก ($M = 3.75, SD = 0.88$) สิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านสภาพแวดล้อม อาทิ ที่อยู่อาศัย น้ำดื่ม/น้ำใช้ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และจากภัยธรรมชาติ ดีขึ้น มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ มาก ($M = 3.78, SD = 0.85$) การพัฒนาสิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านการศึกษา อาทิ ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ได้เรียนต่อ หรือได้ฝึกอบรมอาชีพตามความถนัด ดีขึ้น มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ มาก ($M = 3.97, SD = 0.84$) สิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านการมีอาชีพและรายได้ รวมถึงมีเงินเก็บออม ดีขึ้น มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ มาก ($M = 4.10, SD = 0.86$) สิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านการมีค่านิยมที่ดี อาทิ ไม่ดื่มสุรา/สูบบุหรี่ ผู้สูงอายุ/ผู้พิการได้รับการดูแลและครอบครัวมีความอบอุ่น ดีขึ้น มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับ มาก ($M = 4.00, SD = 0.85$)

บทสรุปในภาพรวม ต่อประเด็นคำถามที่ถามว่า ท่านมีความเชื่อมั่นว่าแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ที่นำเสนอให้ท่านพิจารณานี้ จะสามารถนำไปใช้และประสบความสำเร็จ พบว่ามีคำตอบอยู่ที่ความคิดเห็นระดับมากที่สุดจำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 14.20 ระดับมากจำนวน 261 คน คิดเป็นร้อยละ 48.10 ระดับปานกลางจำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 28.50 ระดับน้อยจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 8.50 และระดับน้อยที่สุดจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.70

ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย กับข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ตามกรอบแนวคิดการวิจัย (ภาพที่ 4.1 (ก)) มาวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเพื่อตรวจสอบว่าร่างรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงปริมาณที่เก็บจากหน่วยงานที่รับผิดชอบในการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน จำนวน 143 หน่วยงาน และผู้นำครอบครัวยากจน จำนวน 400 คน หรือไม่ แต่ด้วยข้อจำกัดของโปรแกรมที่เลือกใช้ทำให้ต้องปรับรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมาตรการของรัฐและท้องถิ่น กับตัวแปรแนวทางการดำเนินการของชุมชน ตัวแปรแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว และตัวแปรผลการแก้ปัญหาความยากจน ใหม่ ดังภาพที่ 4.1 (ข)

ภาพที่ 4.1 การปรับรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย จากภาพ (ก) เป็น ภาพ (ข)

การวิเคราะห์ข้อมูลจะแบ่งเป็น 2 ชั้น

ชั้นแรก ผู้วิจัยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรทั้ง 4 ตัว ได้แก่ แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว แนวทางการดำเนินการของชุมชน มาตรการของรัฐและท้องถิ่น และผลการแก้ปัญหาความยากจน โดยยังไม่มีเส้นอิทธิพลตามกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของตัวชี้วัดของแต่ละตัวแปร และความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 4 ตัว

ชั้นที่สอง ผู้วิจัยวิเคราะห์โมเดลสมการ โครงสร้างเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนกับข้อมูลเชิงปริมาณ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสองชั้น มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวชี้วัดของตัวแปรในรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

ความสัมพันธ์ของตัวชี้วัดของตัวแปร แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว แนวทางการดำเนินการของชุมชน มาตรการของรัฐและท้องถิ่น และผลการแก้ปัญหาความยากจน แสดงในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวชี้วัดของตัวแปรในรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

ตัวแปร	การพัฒนาทัศนคติในการใช้จ่าย	การจัดทำบัญชีครัวเรือน	ระบบประกันความเสี่ยง/ ภูมิคุ้มกัน	การเพิ่มความรู้ความสามารถ	การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอก	การพัฒนาระบบสวัสดิการ การช่วยเหลือกันในชุมชน	จิตสำนึกการดูแล สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร	การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทางเศรษฐกิจ สังคม และ การเมือง	การพัฒนาแผนของชุมชน และการปฏิบัติตามตัวชี้วัด และประเมินผล
การจัดทำบัญชีครัวเรือน	.507**								
ระบบประกันความเสี่ยง/ ภูมิคุ้มกัน	.463**	.473**							
การเพิ่มความรู้ ความสามารถ	.402**	.410**	.524**						
การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และการเชื่อมโยงกับ ภายนอก	.419**	.416**	.481**	.662**					
การพัฒนาระบบสวัสดิการ การช่วยเหลือกันในชุมชน	.389**	.420**	.651**	.589**	.631**				
จิตสำนึกการดูแล สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร	.265**	.419**	.470**	.393**	.495**	.598**			
การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทางเศรษฐกิจ สังคม และ การเมือง	.314**	.380**	.493**	.458**	.529**	.528**	.595**		
การพัฒนาแผนของชุมชน และการปฏิบัติตามตัวชี้วัด และประเมินผล	.416**	.450**	.550**	.551**	.556**	.539**	.563**	.756**	

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ตัวแปร	การพัฒนาทัศนคติในการใช้จ่าย	การจัดทำบัญชีครัวเรือน	ระบบประกันความเสี่ยง/ ภูมิคุ้มกัน	การเพิ่มความรู้ความสามารถ	การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอก	การพัฒนาระบบสวัสดิการการช่วยเหลือกันในชุมชน	จิตสำนึกการดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร	การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง	การพัฒนาแผนของชุมชนและการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและประเมินผล	การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน	การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน	การลงทุนทางสังคมให้แก่มูลนิธิชุมชน	ระบบการโอนเงินให้คนจน	การพัฒนาการบริหารจัดการ	การพัฒนาสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (อปฐ.)	การพัฒนาความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมจะสามารถแก้ปัญหาความยากจน	การพัฒนาให้ทุกคนมีรายได้มากกว่า 38,000 บาท ต่อปี ต่อปี จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้
การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน	.281**	.310**	.490**	.462**	.483**	.511**	.535**	.609**	.648**								
การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน	.400**	.429**	.519**	.591**	.621**	.615**	.506**	.567**	.647**	.640**							
การลงทุนทางสังคมให้แก่มูลนิธิชุมชน	.299**	.290**	.422**	.518**	.511**	.520**	.471**	.505**	.551**	.594**	.637**						
ระบบการโอนเงินให้คนจน	.053**	.056**	.316**	.079**	.149**	.262**	.200**	.223**	.267**	.303**	.209**	.273**					
การพัฒนาการบริหารจัดการ	.380**	.301**	.473**	.467**	.477**	.519**	.389**	.443**	.577**	.523**	.615**	.607**	.439**				
การพัฒนาสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (อปฐ.)	.344**	.335**	.480**	.518**	.552**	.566**	.477**	.545**	.599**	.657**	.708**	.694**	.308**	.675**			
การพัฒนาความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมจะสามารถแก้ปัญหาความยากจน	.325**	.310**	.454**	.479**	.472**	.525**	.411**	.495**	.569**	.580**	.605**	.626**	.264**	.602**	.796**		
การพัฒนาให้ทุกคนมีรายได้มากกว่า 38,000 บาท ต่อปี ต่อปี จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้	.210**	.221**	.374**	.308**	.445**	.410**	.318**	.380**	.410**	.441**	.547**	.451**	.338**	.503**	.631**	.566**	

**p < 0.01 (มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01)

จากตารางที่ 4.6 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย ระหว่างตัวชี้วัด ทั้ง 17 ตัว พบว่าตัวชี้วัดมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

หากแบ่งกลุ่มตัวชี้วัดตามตัวแปรในรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ในประเทศไทย สามารถพิจารณาเรียงลำดับตามค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดได้ ดังนี้

แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว

อันดับ 1 ระบบประกันความเสี่ยง/ภูมิคุ้มกัน และ การเพิ่มความรู้ความสามารถ (.524)

อันดับ 2 การพัฒนาทัศนคติในการใช้จ่าย และ การทำบัญชีครัวเรือน (.507)

อันดับ 3 การทำบัญชีครัวเรือน และ ระบบประกันความเสี่ยง/ภูมิคุ้มกัน (.473)

อันดับที่มีความสัมพันธ์น้อยที่สุด คือ การพัฒนาทัศนคติในการใช้จ่าย และ การเพิ่มความรู้ความสามารถ (.402)

การดำเนินการของชุมชน

อันดับ 1 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และ การพัฒนาแผนของชุมชนและการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและประเมินผล (.756)

อันดับ 2 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอก และ การพัฒนาระบบสวัสดิการการช่วยเหลือกันในชุมชน (.631)

อันดับ 3 การพัฒนาระบบสวัสดิการการช่วยเหลือกันในชุมชน และ จิตสำนึก การดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร (.598)

อันดับสุดท้าย การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอก และ จิตสำนึกการดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร (.495)

มาตรการของรัฐและท้องถิ่น

อันดับ 1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานชุมชน และ การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน (.640)

อันดับ 2 การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน และ การลงทุนทางสังคมให้แก่ชุมชน (.637)

อันดับ 3 การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน และ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ (.615)

อันดับสุดท้าย การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน และ ระบบการโอนเงินให้คนจน (.209)

ผลการแก้ปัญหาคความยากจน

อันดับ 1 ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม และสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ได้รับการพัฒนา (.796)

อันดับ 2 สิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ได้รับการพัฒนา และประชาชนมีรายได้อีกมากกว่า 38,000 บาท ต่อคนต่อปี (.631)

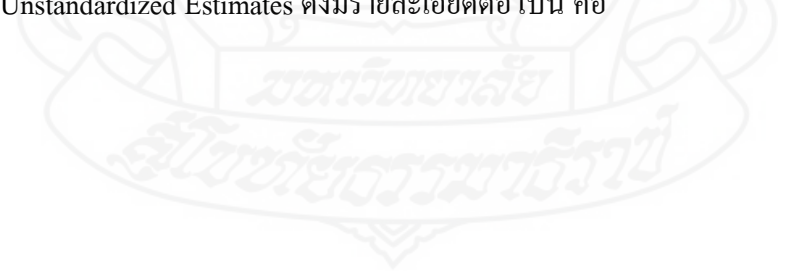
อันดับ 3 (สุดท้าย) ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม และ ประชาชนมีรายได้อีกมากกว่า 38,000 บาท ต่อคนต่อปี (.566)

2.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรในรูปแบบการแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

ผู้วิจัยได้นำตัวแปรในรูปแบบการแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชนในประเทศไทยตามกรอบแนวคิดการวิจัย มาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) แบบการแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชนในประเทศไทย หลังการปรับรูปแบบแล้ว พบว่าองค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรทั้ง 4 ตัว ได้แก่ แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว แนวทางการดำเนินการของชุมชน มาตรการของรัฐและท้องถิ่น และผลการแก้ปัญหาคความยากจนมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมีค่าไคสแควร์ เท่ากับ 137.483, $df=113$, $p=.058$ $CMIN/DF=1.217$, $GFI=.969$, $RMSEA=.020$

ค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) ของตัวแปรในรูปแบบการแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ในโหมด Unstandardized Estimates ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

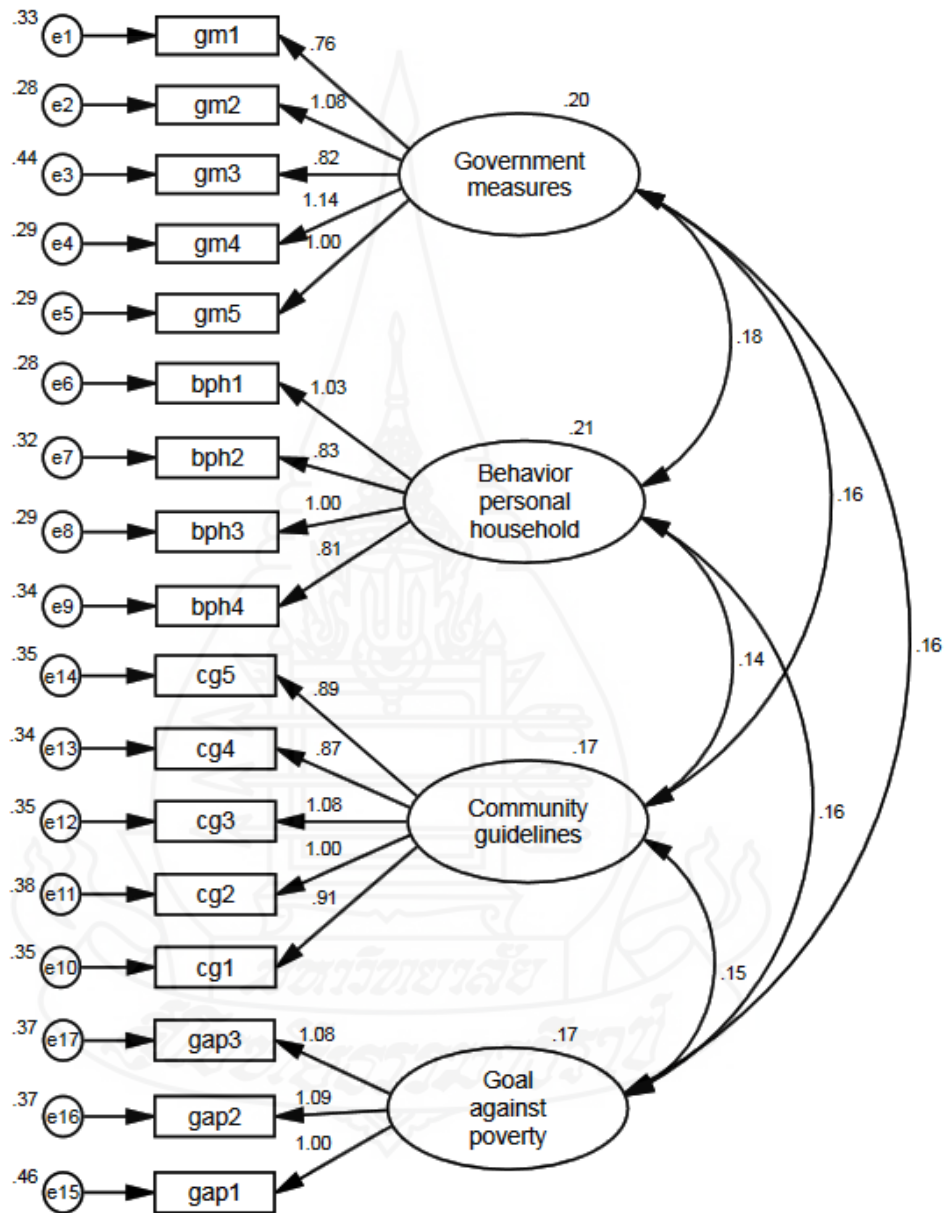

ตารางที่ 4.7 ค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ห้องค้ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) ของตัวแปรในรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

Variable	Estimate		R ²	Variances	C.R.	P
	Standardized	Unstandardized				
Government measures				0.20		
gm1	.51	.76	.26	.33	10.000	***
gm2	.67	1.08	.45	.28	12.514	***
gm3	.48	.82	.23	.44	9.551	***
gm4	.69	1.14	.47	.29	12.769	***
gm5	.64	1.00	.40	.29		
Behavior personal household				0.21		
bph1	.67	1.03	.45	.28	12.086	***
bph2	.56	.83	.32	.32	10.543	***
bph3	.65	1.00	.42	.29		
bph4	.54	.81	.30	.34	10.246	***
Community guidelines				0.17		
cg1	.53	.91	.28	.35	9.084	***
cg2	.55	1.00	.31	.38		
cg3	.60	1.08	.36	.35	9.858	***
cg4	.52	.87	.27	.34	8.965	***
cg5	.52	.89	.27	.35	9.021	***
Goal against poverty				0.17		
gap1	.52	1.00	.27	.46		
gap2	.59	1.09	.35	.37	9.450	***
gap3	.59	1.08	.35	.37	9.437	***

2.2.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรในรูปแบบการแก้ปัญหา

ความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ในโหมด Unstandardized Estimate ดังมีรายละเอียดต่อไป

Chi-square = 137.483, df = 113, p = .058, CMIN/DF = 1.217,
GFI = .969, RMSEA = .020

ภาพที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรในรูปแบบการแก้ปัญหา ความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ในโหมด Unstandardized Estimates

จากตารางที่ 4.7 และภาพที่ 4.2 พบว่าค่าความแปรปรวนของตัวแปร ค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปร ค่าน้ำหนักของตัวแปร และค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนของตัวแปร ปรากฏค่าสถิติ ดังต่อไปนี้ คือ

1) ค่าความแปรปรวนของตัวแปร

ค่าความแปรปรวนของตัวแปรด้านมาตรการของรัฐและท้องถิ่น (Government Measures) ด้านแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว (Behavior Personal and Household) ด้านแนวทางการดำเนินการของชุมชน (Community Guidelines) และ ด้านผลการแก้ปัญหาความยากจน (Goal Against Poverty) มีค่า .20, .21, .17 และ .17 ตามลำดับ

2) ค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปร

ค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรด้านมาตรการของรัฐและท้องถิ่น (Government Measures) กับตัวแปรด้านแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว (Behavior Personal and Household) ด้านแนวทางการดำเนินการของชุมชน (Community Guidelines) และ ด้านผลการแก้ปัญหาความยากจน (Goal Against Poverty) มีค่า .18, .16 และ .16 ตามลำดับ

ค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรด้านแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว (Behavior Personal and Household) กับตัวแปรด้านแนวทางการดำเนินการของชุมชน (Community Guidelines) และ ด้านผลการแก้ปัญหาความยากจน (Goal Against Poverty) มีค่า .14 และ .16 ตามลำดับ

ค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปร ด้านแนวทางการดำเนินการของชุมชน (Community Guidelines) กับตัวแปรด้านผลการแก้ปัญหาความยากจน (Goal Against Poverty) มีค่า .15

3) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ

ตัวแปรด้านมาตรการของรัฐและท้องถิ่น (Government Measures) สามารถวัดได้จากตัวชี้วัด 5 ตัว ประกอบด้วย การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน (gm1) การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน (gm2) การลงทุนทางสังคมให้แก่ชุมชน (gm3) ระบบการโอนเงินให้คนจน (gm4) และ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ (gm5) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .76 1.08 .82 1.14 และ 1.00 ตามลำดับ

ตัวแปรด้านแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว (Behavior Personal and Household) สามารถวัดได้จากตัวชี้วัด 4 ตัว ประกอบด้วย การพัฒนาทัศนคติในการใช้จ่าย (bph1) การจัดทำบัญชีครัวเรือน (bph2) ระบบประกันความเสี่ยง/ภูมิคุ้มกัน (bph3) และ การเพิ่มความรู้ความสามารถ (bph4) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.03 0.83 1.00 และ .81 ตามลำดับ

ตัวแปรด้านแนวทางการดำเนินการของชุมชน (Community Guidelines) สามารถวัดได้จากตัวชี้วัด 5 ตัว ประกอบด้วย การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอก (cg1) การพัฒนาระบบสวัสดิการการช่วยเหลือกันในชุมชน (cg2) จัดสำนักการดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร (cg3) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (cg4) และ การพัฒนาแผนของชุมชนและการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและประเมินผล (cg5) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .91 1.00 1.08 .87 และ .89 ตามลำดับ

ตัวแปรด้านผลการแก้ปัญหาความยากจน (Goal Against Poverty) สามารถวัดได้จากตัวชี้วัด 3 ตัว ประกอบด้วย ประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000 บาท ต่อคนต่อปี (gap1) ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม (gap2) และ สิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพได้รับการพัฒนา (gap3) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.00 1.09 และ 1.08 ตามลำดับ

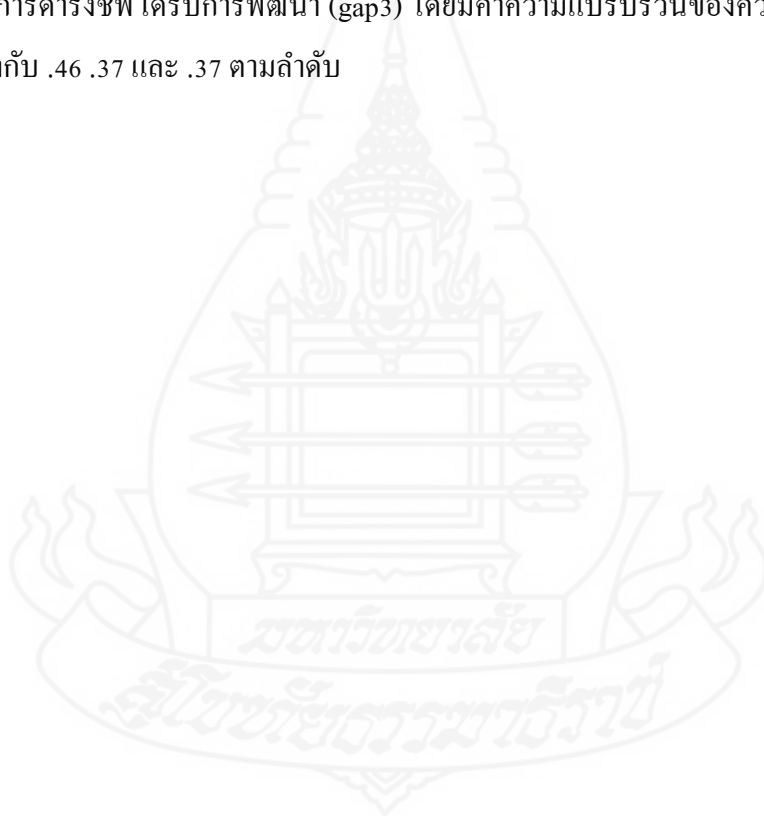
4) ค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนของตัวแปร

ด้านมาตรการของรัฐและท้องถิ่น (Government Measures) สามารถวัดได้จากตัวชี้วัด 5 ตัว ประกอบด้วย การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน (gm1) การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน (gm2) การลงทุนทางสังคมให้แก่ชุมชน (gm3) ระบบการโอนเงินให้คนจน (gm4) และ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ (gm5) โดยมีค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนเท่ากับ .33 .28 .44 .29 และ .29 ตามลำดับ

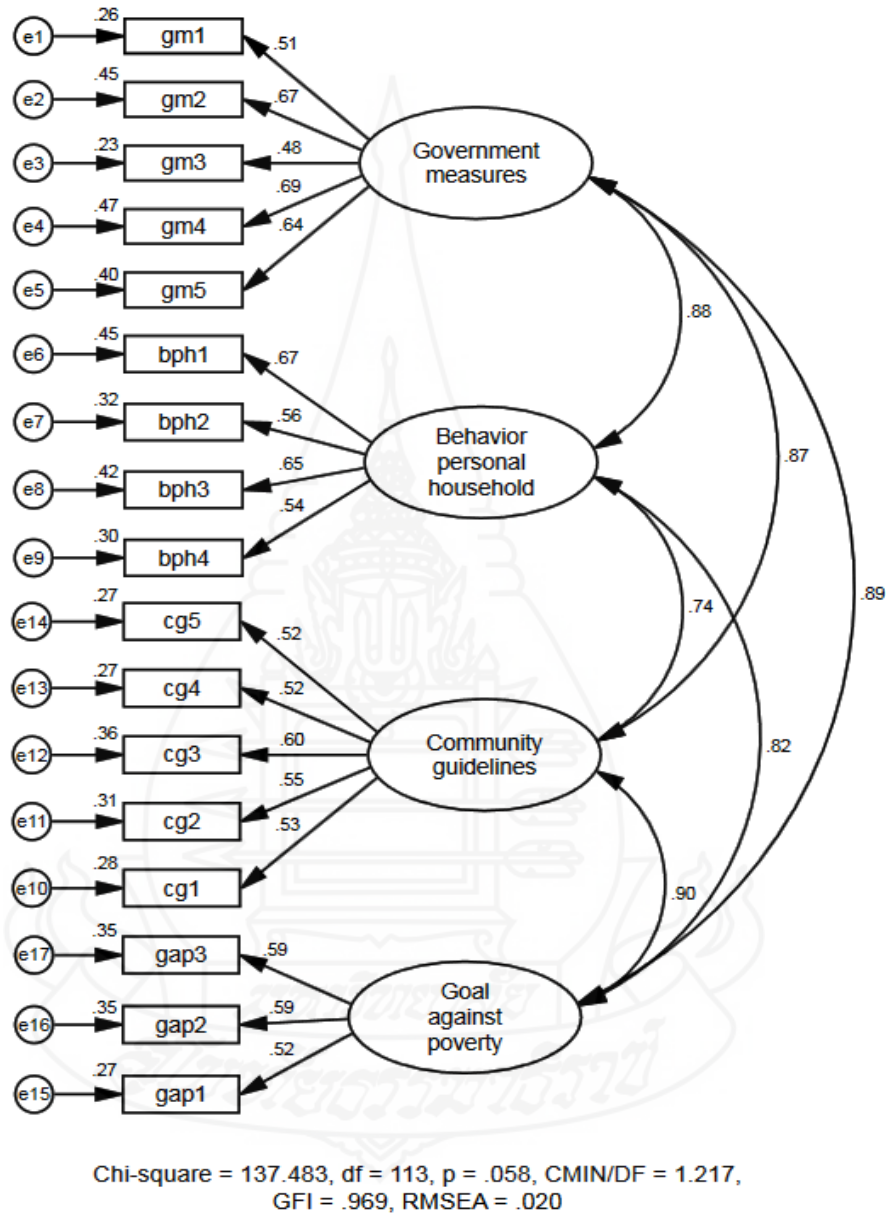
ด้านแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว (Behavior Personal and Household) สามารถวัดได้จากตัวชี้วัด 4 ตัว ประกอบด้วย การพัฒนาทัศนคติในการใช้จ่าย (bph1) การจัดทำบัญชีครัวเรือน (bph2) ระบบประกันความเสี่ยง/ภูมิคุ้มกัน (bph3) และ การเพิ่มความรู้ความสามารถ (bph4) โดยมีค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อน .28 .32 .29 และ .34 ตามลำดับ

ด้านแนวทางการดำเนินการของชุมชน (Community Guidelines) สามารถวัดได้จากตัวชี้วัด 5 ตัว ประกอบด้วย การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอก (cg1) การพัฒนาระบบสวัสดิการการช่วยเหลือกันในชุมชน (cg2) จิตสำนึกการดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร (cg3) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (cg4) และ การพัฒนาแผนของชุมชนและการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและประเมินผล (cg5) โดยมีค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนเท่ากับ .35 .38 .35 .34 และ .35 ตามลำดับ

ด้านผลการแก้ปัญหาความยากจน (Goal Against Poverty) สามารถวัดได้จากตัวชี้วัด 3 ตัว ประกอบไปด้วย ประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี (gap1) ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม (gap2) และ สิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพได้รับการพัฒนา (gap3) โดยมีค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนของตัวแปรเท่ากับ .46 .37 และ .37 ตามลำดับ

2.2.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรในรูปแบบการแก้ปัญหา ความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ในโหมด *Standardized Estimate* ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรในรูปแบบการแก้ปัญหา ความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ในโหมด *Standardized Estimates*

จากตารางที่ 4.7 และภาพที่ 4.3 พบว่าค่าความแปรปรวนของตัวแปร ค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปร ค่าน้ำหนักของตัวแปร และค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนของตัวแปร ปรากฏค่าสถิติ ดังต่อไปนี้ คือ

1) ค่าความแปรปรวนของตัวแปร

ค่าความแปรปรวนของตัวแปรด้านมาตรการของรัฐและท้องถิ่น (Government Measures) ด้านแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว (Behavior Personal and Household) ด้านแนวทางการดำเนินการของชุมชน (Community Guidelines) และ ด้านผลการแก้ปัญหาความยากจน (Goal Against Poverty) มีค่า .20, .21, .17 และ .17 ตามลำดับ

2) ค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปร

ค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรด้านมาตรการของรัฐและท้องถิ่น (Government Measures) กับตัวแปรด้านแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว (Behavior Personal and Household) ด้านแนวทางการดำเนินการของชุมชน (Community Guidelines) และ ด้านผลการแก้ปัญหาความยากจน (Goal Against Poverty) มีค่า .88, .87 และ .89 ตามลำดับ

ค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรด้านแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว (Behavior Personal and Household) กับตัวแปรด้านแนวทางการดำเนินการของชุมชน (Community Guidelines) และ ด้านผลการแก้ปัญหาความยากจน (Goal Against Poverty) มีค่า .74 และ .82 ตามลำดับ

ค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปร ด้านแนวทางการดำเนินการของชุมชน (Community Guidelines) กับตัวแปรด้านผลการแก้ปัญหาความยากจน (Goal Against Poverty) มีค่า .90

3) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ

ตัวแปรด้านมาตรการของรัฐและท้องถิ่น (Government Measures) สามารถวัดได้จากตัวชี้วัด 5 ตัว ประกอบด้วย การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน (gm1) การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน (gm2) การลงทุนทางสังคมให้แก่ชุมชน (gm3) ระบบการเงินให้คนจน (gm4) และ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ (gm5) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .51 .67 .48 .69 และ .64 ตามลำดับ

ตัวแปรด้านแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว (Behavior Personal and Household) สามารถวัดได้จากตัวชี้วัด 4 ตัว ประกอบด้วย การพัฒนาทัศนคติในการใช้จ่าย (bph1) การจัดทำบัญชีครัวเรือน (bph2) ระบบประกันความเสี่ยง/ภูมิคุ้มกัน (bph3) และ การเพิ่มความรู้ความสามารถ (bph4) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .67 .56 .65 และ .54 ตามลำดับ

ตัวแปรด้านแนวทางการดำเนินการของชุมชน (Community Guidelines) สามารถวัดได้จากตัวชี้วัด 5 ตัว ประกอบด้วย การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอก (cg1) การพัฒนาระบบสวัสดิการการช่วยเหลือกันในชุมชน (cg2) จัดสำนักการดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร (cg3) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (cg4) และ การพัฒนาแผนของชุมชนและการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและประเมินผล (cg5) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .53 .55 .60 .52 และ .52 ตามลำดับ

ตัวแปรด้านผลการแก้ปัญหาความยากจน (Goal Against Poverty) สามารถวัดได้จากตัวชี้วัด 3 ตัว ประกอบด้วย ประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000 บาท ต่อคนต่อปี (gap1) ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม (gap2) และ สิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพได้รับการพัฒนา (gap3) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .52 .59 และ .59 ตามลำดับ

4) ค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนของตัวแปร (*Squared Multiple Correlations: R²*)

ด้านมาตรการของรัฐและท้องถิ่น (Government Measures) สามารถวัดได้จากตัวชี้วัด 5 ตัว ประกอบด้วย การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน (gm1) การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน (gm2) การลงทุนทางสังคมให้แก่ชุมชน (gm3) ระบบการโอนเงินให้คนจน (gm4) และ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ (gm5) โดยมีค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนเท่ากับ .26 .45 .23 .47 และ .40 ตามลำดับ

ด้านแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว (Behavior Personal and Household) สามารถวัดได้จากตัวชี้วัด 4 ตัว ประกอบด้วย การพัฒนาทัศนคติในการใช้จ่าย (bph1) การจัดทำบัญชีครัวเรือน (bph2) ระบบประกันความเสี่ยง/ภูมิคุ้มกัน (bph3) และ การเพิ่มความรู้ความสามารถ (bph4) โดยมีค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อน .45 .32 .42 และ .30 ตามลำดับ

ด้านแนวทางการดำเนินการของชุมชน (Community Guidelines) สามารถวัดได้จากตัวชี้วัด 5 ตัว ประกอบด้วย การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอก (cg1) การพัฒนาระบบสวัสดิการการช่วยเหลือกันในชุมชน (cg2) จิตสำนึกการดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร (cg3) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (cg4) และ การพัฒนาแผนของชุมชนและการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและประเมินผล (cg5) โดยมีค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนเท่ากับ .27 .27 .36 .31 และ .28 ตามลำดับ

ด้านผลการแก้ปัญหาความยากจน (Goal Against Poverty) สามารถวัดได้จากตัวชี้วัด 3 ตัว ประกอบไปด้วย ประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี (gap1) ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม (gap2) และ สิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพได้รับการพัฒนา (gap3) โดยมีค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนของตัวแปรเท่ากับ .27 .35 และ .35 ตามลำดับ

2.3 ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) ของรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

2.3.1 ผลการประเมินความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยก่อนการปรับปรุงและหลังการปรับปรุงรูปแบบ

ตารางที่ 4.8 ค่าสถิติประเมินความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยกับข้อมูลเชิงปริมาณ เปรียบเทียบก่อนและหลังการปรับปรุงรูปแบบ

ค่าสถิติ	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ก่อนปรับปรุง	หลังปรับปรุง
Chi-Square- p	มีค่ามากกว่า .05	0.000	0.065
CMIN/DF	มีค่าน้อยกว่า 2	1.848	1.208
GFI	มีค่ามากกว่า .90	0.972	0.969
RMSEA	มีค่าน้อยกว่า .08	0.040	0.020

จากตารางที่ 4.8 แสดงค่าสถิติประเมินความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยกับข้อมูลเชิงปริมาณก่อนปรับปรุงรูปแบบ พบว่า

ค่าไคสแควร์สัมพันธ์ (CMIN/DF) เท่ากับ 1.848 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.972 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (RMSEA) เท่ากับ 0.040 ผ่านเกณฑ์การประเมินความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของรูปแบบ แต่สำหรับค่าความน่าจะเป็นของไคสแควร์ (Chi-Square Probability Level) เท่ากับ .000 ยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงปริมาณ

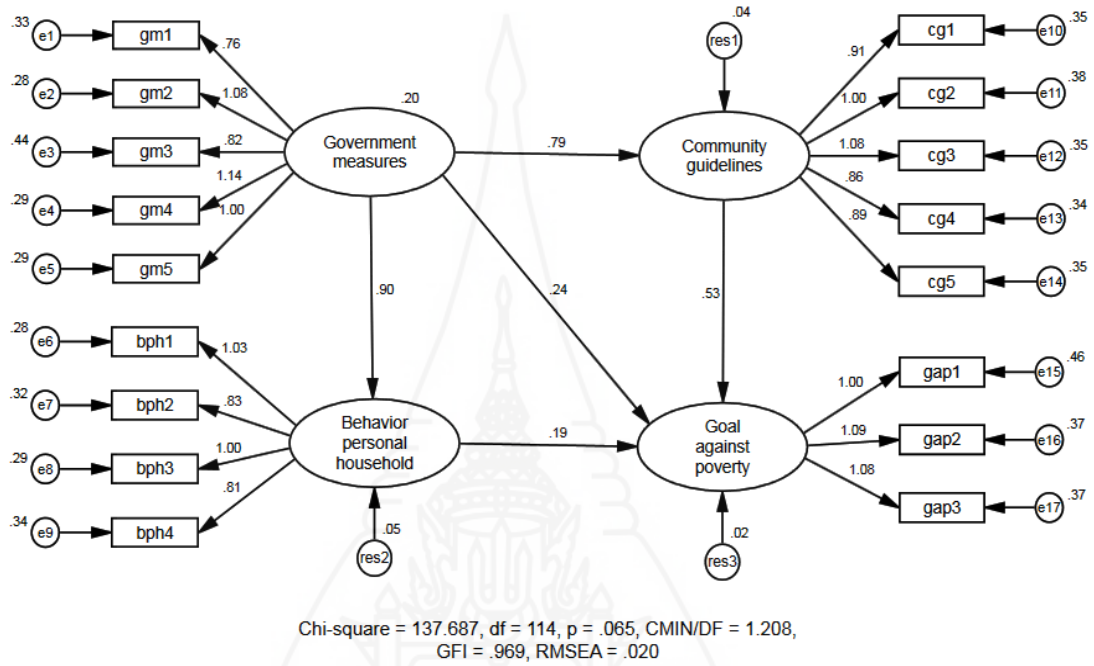
ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับปรุงรูปแบบ โดยพิจารณาค่า Modification Indices Arbuckle (2011, pp.107-109) โดยพิจารณาค่าของผลที่ได้มาจากโปรแกรมสำเร็จรูปพร้อมหลักวิชาการทางทฤษฎี เพื่อตัดตัวแปรเชิงสังเกตที่มีความไม่เหมาะสมบางตัวออกไปทีละตัวแล้วดำเนินการประเมินผลตัวแบบใหม่ ทำเช่นนี้ไปจนได้ตัวแบบที่มีค่าสถิติผ่านเกณฑ์ครบทั้ง 4 ค่า จึงถือว่าแบบจำลองสมการ โครงสร้างนั้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมีค่าความน่าจะเป็นของไคสแควร์ (Chi-Square Probability Level- p) เท่ากับ 0.065 มากกว่า .05 ค่าไคสแควร์สัมพันธ์ (CMIN/DF) เท่ากับ 1.208 ซึ่งน้อยกว่า 2 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.969 ซึ่งมากกว่า .90 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (RMSEA) เท่ากับ .020 ซึ่งน้อยกว่า .08 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ค่าสถิติทั้ง 4 ค่า ได้ผ่านเกณฑ์การประเมิน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ภายหลังจากปรับปรุงรูปแบบ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.3.2 ค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างของการพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ในโหมด *UnStandardized Estimates* และในโหมด *Standardized Estimates*

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์โมเดลสมการ โครงสร้างของรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย หลังการปรับปรุงรูปแบบ

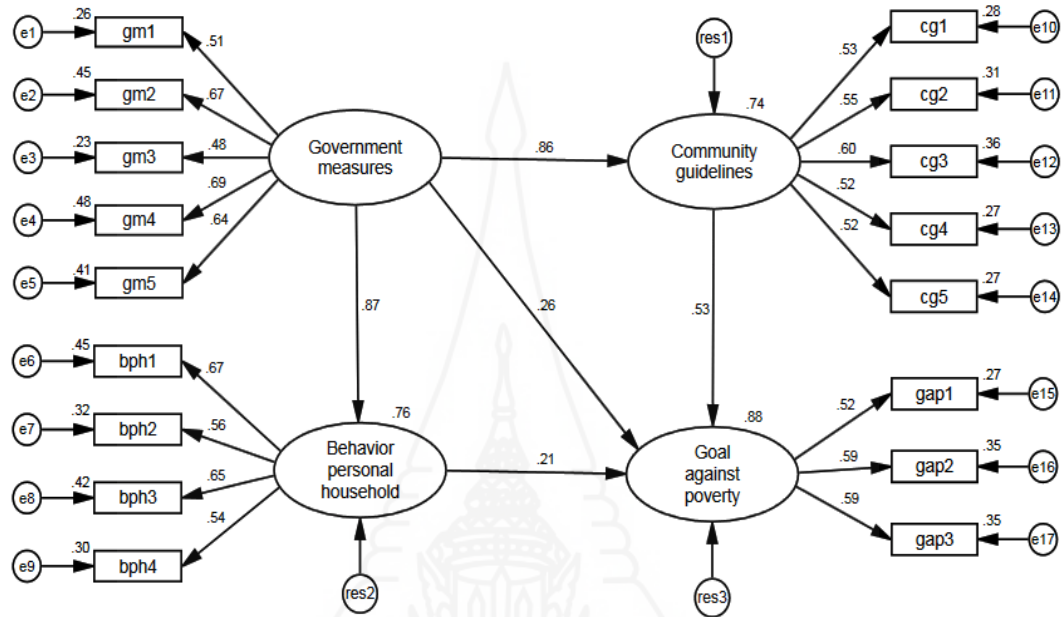
Variable	Estimate		R ²	Variances	C.R.	P
	Standardized	Unstandardized				
gm ----> cg	.86	.79	.74	.04	9.763	***
gm ----> bph	.87	.90	.76	.05	11.062	***
gm ----> gap	.26	.24	.88	.02	2.058	0.041
bph ----> gap	.21	.19	.88	.02	2.214	0.025
cg ----> gap	.53	.53	.88	.02	2.959	0.003

2.3.3 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างของการพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ในโหมด *Unstandardized Estimate* หลังการปรับปรุงตัวแบบ

ภาพที่ 4.4 การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างของการพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยในโหมด *Unstandardized Estimate* หลังการปรับปรุงตัวแบบ

2.3.4 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างของการพัฒนารูปแบบ
การแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชนในประเทศไทยในโหมด *Standardized Estimate*
หลังการปรับปรุงตัวแบบ

Chi-square = 137.687, df = 114, p = .065, CMIN/DF = 1.208,
GFI = .969, RMSEA = .020

ภาพที่ 4.5 การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างของการพัฒนารูปแบบ
การแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ในโหมด
Standardized Estimate หลังการปรับปรุงตัวแบบ

2.3.5 คำสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานระหว่างตัวแปรสาเหตุและตัวแปรตามของ
โมเดลสมการโครงสร้างของการพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

ตารางที่ 4.10 อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของมาตรการของรัฐและท้องถิ่น
แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว แนวทางการดำเนินการ
ของชุมชน ต่อผลการแก้ปัญหาความยากจน

ตัวแปรผล (Consequences)	ตัวแปรสาเหตุ (Antecedents)									R ²
	มาตรการของรัฐ และท้องถิ่น			แนวทางการ ดำเนินการของ พฤติกรรมบุคคล และครอบครัว			แนวทางการ ดำเนินการของ ชุมชน			
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	
แนวทางการดำเนินการ ของชุมชน	0.86 ***	-	0.86 ***	-	-	-	-	-	-	.74
แนวทางการดำเนินการ ของพฤติกรรมบุคคล และครอบครัว	0.87 ***	-	0.87 ***	-	-	-	-	-	-	.76
ผลการแก้ปัญหาความ ยากจน	0.26 *	0.64 *	0.90 *	0.21 *	-	0.21 *	0.53 **	-	0.53 **	.88

หมายเหตุ DE = Direct effect, IE = Indirect effect, TE = Total effect

*** p-value < 0.001

** p-value < 0.01

* p-value < 0.05

จากตารางที่ 4.9 ตารางที่ 4.10 ภาพที่ 4.4 และ ภาพที่ 4.5 ผลการวิเคราะห์
โมเดลสมการโครงสร้างของรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย หลังการ
ปรับปรุงรูปแบบ สามารถอธิบายได้ดังนี้

โมเดลสมการโครงสร้างของรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเส้นอิทธิพลมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 รวมทั้งค่าการทดสอบความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ทุกค่า โดยรูปแบบสุดท้ายมีค่าสถิติดังนี้ ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square) = 137.687, $df = 114$, $p = 0.065$, $CMIN/DF = 1.208$, $GFII = 0.969$, $AGFI = 0.959$, $RMSEA = 0.020$ ซึ่งข้อค้นพบนี้เป็นการยืนยัน ได้ว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในการนำมาอธิบายรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย โดยพบว่า

มาตรการของรัฐและท้องถิ่นส่งอิทธิพลรวมต่อผลการแก้ปัญหาความยากจนเท่ากับ 0.90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.26 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว และผ่านแนวทางการดำเนินการของชุมชน มีค่าอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.64

มาตรการของรัฐและท้องถิ่นส่งอิทธิพลต่อแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัวมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.87 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.87 และไม่มีอิทธิพลทางอ้อม

มาตรการของรัฐและท้องถิ่นส่งอิทธิพลต่อแนวทางการดำเนินการของชุมชนมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.86 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.86 และไม่มีอิทธิพลทางอ้อม

แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว ส่งอิทธิพลทางตรงต่อผลการแก้ปัญหาความยากจนเท่ากับ 0.21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

แนวทางการดำเนินการของชุมชนส่งอิทธิพลทางตรงต่อผลการแก้ปัญหาความยากจนเท่ากับ 0.53 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการแก้ปัญหาความยากจนมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.88 หมายความว่าความผันแปรของผลการแก้ปัญหาความยากจนเกิดจากอิทธิพลของมาตรการของรัฐและท้องถิ่น แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว และแนวทางการดำเนินการของชุมชนร้อยละ 88 โดยอิทธิพลส่วนใหญ่ (.90) มาจากมาตรการของรัฐและท้องถิ่นแต่เป็นอิทธิพลทางตรงเพียงเล็กน้อย (.26) แต่ส่วนใหญ่จะเป็นอิทธิพลทางอ้อม ผ่านแนวทางการดำเนินการของชุมชนและแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว (.64) แนวทางการดำเนินการของชุมชนส่งอิทธิพลขนาดปานกลางไปยังผลการแก้ปัญหาความยากจน (.53)

แต่แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัวส่งอิทธิพลเล็กน้อยไปยังผลการแก้ปัญหาความยากจน (.21)

แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.76 หมายความว่าความผันแปรของแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัวเกิดจากอิทธิพลของมาตรการของรัฐและท้องถิ่นร้อยละ 76

แนวทางการดำเนินการของชุมชน มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.74 หมายความว่าความผันแปรของแนวทางการดำเนินการของชุมชนเกิดจากอิทธิพลของมาตรการของรัฐและท้องถิ่นร้อยละ 74

ตอนที่ 3 ผลการตรวจสอบรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย กับข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการตรวจสอบข้อมูลขั้นต้นจากการสนทนากลุ่มในพื้นที่ 6 หมู่บ้าน ใน 6 ภูมิภาคของประเทศไทย และความคิดเห็นเพิ่มเติมจากแบบสอบถามผู้นำครัวเรือนที่ไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ย จำนวน 400 ครัวเรือน และหัวหน้าหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการแก้ปัญหาความยากจน จำนวน 143 หน่วยงาน เมื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับสมมติฐานและประเด็นปัญหา ประกอบกับรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ก็พบว่า ข้อมูลส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์จากแบบสอบถาม จำนวน 543 ชุด และการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังเช่นที่ได้รายงานผลการวิจัยไว้แล้วในตอนต้นนี้ ข้างต้นนี้ โดยมีข้อค้นพบจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพ ซึ่งสามารถนำมาสนับสนุนผลการวิจัยในเชิงปริมาณข้างต้นได้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ข้อมูลพื้นฐานทางคุณลักษณะสำคัญของหมู่บ้านและชุมชนตัวอย่าง

ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างในการสนทนากลุ่มในแต่ละภูมิภาค โดยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2ค) ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกชุมชน/หมู่บ้านที่ต้องเร่งรัดพัฒนา ตามข้อมูล กชช. 2ค ในปี พ.ศ. 2560 เป็นประการหลัก เนื่องจากถือเป็นประชากรของหมู่บ้านยากจนตามนิยามศัพท์เฉพาะที่ได้กำหนดไว้ ผลของการศึกษาปรากฏข้อมูลพื้นฐานทางคุณลักษณะสำคัญของหมู่บ้านและชุมชนตัวอย่างที่ถูกคัดเลือกขึ้นมาเป็นหน่วยของการศึกษา ดังมีรายละเอียดตามตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 ข้อมูลเวลาและสถานที่ที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม

ภาค	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	วันที่	กชช 2ค ปี 2560	กชช 2ค ปี 2562
ภาคเหนือ	น่าน	เมืองน่าน	เรือง	เรือง	23 ส.ค. 62	2	3
ภาคกลาง	ชัยนาท	เนินขาม	เนินขาม	หนอง มะเกลือ	19 ส.ค. 62	2	2
ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ	บุรีรัมย์	นาโพธิ์	ดอนกอก	ดอนกอย	20 ส.ค. 62	2	3
ภาคตะวันออก	สระแก้ว	คลองหาด	ไทรทอง	คลองยาง	22 ส.ค. 62	2	3
ภาคใต้	ระนอง	กระบุรี	กระบุรี	ในกรัง	17 ส.ค. 62	2	2
ภาคใต้ชายแดน	สตูล	ละงู	เขาขาว	นาข่าใต้	7 ส.ค. 62	2	3

(ดังมีรายละเอียดการเดินทางและจัดเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม ตามภาคผนวก ก)

จากตารางที่ 4.11 มีเพียง บ้านนาข่าใต้ ที่มีได้อยู่ในภูมิภาค ภาคใต้ชายแดน ตามเกณฑ์การจำแนกภูมิภาคตามประกาศของคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ แต่จากข้อเท็จจริงแล้ว ลักษณะสำคัญด้านประชากรของหมู่บ้านดังกล่าวก็ยังสามารถเป็นตัวแทนของพื้นที่ภูมิภาคใต้ชายแดนได้ เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิม มีการประกอบอาชีพทางการเกษตร อาทิ การทำสวน กรีดยาง หรือการรับจ้างทั่วไป อันมีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกับประชากรในจังหวัดยะลา นราธิวาส และปัตตานี ประกอบกับการมีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ใกล้เคียงกับภูมิภาคใต้ชายแดนด้วย อย่างไรก็ตาม มีเพียงความแตกต่างกันเพียงในประเด็นของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ที่อาจเบาบางกว่าเท่านั้น ดังมีรายละเอียดของข้อมูลพื้นฐานทางคุณลักษณะสำคัญของหมู่บ้านและชุมชน ซึ่งได้นำมาแสดงไว้ในตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ข้อมูลพื้นฐานทางคุณลักษณะสำคัญของหมู่บ้านและชุมชนตัวอย่างที่นำมาใช้
เป็นหน่วยของการศึกษา

ภูมิภาค (ชื่อหมู่บ้าน)	ลักษณะเด่นด้านพื้นที่	ลักษณะเด่นด้านประชากร
ภาคเหนือ (บ้านเรือง)	หมู่บ้านอยู่ห่างจากตัวจังหวัดน่าน ประมาณ 20 กิโลเมตร พื้นที่เป็นที่ ราบเชิงเขา ป่าภูเขาและทำนา	ประชากรส่วนใหญ่ทำอาชีพ เกษตรกรรม และเข้าไปทำงาน รับจ้างในตัวเมืองในลักษณะไปเช้า- เย็นกลับ
ภาคกลาง (บ้านหนองมะเกลือ)	หมู่บ้านอยู่ในเขตพื้นที่รอยต่อของ อำเภอ ห่างไกลจากตัวอำเภอและ ตัวจังหวัด ภูมิประเทศมีลักษณะ เป็นดินทรายแห้งแล้ง พื้นที่ส่วนใหญ่ ปลูกมันสำปะหลัง	ประชากรส่วนใหญ่ไปทำงาน รับจ้างนอกพื้นที่ ส่วนใหญ่ไป ทำงานในโรงงานและในตัวเมือง ไม่ค่อยมีอาชีพในพื้นที่ มีส่วนน้อย ที่ทำอาชีพรับจ้างทั่วไปในพื้นที่ อาทิ ปลูกมันสำปะหลัง หรืออ้อย เป็นต้น
ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ (บ้านดอนกอย)	หมู่บ้านอยู่ในเขตพื้นที่รอยต่อ ระหว่างสามจังหวัด ห่างไกลจาก ตัวจังหวัด ทำให้มีปัญหาด้านยา เสพติดและเป็นแหล่งพักยาเสพติด ภูมิประเทศของพื้นที่เป็นที่ดอน แห้งแล้ง และทำได้เฉพาะนาปี เท่านั้น	ประชากรประกอบอาชีพ เกษตรกรรม (ทำนาปี) และรับจ้าง เก็บผลไม้ นอกพื้นที่ ส่วนคนที่คง เหลืออยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็น ผู้สูงอายุและเด็ก
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (บ้านคลองยาง)	หมู่บ้านอยู่ในพื้นที่อำเภอชายแดน ระหว่างไทยและกัมพูชา ห่างจาก ตัวจังหวัดไม่มากนัก พื้นที่เป็นที่ ราบ แห้งแล้ง ส่วนใหญ่ปลูกมัน สำปะหลัง	ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม และส่งบุตรหลานไป ทำงานรับจ้างนอกพื้นที่

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ภูมิภาค (ชื่อหมู่บ้าน)	ลักษณะเด่นด้านพื้นที่	ลักษณะเด่นด้านประชากร
ภาคใต้ (บ้านในกรัง)	หมู่บ้านอยู่ติดแนวชายแดนระหว่างไทยและเมียนมาร์ ห่างจากตัวอำเภอและตัวจังหวัดมาก เส้นทางคมนาคมลัดเลาะไปตามภูเขา แต่ก็มีความสะดวก	ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำสวนทุเรียน) มีรายได้ดี แต่ติดปัญหาเรื่องไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดิน (เป็นที่ป่า – บุกรุก จับจอง)
ภาคใต้ชายแดน (บ้านนาข่าใต้)	หมู่บ้านอยู่ไม่ห่างจากตัวอำเภอมัก ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มติดลำน้ำ แต่ก็ต้องประสบปัญหาอุทกภัยน้ำหลากเข้าท่วมหมู่บ้านในบางฤดูกาล	ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิม ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำสวน กรีดยาง) และบางส่วนทำงานรับจ้างทั่วไป

จากตารางที่ 4.12 พบว่า พื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชนชนบทที่เลือกเป็นหน่วยของการศึกษาตามข้อมูลหมู่บ้านต้องเร่งรัดพัฒนา (กชช. 2ค.) ที่เลือกมานั้น ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นสังคมเกษตรกรรม และการมีประชากรออกไปทำงานรับจ้างทั่วไปนอกพื้นที่ ใดก็ได้ มีเพียงแต่หมู่บ้านเรื่อง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่านเท่านั้น ที่มีลักษณะของความเป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบทอยู่บ้าง นอกจากนั้นแล้ว ส่วนใหญ่ล้วนเป็นพื้นที่ชนบทซึ่งห่างไกลจากตัวจังหวัดและความเจริญทั้งสิ้น สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเลือกหน่วยของการศึกษาที่ต้องการทราบข้อมูลปัญหาความยากจนในพื้นที่และความคิดเห็นต่อประเด็นรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจน ทั้งจากมุมมองของฝ่ายข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา และมุมมองของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งปรากฏข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม สถานการณ์ปัญหาความยากจนของแต่ละพื้นที่ที่เข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถสรุปผลโดยสังเขปได้ ดังมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 แสดงข้อมูลสถานการณ์ปัญหาความยากจนของหมู่บ้าน/ชุมชนตัวอย่างที่ใช้เป็น
หน่วยของการศึกษา

ภูมิภาค (ชื่อหมู่บ้าน)	สถานการณ์ปัญหาความยากจน
ภาคเหนือ (บ้านเรือง)	เดิมทีเป็นหมู่บ้านเกษตรกรรมที่พึ่งพาการเกษตร (ทำนาเป็นหลัก) เคยมี ปัญหาหนี้ระบบ เนื่องจากต้นทุนไม่สอดคล้องกับรายได้ การประเมิ กชช. 2ค อยู่ในระดับที่ไม่ดีมาก แต่ปัจจุบันสถานการณ์ดีขึ้น มีการทำ เกษตรทางเลือก อาทิ ซา เป็นต้น ชาวบ้าน ไปทำงาน ในเมืองมากขึ้น การศึกษาศึกษา
ภาคกลาง (บ้านหนองมะเกลือ)	ชาวบ้านประมาณร้อยละ 70 ทำงานอยู่ในหมู่บ้าน ที่เหลือ ไปทำงานรับจ้าง ในต่างจังหวัด ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ไม่มีที่ดินทำกิน (ขายให้นายทุน) มี การย้ายถิ่นมาจากที่อื่นการเกษตรประสบภาวะแล้ง ทำได้เพียงอ้อยและมัน สำปะหลัง เนื่องจากหมู่บ้านอยู่นอกเขตชลประทาน อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก
ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ (บ้านดอนกอย)	เมื่อปี พ.ศ. 2536 เป็นหมู่บ้านที่มีประชากรตกเกณฑ์ จปฐ. มากที่สุดใน อำเภอ แต่ในระยะหลังดีขึ้น เนื่องจากมีรายได้จากการรับจ้างนอกพื้นที่ อาชีพหลักทำการเกษตร (นาปี) ช่วงที่เหลือส่วนใหญ่ไปรับจ้างนอกพื้นที่ สถานการณ์ปีที่ผ่านมาไม่สำเร็จ เกิดปัญหาภัยแล้ง ส่วนข้อมูล กชช 2ค มี ปัญหาด้านน้ำอุปโภคบริโภค โครงสร้างพื้นฐาน และปัญหาด้านยาเสพติด
ภาคตะวันออก (บ้านคลองยาง)	ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง มีภาวะยากจน มีรายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย แต่ไม่ ตกเกณฑ์ จปฐ. บางส่วนทำการเกษตร แต่ราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ ขณะที่ต้นทุนการผลิตสูง มีอัตราการใช้เคมีสูง และประสบปัญหาภัยแล้ง รวมถึงภัยจากโรคพืช
ภาคใต้ (บ้านในกรัง)	ภาพรวมในพื้นที่ ยังไม่ประสบปัญหาความยากจนมากนัก ราคาพืชผลทาง การเกษตรเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความยากจนในพื้นที่ ปัญหาหลัก ได้แก่ ที่ดินทำกิน และ โครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ จึงมีความคาดหวังให้ ภาครัฐออกมาตรการต่าง ๆ โดยกำหนดให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ เพราะ จะทำให้แก้ปัญหาได้ตรงจุด และตรงกับความต้องการของพื้นที่

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ภูมิภาค (ชื่อหมู่บ้าน)	สถานการณ์ปัญหาความยากจน
ภาคใต้ชายแดน (บ้านนาข่าใต้)	สถานการณ์ของหมู่บ้าน ไม่ถือว่าร้ายแรง แต่ไม่ยากจน ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในภาคการเกษตร มีทรัพย์สินเล็กน้อย อาทิ ที่ดิน ที่อยู่อาศัย เป็นต้น มีผลกระทบด้านการเกษตร ได้แก่ ปัญหาอุทกภัย (น้ำท่วมซ้ำซาก) ผลผลิตทางเกษตรเสียหายเป็นประจำ

จากตารางที่ 4.13 พบว่า การประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของประชากรในหมู่บ้านตัวอย่างที่ใช้เป็นหน่วยของการศึกษา โดยมีปัญหาภัยแล้งหรืออุทกภัย และราคาพืชผลทางการเกษตรที่ตกต่ำ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้หมู่บ้านต้องประสบกับปัญหาความยากจนซ้ำซาก ทั้งนี้ ยกเว้นเพียงหมู่บ้านของจังหวัดระนอง (บ้านในกรัง) เท่านั้น ที่ไม่ประสบปัญหาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ รวมทั้งหมู่บ้านของจังหวัดน่าน (บ้านเรือง) ที่มีรายได้ของชุมชนจากภาคการผลิตที่แตกต่างหลากหลาย ด้วยเหตุเช่นนี้ จึงทำให้ไม่ปรากฏสภาพปัญหาความยากจนดังหมู่บ้านตัวอย่างในภูมิภาคอื่น ๆ

สำหรับการจัดสนทนากลุ่มในการวิจัยครั้งนี้ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามหน่วยของการศึกษาในภูมิภาคต่าง ๆ ทั้ง 6 ภูมิภาค โดยที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะได้รับเชิญเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมการสนทนากลุ่มในแต่ละเวที หมู่บ้านละ 10 คน โดยแบ่งเป็น ชาวบ้านในพื้นที่ จำนวน 5 คน และข้าราชการในพื้นที่ จำนวน 5 คน อย่างละเท่า ๆ กัน เพื่อมิให้เกิดการครอบงำหรือชี้นำทางความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างฝ่ายรัฐและฝ่ายสังคม สำหรับกลุ่มข้าราชการในพื้นที่ ประกอบไปด้วย 1) ปลัดอำเภอประจำตำบล 2) พัฒนาการผู้รับผิดชอบตำบล 3) เกษตรตำบล 4) ครูประถมศึกษา (ข้าราชการครูของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านนั้น ๆ หรือหมู่บ้านใกล้เคียง) และ 5) ตัวแทนสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ส.อบต.หรือ สท.) ทั้งนี้ เหตุผลที่เลือกเชิญข้าราชการตำแหน่งดังกล่าว พิจารณาจากบทบาทในด้านการพัฒนาชนบทและการแก้ปัญหาความยากจนในระดับพื้นที่ สำหรับชาวบ้านในพื้นที่ จำนวน 5 คน พิจารณาจากเกณฑ์คุณสมบัติพื้นฐานตามที่ผู้วิจัยกำหนด อย่างไรก็ตาม ก็มีข้อสังเกตได้ว่า ในสัดส่วนของชาวบ้านในพื้นที่ อาจจะมีผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้นำท้องถิ่น/ผู้นำชุมชน เข้ามาร่วมการสนทนากลุ่มด้วยในทุกหมู่บ้าน

3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลการสนทนากลุ่มและข้อคิดเห็นเพิ่มเติมจากแบบสอบถาม ปรากฏว่า โดยภาพรวมสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณโดยใช้สถิติจากแบบสอบถาม ด้วยเหตุเช่นนี้ จึงอาจสรุปได้ว่า ทั้งแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว แนวทางการดำเนินการของชุมชน และมาตรการของรัฐและท้องถิ่น ตามองค์ประกอบของรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ทั้งในระดับชุมชนและครัวเรือน โดยสามารถจำแนกข้อค้นพบออกเป็นประเด็นตามรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยได้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.2.1 แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัวที่ส่งผลต่อการแก้ปัญหาความยากจน

1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ปัจจัยในด้านพฤติกรรมบุคคลและครอบครัวเป็นปัญหาหลักของความยากจน โดยมีทัศนคติของบุคคลเป็นพื้นฐานหลักของปัญหาดังกล่าวนี้ อาทิ ความเกียจคร้าน การไม่มีความรู้ด้านการบริหารเงิน กระแสบริโภคนิยม และการติดอบายมุข เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางส่วน ยังคงมองว่า ทัศนคติด้านการใช้จ่ายเป็นเพียงส่วนหนึ่งของปัญหาเท่านั้น ในขณะที่ ปัญหาหลักคือการที่มีรายจ่ายไม่สัมพันธ์กับรายได้และไกลไปกว่านั้น ยังมองว่ารายจ่ายทุกอย่างของคนจนแล้วแต่เป็นรายจ่ายที่จำเป็นทั้งสิ้น ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...ปัญหาความยากจนจริง ๆ ขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ก็เกี่ยว ไม่มีความรู้ในการบริหารเงิน การใช้จ่ายในอนาคต สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากบางคนฟุ้งเฟ้อ มีการใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น อบายมุข...”

(สมศักดิ์-นามสมมติ)

“...ค่าใช้จ่ายทุกอย่างถือว่าจำเป็น รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ลูกหลานที่ไปทำงานนอกหมู่บ้านบางทีก็ไม่ได้ส่งเงินมา อาศัยเงินรับจ้างเล็กน้อยในพื้นที่ แต่มีภาระผู้สูงอายุและลูกหลานต้องดูแล ซึ่งลูกหลานจะเป็นผู้ที่มีค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เช่น โทรศัพท์ มอเตอร์ไซค์ เป็นต้น เกิดปัญหาหนี้สินตามมา...”

(สุพรรณิ-นามสมมติ)

2) ในส่วนนี้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการปรับเปลี่ยนทัศนคติด้านการใช้จ่าย โดยแบ่งแนวทางการแก้ปัญหาออกเป็นสามประการหลัก ๆ ได้แก่ การลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...(เรา) ควรพยายามซื้อในสิ่งที่จำเป็น อย่าไปซื้อเกิน อย่าไปซื้อมาก อย่างที่ท่านศาสดาท่านสอนไว้ให้รู้จักพอเพียง เหมือนกับพระราชดำรัสของในหลวง แต่ถ้าหากว่าเราซื้อตามใจชอบ มันก็เก๊ยาก...”

(สมชาย-นามสมมติ)

“...มีส่วนช่วยแก้ไขได้ โดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ เช่น การปลูกผักสวนครัว การทำน้ายาล้างจาน และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม...”

(ปรีชา-นามสมมติ)

3) สำหรับแนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าวถึงข้างต้นนี้ เมื่อนำมาพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละแนวทาง ก็จะสามารถอธิบายได้ว่า ประการแรก การลดรายจ่าย หมายถึง การมีทัศนคติเรื่องการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล ไม่ฟุ่มเฟือย หรือใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น รวมทั้งการผลิตเพื่อใช้เองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วย อาทิ การปลูกพืชผักสวนครัวรับประทานเอง การทำน้ายาล้างจานใช้เอง เป็นต้น ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...อยู่ที่รายได้ของเรา และรายจ่ายของเรา ถ้าจ่ายเกินรายได้ มันเก๊ยาก แต่ถ้าลดรายจ่ายลงบ้าง มันมีโอกาสแก้ปัญหาได้ ถ้าเรารู้จักพอเพียง การใช้จ่ายของเราก็ลดลงไป กินที่จำเป็น ซื้อที่จะเป็น ถ้าไม่จำเป็นอย่าไปซื้ออย่าไปเสี่ยง เช่น เรื่องหวย...”

(สมชาย-นามสมมติ)

“...การปรับทัศนคติในการใช้จ่าย จะมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาได้ ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาทัศนคติ ปัญหาอยู่ที่รายรับ และการใช้จ่ายอย่างรัดกุม...”

(ปกป้อง-นามสมมติ)

4) ในประการต่อมา การเพิ่มรายได้ หมายถึง การพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อนำไปสู่การเพิ่มรายได้ ทั้งจากการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลัก อาทิ การลดต้นทุน การผลิตปุ๋ยเพื่อใช้เอง การทำเกษตรอินทรีย์ หรือการวางแผนการผลิตเพื่อให้ผลผลิตออกสู่ตลาดในช่วงที่มีราคาสูง เป็นต้น รวมทั้งควรมีความรู้และทักษะในอาชีพเสริมเพื่อการเพิ่มรายได้ให้มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ต้องตระหนักก็คือ ปัญหาเรื่องที่ประชาชนไม่เปิดรับการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ เคยประกอบอาชีพใด ก็มีความยินดีที่จะกระทำเช่นเดิม ไม่ต้องการพัฒนาหรือค้นหาอาชีพใหม่ ๆ แม้ว่าในอาชีพเดิมนั้น ๆ จะไม่ประสบความสำเร็จก็ตาม ดังนั้น แนวทางการเปลี่ยนแปลงจึงต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชนเข้ามาเป็นส่วนประกอบที่สำคัญด้วย ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...รายได้ของชาวบ้านมีลักษณะ เบื้องบ้าน (เคยชินกับวิถีชีวิตเดิม)
เคยประกอบอาชีพอย่างไรก็ทำอย่างนั้น ไม่ได้พัฒนาหรือหาอาชีพใหม่ อาชีพเสริม...”

(เปียนันท์-นามสมมติ)

5) และในประการสุดท้าย การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี อาจจำแนกได้เป็นสองส่วน กล่าวคือ ส่วนแรก หมายถึง การออมหรือการลงทุน เพื่อสำรองเงินหรือทรัพย์สินไว้ใช้ในยามฉุกเฉินหรืออาจเรียกว่า การประกันความเสี่ยงในส่วนของบุคคลและครอบครัว อาทิ การมีเงินออม การฝากเงินออมกับกองทุนการออมประเภทต่าง ๆ การลงทุนในหุ้นของสหกรณ์หรือกองทุนหมู่บ้าน การทำประกันสุขภาพหรือประกันชีวิต กองทุนประกันสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งได้ผลตอบแทนในรูปของค่าใช้จ่ายในยามเจ็บป่วย รวมไปถึงกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ ซึ่งได้ผลตอบแทนในรูปของค่าทำศพ และยังเป็นการแบ่งเบาภาระของลูกหลานอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ยังปรากฏข้อสังเกตได้ว่า การมีประกันความเสี่ยงในรูปแบบต่างๆ ดังกล่าวมานี้ มีความใกล้เคียงกับการสงเคราะห์สวัสดิการชุมชนของชุมชนหรือท้องถิ่น หากแต่ในส่วนนี้ บุคคลหรือครัวเรือนเองจะต้องมีความสมัครใจที่จะตัดสินใจร่วมลงทุนหรือเข้าร่วมโดยยอมเสียสละทรัพย์สินบางอย่าง อันเป็นการแลกกับการประกันความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...เป็นประกันกองทุนเงินล้าน ช่วยกรณีสมาชิกเสียชีวิต โดยจะเก็บเงินเป็นเครือข่ายอำเภอ ครั้งละ 500.- บาท เป็นกองทุนรวมไว้ เมื่อเงินหมดก็จะเก็บเพิ่ม ปีหนึ่งอาจเก็บ 2-3 ครั้ง ช่วยให้มีแต่ครอบครัวคนค้าประกันเงินกู้ และลดความเสี่ยงในการกู้เงินนอกระบบ...”

(สายสมร-นามสมมติ)

“...การมีกองทุนต่าง ๆ ที่เข้มแข็ง จะทำให้ไม่มีเงินกู้จากภายนอกเข้ามา และมีการหมุนเวียนในการใช้เงินกองทุนต่าง ๆ ในชุมชนเอง รวมถึง ธ.ก.ส ด้วย...”

(เอกชัย-นามสมมติ)

“...การประกันความเสี่ยงด้านสุขภาพ เช่น บัตรประกันสุขภาพ สามารถช่วยได้เมื่อเจ็บป่วยฉุกเฉิน และไม่มีเงินออมหรือรายได้...”

(สนิท-นามสมมติ)

6) ไกลไปกว่านั้น การมีภูมิคุ้มกันอีกส่วนยังอาจหมายถึง การประกันในด้านผลผลิต ซึ่งเป็นการลงทุนเพื่อความไม่แน่นอนของราคาผลผลิตหรือจากภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้ โดยเฉพาะในด้านการเกษตร อาทิ การทำประกันภัยข้าวกับ ธ.ก.ส. เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนี้ เป็นการวางเงินประกันสำหรับผู้กู้เงินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ในวงเงินจำนวนหนึ่งต่อไร่ เพื่อที่ทาง ธ.ก.ส. จะรับประกันว่า หากพืชผลทางการเกษตรประสบกับภัยพิบัติในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ ภัยแล้ง อุทกภัย หรือภัยจากศัตรูพืช ทาง ธ.ก.ส. ก็จะจ่ายเงินชดเชยจำนวนหนึ่งให้กับผู้ทำประกันประเภทนี้ไว้ นอกจากนี้ ยังรวมไปถึงการทำสัญญาซื้อขายผลผลิตทางการเกษตรล่วงหน้า หรือการเกษตรแบบพันธะสัญญา (Contract Farming) เพื่อป้องกันกรณีราคาผลผลิตตกต่ำอีกด้วย ทั้งนี้ แม้การประกันเหล่านี้ จะใกล้เคียงกับการประกันราคา หรือเงินชดเชยกรณีประสบภัยโดยรัฐ แต่สำหรับกรณีนี้ ก็ยังคงแตกต่างตรงที่สำหรับนโยบายของรัฐนั้น จะช่วยชดเชยให้กับเกษตรกรทุกรายตามหลักเกณฑ์โดยเสมอหน้ากัน แต่ที่ชดเชยด้วยจำนวนเงินไม่มากนัก และยังคงเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล หากแต่การประกันด้านผลผลิตที่กล่าวถึงนี้ เป็นการชดเชยหรือการประกันราคาให้เฉพาะผู้ที่ยอมเสียทรัพย์สินส่วนหนึ่งให้กับผู้รับประกันเท่านั้น ด้วยเหตุเช่นนี้ จึงมีเกษตรกรบางส่วนได้พยายามเสนอแนะให้กับทางรัฐบาล เพื่อให้เข้ามาทำหน้าที่เป็นนายหน้าในการจัดทำระบบการประกันดังกล่าวเสียเอง ในราคาที่เกษตรกรรายได้อ่อนสามารถเข้าถึงได้ ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเกษตรกรอีกทางหนึ่งด้วย ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหา เช่น การประกันข้าวกับ ธ.ก.ส. เนื่องจากเคยประสบภัยแล้ง โดยเฉพาะหมู่บ้านที่เป็นนาดอน เสี่ยงภัยแล้งมากกว่าหมู่บ้านอื่น...”

(สุพรรณิ-นามสมมติ)

“...การประกันความเสี่ยงจากปัญหาภัยแล้ง/อุทกภัย เช่น ระบบการทำประกันภัยข้าวของ ธ.ก.ส. ไร่ละ 80.- บาท ซึ่งจะต้องมีประกาศภัย(พิบัติ)ของจังหวัดก่อนจ่ายเงิน เป็นการแก้ไขปัญหาได้ระดับหนึ่ง เช่น กรณีปัญหาน้ำหลากในปี 2560 เลยมีข้อเสนอว่าหากเป็นระบบประกันภัยแล้ง/อุทกภัยของรัฐในราคาถูก (เช่น 10-20 บาทต่อไร่) จะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร...”

(สุปรีดา-นามสมมติ)

“...การประกันภัยพืชข้าวกับ ธ.ก.ส. ที่เกษตรกรต้องมีการออมทุนร่วมด้วย ซึ่งน่าจะช่วยแก้ไขปัญหาได้ รวมถึงยังมีการประกันราคาด้วยการทำสัญญาซื้อขายกับพ่อค้าตั้งแต่ก่อนผลผลิตจะออก ก็จะช่วยแก้ปัญหาราคาตกต่ำในช่วงฤดูกาลด้วย...”

(อัสลี-นามสมมติ)

7) นอกจากนี้ แนวทางอย่างเป็นทางการที่สนับสนุนการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ที่สำคัญก็คือ การจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้ทราบและสามารถควบคุมค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นได้ อันจะเป็นการปรับแนวทางการหารายได้เพื่อให้สมดุลกับรายจ่าย และยังรวมไปถึงการบริหารให้สามารถมีเงินออมไว้ใช้ในยามฉุกเฉินได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญที่ทำให้การจัดทำบัญชีครัวเรือนไม่ประสบความสำเร็จในหลายชุมชน ก็คือ การไม่มีเวลาในการจัดทำ และความไม่ซื่อสัตย์ต่อตนเองของผู้จัดทำบัญชีครัวเรือน ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...มีประโยชน์มาก เนื่องจากการรู้รายรับรายจ่ายทำให้ประหยัด ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นได้ แต่ชาวบ้านยังไม่เข้าใจถึงประโยชน์ จึงควรให้หน่วยงานต่าง ๆ มากกระตุ้นชี้ให้เห็นว่าหากชาวบ้านทำแล้ว จะได้ประโยชน์อะไร ปัจจุบันหลายครัวเรือนไม่ได้ทำเพราะมีภาระงานมาก ไม่มีเวลา...”

(สมศรี-นามสมมติ)

“...ช่วยแก้ไขได้ โดยแบ่งเป็นบัญชีครัวเรือนและบัญชีด้านการเกษตร ทำให้ทราบรายได้-รายจ่าย และรายจ่ายที่เกินความจำเป็น ซึ่งจะต้องปรับลดลง รวมถึงต้นทุนการเกษตรที่เกินความจำเป็น ทำให้ประหยัด และมีเงินเก็บเงินออม...”

(สุนทร-นามสมมติ)

8) ทั้งนี้ ในประเด็นดังกล่าว ชุมชนได้นำเสนอแนวทางสำหรับการแก้ไขไว้ว่า ควรมีการปรับรูปแบบในการจัดทำบัญชีครัวเรือนและสามารถประสบความสำเร็จในการบริหารเงิน เพื่อเป็นแบบอย่างของชุมชน โดยอาจปรับลดระยะเวลาการจัดทำบัญชีจากรายวัน เป็นรายสัปดาห์เพื่อให้ครัวเรือนไม่รู้สึกว่าเป็นภาระจนเกินไป และนอกจากนี้ ควรแยกการจัดทำบัญชีครัวเรือน หรือรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือน ออกจากการจัดทำบัญชีต้นทุนการผลิต (เพื่อการเกษตร) เพื่อให้สามารถจำแนกรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือนได้อย่างชัดเจนขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากต้นทุนและกำไรจากการผลิตมีห้วงระยะเวลาของรายรับ-รายจ่ายที่ยาวนานกว่าบัญชีครัวเรือนปกติ ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...ชาวบ้านส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเลียนแบบกัน ควรส่งเสริมการเลียนแบบที่ดี บางครั้งมีการอบรมด้านบัญชีครัวเรือน จะมีส่วนหนึ่งที่นำกลับไปทำได้ และเพียงส่วนน้อยที่สามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง...”

(ทศพร-นามสมมติ)

“...แต่ในระดับชาวบ้านไม่สามารถที่จะมีเวลาทำได้ทุกวัน หลายครั้งทางพัฒนาชุมชนสนับสนุนการทำบัญชีครัวเรือนแล้ว แต่ก็ไม่ได้ว่าประสบความสำเร็จ...”

(สุบิน-นามสมมติ)

9) อย่างไรก็ตาม แนวทางดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนี้ ก็อาจจะไม่สามารถแก้ไขได้โดยลำพังของตัวบุคคลหรือครอบครัวเพียงเท่านั้น แต่จำเป็นต้องอาศัยภาครัฐและท้องถิ่นในการเข้าไปช่วยให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่การพัฒนาทัศนคติด้านการใช้จ่าย การสร้างความเข้าใจและการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตโดยใช้พื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาความรู้และทักษะให้กับประชาชน ทั้งในด้านนวัตกรรมทางการเกษตร การพัฒนาผลผลิต การสร้างทักษะในด้านอาชีพเสริมให้กับประชาชน ตลอดจนความรู้ด้านการบริหารรายรับ-รายจ่าย การลงทุน การออม การส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน และการส่งเสริมให้ประชาชนมีการทำประกันความเสี่ยงในรูปแบบที่เหมาะสม ทั้งนี้ การฝึกอบรมและพัฒนาครัวเรือนในด้านต่าง ๆ ควรต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชนและครัวเรือนในการเปลี่ยนแปลงด้วย การพัฒนาหรือต่อยอดจึงจะประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้ ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...ควรมีการพัฒนาความรู้ด้านการวางแผนการผลิตด้วย เช่น การปลูกอ้อย วางแผนให้อ้อยออกผลผลิตในช่วงเทศกาลถือศีลอด เพราะช่วงนั้นจะราคาสูงมาก...”

(สมคิด-นามสมมติ)

“...ถ้าชาวบ้านได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะด้านการผลิตเพิ่มเติม จะสามารถช่วยได้ในระดับหนึ่ง เพราะปัจจุบันทำกันแบบไม่มีความรู้อะไร แม้ว่าภาครัฐจะส่งเสริม การเปลี่ยนแปลง เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ แต่ชาวบ้านก็ไม่นำไปทำ เพราะไม่เปิดรับการ เปลี่ยนแปลง การจะเปลี่ยนก็ต้องอาศัยความพร้อมใจของคนในชุมชนร่วมด้วย...”

(สมพิศ-นามสมมติ)

“...สาเหตุของความยากจน คือ พฤติกรรมส่วนบุคคลไม่พร้อมจะ เปลี่ยนแปลงหรือทำอาชีพเสริม คอยแต่ผลผลิตจากการเกษตร แม้จะมีการพัฒนาความรู้และทักษะ ให้ ก็ไม่ได้เอาไปต่อยอด...”

(สนิท-นามสมมติ)

3.2.2 แนวทางการดำเนินการของชุมชนที่ส่งผลต่อการแก้ปัญหาความยากจน

1) แนวทางการดำเนินการของชุมชน เป็นอีกปัจจัยสนับสนุนหนึ่งสำหรับการ แก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อให้ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะในด้านการเพิ่มรายได้ และ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยอาจจำแนกออกเป็น 3 ส่วน อันประกอบไปด้วย การสร้างรายได้ให้กับชุมชน การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการตอบสนองต่อปัญหาหลักของชุมชน

2) ในประการแรก การสร้างรายได้ให้กับชุมชน มีองค์ประกอบสำคัญได้แก่ การรวมกลุ่มและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เป็นแหล่งรายได้ให้กับประชาชน กล่าวคือ เป็นการสร้าง งานให้กับชุมชน โดยอาศัยความเข้มแข็งของการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาจากอาชีพเสริมไปสู่การเป็น ผู้ประกอบการระดับชุมชน ผ่านการลงทุนเพื่อพัฒนาระบบการผลิต ผลิตภัณฑ์ และการตลาด ร่วมกัน ซึ่งการรวมกลุ่มชนิดนี้ จะเป็นทั้งการลดต้นทุนในการผลิต และสร้างมูลค่าเพิ่มจากการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ ตลอดจนทำให้สามารถเป็นหน่วยรับการส่งเสริมจากภายนอก ทั้งจากภาครัฐ (OTOP) และเอกชนได้ อาทิ กลุ่มพัฒนาคุณภาพกาแฟ ซึ่งมีการรวมกลุ่มเพื่อแปรรูปเมล็ดกาแฟ ที่ผ่านกระบวนการตาก คั่ว และสร้างช่องทางจำหน่ายแบบออนไลน์ อันเป็นการสร้างมูลค่าและเพิ่ม รายได้ให้กับเกษตรกรมากกว่าการขายเมล็ดกาแฟสดให้กับ โรงงานแต่เพียงอย่างเดียว เป็นต้น ดังมี ตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...การมีอาชีพเสริมจะช่วยแก้ไขปัญหาคความยากจนได้ เช่น หมู่บ้านมี กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงสุกร มีการกู้เงินจาก ธ.ก.ส. มีการปันผลและพัฒนาต่อยอดวิสาหกิจชุมชน มีการลงทุน มีการทำบัญชี มีงบฝึกอบรมพัฒนากิจการ...”

(เอมอร-นามสมมติ)

“...ทำให้ชาวบ้านยกระดับขึ้นมาได้ เป็นการเพิ่มรายได้ แก้ปัญหาได้ ส่วนหนึ่ง แต่อาจไม่ยั่งยืน ขึ้นกับหลายปัจจัย...”

(สมชาย-นามสมมติ)

3) อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มอาชีพสามารถประสบความสำเร็จและนำไปสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งขึ้นมาได้ ประกอบด้วย ความเข้มแข็งสามัคคีของกลุ่ม การมีกฎ ระเบียบ กติกา และการสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกันของสมาชิกเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ตลอดจนการเชื่อมโยงกับภายนอก ทั้งในด้านการรับการส่งเสริมการพัฒนาจากหน่วยงานภายนอก และการเชื่อมโยงกับตลาดภายนอกชุมชน ซึ่งในกรณีดังกล่าว หากเป็นกลุ่มที่ประสบความสำเร็จอยู่ก่อนแล้ว หน่วยงานภายนอกก็มีแนวโน้มที่จะยิ่งเข้าไปสนับสนุนให้มีการพัฒนาคุณภาพเพิ่มระดับขึ้นไปอีก เนื่องจากการสนับสนุนที่มีความเสี่ยงต่อการล้มเหลวน้อยกว่า และนอกจากนั้นยังสามารถนำมาอ้างเป็นผลงานให้กับหน่วยงานได้อีกด้วย ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...เมื่อมีการรวมกลุ่ม ต้องมีกฎ ระเบียบ กติกา สมาชิก เข้าสู่ระบบหุ้น หุ้นละ 50-100.- หรือ 1,000.- บาท เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมร่วมกัน...”

(สายสมร-นามสมมติ)

“...หากมีกลุ่มที่ชัดเจน วัตถุประสงค์ชัดเจน หน่วยงานภายนอกจะพิจารณาสนับสนุนได้ง่ายกว่า หากวัตถุประสงค์สอดคล้องกันกับโครงการ...”

(สุนทร-นามสมมติ)

“...หากมีการส่งเสริมให้สินค้าไปสู่ภายนอก มีตลาดรองรับจะช่วยแก้ปัญหาได้ โดยเฉพาะการขายของทางออนไลน์...”

(กิตติ-นามสมมติ)

4) ทั้งนี้ ยังปรากฏข้อสังเกตได้ว่า การรวมกลุ่มอาชีพในระยะหลัง มักเกิดจากการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ แต่อย่างไรก็ดี ก็เป็นเพียงการส่งเสริมด้วยการฝึกอบรมอาชีพระยะสั้นเท่านั้น ซึ่งหากชุมชนไม่มีความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มกันต่อ ก็จะทำให้กลุ่มไม่ประสบความสำเร็จตามไปด้วย ในขณะที่ ปรากฏว่ามีกรณีตัวอย่างของหลายกลุ่ม ที่มีขาดการส่งเสริมด้านการตลาด ทำให้ไม่สามารถขายสินค้าได้ ดังนั้น จึงส่งผลให้เกิดภาวะขาดทุนและทำลาย

ความเชื่อมั่นของการรวมกลุ่มในอนาคตได้ ซึ่งทั้งสองกรณีดังกล่าวนี้ ทำให้สมาชิกในชุมชนที่มีศักยภาพ มีความพึงพอใจที่จะนำทักษะความรู้ของตนเองไปประกอบอาชีพในลักษณะภายในครัวเรือนมากกว่า ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...กลุ่มเมื่ออบรมเสร็จจะนิ่ง ไม่มีการต่อยอด จะรอเจ้าหน้าที่ และกลับไปทำอาชีพเดิม ทำการเกษตร เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย ทำนา ทำไม้กวาด...”

(พรชัย-นามสมมติ)

“...ถ้าชุมชนมีการทำอาชีพเสริม มักจะทำเป็นครัวเรือนมากกว่าเป็นกลุ่ม ไม่มีใครอยากทำเป็นกลุ่ม เกิดการเอาเปรียบกันและแตกแยกในชุมชนต่างกัน ถ้าหน่วยงานของราชการเข้ามาส่งเสริมจะทำให้ชุมชนสามารถรวมกลุ่มกันง่ายขึ้น ช่วยแก้ปัญหาความยากจนได้ เพราะชาวบ้านจะไม่รวมกลุ่มกันเอง...”

(สมพิศ-นามสมมติ)

5) ประการที่สอง ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ปრაกฏปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ การพัฒนาระบบสวัสดิการช่วยเหลือกันในชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งแต่ละชุมชนมักมีบริบทและเงื่อนไขสำหรับการมีระบบสวัสดิการสำหรับสมาชิกต่างกัน กล่าวคือ บางชุมชนมีเงื่อนไขของการร่วมสมทบทุนก่อน จึงจะได้รับความช่วยเหลือ คล้ายกับระบบประกันความเสี่ยงโดยอาศัยกองทุนของชุมชนเป็นเครื่องมือ อาทิ กองทุนฌาปนกิจ กองทุนการออม เป็นต้น ในขณะที่ มีหลายชุมชนซึ่งมีสวัสดิการสำหรับสมาชิกในชุมชนทุกคน ที่เป็นผู้ต้องการความช่วยเหลือนั้น อาทิ สวัสดิการช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียง เป็นต้น หรือมีเช่นนั้นก็เป็นกองทุนที่พร้อมจะตอบสนองต่อสมาชิกในชุมชนทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กองทุนหมู่บ้าน ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนตั้งต้นจากภาครัฐ และถือว่ามืบทบาทที่สำคัญเป็นอย่างมากต่อการแก้ปัญหาความยากจน ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...โดยสวัสดิการแบ่งเป็นสามส่วน คือ ส่วนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน (มักจะถูกระเบียบกองทุนบังคับให้ต้องจัดสวัสดิการด้วย) เช่น กองทุนหมู่บ้าน สวัสดิการของหมู่บ้านเอง เช่น กองทุนฌาปนกิจของหมู่บ้าน และสวัสดิการของกลุ่มในระดับตำบล เช่น กองทุนฌาปนกิจชมรมผู้สูงอายุของ อบต....”

(เพลินใจ-นามสมมติ)

6) ในส่วนของกองทุนหมู่บ้าน มีภารกิจหลักในการเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิกของหมู่บ้าน ในการกู้ยืมเงินเพื่อนำไปใช้ประกอบอาชีพหรือใช้จ่ายยามฉุกเฉิน อย่างไรก็ตาม กองทุนหมู่บ้านก็มีความแตกต่างจากกองทุนภายนอกในประเด็นที่เป็นการบริหารจัดการกันเองโดยสมาชิกของหมู่บ้านนั้น ๆ อีกทั้ง ยังมีเงื่อนไขสำหรับการปล่อยกู้ที่น้อยกว่ากองทุนกู้ยืมจากภายนอก ดังนั้น สมาชิกในหมู่บ้านจึงมีโอกาสที่จะเข้าถึงเงินทุนประเภทนี้ มากกว่าเงินกู้จากภายนอก หรือ อาจกล่าวได้ว่า บทบาทของกองทุนนี้ต่อการแก้ปัญหาความยากจนก็คือ การเพิ่มโอกาสสำหรับการประกอบอาชีพ การบรรเทาภาระค่าใช้จ่าย รวมทั้งการลดจำนวนการเป็นหนี้นอกระบบได้อีกด้วย นอกจากนี้ ภายในกองทุนหมู่บ้านเอง ก็ยังมีการจัดสรรเงินทุนส่วนหนึ่งเพื่อนำมาเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิกที่กู้ยืมเงินอีกด้วย เนื่องจากตามระเบียบของกองทุนฯ นี้ ได้กำหนดไว้ว่าจะต้องจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก อาทิ การมีเงินช่วยเหลือเมื่อเจ็บป่วยและจำเป็นต้องพักรักษาในโรงพยาบาล หรือการช่วยเหลือค่าฌาปนกิจ เป็นต้น ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...ทำให้ช่วยเหลือครัวเรือนได้ในช่วงที่ต้องใช้จ่ายเร่งด่วน เช่น ช่วงเปิดเทอม แต่ก็สามารถแก้ปัญหาความเดือดร้อนได้เป็นครั้งคราวเท่านั้น เช่น มีเงินฌาปนกิจเมื่อมีคนตายในชุมชน ก็จะเก็บเงินครอบครัวละ 40 บาท เพื่อให้กับครอบครัวของผู้ตาย ในการทำฌาปนกิจ...”

(อัสลี-นามสมมติ)

“...การมีกองทุนต่าง ๆ ที่เข้มแข็ง จะทำให้ไม่มีเงินกู้จากภายนอกเข้ามา และมีการหมุนเวียนการใช้เงินจากกองทุนต่าง ๆ ในชุมชนเอง...”

(เอกชัย-นามสมมติ)

7) ในส่วนของกองทุนการออมและกองทุนฌาปนกิจในประเภทต่าง ๆ ก็มีลักษณะที่คาบเกี่ยวกันระหว่างการเป็นเครื่องมือสำหรับการประกันความเสี่ยงของบุคคลและครอบครัว กับการเป็นสวัสดิการของชุมชน ซึ่งรูปแบบกองทุนการออมของชุมชน มักปรากฏได้โดยทั่วไปในสังคมชนบทของประเทศไทย เนื่องจากเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งของกรมการพัฒนาชุมชน ในการส่งเสริมการออม อาทิ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มเงินออมสัจจะ/เงินออมวันละบาท เป็นต้น โดยที่ในแต่ละกองทุนอาจมีหลักเกณฑ์สำหรับการฝากเงินและการนำเงินออกมาใช้ที่แตกต่างกันไป อาทิ ในสังคมของชาวไทยมุสลิม ก็จะเป็นการฝากเงินโดยไม่คิดดอกเบี้ย บางกองทุนสามารถกู้ยืมเงินออกมาใช้ในยามฉุกเฉินได้ ในขณะที่ บางกองทุนก็ต้องลาออกจากสมาชิกของกองทุนนั้น ๆ ก่อน จึงจะสามารถนำเงินออมออกมาใช้ได้ นอกจากนี้ ในบางกองทุนก็ยังมี

สวัสดิการสำหรับสมาชิก เพื่อใช้ในยามเจ็บป่วยด้วย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกองทุนฌาปนกิจ อันคือสวัสดิการของชุมชนสำหรับการช่วยเหลือครอบครัวในชุมชนที่มีผู้เสียชีวิต เพื่อบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายสำหรับการปลงศพ หรือช่วยชำระหนี้สินที่ยังคงมีค้างอยู่ของผู้เสียชีวิต ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...เป็นสวัสดิการชุมชนที่ช่วยเหลือบรรเทาปัญหาด้านค่าใช้จ่ายของ
ครัวเรือนได้บ้าง...”

(สมหมาย-นามสมมติ)

“...สามารถช่วยเหลือได้ระดับหนึ่ง เช่น สวัสดิการช่วยเหลือคนไข้ติด
เตียง กองทุนโรงสีชุมชนช่วยเหลือชานา...”

(ยินดี-นามสมมติ)

7) ประการที่สาม สำหรับประเด็นการตอบสนองต่อปัญหาหลักของชุมชนอันเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างมีเป้าหมายประกอบไว้ด้วย ก็คือ แนวทางของชุมชนในด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการพัฒนาประสิทธิภาพของแผนชุมชนด้วย

8) จึงกล่าวได้ว่า สำหรับส่วนแรก ในประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมนั้น ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในแง่ของการทำให้หน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่น ได้รับทราบปัญหาของชุมชนและพร้อมกันนี้ก็ยังสามารถนำไปสู่การจัดทำโครงการเพื่อตอบสนองต่อปัญหาเหล่านั้น ได้อย่างตรงจุด อีกทั้งยังกล่าวได้ว่า กิจกรรมเช่นนี้ยังเป็นโครงการที่พัฒนาขึ้นจากความพร้อมใจของประชาชนด้วยกันเอง โดยมีเครื่องมือของชุมชนที่สมาชิกพร้อมจะเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับพื้นฐาน นั่นก็คือ การร่วมทำประชาคม เพื่อเสนอโครงการความต้องการของประชาชน ทั้งในส่วนของแผนหมู่บ้านและท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ประเด็นดังกล่าวนี้ ก็ยังไม่ถึงขั้นของการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผู้นำท้องถิ่น/ผู้บริหารท้องถิ่น การติดตามโครงการ หรือการดำเนินงานของภาครัฐและท้องถิ่นได้ เนื่องจากมองว่ากิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นหน้าที่ของสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในหมู่บ้านที่จะเข้าไปทำหน้าที่แทนตนเอง รวมทั้งยังพิจารณาว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจทำให้เกิดภัยอันตรายต่อตนเองและครอบครัวได้ ด้วยเหตุเช่นนี้ ในบางหมู่บ้าน/ชุมชน จึงอาจไม่ได้รับความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณ/โครงการ หากสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะตัวแทน

จากหมู่บ้าน ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ หรือกรณีการไม่มีสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นตัวแทนของหมู่บ้านนั้น ๆ อาทิ กรณีที่หมู่บ้านอยู่ในเขตเทศบาล แต่จำนวนสมาชิกสภาเทศบาลไม่สอดคล้องกับจำนวนชุมชนในพื้นที่ เป็นต้น ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...ช่วยแก้ปัญหาความยากจนได้ เนื่องจากชาวบ้านมีเป้าหมายในการแก้ปัญหา หากชาวบ้านให้ความร่วมมือ ทุกอย่างก็จะดีขึ้น เช่น หมู่บ้าน/อบต. มีการเสนอแผนให้ชาวบ้านช่วยกันโหวต มีแผน 1 แผน 2 หากโครงการเป็นไปตามแผนของหมู่บ้าน จะตอบโจทย์ปัญหาของหมู่บ้านได้...”

(ลานนา-นามสมมติ)

“...การสอบถามสมาชิกในหมู่บ้านก่อนว่า ต้องการอะไรหรือไม่ต้องการอะไร ทำให้รู้ว่าโครงการต่าง ๆ มันเหมาะสมกับหมู่บ้านเราหรือไม่ เพราะบางอย่างมันเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ ดังนั้น การถามชาวบ้านว่าเห็นด้วยหรือไม่ จึงเป็นเรื่องสำคัญ...”

(กิตติ-นามสมมติ)

“...สำหรับหมู่บ้านนี้ เวลาการประชุมเรื่องแผน/โครงการ ประชาชนจะมาเยอะ เพราะต้องการโครงการที่ช่วยเหลือครัวเรือนได้ เลยค่อนข้างได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย...”

(สุพรรณิ-นามสมมติ)

“...การตรวจสอบไม่ใช่หน้าที่โดยตรงของชาวบ้าน แต่ชาวบ้านก็ควรรู้แม้ว่าจะมี อบต. เข้าไปดูแลอยู่แล้ว แต่ว่าย่างมากก็จะเป็นอันตราย...”

(สมคิด-นามสมมติ)

9) อย่างไรก็ดี ปัญหาของการมีส่วนร่วมในการประชาคม ก็คือ การที่สมาชิกในหมู่บ้านต้องออกไปทำงานรับจ้างนอกพื้นที่ ดังนั้น จึงทำให้ผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวส่วนมากมักเป็นเพียงผู้สูงอายุเท่านั้น ในขณะที่ ปัจจัยที่ทำให้สมาชิกในชุมชนสนใจการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการประชาคม ก็คือ หน่วยงานสามารถนำข้อเสนอและความต้องการของชุมชนไปดำเนินการให้บรรลุความต้องการได้หรือไม่ ซึ่งหากข้อเสนอเหล่านั้นไม่สามารถ

ดำเนินการได้ ก็จะทำให้ชาวบ้านไม่มีแรงจูงใจในการเข้าร่วมประชาคมในครั้งต่อ ๆ ไป ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...ชาวบ้านจะเข้ามามีส่วนร่วมขึ้นกับ 2 อย่าง คือ การอยู่ในพื้นที่ของชาวบ้าน กับหน่วยงานได้นำข้อเสนอจากชาวบ้านไปทำต่อหรือไม่ เพราะว่าถ้าโครงการส่วนใหญ่ที่หมู่บ้านเสนอไป ไม่ถูกเอาไปทำต่อ ก็จะเบื่อกับการมาประชุม...”

(พินิจ-นามสมมติ)

“...ปัญหาคือชาวบ้านไปทำงานต่างพื้นที่ ก็เลยมากันได้เฉพาะที่อยู่ ซึ่งมีไม่มากเมื่อเทียบกับประชากรตามทะเบียนบ้าน...”

(สินชัย-นามสมมติ)

10) นอกจากนั้น ยังปรากฏว่า ปัญหาความต้องการของประชาชนหลายประเด็น ไม่สามารถนำไปดำเนินการอย่างเป็นทางการได้ เนื่องจากติดขัดด้านกฎ ระเบียบ และเงื่อนไขในการดำเนินโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการตามงบประมาณเฉพาะกิจหรืองบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐ อาทิ โครงการตามแนวทางการสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจภายในประเทศ (หมู่บ้านละสองแสน) เป็นต้น จึงทำให้โครงการตามรูปแบบดังกล่าวถึงนี้ อาจไม่ได้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...ความต้องการของชาวบ้านกับหลักการและเหตุผลของโครงการจะย้อนแย้งกัน เช่น โครงการมีข้อห้ามซื้อเต็นท์ โต๊ะ เก้าอี้ ฯลฯ แต่โครงการมีกฎระเบียบห้ามดำเนินการ ทำให้ทำโครงการไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน...”

(เทียบ-นามสมมติ)

“...การที่ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม ก็จะสะท้อนความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้านได้ แต่หลายครั้งความต้องการถูกปิดลงด้วยข้อจำกัดด้านกฎหมาย...”

(ดวงดาว-นามสมมติ)

11) สำหรับส่วนที่สอง ในประเด็นของการปฏิบัติตามแผนหมู่บ้าน/ชุมชน ก็พบว่า แม้ในแผนหมู่บ้านจะบรรจุ โครงการและแนวทางการแก้ปัญหาของชุมชนที่หลากหลาย โดยจำแนกออกเป็นทั้งโครงการที่ชุมชนทำเอง โครงการที่ชุมชนทำร่วมกับหน่วยงานภายนอก และโครงการที่เสนอต่อไปยังหน่วยงานภายนอกให้เข้ามาดำเนินการให้ แต่กระนั้นก็ตาม สำหรับการร่วมนำเสนอและปฏิบัติตามแผนของชุมชน ชาวบ้านก็เลือกจะให้ความสำคัญกับเฉพาะ โครงการใน ส่วนที่เสนอให้หน่วยงานจากภายนอก “ดำเนินการให้” เท่านั้น อาทิ โครงการการก่อสร้างหรือปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เป็นต้น และหากแผนงาน/โครงการดังกล่าว เป็นแผนระยะยาว อาทิ แผนการปรับเปลี่ยนการปลูกพืช ก็อาจจะ “ไม่ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน” เนื่องจาก ชาวบ้าน ไม่สามารถคาดคะเนผลที่ตนเองจะได้รับ รวมทั้ง ผลตอบแทนที่ได้ อาจไม่ทันต่อการใช้จ่ายใน ระยะเวลาอันสั้นได้ ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...ชาวบ้านจะสนใจ โครงการ ทำให้เช่น ของ อบต. เท่านั้น ส่วนการทำเองและทำร่วม จะไม่ค่อยได้รับความสนใจ หรือไม่อย่างนั้น ชาวบ้านจะเข้าร่วมเฉพาะแต่เรื่อง ที่เดือดร้อนหรือต้องการ โครงการเท่านั้น...”

(สุชาติ-นามสมมติ)

“...บางโครงการตามแผน เช่น การให้เปลี่ยนการปลูกพืช ก็จำเป็นต้องใช้ เวลาในการเปลี่ยน อาจแก้ไขปัญหาความยากจนในระยะยาวได้ แต่ในระยะสั้น ไม่มองเห็นผลได้ เพราะไม่ทันการใช้จ่าย เพราะคนจนไม่มีแม้แต่จะกินไปวัน ๆ...”

(ลีน่า-นามสมมติ)

12) ประการถัดมา คือ ประเด็นด้านการพัฒนาจิตสำนึกการดูแลสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ การแก้ปัญหาความยากจน ในแง่ของการมี ทรัพยากรใช้ เป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับชนบทไทยก็คือ ทรัพยากรน้ำ ซึ่งถือเป็นปัจจัยหลัก สำหรับการทำการเกษตรและการดำรงชีวิตของชุมชน ด้วยเหตุเช่นนี้ แนวทางที่สำคัญจึงอยู่ที่การ พัฒนาจิตสำนึกในการใช้น้ำและการบริหารทรัพยากรน้ำของชุมชนร่วมกัน นอกจากนี้ ยังรวมไป ถึงการรักษาป่าซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำของบางชุมชนด้วย ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูล สำคัญ ดังนี้

“...ปัญหาหลักของหมู่บ้านภาคอีสาน คือ ภาวะแล้ง/ขาดน้ำ ต้องเจาะบ่อบาดาลเป็นประปาหมู่บ้าน ถ้าชาวบ้านมีสำนึกในการใช้น้ำ ก็จะช่วยรักษาทรัพยากรไว้ได้ แก้ปัญหาคุณภาพชีวิตจากภัยแล้งได้ส่วนหนึ่ง...”

(เพลินใจ-นามสมมติ)

“...เมื่อไม่มีป่า ก็ไม่มีน้ำ การสร้างสำนึกการรักษาป่า ก็คือการรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่ดีที่สุด เช่น หมู่ (บ้าน) นี้ มีป่าชุมชนที่หวงแหน เป็นต้นน้ำอย่างดี ทำให้ไม่ขาดแคลนทรัพยากรน้ำ...”

(คำนึ่ง-นามสมมติ)

13) อย่างไรก็ดี สำหรับประเด็นดังกล่าวนี้ การดูแลทรัพยากรป่าไม้และป่าชุมชน ก็เป็นอีกหนึ่งแนวทางหนึ่ง ที่ส่งผลต่อการแก้ปัญหาความยากจนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะชุมชนที่ใกล้เคียงหรือมีพื้นที่ป่า และสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าได้ ถือเป็น การสร้างรายได้ให้กับชุมชนอีกนัยหนึ่ง อาทิ การเก็บของป่า หน่อไม้ เห็ดโคน แล้วนำไปขาย เพื่อเป็นการสร้างรายได้ เป็นต้น ดังนั้น การหวงแหนและรักษาป่าไม้ หรือการดูแลระบบนิเวศของป่า จึงมีความสำคัญต่อบางชุมชนเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุเช่นนี้ บางชุมชนจึงมีการจัดตั้งเวรยาม เพื่อเฝ้าระวังการลักลอบตัดไม้ พร้อมทั้งมีการตั้งกฎของป่าชุมชน ไปจนถึงการร่วมกันสร้างแนวกันไฟป่าไว้ด้วย ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...สามารถช่วยแก้ปัญหาได้ เช่น ที่นี้มีป่าชุมชนเยอะ ชุมชนก็มีรายได้จากป่าชุมชน เป็น เอทีเอ็มที่กดไม่หมด...”

(ปิ่น-นามสมมติ)

“...ชาวบ้านมีสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากชาวบ้านได้ประโยชน์จากทรัพยากรนั้น ถ้าชาวบ้านรักษาระบบนิเวศได้ ก็จะมีของป่าให้เข้าไปเก็บอีก เช่น หน่อไม้ เห็ด โคน...”

(อรอนงค์-นามสมมติ)

“...ช่วยได้น้อยมาก เพราะตัวอย่างในหมู่บ้านที่นี่ ไม่มีอะไรที่เป็น สาธารณประโยชน์ ไม่มีป่าชุมชน มีน้ำดี คินดี ไม่ได้มีผลเสียจากสิ่งแวดล้อม ไม่มีที่สาธารณะของ หมู่บ้าน จึงคิดว่าไม่ได้ประโยชน์อะไรจากการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ...”

(สุบิน-นามสมมติ)

14) อยากรู้ก็ตาม สำหรับแนวทางของชุมชนด้านการจัดการขยะ อาจปรากฏ ได้ว่าส่งผลต่อการแก้ปัญหาความยากจนอย่างเป็นรูปธรรมน้อยมาก แม้กระนั้นก็ตาม ที่พบบ้างก็ อาจปรากฏในรูปของการจัดตั้งธนาคารขยะขึ้น ทั้งในชุมชนและโรงเรียน อันถือเป็นการสร้าง รายได้บางส่วนให้แก่สมาชิก และพร้อมกันนี้ ก็ยังเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน ทำให้ สมาชิกของชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอีกด้วย ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...หมู่บ้านได้ประกวดการคัดแยกขยะได้(ลำดับ)ที่ 3 มีครัวเรือนเข้าร่วม 50 ครัวเรือน มีการคัดแยกขยะ ชาวบ้านก็มียรายได้จากการคัดแยกขยะ แต่ไม่มีธนาคารขยะ ชาวบ้าน ก็ขายกับรถที่มารับซื้อเลย ซึ่งสร้างรายได้ได้บ้าง...”

(ปกป้อง-นามสมมติ)

“...ด้านการจัดการขยะ มีการทำธนาคารขยะใน โรงเรียน ขายขยะ เอามา เป็นรายได้ของสถานักเรียน และเริ่มมีการต่อยอดไปภายนอก...”

(สุนทร-นามสมมติ)

15) จึงสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า สำหรับแนวทางการดำเนินการของชุมชน ในการแก้ปัญหาความยากจนส่วนใหญ่ มีลักษณะเปรียบเสมือนช่องทางที่เชื่อมต่อระหว่างมาตรการ ของรัฐและท้องถิ่น กับผลการแก้ปัญหาความยากจนในระดับปัจเจกบุคคลและครัวเรือน กล่าวคือ ลำพังเพียงความเข้มแข็งของชุมชนแต่เพียงฝ่ายเดียว อาจไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนของ ชุมชนได้ ทั้งนี้ เนื่องมาจากชุมชนไม่มีทรัพยากรอื่นใด นอกเหนือไปจากพื้นที่และทรัพยากร สาธารณประโยชน์ของชุมชนแต่เพียงเท่านั้น อาทิ ป่าชุมชน ห้วย หนอง คลอง บึง เป็นต้น หากแต่ ยังต้องพึ่งพิงการรวมกลุ่มและการแบ่งปันทรัพยากร เพื่อการผลิตร่วมกัน จึงจะสามารถมีผลิตภัณฑ์ หรือการประกอบการในรูปวิสาหกิจชุมชนได้ หรือมิเช่นนั้น ก็ต้องรอการจัดสรรทรัพยากรโดย ภาครัฐและท้องถิ่น ในรูปของโครงการที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้ ดังมี ตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...การมีวิสาหกิจชุมชนช่วยได้มาก เพราะการช่วยเหลือของภาครัฐจะเน้นไปที่กลุ่มมากกว่าตัวบุคคล วิสาหกิจชุมชนทำให้ภาครัฐเข้าไปสนับสนุนได้อย่างตรงจุด ยิ่งมีการเชื่อมโยงกับภายนอกยิ่งดี เช่น โครงการของภาครัฐ เอกชนที่มาเป็นตลาดรองรับ และเอกชนที่เข้ามาสนับสนุนพัฒนา ตลาดออนไลน์...”

(ปรีชา-นามสมมติ)

16) อย่างไรก็ดี เนื่องจากรัฐและท้องถิ่น มักประสบกับข้อจำกัดในการส่งเสริมธุรกิจให้ปัจเจกชนหรือภาคเอกชนโดยตรง ดังนั้น การรวมกลุ่มจึงเปรียบเสมือนการสร้างหน่วยรับการส่งเสริมจากรัฐและท้องถิ่นให้เป็นแนวทางเดียวกัน อาทิ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มพัฒนาบทบาทสตรี เป็นต้น ซึ่งเป็นหน่วยรับที่ภาครัฐจัดสรรงบประมาณให้ หรือมีทุนตั้งต้น และสนับสนุนเงินกู้ยืมให้กับปัจเจกบุคคลและครัวเรือนผ่านชุมชน แทนที่ปัจเจกบุคคลจะได้รับจากรัฐโดยตรง นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในรูปแบบอื่น ๆ ก็เปรียบเสมือนช่องทางการสะท้อนปัญหาและความต้องการจากชุมชนสู่ภาครัฐและท้องถิ่น เพื่อรับการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกัน ดังนั้น แนวทางการดำเนินการของชุมชน จึงเป็นสื่อกลางที่ขาดเสียไม่ได้ในระบบการแก้ปัญหาความยากจน

3.2.3 มาตรการของรัฐและท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการแก้ปัญหาความยากจน

1) ปัจจัยด้านมาตรการของรัฐและท้องถิ่น ถือว่าส่งผลอย่างยิ่งต่อการแก้ปัญหาความยากจน โดยจำแนกได้เป็นการส่งผลผ่านการส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลและครอบครัว การสนับสนุนแนวทางการดำเนินการของชุมชน และส่งผลโดยตรงต่อผลการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ทั้งในด้านสมดุลการเงิน (รายรับและรายจ่าย) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต และด้านการมีค่านิยมที่ดี โดยครอบคลุมทั้งความยากจนในระดับชุมชนและระดับครอบครัว ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

2) ประการแรก การส่งผลผ่านการส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลและครอบครัว มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การลงทุนทางสังคม ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็นการลงทุนในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ การส่งเสริมสถาบันทางสังคม และการส่งเสริมทุนทางวัฒนธรรม

3) ประเด็นที่หนึ่ง ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ความสำคัญกับการลงทุนด้านการศึกษาของเยาวชนมากที่สุด เนื่องจากพิจารณาว่า สิ่งนี้สามารถแก้ปัญหาความยากจนในระยะยาวได้ กล่าวคือ หากบุตรหลานได้รับการศึกษา ก็จะทำให้มี

งานทำและมีรายได้ที่แน่นอน มั่นคง ในรูปแบบของเงินเดือน ในขณะที่ ผู้ปกครองมีเพียงการประกอบอาชีพเป็นเกษตรกรหรือทำงานรับจ้างนอกพื้นที่ ทำให้มีรายได้เป็นรายปีหรือมีรายได้ที่ไม่แน่นอน ซึ่งอาจมีความเสี่ยงจากภาวะราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ ภัยพิบัติ หรือการตกงานร่วมด้วย ทั้งนี้ มีประเด็นพิจารณาเพิ่มเติมได้ว่า การลงทุนด้านการศึกษาสำหรับบุตรหลาน อาจไม่จำเป็นต้องส่งเสริมให้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้นแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ควรคำนึงถึงประเด็นของการมีงานทำในอนาคตประกอบไว้ด้วย อาทิ การเรียนจบปริญญาตรีในปัจจุบัน อาจต้องประสบกับภาวะตกงานมากกว่าการเรียนจบในคุณวุฒิระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ก็เป็นไปได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น ด้วยเหตุเช่นนี้ ทางสถาบันการศึกษาจึงควรพิจารณาให้คำแนะนำแก่เยาวชนและผู้ปกครองในเรื่องการศึกษาต่ออย่างเหมาะสมกับผู้เรียน ในอีกด้านหนึ่ง ทางสถาบันการศึกษาก็ควรหันมาให้ความสำคัญกับการอบรมบุตรหลาน รวมถึงการพัฒนาทักษะนอกหลักสูตรที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน โดยตรง อาทิ การฝึกอบรมด้านการเกษตร อาชีพเสริม ระบบสหกรณ์ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...การศึกษาเป็นการลงทุนระยะยาว สามารถช่วยตนเอง และช่วยเหลือชุมชนได้ จบ ม.3 ทำงาน โรงงาน จบปริญญาตรี มีเงินเดือนส่งกลับให้ผู้ปกครอง ต่างจากทำงานรับจ้าง/การทำเกษตรจะมีรายได้เป็นรายปี...”

(สมศรี-นามสมมติ)

“...การศึกษาจะช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนได้ ต้องดูกำลังส่งของครอบครัว ความอยากเรียนของแต่ละคนเป็นสำคัญ อิเล็กทรอนิกส์ การอาชีพ การเกษตร การวางแผน ผู้ปกครองต้องสนับสนุนการศึกษาที่เด็กให้ความสนใจ...”

(สายสมร-นามสมมติ)

“...ทำให้เพิ่มค่าใช้จ่าย และไม่ได้ผลลัพธ์ในระยะยาวที่ดีเสมอไป เพราะบางคนไม่จบ บางคนเรียนจบแล้วไม่มีงานทำ เลยต้องเน้นจบมามีคุณภาพ มีงานทำ เพราะมุ่งหวัง ป.ตรี อย่างเดียวไม่ได้แล้ว ต้อง ปวช. ปวส. ด้วย ที่จบมามีงานทำ โรงเรียนควรให้คำแนะนำเด็ก ในเรื่องการเรียนต่ออย่างเหมาะสม...”

(อัสลี-นามสมมติ)

4) ประเด็นถัดมา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางส่วน ได้ให้การพิจารณาถึงการส่งเสริมทุนทางวัฒนธรรมในท้องถิ่น ซึ่งประกอบไปด้วยอัตลักษณ์และภูมิปัญญาที่สามารถถ่ายทอดไปสู่บุตรหลาน อันถือเป็นทั้งการสืบทอดทางวัฒนธรรม และยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนไปด้วยพร้อม ๆ กัน อาทิ การดึงเอาอัตลักษณ์ดั้งเดิมในเรื่องการทอผ้าพื้นเมือง หรือเครื่องแต่งกายของชาวชนเผ่า เพื่อนำมาทำการตลาดและสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้ เป็นต้น ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...ทุนทางสังคม อาจหมายถึง ทุนทางวัฒนธรรม คือ วิถีของชาวนินขาม (ซึ่ง)มีลาวเวียงและลาวคัง การถ่ายทอดภูมิปัญญาไปสู่ลูกหลาน สร้างรายได้ ขายได้ เสื่อผ้าเป็นการสืบทอดวัฒนธรรม ดึงจุดเด่นจุดขายของหมู่บ้านมาสร้างงานในหมู่บ้าน (ซึ่ง) ทั้งทุนมนุษย์และทุนวัฒนธรรมจะแก้ปัญหาคความยากจนได้...”

(ธวัชชัย-นามสมมติ)

5) และในประการสุดท้ายของการส่งผลผ่านการส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลและครอบครัว ก็ยังเชื่อมโยงกลับไปสู่การเสนอแนะให้ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมการฝึกอบรม เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว อาทิ ด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำบัญชีครัวเรือน รวมทั้งความรู้และทักษะสำหรับการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นการให้การศึกษาที่ไม่เฉพาะเจาะจงแต่เพียงแก่กลุ่มเยาวชนเท่านั้น หากแต่ยังเป็นการลงทุนทางสังคมในรูปแบบของการเรียนรู้ทักษะเพิ่มเติมสำหรับผู้ใหญ่อีกด้วย ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...การทำบัญชีควรให้ภาครัฐมาช่วยสอน แนะนำ การให้หน่วยงานมาเชื่อมโยงประเด็นทั้งหมดอีกครั้ง ไม่ว่าจะ(ปัจจัย)ด้านบุคคล ชุมชน หรือภาครัฐ ต้องมีหน่วยงานมาช่วยให้เราทำ ก็จะช่วยให้แก้ไขปัญหาคความยากจนได้...”

(ถวิล-นามสมมติ)

6) ประการที่สอง การส่งผลผ่านการสนับสนุนแนวทางการดำเนินการของชุมชน มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ทั้งในด้านการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ กองทุนชุมชน และตลาดชุมชน ซึ่งการดำเนินการของภาครัฐผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ส่วนใหญ่แล้วเป็นภารกิจหลักของกรมการพัฒนาชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเช่นเดียวกันว่า การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในด้านต่าง ๆ

จะมีส่วนช่วยสนับสนุนอย่างยิ่งต่อการแก้ปัญหาความยากจน ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนจะช่วยแก้ปัญหาความยากจนได้แน่นอน โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพต่างๆ การตลาดต้องนำก่อน ต้องมีการสั่งซื้อ เพื่อผลิตให้ตรงกับตลาด...”

(สุปรีดา-นามสมมติ)

7) ประการแรก ในประเด็นการส่งเสริมกลุ่มอาชีพจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน พร้อมทั้งยังเป็นการสร้างงานในพื้นที่ โดยอาจเป็นการแปรรูปผลิตผลในพื้นที่ให้มีมูลค่าเพิ่มมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ภาครัฐควรให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมตลาดและการหาช่องทางสำหรับการจัดจำหน่าย ไม่ว่าจะเป็นตลาดชุมชนในพื้นที่หรือหมู่บ้านพื้นที่ใกล้เคียงก็ตาม อีกทั้งการส่งเสริมกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการของตลาด และยังรวมไปถึงการฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้ในเรื่องตลาดออนไลน์ (Online Marketing) ด้วย อาทิ กรณีเกษตรกรเลี้ยงผึ้งเพื่อขายน้ำผึ้ง จำเป็นต้องมีการถ่ายภาพลงสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้ผู้ซื้อเห็นกระบวนการผลิต ซึ่งจะทำให้มีลูกค้าสนใจสั่งซื้อสินค้าทางออนไลน์เป็นจำนวนมาก เพราะมีความเชื่อมั่นในกระบวนการผลิต เป็นต้น ทั้งนี้ ตลาดออนไลน์ดังกล่าวนี้ ยังมีสภาพเสมือนตลาดในความเป็นจริงทุกประการ ทั้งกิจกรรมการติดต่อสื่อสาร การจัดเตรียมและจัดส่งสินค้า ไปจนถึงการชำระเงิน ซึ่งเทคโนโลยีและผู้ประกอบการด้านการจัดส่งสินค้าในปัจจุบัน สามารถอำนวยความสะดวกในเรื่องการเป็นช่องทางติดต่อซื้อขายระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคได้มากขึ้น ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...ตลาดและการขาย อาจเป็นตลาดออนไลน์ เช่น มีเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง ขายน้ำผึ้ง ถ่ายภาพลงในเฟซบุ๊ก ให้เห็นกระบวนการผลิต ทำให้มีลูกค้าสนใจสั่งซื้อทางออนไลน์ มีการเชื่อมโยงรวมไปถึงการเตรียมจัดส่งสินค้า ติดต่อลูกค้า เหมือนตลาดภายนอกทุกอย่าง...”

(ทศพร-นามสมมติ)

8) ประการต่อมา ได้แก่ การส่งเสริมตลาดชุมชน จะช่วยกระตุ้นในเรื่องของเศรษฐกิจฐานรากได้ อาทิ การมีตลาดนัดในหมู่บ้านหรือพื้นที่หมู่บ้านใกล้เคียง ก็จะมีชาวบ้านนำพืชผัก ผลไม้ และผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มาซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน อันเป็นการสร้างรายได้และสร้างการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในพื้นที่ อย่างไรก็ดี สำหรับในบางพื้นที่ ก็อาจมีกำลังซื้อไม่เพียงพอ ดังนั้น

ชาวบ้านกันเองก็อาจขาดสภาพคล่องในการซื้อขายได้ สำหรับแนวทางการแก้ไขในประเด็นดังกล่าวนี้ ก็พบว่า การมีหมู่บ้านท่องเที่ยวหรือโครงการหมู่บ้าน OTOP นวัตกรรม เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน ก็จะทำให้ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายกลับเข้ามาในพื้นที่ได้อีกครั้ง ทำให้เกิดมีการซื้อขายสินค้า ผลิตภัณฑ์ของชุมชน และสินค้าเกษตรชุมชนได้ อันจะเป็นการทำให้เงินจากภายนอกชุมชนเข้ามาหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจของชุมชนเพิ่มมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับคำอธิบายของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...ช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนได้ เนื่องจากการมีตลาดแลกเปลี่ยนสินค้าชุมชน กับตำบลอื่นห่างไกลออกไป สินค้าการเกษตร แต่ทั่วไปสินค้าจะเหมือนกัน...”

(ปิ่น-นามสมมติ)

“...การมีหมู่บ้าน OTOP นวัตกรรม หมู่บ้านท่องเที่ยวในชุมชน จะเป็นการเอาคนกลับมาในพื้นที่ มีโต๊ะขายของ ขายสินค้าเกษตรชุมชน นำผลิตภัณฑ์หมู่บ้านออกมาขาย รวมถึงมีโครงการหมู่บ้านสัมมาชีพ...”

(ปกป้อง-นามสมมติ)

“...ช่วยแก้ปัญหาค่าความยากจนได้ เพราะ บางคนเอาผลผลิตทางการเกษตรไปขายที่ตลาดใกล้เคียง ก็เป็นรายได้อีกทางหนึ่ง...”

(มนตรี-นามสมมติ)

9) ประเด็นต่อมา พิจารณาได้ว่า ภาครัฐยังคงมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนกองทุนชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจชุมชน อาทิ กองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์การเกษตร กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น โดยมีหลายหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งในแง่ของการดำเนินงานตามนโยบายและตามมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล ผ่านการสนับสนุนเงินทุนให้กับกองทุนต่าง ๆ อาทิ กองทุนหมู่บ้าน กองทุนแม่ของแผ่นดิน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการสนับสนุนกองทุนชุมชน ในรูปแบบงานประจำของแต่ละหน่วยงาน ตั้งแต่การส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่ม สหกรณ์ การอำนวยความสะดวกในด้านคำแนะนำ กฎ ระเบียบ และการเป็นสมาชิก ไปจนถึงประเด็นการมีบทบาทหน้าที่ในการติดตามผลการดำเนินงานและการตรวจสอบการทุจริตของกองทุนต่าง ๆ อีกด้วย

10) ประการสุดท้าย กล่าวได้ว่า มาตรการของภาครัฐและท้องถิ่น ในส่วนที่ส่งผลกระทบต่อการแก้ปัญหาความยากจนโดยตรง ประกอบไปด้วย ปัจจัยด้าน โครงสร้างพื้นฐานของชุมชน การพัฒนาระบบการโอนเงินให้คนจน และการพัฒนาด้านการบริหารจัดการ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

(1) สำหรับมาตรการแรก ได้แก่ ปัจจัยด้าน โครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ซึ่งโดยหลักแล้ว สามารถส่งผลกระทบต่อการแก้ปัญหาความยากจนได้ในสองประการ นั่นก็คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และการสนับสนุนปัจจัยด้านการผลิตและการเพิ่มรายได้ โดยในประการแรกนั้น เริ่มตั้งแต่โครงสร้างพื้นฐานในทางกายภาพ อาทิ การมีถนนและการคมนาคมที่สะดวก การมีกระแสไฟฟ้าเข้าถึงทุกครัวเรือน การมีน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคและบริโภค เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานสำหรับการดำเนินชีวิต ซึ่งถือว่าเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในขั้นต้น ขณะที่โครงสร้างพื้นฐานอีกประเภทซึ่งมักถูกมองข้าม นั่นก็คือ โครงสร้างพื้นฐานในเชิงการเข้าถึงการบริการของภาครัฐ อาทิ การบริการสุขภาพขั้นพื้นฐาน โรงพยาบาล หรือการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญในการทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ เป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายบางประการ อันมีส่วนสนับสนุนโดยตรงต่อการแก้ปัญหาความยากจนได้ ดังปรากฏตัวอย่างที่สำคัญคือ โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (สามสิบบาทรักษาทุกโรค) และการส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่ชนบทของประเทศไทย ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...ส่วนใหญ่แล้วโครงการของ อบต. จะเป็น โครงสร้างพื้นฐาน ซึ่ง อบต. ใช้งบประมาณทำได้...”

(พินิจ-นามสมมติ)

“...ช่วยด้านคุณภาพชีวิตและสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ อย่างที่นี้มีไฟฟ้าใช้ทุกบ้าน มีถนนดี ไฟฟ้าดี เข้าถึงทุกบ้าน ถนนที่ยังไม่เป็นคอนกรีตมีแค่ 1 สาย มีถนนขนส่งพืชผลทางการเกษตร มีประปาหมู่บ้านที่สะอาดเข้าถึงทุกบ้าน...”

(เพียงใจ-นามสมมติ)

(2) มาตรการที่สอง คือ โครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนปัจจัยด้านการผลิตและการเพิ่มรายได้ โดยเฉพาะ โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการทำการเกษตร อันมีแหล่งน้ำเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของระบบชลประทาน อ่างเก็บน้ำ หรือบ่อบาดาล ก็ตาม ในขณะที่

ถนนหนทางสำหรับการขนส่งพืชผลทางการเกษตร ลานตากพืชผลทางการเกษตร ไปจนถึง
โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร อย่างระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตตำบล จะทำให้
ประชาชนในพื้นที่สามารถเข้าถึงความรู้และนวัตกรรมด้านการผลิตต่าง ๆ และสามารถเชื่อมโยง
สินค้าในพื้นที่ให้มีช่องทางการจำหน่ายนอกพื้นที่ได้ โดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง ซึ่งสิ่งต่าง ๆ
เหล่านี้ หากภาครัฐมีการส่งเสริมและให้การสนับสนุนอย่างเพียงพอ ก็จะทำให้สามารถลดรายจ่าย
ด้านปัจจัยการผลิตได้ อาทิ ลดค่าน้ำมันที่ต้องใช้ในการขนส่งลงได้ เมื่อมีการคมนาคมที่สะดวกขึ้น
หรือสามารถลดค่าใช้จ่ายด้านอินเทอร์เน็ตลงได้ ในกรณีที่ใช้สัญญาณอินเทอร์เน็ตตำบล เป็นต้น
ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“... โครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญที่สุดคือ แหล่งน้ำ ถ้ามีแหล่งน้ำ ก็จะทำ
นาได้ มีอ่างเก็บน้ำจะทำการเกษตรได้ทั้งปี ปลูกข้าวโพด หรือหากมีภัยแล้งก็จะแก้ไขโดยขุด
บ่อบาด เพราะถ้าโครงสร้างพื้นฐานด้านแหล่งน้ำดี ก็จะช่วยแก้ปัญหาได้มาก...”

(ธงชัย-นามสมมติ)

“...มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจน เช่น ถนนสะดวกก็ลด
ค่าใช้จ่ายในการขนส่งผลผลิตทางการเกษตร การท่องเที่ยว ถือเป็น โอกาสและพื้นฐานในการพัฒนา
ด้านอื่น ๆ ตามมา...”

(สมศักดิ์-นามสมมติ)

อย่างไรก็ตาม ก็ปรากฏผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางส่วน ที่ยังคงมีข้อกังวลว่า
โครงสร้างพื้นฐานบางประเภท อาจเป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายได้เช่นเดียวกัน หากมีการ
นำมาใช้อย่างไม่ถูกต้อง อาทิ ค่าไฟฟ้าที่เพิ่มมากขึ้น ค่าน้ำประปาที่เพิ่มมากขึ้น หรือแม้กระทั่งอาจ
เกิดปัญหาเยาวชนติดเกมส์จากอินเทอร์เน็ตก็ได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ปัญหาการลุกกล้าพื้นที่ป่า
และงบประมาณที่จำกัด ก็ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับการจัดสร้าง โครงสร้างพื้นฐานให้เข้าถึง
ในทุกพื้นที่อย่างเท่าเทียมกัน ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...อาจส่งผลทั้งด้านบวกและด้านลบต่อการแก้ปัญหา กล่าวคือ เมื่อมี
โครงสร้างพื้นฐานพร้อม ก็อาจเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่าย เช่น ประปาก็จะมีค่าใช้จ่ายด้านน้ำประปาเพิ่ม
ค่าไฟฟ้าเพิ่ม หรือ การมีอินเทอร์เน็ตหมู่บ้าน เช่น เน็ตประชารัฐ ก็ทำให้เด็ก เยาวชนติดเกมส์ได้...”

(ยินดี-นามสมมติ)

“...บางอย่างไม่ได้แก้ปัญหาค่าใช้จ่าย แต่เพิ่มรายจ่าย เช่น ค่าใช้น้ำ ค่าใช้ไฟ หรือบางคนเอาน้ำประปามรดค่นไม้ ก็ยังมีค่าใช้จ่ายเพิ่ม แต่บางอย่างเช่น ถนนก็ทำให้สะดวกสบายขึ้น...”

(สมคิด-นามสมมติ)

“...อุปสรรคคือ เรื่องเขตป่าไม้ ทำให้เทศบาลไม่กล้าขยายเขตไฟฟ้า ขยายเขตประปา เพราะกลัวรุกป่าพื้นที่ป่า ที่ทำได้อาจจะแค่ด้าน โครงสร้างพื้นฐาน ด้านโทรคมนาคม ทำให้หมู่บ้านมีการเชื่อมโยงกับภายนอกผ่านทางออนไลน์...”

(สมศักดิ์-นามสมมติ)

(3) มาตรการที่สาม ได้แก่ การพัฒนาระบบโอนเงินให้คนจน จะมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายระดับครัวเรือนได้ในระดับหนึ่ง โดยพิจารณาได้ว่า อาจเป็นการแบ่งเบาภาระค่าครองชีพพื้นฐาน และค่าใช้จ่ายประจำเดือนลงได้ แต่กระนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ยังคงพิจารณาว่า เป็นเพียงการแก้ปัญหาในระยะสั้นเท่านั้น ไม่มีความยั่งยืน และทำให้ชาวบ้านยังคงรอคอยแต่การได้รับเงินช่วยเหลือของรัฐบาลเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น ซึ่งทำให้ไม่มีการพัฒนาตัวเอง นอกจากนี้ ยังพบว่า การโอนเงินให้คนจน อาทิ โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ อาจมีการนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ซึ่งไม่ได้ช่วยในเรื่องค่าครองชีพ แต่กลับนำไปใช้โดยไม่มีวินัยทางการเงิน อาทิ การนำบัตรไปจำหน่าย หรือการนำเงินที่ได้รับไปเสพอบายมุข คี๋มสุรา สูบบุหรี่ เป็นต้น ด้วยเหตุเช่นนี้ มาตรการดังกล่าว จึงควรควบคู่ไปกับเงื่อนไขของการพัฒนาอาชีพและการปรับเปลี่ยนทัศนคติด้านการใช้จ่ายของบุคคลและครัวเรือนด้วย ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...เป็นการแจกปลา ไม่ได้ให้อาชีพระยะยาว ไม่ยั่งยืน ระยะยาวควรเป็นการสร้างอาชีพ สอนให้ตกปลา ขยันทำมาหากิน...”

(สมหมาย-นามสมมติ)

“...การให้เงินเขาเลยก็ดี เป็นการพยุงได้ช่วงหนึ่ง แต่ถ้าระยะยาวต้องหาอาชีพเสริม...”

(สมคิด-นามสมมติ)

(4) และมาตรการสุดท้าย ได้แก่ การพัฒนาด้านการบริหารจัดการ อันเป็น มาตรการของรัฐ ที่ควรดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบ โอนเงินให้คนจน โดยผู้ให้ข้อมูล สำคัญ มีข้อสังเกตต่อการพัฒนาระบบบริหารจัดการ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็นสามประเด็น ดังต่อไปนี้คือ

ก. ประเด็นที่หนึ่ง การพัฒนาระบบการค้นหาเป้าหมายและระบบ คัดกรองครัวเรือนยากจนให้มีความแม่นยำและเชื่อถือได้ เนื่องจาก ปรากฏข้อสังเกตว่าการขึ้น ทะเบียนผู้มีรายได้น้อย เพื่อรับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่ผ่านมา มีขั้นตอนที่ยุ่งยาก อีกทั้งการ ประชาสัมพันธ์ยังไม่ทำให้ผู้มีรายได้น้อยเข้าใจในระบบและขั้นตอน ดังนั้น จึงควรปรับปรุงด้าน การประชาสัมพันธ์ให้สามารถเข้าใจได้โดยง่าย ประกอบกับต้องเป็นระบบที่สามารถเข้าถึงผู้มี รายได้น้อยได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังพบว่า ระบบการตรวจสอบคัดกรองยังไม่มีประสิทธิภาพ อย่างเพียงพอ จึงทำให้ไม่ครอบคลุมถึงกลุ่มเป้าหมายทุกครัวเรือนได้ ด้วยเหตุเช่นนี้ จึงควรมีการ สํารวจผู้มีรายได้น้อยจากข้อเท็จจริงในพื้นที่ เพื่อปิดช่องโหว่ของระบบก่อน อาทิ บางคนอาจไม่มี เงินในบัญชีธนาคาร แต่มีการเก็บเงินสดไว้ ดังนั้น จึงไม่ใช่ผู้มีฐานะยากจนอย่างแท้จริง เป็นต้น ทั้งนี้ การพัฒนาระบบตรวจสอบและคัดกรองครัวเรือนยากจนให้มีประสิทธิภาพ นั้นก็ย่อมจะ สามารถช่วยแก้ปัญหาความยากจนได้มากเช่นเดียวกัน ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูล สำคัญ ดังนี้

“...ควรมีการตรวจสอบคนจนให้แน่ชัด ต้องช่วยเหลือเฉพาะคนที่ ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้จริง ๆ...”

(เพลินใจ-นามสมมติ)

“...คนจนจริงๆ ไม่ได้รับโอกาสในการขึ้นทะเบียนบัตรสวัสดิการ มีขั้นตอนยุ่งยาก หรือบางส่วน แม้จะประชาสัมพันธ์ให้ขึ้นทะเบียน แต่มีบางส่วนไม่ยอมทำ เพราะ ไม่เข้าใจในขั้นตอน จึงควรมีการพัฒนาการลงทะเบียน สร้างระบบการคัดกรองและ การประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสม...”

(ยินดี-นามสมมติ)

“...การสำรวจอาจจะมีการสำรวจจริง ๆ บางคนไม่มีเงินในระบบ ธนาคาร แต่อาจจะมีเงินสดเยอะก็ได้ ก็อาจจะได้บัตรสวัสดิการแห่งรัฐไป อาจไม่ทราบรายได้ ครัวเรือนจริง ๆ เนื่องจากไม่ได้ทำบัญชีครัวเรือน และมีการประมาณรายได้แบบค่อนข้างต่ำ...”

(ทศพร-นามสมมติ)

ข. ประเด็นที่สอง การกำหนดมาตรการแก้ปัญหาความยากจนให้เหมาะสมกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละครัวเรือน ปรากฏว่า มาตรการแก้ปัญหาความยากจนที่ผ่านมา บางมาตรการไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้มีรายได้น้อย อาทิ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่ช่วยเหลือด้านค่าเดินทางในระบบการขนส่งสาธารณะ แต่คนในพื้นที่ชนบทไม่มีค่าเดินทางประเภทรถโดยสารประจำทาง รถไฟ หรือรถเมย์ เป็นต้น ดังนั้น จึงควรปรับสวัสดิการให้เหมาะสมกับพื้นที่ด้วย นอกจากนี้ ยังพบว่ามีข้อเสนอแนะให้มีการปรับมาตรการให้เหมาะสมกับรายได้และบริบทของแต่ละกลุ่มด้วย อาทิ ผู้มีรายได้น้อยจริง ควรได้รับเงินโอนเพื่อพุงหรือบรรเทาภาระค่าครองชีพ ในขณะที่ ผู้ไม่มีอาชีพก็ควรได้รับการฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพ โดยให้มีรายได้ระหว่างการรับการฝึกอบรมด้วย รวมทั้ง ผู้ทำการเกษตร ก็ควรแก้ปัญหาในประเด็นของราคาพืชผลทางการเกษตรด้วย เป็นต้น ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...การโอนเงินสดรายจ่ายให้ครัวเรือน แต่ในโซนชนบทไม่มีค่ารถเดินทาง รถบัส รถเมย์ ไม่ได้ใช้ ควรตัดออก มีใช้แต่เมืองหลวง ดังนั้น ควรแยกออกจากกัน ควรปรับสวัสดิการให้เหมาะกับผู้ใช้บัตร...”

(สมศรี-นามสมมติ)

“...เรื่องสำคัญ คือหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าใครควรได้ และได้เท่าไร ระบบการตรวจสอบคนจนให้ชัดเจน จะสามารถช่วยแก้ปัญหาได้มาก เพราะคนจนจริง ๆ ที่ควรได้รับเงิน โอนพุง และฝึกอาชีพ และการฝึกอาชีพ ควรจะต้องมีเงินให้เขาวันต่อวัน เพราะคนเหล่านี้ต้องใช้จ่ายทันที รอระยะยาวไม่ได้ ส่วนคนอีกระดับก็ควรส่งเสริมอย่างอื่น เช่น แก้ปัญหาราคาพืชผลทางการเกษตร...”

(อัสลี-นามสมมติ)

ค. และประเด็นที่สาม การบูรณาการ โครงการช่วยเหลือแก้ปัญหาความยากจน ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะสามารถนำมาใช้สนับสนุนมาตรการของภาครัฐและท้องถิ่นทั้งหมด ให้สามารถบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่ผ่านมา ปรากฏว่า โครงการพัฒนาต่าง ๆ มักมีความคล้ายคลึงกัน แต่ก็ไม่สามารถดำเนินการพร้อมกันได้ เนื่องจากติดข้อจำกัดด้านงบประมาณ อาทิ แต่ละหน่วยงานได้รับงบประมาณมาไม่พร้อมกัน หรือหน่วยตรวจสอบอย่างสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน ก็มีความเข้มงวดด้านการใช้จ่ายงบประมาณ เป็นต้น ด้วยเหตุเช่นนี้ จึงทำให้ประชาชนรู้สึกเบื่อหน่ายต่อการเข้าร่วมโครงการ

ในรูปแบบเดิม ๆ ซึ่งในประเด็นนี้ หากหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการบูรณาการกันในระดับพื้นที่ ทั้งด้านองค์ความรู้ บุคลากร และงบประมาณ โดยยึดผลสัมฤทธิ์ ในการแก้ปัญหาความยากจนในภาพรวมเป็นประเด็นสำคัญแล้ว ก็จะสามารถทำให้มาตรการของ ภาครัฐและท้องถิ่นสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ไกลไปกว่านั้น ประเด็นด้านความต่อเนื่องของโครงการและมาตรการการแก้ปัญหาต่าง ๆ อันสืบเนื่องจากนโยบาย ของรัฐบาลและท้องถิ่น ก็ยังเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้โครงการแก้ปัญหาความยากจนไม่ประสบ ความสำเร็จเท่าที่ควรในระยะยาวได้ ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...ถ้าหน่วยงานมีการบูรณาการ บริหารจัดการที่ดีจะดีต่อชุมชน ไม่เสียเวลา หน่วยงานมาพร้อมกัน...”

(เอกชัย-นามสมมติ)

“...ถ้ามีการพัฒนาระบบไม่ให้ความซ้ำซ้อนน่าจะทำปัญหาได้ มากกว่านี้ ทุกวันนี้หน่วยงานมองภารกิจของตนสังกัด ไม่ได้มีการบูรณาการอย่างแท้จริง ต้องเอาผล ในการพัฒนารายได้ ลดหนี้สิน แก้ปัญหาความยากจนมาเป็นเป้าหมาย...”

(ปิยนันท์-นามสมมติ)

“...ไม่สามารถบูรณาการร่วมกันได้ เนื่องจากได้รับงบประมาณมา แยกกัน มี สตง.ตรวจสอบการเบิกจ่ายงบประมาณ...”

(เอมอร-นามสมมติ)

11) กล่าวโดยสรุป สำหรับมาตรการของรัฐและท้องถิ่นที่กล่าวถึงข้างต้นนี้ ล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย กล่าวคือ เป็นการ ทำหน้าที่ในฐานะที่รัฐเป็นผู้กำกับดูแลสังคมขนาดใหญ่ อีกทั้งยังมีทรัพยากรในด้านการพัฒนาที่ สามารถจัดสรรได้ รวมไปถึงมาตรการในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อวัตถุประสงค์ของการกระจาย รายได้และส่งเสริมการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ในขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็มีอำนาจ หน้าที่โดยตรงในการพัฒนาพื้นที่ในฐานะที่ได้รับการกระจายอำนาจจากรัฐส่วนกลางมา และยัง รวมไปถึงการมีอำนาจหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น โดยตรง อีกด้วย นอกจากนี้ ภาครัฐและท้องถิ่นยังถือเป็นองคาพยพที่สำคัญ ในการรวบรวมและเป็นผู้นำใน การบูรณาการแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนในระดับต่าง ๆ ให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

ในภาพรวม ตั้งแต่ระดับของแนวทางการดำเนินการของบุคคลและครอบครัว แนวทางการดำเนินการของชุมชน มาตรการของภาครัฐและท้องถิ่นเอง ไปจนถึงการติดตามและวัดผล การแก้ปัญหาความยากจน โดยพิจารณาใช้มิติในเชิงพื้นที่เป็นหน่วยในการบูรณาการ เพื่อให้การแก้ปัญหาความยากจนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นไป

3.2.4 แนวทางการพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

1) การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจน จะสามารถตอบโจทย์ต่อการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยได้ มีประเด็นข้อบ่งชี้หลัก 3 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ การพัฒนาสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ การพัฒนาความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม และการพัฒนาให้ทุกคนมีรายได้มากกว่า 38,000.- บาทต่อคนต่อปี

2) สิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ได้รับการพัฒนา ถือเป็นแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนในระดับพื้นฐานที่สุด ทั้งนี้ก็เนื่องด้วย ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ตามเกณฑ์ของกรมการพัฒนาชุมชน ถือเป็นตัวชี้วัดในการบ่งชี้ว่า ครครัวเรือนไม่มีความเดือดร้อน หรือพอจะสามารถดำรงชีพได้ ตามประเด็นในด้านต่าง ๆ แต่ในอีกด้านหนึ่งยังอาจกล่าวได้ว่า การผ่านเกณฑ์ จปฐ. ก็ไม่ได้บ่งบอกถึงการเป็นครัวเรือนที่ไม่ยากจนเสียทีเดียว ทั้งนี้เพราะครัวเรือนที่ผ่านเกณฑ์ จปฐ. ก็อาจมีการใช้ชีวิตที่ยากลำบากได้ เนื่องจาก จปฐ. เป็นเพียงเกณฑ์ขั้นต่ำที่สุด นอกจากนั้น การจัดเก็บข้อมูล จปฐ. ในบางพื้นที่ ยังอาจเป็นการตอบคำถาม ที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงก็เป็นได้เช่นกัน ดังนั้น จปฐ. จึงเป็นเพียงเครื่องมือประเภทหนึ่งที่รัฐจะเข้าไปแก้ปัญหาบุคคลเป็นรายครัวเรือนได้อย่างมีเป้าหมายเท่านั้น นอกจากนั้น เกณฑ์ จปฐ. ทุกด้านยังมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจนในระดับขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ด้านสุขภาพ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการศึกษา ด้านการมีงานทำและรายได้ และด้านค่านิยม แต่เพียงเท่านั้น ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...เกณฑ์ จปฐ. คือความจำเป็นพื้นฐาน ทำให้คนพอจะอยู่ได้ ไม่เดือดร้อน จึงไม่ค่อยมีใครตกเกณฑ์แล้ว แต่ยังไม่ใช้ความยากจน เพราะคนผ่านเกณฑ์ จปฐ. อาจยังลำบากอยู่ก็ได้ เกณฑ์ จปฐ. จึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่รัฐจะเข้าไปแก้ปัญหาคือเป็นรายครัวเรือน...”

(พงษ์ศักดิ์-นามสมมติ)

“...มิติของ จปฐ. มีด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา เป็นการแก้ไขปัญหาความยากจนได้ระดับหนึ่ง แต่ต้องได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวิเคราะห์ต่อไป...”

(วัชชัย-นามสมมติ)

3) ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจนในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าถึงบริการพื้นฐานของรัฐด้านสังคม อาทิ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การเข้าถึงการรักษาพยาบาล เป็นต้น ซึ่งจะทำให้สามารถแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในเบื้องต้นได้ ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...การเข้าถึงบริการพื้นฐานของรัฐมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน เช่น เบี้ยผู้สูงอายุ การเข้าถึงการรักษาพยาบาล โรงพยาบาลอำเภอ รพสต. ของตำบลใกล้เคียง เป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการไปใช้บริการเอกชน หรือซื้อยากินเอง เป็นต้น...”

(สายสมร-นามสมมติ)

“...มีส่วนช่วยในด้านคุณภาพชีวิต ถ้าเกิดมีไฟฟ้า น้ำประปา เข้าถึงทุกครัวเรือน จะสามารถช่วยแก้ปัญหาได้...”

(เพลินใจ-นามสมมติ)

4) นอกจากนี้ ปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหาความยากจน ยังรวมถึงการที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงบริการของรัฐได้อย่างเสมอภาคกันด้วย ซึ่งหมายความว่า นอกจากบุคคลทั่วไปแล้ว หน่วยงานของรัฐควรมีบทบาทในการให้บริการครอบคลุมถึงผู้ด้อยโอกาสด้วย อาทิ ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง ผู้ไม่มีที่ดินทำกิน หรือเด็กกำพร้า เป็นต้น เหล่านี้จึงจะเป็นการแก้ปัญหาความยากจนอย่างตรงประเด็นมากที่สุด ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...การที่ทุกคนสามารถเข้าถึงบริการของรัฐได้อย่างเสมอภาค คือนอกจากบุคคลทั่วไปแล้ว หน่วยงานของรัฐ มักจะมีบทบาทในการให้ผู้ด้อยโอกาส เข้าถึงบริการของรัฐด้วย เช่น ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง เป็นต้น เป็นการแก้ปัญหาความยากจนอย่างตรงจุด...”

(สุนทร-นามสมมติ)

5) การที่ประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000.- บาทต่อคนต่อปี เป็นประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นไม่ตรงกันมากที่สุด กล่าวคือ คำว่ารายได้มากกว่า 38,000.- บาทต่อคนต่อปี ยังคงมีปัญหาได้ด้านคำนิยาม ซึ่งสำหรับคนทั่วไป อาจหมายถึงการมีรายได้ที่เป็นตัวเงินเพียงอย่างเดียว แต่หากครัวเรือนมีการลดรายจ่ายจากการปลูกพืชผักสวนครัวกินเอง ก็จะทำให้สามารถลดภาระค่าใช้จ่ายลง ให้สอดคล้องกับรายได้และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ในขณะที่ กรมการพัฒนาชุมชน ได้ให้นิยามไว้ว่า รายได้พื้นฐาน 38,000.- บาทต่อคนต่อปี ที่ตั้งเกณฑ์ไว้นั้น ให้คิดมูลค่าของสิ่งต่างๆ ที่หามาได้เองทั้งหมดด้วย อาทิ การคิดมูลค่าของผักสวนครัวที่ปลูกกินเองเป็นรายได้ด้วย เป็นต้น ด้วยเหตุเช่นนี้ จึงทำให้รายได้สุทธิมากตามขึ้นไปด้วย ดังนั้น การพัฒนาให้ทุกคนมีรายได้มากกว่า 38,000.- บาทต่อคนต่อปี จึงอาจแก้ปัญหาคความยากจนได้ หากแต่ต้องมีการดำรงชีพด้วยการใช้จ่ายอย่างประหยัด และต้องไม่มีภาระการชำระหนี้ด้วย ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...38,000.- บาท/คน/ปี ถือว่าจริง ๆ ไม่ได้ร่ำรวย แต่แค่พอจะอยู่ได้อย่างมีความสุข ไม่เดือดร้อน และ 38,000.- บาท จริง ๆ ต้องคิดรายได้ทุกอย่างที่ไม่ใช่เฉพาะตัวเงินด้วย เช่น การเก็บผักสวนครัวมาบริโภค ต้องประเมินมูลค่านั้นเป็นเงินหมดเลย ถ้าคนที่ประหยัดจริง ๆ ถือว่าพออยู่ได้ แต่ต้องมีการประหยัดรายจ่ายด้วย...”

(พงษ์ศักดิ์-นามสมมติ)

“...ถ้าครัวเรือนไม่มีหนี้สินจะพอในการดำรงชีวิต แต่คนมีหนี้จะไม่พอในการดำรงชีวิต...”

(ลานนา-นามสมมติ)

6) อยากรู้ดี สำหรับปัจจัยสำคัญที่ควรนำมาพิจารณาควบคู่กัน ก็คือ อัตราค่าครองชีพในแต่ละพื้นที่อาจไม่เท่ากัน ดังนั้น จึงทำให้รายได้ 38,000.- บาทต่อคนต่อปี อาจไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมกับทุกพื้นที่ ด้วยเหตุเช่นนี้นั่นเอง และนอกจากนั้น ในเรื่องการสำรวจและคำนวณรายได้ครัวเรือน/รายได้ต่อหัว นอกจากการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่ตรงกับความ เป็นจริงแล้ว ยังควรพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่และ โปรแกรมประยุกต์ สำหรับนำมาใช้เพื่อการสำรวจและการจัดเก็บข้อมูลด้วย เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลที่จะช่วยในการระบุเป้าหมายครัวเรือนที่ยากจนในอนาคตต่อไปได้ ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...ค่าครองชีพในแต่ละพื้นที่ไม่เท่ากัน ทำให้เกณฑ์รายได้เฉลี่ยที่เท่ากันทั่วประเทศ อาจจะใช้ไม่ได้ 38,000.- บาท อยู่ในเมืองใหญ่ไม่น่าจะได้ อาจจะมีเรื่องของค่าใช้จ่าย คำนวณต้นทุนการเกษตรด้วย...”

(สมศักดิ์-นามสมมติ)

“...ปัจจุบัน โรงเรียนได้เอาเทคโนโลยีมาใช้สำรวจศักยภาพงาน ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สแกนหาคนงาน ได้เด็กนักเรียนที่ยากจน และการทำบัญชีครัวเรือน อย่างน้อยให้ 1 เดือน ทำ 1 ครั้ง จะสามารถตรวจสอบได้จริงๆว่าเรามีรายได้-รายจ่าย เพียงพอ เข้าเกณฑ์ยากจนหรือไม่...”

(ธงชัย-นามสมมติ)

3.2.5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

1) กล่าวได้ว่า รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ตามสมมติฐานที่วางไว้นั้น หากมีการเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบครบวงจร ทั้งในส่วนของมาตรการของรัฐและท้องถิ่น แนวทางการดำเนินการของชุมชน และแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว จะทำให้สามารถทราบปัญหาความยากจนเกิดจากอะไร รวมทั้งยังสามารถแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุดด้วย ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...ถ้าเชื่อมโยงกันโดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมครัวเรือน ชุมชนมีส่วนร่วม และมาตรการของภาครัฐ รู้ว่าปัญหาความยากจนเกิดจากอะไร แล้วแก้ไขปัญหาให้ตรงจุด เช่น ปัญหาภัยแล้ง ปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ปัญหาขาดที่ดินทำกิน สามารถแก้ปัญหาความยากจน...”

(สุปรีดา-นามสมมติ)

2) บุคคลและครอบครัวเป็นหน่วยสำคัญในการแก้ปัญหาความยากจน ด้วยเหตุเช่นนี้ หากมีการพัฒนาทัศนคติที่ดีในการหารายได้ มีวินัยในการใช้จ่าย ให้เป็นไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ก็จะสามารถทำให้ครัวเรือนพอมีพอกิน ดำรงชีพได้ ไม่ตกเกณฑ์ จปฐ. ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...ปัญหาความยากจน หลักๆ เกิดจากนิสัยเดิม ความขี้เกียจ หนี้สินเดิม ปัญหาครอบครัวแตกแยก พื้นฐานด้านการเกษตรในสมัยก่อนแทบไม่มีข้าวกิน แต่ปัจจุบันมีเกษตร (ตำบล) มาแนะนำการใช้ปุ๋ย เหลือกิน ไม่กลัวหนี้สิน มีระบบการสร้างฐานะ ต้องส่งให้ลูกเรียนแข่งกัน ดังนั้น ความยากจนคือนิสัย ดังนั้น จึงไม่มีความยากจนในชุมชนที่ยั่งยืน...”

(พรชัย-นามสมมติ)

“...ทัศนคติของบุคคลสำคัญที่สุด และเป็นปัญหาหลักโดยเฉพาะในด้าน วินัยการใช้จ่าย การแก้ปัญหาที่ครัวเรือนควรมาเป็นอันดับหนึ่ง และชุมชนตามมา...”

(สมพิศ-นามสมมติ)

3) ปัญหาด้านหนี้สินและการขาดที่ดินทำกิน นับเป็นปัญหาหลักในเชิง โครงสร้างที่ไม่ปรากฏแนวทางการแก้ไขในรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนใน ประเทศไทย อย่างชัดเจนตามสมมติฐาน ดังมีรายละเอียดที่จะนำมากล่าวถึงไว้ ดังต่อไปนี้ คือ

(1) สำหรับปัญหาด้านหนี้สิน นับเป็นปัญหาหลักของความยากจนสำหรับ ในกรณีของประเทศไทย กล่าวคือ ส่วนใหญ่มักมีจุดเริ่มต้นมาจากปัญหาด้านการเกษตร ปัญหาภัยแล้ง ศัตรูพืช และต้นทุนทางการเกษตรที่สูงขึ้น ในขณะที่ราคาผลผลิตตกต่ำ ด้วยเหตุเช่นนี้ จึงทำให้เกษตรกรต้องก้าวเข้าสู่ภาวะการกู้ยืมเงิน เพื่อนำมาลงทุนหรือเพื่อการใช้จ่ายภายใน ครัวเรือน และวัฏจักรเช่นนี้ ก็ดำเนินเรื่อยมาในการใช้ชีวิต ดังเช่นคำจำกัดความสั้น ๆ ที่ผู้ให้ข้อมูล สำคัญเรียกว่า “กู้หนี้ใช้สิน” ดังนั้น แม้จะมีมาตรการของรัฐในการแก้ปัญหาความยากจน โดยการ เพิ่มรายได้และลดรายจ่าย แต่หากไม่แก้ปัญหาด้านหนี้สินให้หมดสิ้นไปแล้ว ก็อาจไม่สามารถ แก้ปัญหาความยากจนลงได้อย่างยั่งยืนได้ ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...ปัญหาหลักคือหนี้สิน จุดเริ่มต้นเกิดจากปัญหาการเกษตร ประสบ ปัญหาภัยแล้ง/ศัตรูพืช ขาดทุน ต้องกู้ วิธีการแก้ไข คือ การหารายได้เสริม การส่งเสริมอาชีพเสริม ระหว่างรอผลผลิต เพื่อให้เกิดรายได้ทำแล้วต่อยอดให้ได้ อีกส่วนคือลดรายจ่าย ความพอเพียง ของชีวิต...”

(พินิจ-นามสมมติ)

(2) ในอีกด้านหนึ่ง ประเด็นปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน ก็นับเป็นหนึ่งในโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญสำหรับครัวเรือน เพราะเป็นทั้งปัจจัยการผลิตและปัจจัยในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเกษตรกรรม ซึ่งอาจจำแนกปัญหาออกได้เป็นสามรูปแบบ ได้แก่ การขาดที่ดินทำกิน โดยพื้นฐานเดิม การถูกยึดที่ดินทำกินอันเนื่องมาจากปัญหาหนี้สิน และปัญหาที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ ซึ่งในประการหลังนี้ อาจต้องประสบกับปัญหาด้านกฎหมาย และยังคงเป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ ตามมา ตลอดจนไม่สามารถแปลงสินทรัพย์ให้เป็นทุนได้ด้วย ดังมีตัวอย่างความคิดเห็นของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“...ปัจจัยหลักในการแก้ไขปัญหา คือ เรื่องที่ดิน เพราะที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิ ประสบปัญหาต่อการพัฒนาด้านอื่น ๆ และไม่สามารถเปลี่ยนสินทรัพย์เป็นทุนได้ การแก้ปัญหาราคาพืชผลทางการเกษตร จะส่งผลให้ปัจจัยอื่น ๆ ดีขึ้นตามมา...”

(คำนี้้ง-นามสมมติ)

จากการนำเสนอผลของการวิเคราะห์ข้อมูลมาทั้งหมดข้างต้นนี้ สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า รูปแบบการแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ที่ได้ทำการปรับปรุงรูปแบบแล้วนั้น เมื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบกับข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและความคิดเห็นเพิ่มเติมจากแบบสอบถาม ก็ทำให้พบว่า ข้อมูลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับรูปแบบการแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ประกอบกับข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและคำถามปลายเปิดในแบบสอบถามนั้น ยังสามารถนำมาอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของตัวรูปแบบ (Model) การแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ที่ได้พัฒนาขึ้นอีกด้วย

สำหรับการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนถัดไป จะได้นำรูปแบบดังกล่าวนี้ ไปตรวจสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในตัวอย่างพื้นที่จริงต่อไป

ตอนที่ 4 การตรวจสอบรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย กับข้อมูลเชิงประจักษ์ในชุมชนตัวอย่าง

4.1 วิธีการตรวจสอบรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย กับข้อมูลเชิงประจักษ์ในชุมชนตัวอย่าง

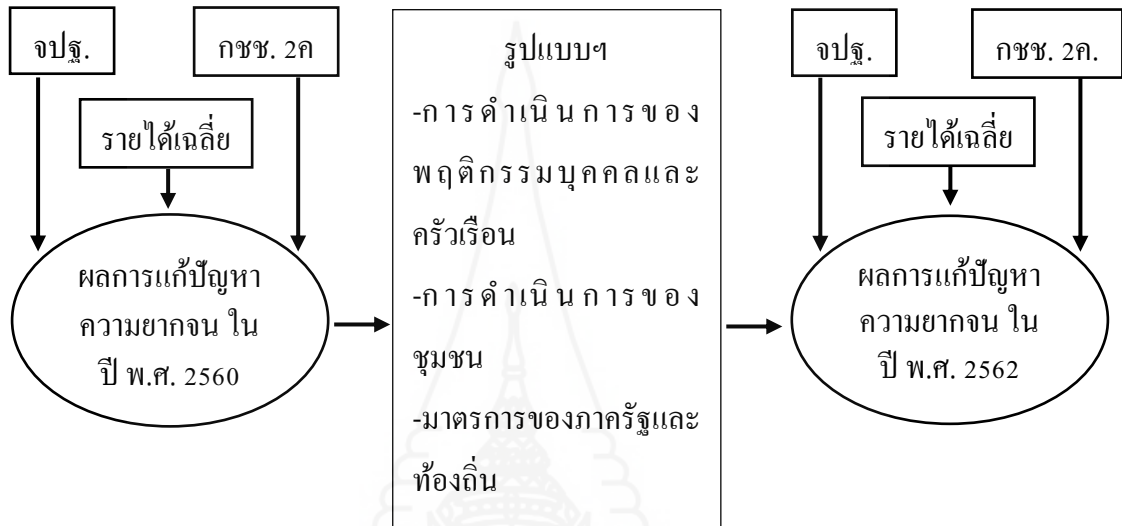
จากรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ที่ผ่านการปรับปรุงให้สอดคล้องกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้จากทั้ง ผู้นำครัวเรือนที่ไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ย หัวหน้าหน่วยงานที่มีหน้าที่แก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทย และการสนทนากลุ่มของชุมชนตัวอย่างใน 6 ภูมิภาคของประเทศไทย จากนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำรูปแบบดังกล่าว มาตรวจสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของตัวอย่างชุมชน 2 แห่ง ในพื้นที่จังหวัดชุมพร โดยได้กำหนดเกณฑ์สำหรับการพิจารณาคัดเลือกจากการเป็นชุมชนยากจน ตามเกณฑ์การเป็นหมู่บ้านชนบทเป้าหมายจากข้อมูล กชช. 2ค ที่ต้องเร่งรัดพัฒนาเร่งด่วน อันดับ 1 ตามข้อมูลที่จัดเก็บรวบรวมไว้โดยกรมการพัฒนาชุมชน เมื่อปี พ.ศ. 2560 อันได้แก่ บ้านโนไไร่ หมู่ที่ 6 ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร และ บ้านอ่าวมะขาม หมู่ที่ 11 ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

สำหรับการตรวจสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้พิจารณาเปรียบเทียบกับข้อมูลตามรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ทั้ง 4 องค์ประกอบหลัก อันได้แก่ 1) แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว 2) แนวทางการดำเนินการของชุมชน 3) มาตรการของรัฐและท้องถิ่น และ 4) ผลของการแก้ปัญหาความยากจน ซึ่งสำหรับ 3 องค์ประกอบแรก เก็บข้อมูลโดยใช้แบบตรวจสอบรายการกิจกรรม (Checklist) ส่วนองค์ประกอบผลการแก้ปัญหาความยากจน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกข้อมูลสภาพชุมชน

โดยแบ่งเป็นข้อมูลตั้งต้น ได้แก่ ผลการแก้ปัญหาความยากจน ในปี พ.ศ. 2560 และกำหนดตัวแปร ได้แก่ 1) แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว 2) แนวทางการดำเนินการของชุมชน 3) มาตรการของภาครัฐและท้องถิ่น ที่ได้ดำเนินการในพื้นที่หรืออาจส่งผลกระทบต่อชุมชนดังกล่าว ในระหว่างปี พ.ศ. 2560 – 2562 และตัวแปรตาม คือ ผลการแก้ปัญหาความยากจน ในปี พ.ศ. 2562

สำหรับเกณฑ์ที่นำมาใช้ในการตรวจสอบ ได้กำหนดไว้ว่า หากทั้งสองชุมชนมีการดำเนินกิจกรรมและโครงการ ตามแนวทางรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ทั้ง 3 ตัวแปร ดังกล่าวข้างต้นนี้แล้ว จะส่งผลให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ปรากฏตามผลการแก้ปัญหา

ความยากจนเชิงเปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. 2560 – 2562 มีพัฒนาการที่ดีขึ้น ก็จะสามารถวิเคราะห์ได้ว่ารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นนี้ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งก็จะเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ ดังภาพที่ 4.6

ผลการแก้ปัญหาความยากจนมีลักษณะ ดีขึ้น โดยเปรียบเทียบ

ภาพที่ 4.6 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลของการแก้ปัญหาความยากจน เมื่อพิจารณาจากข้อมูลของหมู่บ้านที่จัดเก็บรวบรวมข้อมูลไว้โดยกรมการพัฒนาชุมชน มีองค์ประกอบ ได้แก่ ร้อยละของครัวเรือน/บุคคลที่ผ่านเกณฑ์ จปฐ. ในแต่ละตัวชี้วัด การประเมินผลการพัฒนาหมู่บ้านตามข้อมูล กชช. 2ค และข้อมูลรายได้เฉลี่ยของหมู่บ้าน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำเอาข้อมูลเหล่านี้ มาเป็นเกณฑ์ที่ใช้สำหรับการเปรียบเทียบ เพื่อการตรวจสอบพัฒนาการในด้านผลการแก้ปัญหาความยากจน

4.2 ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนตัวอย่างที่นำมาใช้สำหรับการตรวจสอบข้อมูลเชิงประจักษ์

จากข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งจัดเก็บรวบรวมไว้โดยกรมการพัฒนาชุมชน อันประกอบด้วย ข้อมูลสิ่งจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) และข้อมูล กชช. 2ค ประกอบกับการสอบถามข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านจากพัฒนากรผู้รับผิดชอบประจำตำบล สังกัดสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสวี และผู้ใหญ่บ้านของทั้งสองหมู่บ้าน บันทึกข้อมูลโดยใช้ แบบบันทึกข้อมูลสภาพชุมชน ทำให้สามารถอธิบายข้อมูลพื้นฐานของชุมชนตัวอย่างที่เป็นหน่วยในการศึกษาได้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

4.2.1 หมู่ที่ 6 บ้านในไร่ ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร มีประชากร 90 ครัวเรือน รวมจำนวน 251 คน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าชายเลน ดินทะเล ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการประมง ประมาณร้อยละ 27 และอาชีพทำสวน ประมาณร้อยละ 26 อาทิ ปาล์ม น้ำมัน มะพร้าว เป็นต้น รวมถึงอาชีพรับจ้างทั่วไป ประมาณร้อยละ 12 อาทิ รับจ้างตัดปาล์ม เป็นต้น หมู่บ้านแห่งนี้ ไม่มีแหล่งน้ำสำหรับการเพาะปลูกหรือการทำการเกษตร

4.2.2 หมู่ที่ 11 บ้านอ่าวมะขาม ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร มีประชากร 69 ครัวเรือน รวมจำนวน 118 คน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าและชายฝั่ง ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร ประมาณร้อยละ 40 โดยเฉพาะการทำสวนยางพาราและปาล์ม น้ำมัน ส่วนที่รองลงมา คือ การทำประมง ประมาณร้อยละ 12 โดยมีแหล่งน้ำสำหรับการเกษตรที่เพียงพอ เฉพาะในระหว่างฤดูฝนเท่านั้น

4.3 การดำเนินการของชุมชนตัวอย่างตามแนวทางของรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

การดำเนินการตามรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย สามารถตรวจสอบจากข้อมูลเชิงประจักษ์ จากข้อมูล อันได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิจากการจัดเก็บของกรมการพัฒนาชุมชน อาทิ ข้อมูล จปฐ. ข้อมูล กชช. 2ค ข้อมูลรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน เป็นต้น บัญชีรายการงบประมาณของส่วนราชการต่าง ๆ ที่ได้จัดดำเนินการในพื้นที่ทั้งสองแห่ง บัญชีรายการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 และ 2562 ข้อมูลโครงการพัฒนาชุมชนและครัวเรือนจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชุมพร และข้อมูลจากสำนักงานคลังจังหวัดชุมพร บันทึกข้อมูลโดยใช้ แบบตรวจสอบรายการกิจกรรม (Checklist) โดยมีรายละเอียดการดำเนินการในแต่ละชุมชน ดังต่อไปนี้ คือ

4.3.1 หมู่ที่ 6 บ้านในไร่ ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

ตารางที่ 4.14 โครงการและกิจกรรมที่ดำเนินการในพื้นที่ หมู่ที่ 6 บ้านในไร่ ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร ตามแนวทางของรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่ได้พัฒนาขึ้น

แนวทาง	โครงการและกิจกรรม	งบประมาณ	หน่วยดำเนินการ
1. แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว			
1.1 การพัฒนาทัศนคติการใช้จ่าย	โครงการอบรมส่งเสริมตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 3 โครงการ	254,000.-	กรมการพัฒนาชุมชน
	หมู่บ้านมีครัวเรือนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จำนวน 40 ครัวเรือน	-	กรมการพัฒนาชุมชน
1.2 การจัดทำบัญชีครัวเรือน	มีโครงการอบรมการทำบัญชีครัวเรือน โดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาสวี	-	ธ.ก.ส.
	สมาชิกในหมู่บ้านมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนประมาณ ร้อยละ 20	-	-
1.3 การประกันความเสี่ยง/ ภูมิคุ้มกัน	สมาชิกในหมู่บ้านมีการออม/ทำประกันความเสี่ยง อาทิ การประกันชีวิต ฯลฯ ประมาณร้อยละ 90	-	-
1.4 การเพิ่มความรู้ความสามารถ	-	-	-

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

แนวทาง	โครงการและกิจกรรม	งบประมาณ	หน่วย ดำเนินการ
2. แนวทางการดำเนินการของชุมชน			
2.1 การพัฒนา วิสาหกิจชุมชน	มีการส่งเสริมการดำเนินการของ วิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มสัมมาชีพ จำนวน 4 กลุ่ม	-	กรมการพัฒนา ชุมชน
2.2 การมีระบบ สวัสดิการชุมชน	ผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านใน ระหว่างปี พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2562 มียอด กองทุนหมู่บ้านสะสม รวมจำนวน 3.2 ล้านบาท	-	คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน
	มีการจ่ายเงินสวัสดิการชุมชนให้กับ สมาชิกในหมู่บ้าน (อาทิ เงินฌาปนกิจ) จำนวนรวม 65 ราย คิดเป็นเงิน 85,000.- บาท	-	คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน
2.3 สิ่งแวดล้อม/ ทรัพยากร	โครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ (62) ก่อสร้างโรงคัดแยกขยะ หมู่ 9	10,000.- 113,000.-	อบต.ด่านสวี อบต.ด่านสวี
2.4 การมีส่วนร่วม	ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุม ประจำเดือนประมาณ ร้อยละ 60	-	-
	ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอ โครงการต่างๆ ในระหว่าง 2 ปี ที่ผ่านมา	-	-
2.5 แผนชุมชน	มีการจัดทบทวนแผนหมู่บ้าน 1 ครั้ง	-	คณะกรรมการ หมู่บ้าน/พช.
	โครงการตามแผนหมู่บ้านได้รับการ จัดสรรงบประมาณ จำนวน 3 โครงการ คิดเป็นงบประมาณ จำนวน 5 ล้านบาท	-	อบต.ด่านสวี

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

แนวทาง	โครงการและกิจกรรม	งบประมาณ	หน่วย ดำเนินการ
3. มาตรการของรัฐและท้องถิ่น			
3.1 โครงสร้าง พื้นฐาน	ซ่อมสร้างถนนยางพาราแอสฟัลท์ติก คอนกรีตสายบ้านในไร่ หมู่ 6 หนา 0.04 เมตร ยาว 1,550 เมตร (62)	4,591,000.-	กรมส่งเสริม การปกครอง ท้องถิ่น
	การก่อสร้างถนน คสล. สายบ้านนาย ครินทร์-นายวิรัช (ม.6) (61)	304,000.-	อบต.ด่านสวี
	การปรับปรุงถนนลาดยางและ คสล. ฯลฯ (61) (ภาพรวมของ อบต.)	1,500,000.-	อบต.ด่านสวี
	การให้บริการอินเทอร์เน็ตตำบลและ การสื่อสาร (62)	51,600.-	อบต.ด่านสวี
	การอุดหนุน โครงการตามพระราชดำริ ด้านการสาธารณสุข (62) หมู่บ้านละ	20,000.-	อบต.ด่านสวี
	โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต (62)	20,000.-	อบต.ด่านสวี
	การป้องกันการติดเชื้อ HIV	12,000.-	อบต.ด่านสวี
	กิจกรรมผู้สูงอายุ (62)	220,000.-	อบต.ด่านสวี
	กิจกรรมผู้สูงอายุ (61)	170,000.-	อบต.ด่านสวี
	โครงการห่วงใยใส่ใจคนพิการ (61)	20,000.-	อบต.ด่านสวี
	โครงการห่วงใยใส่ใจคนพิการ (62)	20,000.-	อบต.ด่านสวี

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

แนวทาง	โครงการและกิจกรรม	งบประมาณ	หน่วย ดำเนินการ
3. มาตรการของรัฐและท้องถิ่น			
3.2 เศรษฐกิจ ชุมชน	ไม่ปรากฏข้อมูลตลาดประชารัฐ หรือ ตลาดนัดในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง	-	-
3.3 การลงทุนทาง สังคม	เงินอุดหนุนโรงเรียนในพื้นที่ (61)	1,420,000.-	อบต.ด่านสวี
	เงินอุดหนุนโรงเรียนในพื้นที่ (62)	1,468,000.-	อบต.ด่านสวี
	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ (61)	295,400.-	อบต.ด่านสวี
	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ (62)	222,030.-	อบต.ด่านสวี
	เงินด้านการศึกษาอื่นๆ (61)	90,000.-	อบต.ด่านสวี
	ชุดอุปกรณ์ห้องเรียนเทคโนโลยี สารสนเทศศูนย์พัฒนาเด็ก อบต. (62)	30,700.-	กรมส่งเสริมการ ปกครอง ท้องถิ่น
3.4 การโอนเงินให้ คนจน	ผู้เข้าร่วมตามมาตรการบัตรสวัสดิการ แห่งรัฐ 20 คน	-	กระทรวง การคลัง
	ผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ 54 คน (61)	440,300.-	อบต.ด่านสวี
	ผู้รับเบี้ยยังชีพผู้พิการ 9 คน (61)	82,400.-	อบต.ด่านสวี
3.5 ระบบการ บริหารจัดการ	โครงการส่งเสริมพัฒนาพื้นที่อย่าง บูรณาการรายหมู่บ้าน โดยจังหวัดชุมพร ร่วมกับ มรภ.สุราษฎร์ธานี ในพื้นที่ หมู่ 6 และหมู่ 11 ต.ด่านสวี อ.สวี จ.ชุมพร		มหาวิทยาลัย ราชภัฏสุราษฎร์ ธานี/จังหวัด ชุมพร

จากตารางที่ 4.14 พบว่า บ้านในไร่ หมู่ที่ 6 ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร ปรากฏโครงการและกิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการในพื้นที่ ตามแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมของบุคคลและครอบครัว ประกอบไปด้วย โครงการอบรมส่งเสริมตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 3 โครงการ ด้วยงบประมาณ จำนวน 254,000.- บาท (ดำเนินการโดยกรมการพัฒนาชุมชน) โครงการอบรมการทำบัญชีครัวเรือน (ดำเนินการโดยธนาคาร ธ.ก.ส. สาขาสวี)

ในแนวทางการดำเนินการของชุมชน มีโครงการและกิจกรรมที่สำคัญ ประกอบไปด้วย การส่งเสริมการดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มอาชีพ ดำเนินการโดยกรมการพัฒนาชุมชน มีการดำเนินการของกลุ่มสัมมาชีพชุมชน 4 กลุ่ม ผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านระหว่างปี พ.ศ. 2560 - 2562 มียอดกองทุนหมู่บ้านสะสม 3.2 ล้านบาท และมีการจ่ายสวัสดิการชุมชนให้กับสมาชิกในหมู่บ้าน (อาทิ เงินฉาบปนกิจสงเคราะห์ ค่าใช้จ่ายเมื่อต้องเข้าพักรักษาตัวในโรงพยาบาล) จำนวน 65 ราย คิดเป็นเงินรวมทั้งสิ้น จำนวน 85,000.- บาท โครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งดำเนินการโดย องค์การบริหารส่วนตำบลด่านสวี ใช้งบประมาณ จำนวน 10,000.- บาท โครงการก่อสร้างโรงคัดแยกขยะในหมู่บ้านใกล้เคียง ซึ่งดำเนินการโดย องค์การบริหารส่วนตำบลด่านสวี ใช้งบประมาณ จำนวน 113,000.- บาท นอกจากนี้ ประชาชนยังมีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมหมู่บ้าน ประมาณร้อยละ 60 ประกอบกับมีการจัดทบทวนแผนหมู่บ้าน จำนวน 1 ครั้ง และมีโครงการตามแผนหมู่บ้านซึ่งได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน 3 โครงการ

สำหรับด้านมาตรการของรัฐและท้องถิ่น มีโครงการและกิจกรรมที่สำคัญ ประกอบไปด้วย โครงการซ่อมสร้างถนนยางพาราแอสฟัลต์ติกคอนกรีต (สายหลักของหมู่บ้าน) จำนวน 1 เส้นทาง ใช้งบประมาณ จำนวน 4,591,000.- บาท (ซึ่งเป็นเงินอุดหนุนของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย) โครงการก่อสร้างถนน คสล. จำนวน 1 เส้นทาง ใช้งบประมาณ จำนวน 304,000.- บาท โครงการอินเทอร์เน็ตตำบลและการสื่อสาร ใช้งบประมาณ 51,600.- บาท (องค์การบริหารส่วนตำบล) โครงการ โครงสร้างพื้นฐานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต (ในส่วนของ องค์การบริหารส่วนตำบล/ภาพรวมระดับตำบล) รวมงบประมาณทั้งสิ้น จำนวน 482,000.- บาท โครงการด้านการลงทุนทางสังคม (ในส่วนของ องค์การบริหารส่วนตำบล/ภาพรวมระดับตำบล) รวมงบประมาณทั้งสิ้น จำนวน 3,526,130.- บาท นอกจากนี้ ยังมีสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมโครงการ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จำนวน 20 ราย มีผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จำนวน 54 ราย และมีผู้รับเบี้ยยังชีพ

ผู้พิการ จำนวน 9 ราย ประกอบกับยังมีโครงการส่งเสริมพัฒนาพื้นที่อย่างบูรณาการรายหมู่บ้านโดยจังหวัดชุมพรได้ดำเนินการร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ในพื้นที่ดังกล่าวนี้ด้วย

4.3.2 หมู่ที่ 11 บ้านอ่าวมะขาม ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

ตารางที่ 4.15 โครงการและกิจกรรมที่ดำเนินการในพื้นที่ หมู่ที่ 11 บ้านอ่าวมะขาม ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร ตามแนวทางของรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่ได้พัฒนาขึ้น

แนวทาง	โครงการและกิจกรรม	งบประมาณ	หน่วยดำเนินการ
1. แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว			
1.1 การพัฒนาทัศนคติการใช้จ่าย	ไม่มีการดำเนินโครงการอบรมส่งเสริมตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง		
	หมู่บ้านไม่มีครัวเรือนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ		
1.2 การจัดทำบัญชีครัวเรือน	ไม่มีโครงการอบรมการทำบัญชีครัวเรือน		
	สมาชิกในหมู่บ้านมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนประมาณ ร้อยละ 10		
1.3 ประกันความเสี่ยง/ภูมิคุ้มกัน	สมาชิกในหมู่บ้านมีการออมหรือการทำประกันความเสี่ยง อาทิ การประกันชีวิต ฯลฯ ประมาณ ร้อยละ 10		
1.4 เพิ่มความรู้ความสามารถ	ไม่มีโครงการพัฒนา/ฝึกอาชีพของกรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร ฯลฯ		

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

แนวทาง	โครงการและกิจกรรม	งบประมาณ	หน่วย ดำเนินการ
2. แนวทางการดำเนินการของชุมชน			
2.1 วิสาหกิจชุมชน	โครงการจัดตั้งธนาคารปูม้าเป็นลักษณะกลุ่ม ในช่วงปี พ.ศ. 2562 นอกจากนั้น ไม่มีการอบรม หรือมีกลุ่มอาชีพอื่นใด	-	หมู่บ้านร่วมกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร
2.2 ระบบสวัสดิการชุมชน	กองทุนหมู่บ้านประสบกับปัญหา จึงไม่สามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องได้ และอยู่ระหว่างการแก้ไขปัญหาโดยเครือข่ายกองทุนฯ ระดับอำเภอ	-	
	ยังไม่มีข้อมูลการจ่ายเงินสวัสดิการชุมชนให้กับสมาชิกในหมู่บ้าน (อาทิ เงินฌาปนกิจสงเคราะห์)	-	
2.3 สิ่งแวดล้อม/ทรัพยากร	โครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ (62)	10,000.-	อบต.ด่านสวี
	ข้อตกลงคณะกรรมการหมู่บ้าน เรื่อง การห้ามล่าสัตว์ป่าในเขตอุทยานแห่งชาติ	-	คณะกรรมการหมู่บ้าน
	ก่อสร้างโรงคัดแยกขยะ หมู่ 9	113,000.-	อบต.ด่านสวี
2.4 การมีส่วนร่วม	ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุม ประจำเดือนประมาณ ร้อยละ 50	-	
2.5 แผนชุมชน	มีการจัดทบทวนแผนหมู่บ้าน 2 ครั้ง	-	
	ไม่มีโครงการตามแผนหมู่บ้าน ที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ หรือมีการปฏิบัติตามแผนหมู่บ้าน	-	

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

แนวทาง	โครงการและกิจกรรม	งบประมาณ	หน่วย ดำเนินการ
3. มาตรการของรัฐและท้องถิ่น			
3.1 โครงสร้าง พื้นฐาน	การก่อสร้างถนน คสล. สายบ้านอ่าว คราม (หมู่ 11) (61)	304,000.-	อบต.ด่านสวี
	การก่อสร้างถนน คสล.สายอ่าวทอง ทราย (หมู่ 11) (62)	298,000.-	อบต.ด่านสวี
	การปรับปรุงถนนลาดยางและ คสล. ฯลฯ (61)	1,500,000.-	อบต.ด่านสวี
	การก่อสร้าง ฐาน คสล. วางถัง ไฟเบอกลาส (หมู่ 11) (62)	111,000.-	อบต.ด่านสวี
	โครงการเจาะบ่อบาดาล หมู่ 11 (62)	235,000.-	อบต.ด่านสวี
	อินเทอร์เน็ตตำบลและการสื่อสาร (62)	51,600.-	อบต.ด่านสวี
	อุดหนุนโครงการตามพระราชดำริด้าน การสาธารณสุข (62) หมู่บ้านละ	20,000.-	อบต.ด่านสวี
	โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต (62)	20,000.-	อบต.ด่านสวี
	การป้องกันการติดเชื้อ HIV. กิจกรรมผู้สูงอายุ (62)	12,000.-	อบต.ด่านสวี
	กิจกรรมผู้สูงอายุ (61)	220,000.-	อบต.ด่านสวี
	กิจกรรมผู้สูงอายุ (61)	170,000.-	อบต.ด่านสวี
	โครงการห่วงใยใส่ใจคนพิการ (61)	20,000.-	อบต.ด่านสวี
	โครงการห่วงใยใส่ใจคนพิการ (62)	20,000.-	อบต.ด่านสวี

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

แนวทาง	โครงการและกิจกรรม	งบประมาณ	หน่วย ดำเนินการ
3. มาตรการของรัฐและท้องถิ่น			
3.2 เศรษฐกิจ ชุมชน	ไม่ปรากฏข้อมูลตลาดประชารัฐ/ตลาด นัดในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง	-	-
	มีโฮมสเตย์ของชาวบ้าน (ทำในลักษณะ ส่วนบุคคล) จำนวน 3 แห่ง	-	-
3.3 การลงทุนทาง สังคม	เงินอุดหนุนโรงเรียนในพื้นที่ (61)	1,420,000.-	อบต.ด่านสวี
	เงินอุดหนุนโรงเรียนในพื้นที่ (62)	1,468,000.-	อบต.ด่านสวี
	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ (61)	295,400.-	อบต.ด่านสวี
	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ (62)	222,030.-	อบต.ด่านสวี
	เงินด้านการศึกษาอื่นๆ (61)	90,000.-	อบต.ด่านสวี
	ชุดอุปกรณ์ห้องเรียนเทคโนโลยี สารสนเทศศูนย์พัฒนาเด็ก อบต. (62)	30,700.-	กรมส่งเสริม การปกครอง ท้องถิ่น
	3.4 การโอนเงินให้ คนจน	ผู้เข้าร่วมตามมาตรการบัตรสวัสดิการ แห่งรัฐ 27 คน	-
	ผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ 31 คน (61)	235,200.-	อบต.ด่านสวี
	ผู้รับเบี้ยยังชีพผู้พิการ 7 คน (61)	64,000.-	อบต.ด่านสวี
3.5 ระบบการ บริหารจัดการ	โครงการส่งเสริมพัฒนาพื้นที่อย่าง บูรณาการรายหมู่บ้านโดยจังหวัดชุมพร ร่วมกับ มรภ.สุราษฎร์ธานี พื้นที่ หมู่ 6 และหมู่ 11 ต.ด่านสวี อ.สวี จ.ชุมพร		มหาวิทยาลัย ราชภัฏสุราษฎร์ ธานี/จังหวัด ชุมพร

จากตารางที่ 4.15 พบว่า หมู่ที่ 11 บ้านอ่าวมะขาม ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร มีโครงการและกิจกรรมสำคัญที่ดำเนินการในพื้นที่ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว ไม่ปรากฏโครงการตามแนวทางแก้ปัญหา

ความยากจนที่เด่นชัดทั้งในด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำบัญชีครัวเรือน และการเพิ่มความรู้ความสามารถให้กับประชาชน

สำหรับด้านมาตรการของรัฐและท้องถิ่น มีโครงการและกิจกรรมที่สำคัญประกอบไปด้วย โครงการก่อสร้างถนน คสล. จำนวน 2 เส้นทาง ใช้งบประมาณ 602,000.- บาท โครงการซ่อมแซมถนนในภาพรวมของพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล ใช้งบประมาณ 1,500,000.- บาท โครงการก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้าน ใช้งบประมาณ 120,000.- บาท โครงการขุดเจาะบ่อบาดาล ใช้งบประมาณ 235,000.- บาท โครงการอินเทอร์เน็ตตำบลและการสื่อสาร ใช้งบประมาณ 51,600.- บาท (โดยโครงการทั้งหมดดังกล่าวมาข้างต้นนี้ ได้จัดดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนตำบล) ประกอบกับ โครงการก่อสร้างพื้นฐานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมจำนวนประมาณ 482,000.- บาท และโครงการด้านการลงทุนทางสังคม (โดยทั้งสองโครงการหลังนี้ จัดอยู่ในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบล/ภาพรวมระดับตำบล) รวมจำนวนงบประมาณทั้งสิ้น 3,526,130.- บาท นอกจากนี้ ยังปรากฏว่ามีสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จำนวน 27 ราย มีผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จำนวน 31 ราย และมีผู้รับเบี้ยยังชีพผู้พิการ จำนวน 7 ราย อย่างไรก็ตาม สำหรับในพื้นที่แห่งนี้ ยังพบโครงการส่งเสริมพัฒนาพื้นที่อย่างบูรณาการรายหมู่บ้าน ซึ่งจัดดำเนินการโดยจังหวัดชุมพรร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี อีกประการหนึ่งด้วย

4.4 ผลการแก้ปัญหาความยากจนเชิงเปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. 2560 – 2562

การวิเคราะห์เปรียบเทียบในส่วนของผลการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน โดยประกอบด้วยความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ดังจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ได้รับการพัฒนา และ ประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี ปรากฏว่า หลังจากที่ภาคส่วนต่าง ๆ ได้มีการจัดดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาความยากจนตามรูปแบบแล้ว ตัวอย่างชุมชนทั้ง 2 แห่งที่ถูกนำมาใช้เป็นหน่วยในการศึกษาครั้งนี้ ได้มีพัฒนาการด้านการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในระดับที่ดีขึ้น โดยพิจารณาจาก 3 ชุดข้อมูล ดังนี้

1. ด้านความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม พิจารณาจากตัวชี้วัดการเป็นหมู่บ้านยากจนหรือ ข้อมูล กชช. 2ค ซึ่งหมู่ที่ 6 บ้านโนไร่ ตำบลด่านสวี มีการพัฒนาจากหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 (ล่าช้า) ตามผลการประเมินในปี พ.ศ. 2560 ในระดับที่ดีมากยิ่งขึ้น จนกลายมาเป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 3 (ก้าวหน้า) ตามผลการประเมินในปี พ.ศ. 2562 กล่าวคือ บ้านโนไร่ มีระดับที่ดีขึ้นถึง 2 อันดับชั้น ดังตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 การเปรียบเทียบผลการแก้ปัญหาความยากจนด้านความสามารถในการเข้าถึงบริการ
พื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม (ข้อมูล กชช. 2ค) ของหมู่บ้าน 6 บ้านในไร่
ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ	อันดับการเร่งรัดพัฒนา		เปลี่ยนแปลง
		พ.ศ.2560	พ.ศ.2562	
โครงสร้างพื้นฐาน	ถนน	3	3	-
	น้ำดื่ม	2	3	+1
	น้ำใช้	2	3	+1
	น้ำเพื่อการเกษตร	0	0	-
	ไฟฟ้า	2	3	+1
	การมีที่ดินทำกิน	3	3	-
	การติดต่อสื่อสาร	1	2	+1
สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	การมีงานทำ	1	1	-
	การทำงานในสถานประกอบการ	0	0	-
	ผลผลิตจากการทำนา	0	0	-
	ผลผลิตจากการทำไร่	0	0	-
	ผลผลิตจากการเกษตรอื่นๆ	1	3	+2
	การประกอบอุตสาหกรรมในครัวเรือน	1	0	-1
	ประโยชน์จากสถานที่ท่องเที่ยว	0	0	-
สุขภาพและอนามัย	ความปลอดภัยในการทำงาน	3	3	-
	การป้องกันโรคติดต่อ	3	3	-
ความรู้และการศึกษา	การกีฬา	3	3	-
	ระดับการศึกษาของประชาชน	1	3	+2
	อัตราการเรียนต่อของประชาชน	0	1	+1
	การได้รับการศึกษา	1	2	+1

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ	อันดับการเร่งรัดพัฒนา		เปลี่ยนแปลง
		พ.ศ.2560	พ.ศ.2562	
การมีส่วนร่วมและ	การมีส่วนร่วมของชุมชน	3	2	-1
ความเข้มแข็งของ	การรวมกลุ่มของชุมชน	1	3	+2
ชุมชน	การเข้าถึงแหล่งเงินทุน	1	3	+2
	การเรียนรู้โดยชุมชน	2	3	+1
	การได้รับความคุ้มครองทางสังคม	3	3	-
ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	คุณภาพดิน	1	1	-
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	2	2	-
	คุณภาพน้ำ	1	0	-1
	การปลูกป่าหรือไม้ยืนต้น	0	2	+2
	การจัดการสภาพสิ่งแวดล้อม	1	3	+2
ความเสี่ยงของ	ความปลอดภัยจากยาเสพติด	2	2	-
ชุมชนและภัยพิบัติ	ความปลอดภัยจากภัยพิบัติ	2	2	-
	ความปลอดภัยจากความเสียหายในชุมชน	2	2	-
ภาพรวมความสามารถในการเข้าถึง บริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม		1	3	+2

ในข้อมูลเดียวกัน หมู่ที่ 11 บ้านอ่าวมะขาม ตำบลด่านสวี ก็มีการพัฒนาที่สอดคล้องกันกับบ้านในไร่ ดังกล่าวแล้วข้างต้นนี้ กล่าวคือ บ้านอ่าวมะขามมีพัฒนาการจากหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 (ล่างหลัง) ตามผลการประเมินปี พ.ศ. 2560 จากนั้นต่อมา ก็ได้รับการยกระดับขึ้นเป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 2 (ปานกลาง) ตามผลการประเมินปี พ.ศ. 2562 ซึ่งหมายความว่า มีระดับการพัฒนาที่ดีขึ้น 1 อันดับขึ้น ดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 การเปรียบเทียบผลการแก้ปัญหาความยากจนด้านความสามารถในการเข้าถึงบริการ
พื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม (ข้อมูล กชช. 2ค) ของหมู่ที่ 11 บ้านอ่าวมะขาม
ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ	อันดับการเร่งรัดพัฒนา		เปลี่ยนแปลง
		พ.ศ.2560	พ.ศ.2562	
โครงสร้างพื้นฐาน	ถนน	2	2	-
	น้ำดื่ม	1	3	+2
	น้ำใช้	1	3	+2
	น้ำเพื่อการเกษตร	0	0	-
	ไฟฟ้า	3	3	-
	การมีที่ดินทำกิน	3	3	-
	การติดต่อสื่อสาร	1	2	+1
สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	การมีงานทำ	1	2	+1
	การทำงานในสถานประกอบการ	0	0	-
	ผลผลิตจากการทำนา	0	0	-
	ผลผลิตจากการทำไร่	0	0	-
	ผลผลิตจากการเกษตรอื่นๆ	1	3	+2
	การประกอบอุตสาหกรรมในครัวเรือน	0	0	-
	ประโยชน์จากสถานที่ท่องเที่ยว	0	0	-
สุขภาวะและอนามัย	ความปลอดภัยในการทำงาน	3	3	-
	การป้องกันโรคติดต่อ	3	3	-
ความรู้และการศึกษา	การกีฬา	1	1	-
	ระดับการศึกษาของประชาชน	3	2	-1
	อัตราการเรียนต่อของประชาชน	0	0	-
	การได้รับการศึกษา	1	1	-

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ	อันดับการเร่งรัดพัฒนา		เปลี่ยนแปลง
		พ.ศ.2560	พ.ศ.2562	
การมีส่วนร่วมและ	การมีส่วนร่วมของชุมชน	3	1	-2
ความเข้มแข็งของ	การรวมกลุ่มของชุมชน	1	2	+1
ชุมชน	การเข้าถึงแหล่งเงินทุน	1	3	+2
	การเรียนรู้โดยชุมชน	1	1	-
	การได้รับความคุ้มครองทางสังคม	3	3	-
ทรัพยากรธรรมชาติ	คุณภาพดิน	3	3	-
และสิ่งแวดล้อม	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	0	2	+2
	คุณภาพน้ำ	0	2	+2
	การปลูกป่าหรือไม้ยืนต้น	3	1	+1
	การจัดการสภาพสิ่งแวดล้อม	3	3	-
ความเสี่ยงของ	ความปลอดภัยจากยาเสพติด	3	3	-
ชุมชนและภัยพิบัติ	ความปลอดภัยจากภัยพิบัติ	1	3	+2
	ความปลอดภัยจากความเสียหายในชุมชน	3	3	-
	ภาพรวมความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม	1	2	+1

2. ด้านสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ได้รับการพัฒนา พิจารณาด้วยการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างผลการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. ในปี พ.ศ. 2560 และในปี พ.ศ. 2562 ปรากฏว่า บ้านในไร่ ตำบลด่านสวี มีพัฒนาการที่แยกลงใน 2 ตัวชี้วัด อันได้แก่ 1) พบจำนวนคนที่ตกเกณฑ์ด้านได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี โดยในรายละเอียดพบว่า มีจำนวนคนที่เพิ่มมากยิ่งขึ้นจาก 2 คน กลายเป็น 9 คน ประกอบกับ 2) พบครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ด้านการมีการเก็บออม โดยในรายละเอียดพบว่า มีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 0 ครัวเรือน กลายเป็น 33 ครัวเรือน

ในอีกด้านหนึ่งก็ได้พบว่า บ้านในไร่ ยังมีพัฒนาการที่ดีขึ้น 1 ตัวชี้วัด อันได้แก่ ด้านค่านิยมของคนในครัวเรือนที่สูบบุหรี่ โดยในรายละเอียดพบว่า มีจำนวนลดลงจาก 15 คน เหลือเพียงแค่ 0 คน เท่านั้น ในขณะที่ สำหรับตัวชี้วัดอื่น ๆ ถือได้ว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลที่ส่งผลกระทบต่อผลการแก้ปัญหาความยากจน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ไม่ปรากฏข้อมูลจำนวนบุคคลและครัวเรือนที่ตกเกณฑ์นั่นเอง ดังตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 การเปรียบเทียบผลการแก้ปัญหาความยากจนด้านสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพได้รับการพัฒนา (ข้อมูล จปฐ.) ของหมู่บ้าน 6 บ้านในไร่ ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ	ร้อยละที่ผ่านเกณฑ์		เปลี่ยนแปลง
		พ.ศ.2560	พ.ศ.2562	
หมวดที่ 1	เด็กแรกเกิดมีน้ำหนัก 2,500 กรัม ขึ้นไป	100.00	100.00	-
สุขภาพ	เด็กแรกเกิดได้กินนมแม่อย่างเดียวย่างน้อย 6 เดือนแรกติดต่อกัน	100.00	100.00	-
	เด็กได้รับวัคซีนป้องกันโรคครบตามตารางสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค	100.00	100.00	-
	ครัวเรือนกินอาหารถูกสุขลักษณะปลอดภัย และได้มาตรฐาน	100.00	100.00	-
	ครัวเรือนมีการใช้ยาเพื่อบำบัด บรรเทาอาการเจ็บป่วยเบื้องต้นอย่างเหมาะสม	98.86	100.00	+1.14
	คนอายุ 35 ปีขึ้นไป ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี	100.00	100.00	-
	คนอายุ 6 ปีขึ้นไป ออกกำลังกายอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วันๆ ละ 30 นาที	100.00	100.00	-

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ	ร้อยละที่ผ่านเกณฑ์		เปลี่ยนแปลง	
		พ.ศ.2560	พ.ศ.2562		
หมวดที่ 2 สภาพ แวดล้อม	ครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย และ บ้านมีสภาพคงทนถาวร	100.00	100.00	-	
	มีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและบริโภค เพียงพอตลอดปีอย่างน้อยคนละ 5 ลิตร ต่อวัน	98.86	100.00	+1.14	
	ครัวเรือนมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี อย่าง น้อย คนละ 45 ลิตรต่อวัน	98.86	100.00	+1.14	
	ครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบ เรียบร้อย สะอาด และถูกสุขลักษณะ	100.00	98.89	-1.11	
	ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ	98.86	100.00	+1.14	
	ครัวเรือนมีการป้องกันอุบัติเหตุและภัย ธรรมชาติอย่างถูกวิธี	100.00	100.00	-	
	ครัวเรือนมีความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สิน	100.00	100.00	-	
	หมวดที่ 3 การศึกษา	เด็กอายุ 3 – 5 ปี ได้รับการบริการเลี้ยงดู เตรียมความพร้อม	100.00	100.00	-
		เด็กอายุ 6 – 14 ปี ได้รับการศึกษาภาค บังคับ 9 ปี	91.30	65.38	-25.92
		เด็กจบชั้น ม.3 ได้เรียนต่อชั้น ม.4 หรือ เทียบเท่า	100.00	100.00	-
คนในครัวเรือนที่จบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ที่ไม่ได้เรียนต่อ และยังไม่มียานทำ ได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพ		100.00	100.00	-	
คนอายุ 15 - 59 ปี อ่าน เขียนภาษาไทย และคิดเลขอย่างง่ายได้		100.00	100.00	-	

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ	ร้อยละที่ผ่านเกณฑ์		เปลี่ยนแปลง	
		พ.ศ.2560	พ.ศ.2562		
หมวดที่ 4	คนอายุ 15 – 59 ปี มีอาชีพ และรายได้	100.00	100.00	-	
	การมีงาน	100.00	100.00	-	
	ทำและ	รายได้เฉลี่ยของคนในครัวเรือนต่อปี	100.00	100.00	-
	รายได้	ครัวเรือนมีการเก็บออมเงิน	100.00	63.33	-36.67
หมวดที่ 5	คนในครัวเรือนไม่ดื่มสุรา	100.00	100.00	-	
	ค่านิยม	คนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่	94.14	100.00	+5.86
		คนอายุ 6 ปีขึ้นไป ปฏิบัติกิจกรรมทาง ศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง	100.00	100.00	-
	ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ หรือภาคเอกชน	100.00	100.00	-	
	ผู้พิการ ได้รับการดูแลจากครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ หรือภาคเอกชน	100.00	100.00	-	
	ผู้ป่วยเรื้อรัง ได้รับการดูแลจากครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ หรือภาคเอกชน	100.00	100.00	-	
	ครัวเรือนมีส่วนร่วมทำกิจกรรม สาธารณะเพื่อประโยชน์ของชุมชน หรือ ท้องถิ่น	98.86	100.00	+1.14	
	ครอบครัวมีความอบอุ่น	100.00	100.00	-	
	ภาพรวมสิ่งจำเป็นพื้นฐานตามมาตรฐานการดำรงชีพ		99.35	97.66	-1.68

ในขณะที่ ครัวเรือนที่บ้านอ่าวมะขาม ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร ปรากฏว่ามีพัฒนาการด้านสิ่งจำเป็นพื้นฐานที่ลดระดับลง 1 ตัวชี้วัด อันได้แก่ จำนวนคนที่ตกเกณฑ์ด้านได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ซึ่งในรายละเอียดพบว่า มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจาก 1 คน เป็น 5 คน อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่ง บ้านอ่าวมะขาม ก็มีพัฒนาการในระดับที่ดีขึ้น 1 ตัวชี้วัด อันได้แก่

ด้านค่านิยมของคนในครัวเรือนที่สูบบุหรี่ ซึ่งในรายละเอียดพบว่า มีจำนวนลดลงจาก 27 คน เหลือเพียงแค่ 2 คนเท่านั้น ในขณะที่ สำหรับตัวชี้วัดอื่น ๆ ถือได้ว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลที่ชัดเจนที่ส่งผลต่อผลการแก้ปัญหาความยากจน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ไม่ปรากฏข้อมูลจำนวนบุคคลและครัวเรือนที่ตกเกณฑ์นั่นเอง ดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 การเปรียบเทียบผลการแก้ปัญหาความยากจนด้านสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ ได้รับการพัฒนา (ข้อมูล จปฐ.) ของหมู่บ้าน 11 บ้านอำวมะขาม ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ	ร้อยละที่ผ่านเกณฑ์		เปลี่ยนแปลง
		พ.ศ.2560	พ.ศ.2562	
หมวดที่ 1	เด็กแรกเกิดมีน้ำหนัก 2,500 กรัม ขึ้นไป	100.00	100.00	-
สุขภาพ	เด็กแรกเกิดได้กินนมแม่อย่างเดียวย่างน้อย 6 เดือนแรกติดต่อกัน	100.00	100.00	-
	เด็กได้รับวัคซีนป้องกันโรคครบตามตารางสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค	100.00	100.00	-
	ครัวเรือนกินอาหารถูกสุขลักษณะปลอดภัย และได้มาตรฐาน	98.44	100.00	+1.56
	ครัวเรือนมีการใช้ยาเพื่อบำบัด บรรเทาอาการเจ็บป่วยเบื้องต้นอย่างเหมาะสม	100.00	97.10	-2.90
	คนอายุ 35 ปีขึ้นไป ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี	100.00	100.00	-
	คนอายุ 6 ปีขึ้นไป ออกกำลังกายอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วันๆ ละ 30 นาที	100.00	99.42	-0.58

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ	ร้อยละที่ผ่านเกณฑ์		เปลี่ยนแปลง
		พ.ศ.2560	พ.ศ.2562	
หมวดที่ 2 สภาพ แวดล้อม	ครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย	100.00	100.00	-
	และบ้านมีสภาพคงทนถาวร			
	มีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและบริโภค	100.00	100.00	-
	เพียงพอตลอดปีอย่างน้อยคนละ 5 ลิตร ต่อวัน			
	ครัวเรือนมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี อย่าง น้อย คนละ 45 ลิตรต่อวัน	100.00	100.00	-
	ครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบ เรียบร้อย สะอาด และถูกสุขลักษณะ	93.75	100.00	+6.25
	ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ	100.00	100.00	-
	ครัวเรือนมีการป้องกันอุบัติเหตุและภัย ธรรมชาติอย่างถูกวิธี	100.00	100.00	-
หมวดที่ 3 การศึกษา	ครัวเรือนมีความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สิน	100.00	100.00	-
	เด็กอายุ 3 – 5 ปี ได้รับการบริการเลี้ยงดู เตรียมความพร้อม	100.00	100.00	-
	เด็กอายุ 6 – 14 ปี ได้รับการศึกษาภาค บังคับ 9 ปี	96.15	79.31	-16.84
	เด็กจบชั้น ม.3 ได้เรียนต่อชั้น ม.4 หรือ เทียบเท่า	100.00	100.00	-
	คนในครัวเรือนที่จบการศึกษาภาค บังคับ 9 ปี ที่ไม่ได้เรียนต่อ และยังไม่ มีงานทำได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพ	100.00	100.00	-
	คนอายุ 15 - 59 ปี อ่าน เขียนภาษาไทย และคิดเลขอย่างง่ายได้	100.00	100.00	-

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ	ร้อยละที่ผ่านเกณฑ์		เปลี่ยนแปลง
		พ.ศ.2560	พ.ศ.2562	
หมวดที่ 4	คนอายุ 15 – 59 ปี มีอาชีพ และรายได้	100.00	100.00	-
การมีงาน	คนอายุ 60 ปีขึ้นไป มีอาชีพ และรายได้	100.00	100.00	-
ทำและ	รายได้เฉลี่ยของคนในครัวเรือนต่อปี	100.00	100.00	-
รายได้	ครัวเรือนมีการเก็บออมเงิน	76.56	84.06	+7.50
หมวดที่ 5	คนในครัวเรือนไม่ดื่มสุรา	100.00	98.91	-1.09
ค่านิยม	คนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่	83.93	98.91	+14.98
	คนอายุ 6 ปีขึ้นไป ปฏิบัติกิจกรรมทาง ศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง	100.00	100.00	-
	ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ หรือภาคเอกชน	100.00	100.00	-
	ผู้พิการ ได้รับการดูแลจากครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ หรือภาคเอกชน	100.00	100.00	-
	ผู้ป่วยเรื้อรัง ได้รับการดูแลจาก ครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ หรือ ภาคเอกชน	100.00	100.00	-
	ครัวเรือนมีส่วนร่วมทำกิจกรรม สาธารณะเพื่อประโยชน์ของชุมชน หรือ ท้องถิ่น	100.00	100.00	-
	ครอบครัวมีความอบอุ่น	96.88	98.55	+1.67
	ภาพรวมสิ่งจำเป็นพื้นฐานตามมาตรฐานการดำรงชีพ	98.25	98.59	+0.34

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในภาพรวมของสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) แล้ว พบว่า ทั้งสองหมู่บ้านไม่ได้มีลักษณะขาดแคลนในด้านสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพมากนัก มีครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ จปฐ. ด้านต่าง ๆ เพียงเล็กน้อย และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวม ค่าเฉลี่ยการผ่านเกณฑ์ จปฐ. มีค่าใกล้เคียงร้อยละ 100.00 ทั้งการจัดเก็บในปี พ.ศ. 2560 และ 2562

โดยบ้านในไร่ มีค่าเฉลี่ยการผ่านเกณฑ์ จปฐ. ในด้านต่าง ๆ ปี พ.ศ. 2560 ร้อยละ 99.35 และปี พ.ศ. 2562 ร้อยละ 97.66 ส่วนบ้านอ่าวมะขาม มีค่าเฉลี่ยการผ่านเกณฑ์ จปฐ. ในด้านต่าง ๆ ปี พ.ศ. 2560 ร้อยละ 98.25 และปี พ.ศ. 2562 ร้อยละ 98.59 จึงอาจเรียกว่า มีความยากจนในระดับที่น้อยมาก จากการวัดผลด้วยข้อมูล จปฐ. และเมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมของข้อมูลดังกล่าว ยังพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงของค่าเฉลี่ยการผ่านเกณฑ์ จปฐ. ไม่มากนัก โดยชุมชนบ้านในไร่ มีการเปลี่ยนแปลงลดลงเพียง ร้อยละ 1.68 และชุมชนบ้านอ่าวมะขาม มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเพียง ร้อยละ 0.34 จึงถือว่าไม่ได้ส่งผลกระทบต่อผลการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนตัวอย่างทั้งสอง แห่งนี้อย่างเด่นชัด

3. พิจารณาในประเด็น ประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี ข้อมูลรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของหมู่บ้าน ด้วยการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างผลการจัดเก็บข้อมูล ในปี พ.ศ. 2560 และในปี พ.ศ. 2562 ก็ปรากฏว่า หมู่ที่ 6 บ้านในไร่ ตำบลด่านสวี สมาชิกในชุมชน ทุกครัวเรือน มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี มากกว่า 38,000.- บาทต่อคนต่อปี ทั้งในปี พ.ศ. 2560 และ 2562 ไม่ตกเกณฑ์ดังกล่าว แต่เมื่อพิจารณารายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีโดยภาพรวมในระดับชุมชน พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีลดลงจาก 89,994.- บาท ในปี พ.ศ. 2560 เหลือ 83,827.- บาท ในปี พ.ศ. 2562 หรือลดลงถึง 6,167.- บาท (คิดเป็นร้อยละ 6.85) แต่ยังคงมากกว่า 38,000.- บาท ดังตาราง ที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 ผลการเปรียบเทียบในด้านผลการแก้ปัญหาความยากจน ด้านประชาชนมีรายได้ มากกว่า 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี (ข้อมูลรายได้เฉลี่ย) ของหมู่ที่ 6 บ้านในไร่ ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ	พ.ศ.	พ.ศ.	เปลี่ยนแปลง
		2560	2562	
ครัวเรือนที่ ตกเกณฑ์ รายได้เฉลี่ย	จำนวนครัวเรือนที่มี รายได้เฉลี่ยตั้งแต่ 38,000.- บาท	0 ครัวเรือน	0 ครัวเรือน	-
	ต่อคนต่อปี ลงมา			
รายได้เฉลี่ย ต่อคนต่อปี	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี ในภาพรวมของชุมชน	89,994.- บาท	83,827.- บาท	ลดลง 6,167.- บาท แต่ยังคงมากกว่า 38,000.- บาท

ในขณะเดียวกัน สำหรับกรณีบ้านอ่าวมะขาม ตำบลด่านสวี ปรากฏว่า สมาชิกในชุมชนทุกครัวเรือน มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี มากกว่า 38,000.- บาทต่อคนต่อปี ทั้งในปี พ.ศ. 2560 และ 2562 ไม่ตกเกณฑ์ดังกล่าว แต่เมื่อพิจารณารายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีโดยภาพรวมในระดับชุมชน พบว่า มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี ลดลงจาก 72,221.- บาท จากการเก็บข้อมูลในปี พ.ศ. 2560 เหลือเพียงแค่ 49,682.- บาท จากการเก็บข้อมูลในปี พ.ศ. 2562 หรือลดลงถึง 22,539.- บาท (คิดเป็นร้อยละ 31.21) แต่ยังคงมากกว่า 38,000.- บาท ดังตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21 ผลการเปรียบเทียบในด้านผลการแก้ปัญหาความยากจน ในส่วนประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี (ข้อมูลรายได้เฉลี่ย) ของหมู่ที่ 11 บ้านอ่าวมะขาม ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ	พ.ศ.		เปลี่ยนแปลง
		พ.ศ. 2560	พ.ศ. 2562	
ครัวเรือนที่ ตกเกณฑ์ รายได้เฉลี่ย	จำนวนครัวเรือนที่มี รายได้เฉลี่ยตั้งแต่ 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี ลงมา	0 ครัวเรือน	0 ครัวเรือน	-
	รายได้เฉลี่ย ต่อคนต่อปี	72,221.- บาท	49,682.- บาท	ลดลง 22,539.-บาท แต่ยังคงมากกว่า 38,000.- บาท

4.5 สรุปผลการตรวจสอบรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย กับข้อมูลในเชิงประจักษ์ของชุมชนตัวอย่าง โดยเปรียบเทียบปี พ.ศ. 2560 – 2562

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น ตามหัวข้อที่ 4.4 สามารถสรุปผลการเปรียบเทียบผลของการแก้ปัญหาความยากจน ในแต่ละตัวชี้วัดได้ ดังตารางที่ 4.22 และ 4.23

ตารางที่ 4.22 สรุปการเปรียบเทียบผลการแก้ปัญหาความยากจนตามตัวชี้วัด ของ หมู่ที่ 6 บ้านโนไร่ ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

ตัวชี้วัด	คำอธิบาย	การพัฒนา		เปลี่ยนแปลง
		พ.ศ.2560	พ.ศ.2562	
ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม	อันดับการพัฒนาของหมู่บ้าน จากข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2ค)	เร่งรัดพัฒนา อันดับ 1 (ล่าหลัง)	เร่งรัดพัฒนา อันดับ 3 (ก้าวหน้า)	พัฒนาขึ้น 2 อันดับ
สิ่งจำเป็นพื้นฐานตามมาตรฐานการดำรงชีพได้รับการพัฒนา	ค่าเฉลี่ย ร้อยละของการผ่านเกณฑ์ จปฐ.	ร้อยละ 99.35	ร้อยละ 97.66	ลดลงเพียงเล็กน้อยมาก
ประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000.- บาทต่อคนต่อปี	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี	89,994.- บาท	83,827.- บาท	ลดลง 6,167.- บาท แต่ยังมากกว่า 38,000.- บาท
สรุปผลการแก้ปัญหาความยากจน	ผลการแก้ปัญหาความยากจนได้รับการพัฒนาดีขึ้น โดย (1) ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม (ข้อมูล กชช. 2ค) พัฒนาดีขึ้นอย่างมาก (2) สิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) อยู่ในเกณฑ์ที่ดีอยู่แล้ว ไม่ได้มีผลการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน (3) รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี ลดลง แต่ยังคงมากกว่า 38,000.- บาท			

ตารางที่ 4.23 สรุปการเปรียบเทียบผลการแก้ปัญหาคความยากจนตามตัวชี้วัด ของ หมู่ที่ 11
บ้านอ่าวมะขาม ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

ตัวชี้วัด	คำอธิบาย	การพัฒนา		เปลี่ยนแปลง
		พ.ศ.2560	พ.ศ.2562	
ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม	อันดับการพัฒนาของหมู่บ้าน จากข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2ค)	เร่งรัดพัฒนา อันดับ 1 (ล่างหลัง)	เร่งรัดพัฒนา อันดับ 2 (ปานกลาง)	พัฒนาขึ้น 1 อันดับ
สิ่งจำเป็นพื้นฐานตามมาตรฐานการดำรงชีพได้รับการพัฒนา	ค่าเฉลี่ย ร้อยละของ การผ่านเกณฑ์ จปฐ.	ร้อยละ 98.25	ร้อยละ 98.59	ดีขึ้นเพียงเล็กน้อยมาก
ประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000.- บาทต่อคนต่อปี	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี	72,221.- บาท	49,682.- บาท	ลดลง 22,539.- บาท แต่ยังคงมากกว่า 38,000.- บาท
สรุปผลการแก้ปัญหาความยากจน	ผลการแก้ปัญหาคความยากจนได้รับการพัฒนาดีขึ้น โดย (1) ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม (ข้อมูล กชช. 2ค) พัฒนาดีขึ้น (2) สิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) อยู่ในเกณฑ์ที่ดีอยู่แล้ว ไม่ได้มีผลการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน (3) รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี ลดลง แต่ยังคงมากกว่า 38,000.- บาท			

จากตารางที่ 4.22 และ 4.23 สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า

1. ด้านความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม โดยพิจารณาจากการเปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2ค) พบว่า ทั้งสองชุมชนตัวอย่าง มีผลการพัฒนาในปี พ.ศ. 2562 ดีขึ้นจากปี พ.ศ. 2560

2. ด้านสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ได้รับการพัฒนา พบว่า ทั้งสองชุมชนตัวอย่าง มีผลการเปลี่ยนแปลงด้านข้อมูลการผ่านเกณฑ์ จปฐ. เพียงเล็กน้อย มีสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) อยู่ในเกณฑ์ที่ดีมากอยู่แล้ว ค่าเฉลี่ยร้อยละของการผ่านเกณฑ์ จปฐ. อยู่ในระดับสูงมาก ทั้งในปี พ.ศ. 2560 และ 2562 การดำเนินการตามรูปแบบดังกล่าวไม่ได้ส่งผลต่อด้านสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ได้รับการพัฒนา ของชุมชนตัวอย่างทั้งสองแห่งนี้ชัดเจน

3. ด้านประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี พบว่า ทั้งสองชุมชน ประชาชนทุกครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี มากกว่า 38,000.- บาท เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แต่ผลการพัฒนาด้านรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี เปรียบเทียบโดยภาพรวมระดับชุมชน ระหว่างปี พ.ศ. 2560 และ 2562 ลดลง แต่ยังคงมากกว่า 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี ทั้งสองชุมชน

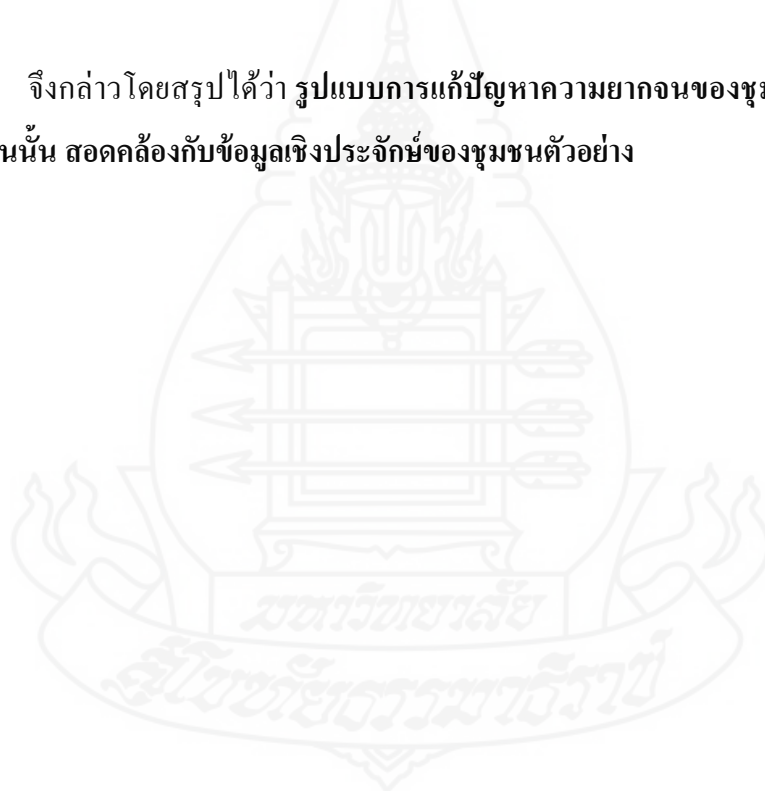
โดยภาพรวมของทั้งสองชุมชนที่ได้ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลในเชิงประจักษ์ มีผลการแก้ปัญหาความยากจนในระดับที่ดีขึ้น โดยพิจารณาจาก ความสามารถในการเข้าถึงบริการ พื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม (ข้อมูล กชช. 2ค) เป็นหลัก ในขณะที่ ด้านสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ได้รับการพัฒนา ทั้งสองชุมชนอยู่ในเกณฑ์ที่ดีอยู่แล้ว ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม รายได้เฉลี่ยของประชาชนทุกครัวเรือน ยังคงมากกว่า 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี ทั้งสองชุมชน เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แต่รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี โดยภาพรวมระดับชุมชน ลดลง ทั้งสองชุมชน แต่ยังคงมากกว่า 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี

โดยเมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างตัวอย่างชุมชนทั้งสองแห่ง ก็พบว่า “บ้านในไร่” มีการเปลี่ยนแปลงผลการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในระดับที่ดีกว่า “บ้านอ่าวมะขาม” เมื่อพิจารณาจากข้อมูล กชช. 2ค ซึ่ง ครัวเรือนบ้านในไร่ ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นถึง 2 อันดับชั้น ในขณะที่ ครัวเรือนบ้านอ่าวมะขาม ได้มีการเปลี่ยนแปลงดีขึ้น 1 อันดับชั้น และพบว่า ข้อมูลรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของหมู่บ้านทั้งสองแห่ง ยังมีการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ข้อมูลรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของบ้านอ่าวมะขาม มีการเปลี่ยนแปลงที่ลดลง 22,539.- บาท (คิดเป็นร้อยละ 31.21) ในการสำรวจข้อมูลเมื่อปี พ.ศ. 2562 ในขณะที่ บ้านในไร่ มีการเปลี่ยนแปลงที่ลดลง 6,167.- บาท (คิดเป็นร้อยละ 6.85) ดังตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.24 แสดงการเปลี่ยนแปลงของผลการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนตัวอย่าง
โดยการเปรียบเทียบระหว่าง หมู่ที่ 6 บ้านในไร่ และ หมู่ที่ 11 บ้านอ่าวมะขาม
ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

ตัวชี้วัด	การเปลี่ยนแปลง	บ้านในไร่	บ้านอ่าว มะขาม	หน่วย นับ	ความ แตกต่าง
ข้อมูล กชช. 2ค	อันดับการพัฒนา	ดีขึ้น 2 อันดับ	ดีขึ้น 1 อันดับ	อันดับ	1 อันดับ
รายได้เฉลี่ย ต่อคนต่อปี	รายได้เฉลี่ย ต่อคนต่อปี	ลดลง 6,167.-	ลดลง 22,539.-	บาท	16,372.-

จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย
ที่พัฒนาขึ้นนั้น สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของชุมชนตัวอย่าง

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามการวิจัยว่า รูปแบบของการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ควรจะมีลักษณะเป็นอย่างไร และหากนำรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนดังกล่าวไปตรวจสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในชุมชนตัวอย่าง จะมีผลเป็นอย่างไร โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ประการ ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย 2) เพื่อนำรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนไปตรวจสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในชุมชนตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัยว่า รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และแก้ปัญหาความยากจนได้ และรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของชุมชนตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ 1) ครัวเรือนยากจน 2) หน่วยงานที่รับผิดชอบการแก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทย 3) ชุมชนที่ต้องเร่งรัดการพัฒนา และ 4) ชุมชนยากจน (เร่งรัดการพัฒนาอันดับ 1) ในจังหวัดชุมพร โดยมีกลุ่มตัวอย่างได้แก่ 1) ครัวเรือนยากจนจาก 10 จังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปัตตานี จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดนครพนม จังหวัดชัยนาท จังหวัดตาก จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดน่าน จังหวัดละ 40 ครัวเรือน รวม 400 ครัวเรือน 2) หน่วยงานระดับกรม รัฐวิสาหกิจ และองค์การมหาชนที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจน โดยตรง และหน่วยงานที่มีภารกิจบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจน ตลอดจนจังหวัดและกรุงเทพมหานคร ที่มีหน้าที่แก้ปัญหาความยากจนในระดับพื้นที่ รวมจำนวนทั้งสิ้น 181 หน่วยงาน 3) ชุมชนที่ต้องเร่งรัดการพัฒนา 6 ชุมชน จากพื้นที่ 6 จังหวัด ใน 6 ภาค ได้แก่ ชุมชนบ้านเรือง ตำบลเรือง อำเภอมือเมือง จังหวัดน่าน ชุมชนบ้านหนองมะเกลือ ตำบลเนินขาม อำเภอนีนขาม จังหวัดชัยนาท ชุมชนบ้านคอนกอย ตำบลคอนกอก อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ชุมชนบ้านคลองยาง ตำบลไทรทอง อำเภอกลองหาด จังหวัดสระแก้ว ชุมชนบ้านในกรัง ตำบลกระบุรี อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง และ ชุมชนบ้านนาข่าใต้ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล 4) ชุมชนยากจนในจังหวัดชุมพร จำนวน 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านโนไร่ หมู่ที่ 6 และชุมชนบ้านอ่าวมะขาม หมู่ที่ 11 ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ที่บูรณาการ การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกันเพื่อตอบคำถามการวิจัยได้สมบูรณ์ขึ้น เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ชุด ได้แก่ 1) แบบสอบถามครัวเรือนที่ไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ย จาก จังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด 10 ลำดับแรกของประเทศ ในปี พ.ศ. 2559 จังหวัดละ 40 ครัวเรือน รวม 400 ครัวเรือน ใช้แบบสอบถามการแบบมีโครงสร้าง แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สอบถาม ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการแก้ปัญหาความ ยากจนของชุมชนในประเทศไทย (Rating Scale) 5 ระดับ และ ตอนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นอื่น และข้อเสนอแนะ เพื่อแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน เป็นคำถามปลายเปิด 2) แบบสอบถาม สำหรับหัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบการแก้ปัญหาความยากจน จำนวน 181 หน่วยงาน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (Rating Scale) 5 ระดับ ตอนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นอื่นและข้อเสนอแนะ เพื่อแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน เป็นคำถามปลายเปิด และ 3) แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group) สำหรับประชุม กลุ่มย่อยชุมชนที่ต้องเร่งรัดพัฒนาเร่งด่วน 6 ภาค ๆ ละ 1 ชุมชน รวม 6 แห่ง 4) แบบบันทึกข้อมูล สภาพชุมชน และแบบตรวจสอบรายการกิจกรรม (Checklist) สำหรับตรวจสอบรูปแบบการ แก้ปัญหาความยากจนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในชุมชนตัวอย่างของจังหวัดชุมพร

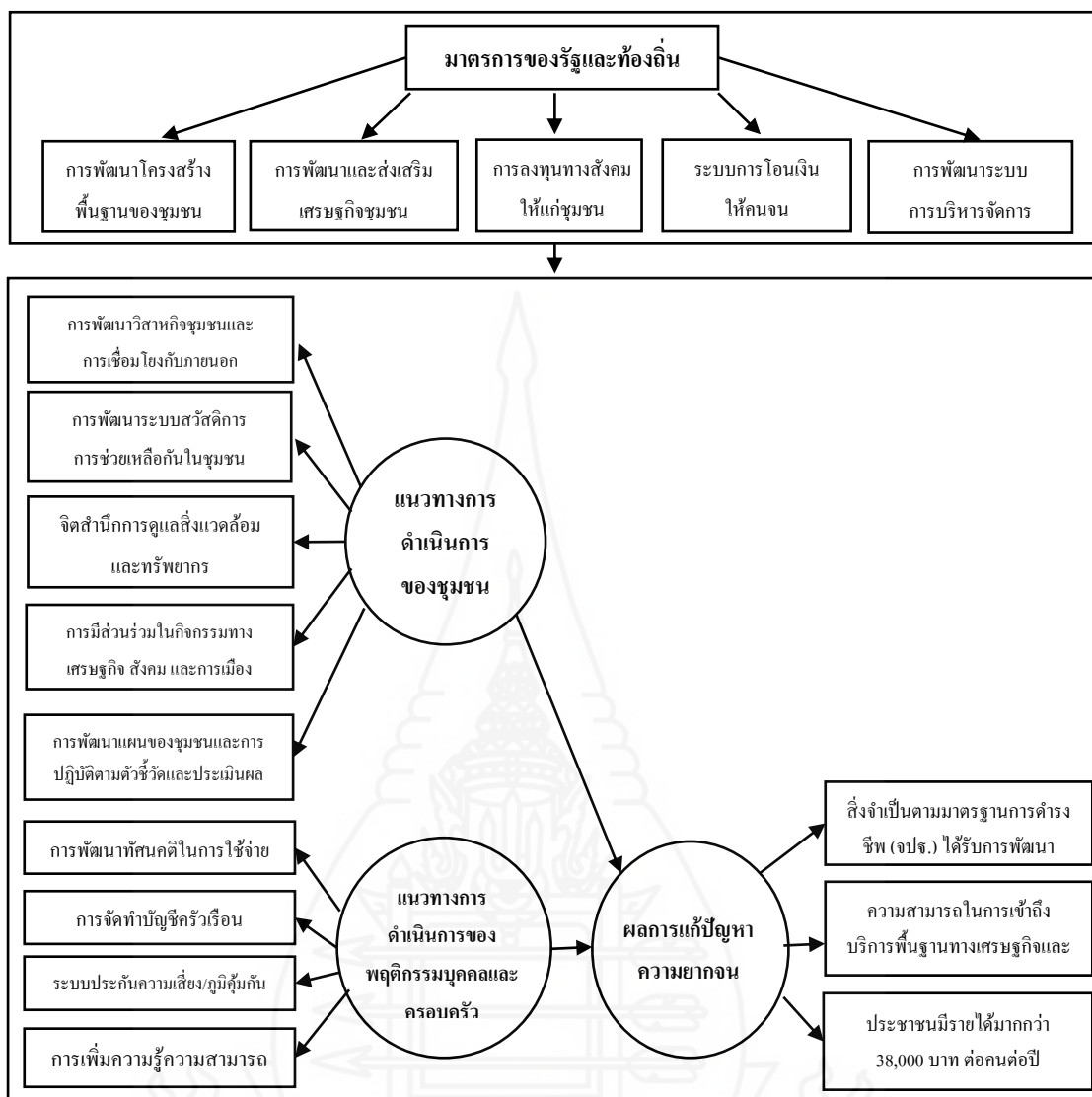
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 4 ตัวแปร รวมทั้งสิ้น 17 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมของบุคคลและครอบครัว มีตัวชี้วัด 4 ตัว ได้แก่ การพัฒนา ทักษะคิดในการใช้จ่าย การจัดทำบัญชีครัวเรือน ระบบประกันความเสี่ยง/ภูมิคุ้มกัน และการเพิ่ม ความรู้ความสามารถให้ประชาชนทุกคน 2) แนวทางการดำเนินการของชุมชน มีตัวชี้วัด 5 ตัว ได้แก่ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอก การพัฒนาระบบสวัสดิการการช่วยเหลือ กันในชุมชน การมีจิตสำนึกการดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทาง เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และการพัฒนาแผนของชุมชนและการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและ ประเมินผล 3) มาตรการของรัฐและท้องถิ่น มีตัวชี้วัด 5 ตัว ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของ ชุมชน การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การลงทุนทางสังคมให้กับชุมชน การมีระบบการ โอนเงินให้คนจน และการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ และ 4) ผลการแก้ปัญหาความยากจน มีตัวชี้วัด 3 ตัว ได้แก่ สิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ได้รับการพัฒนา ความสามารถในการ เข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม และประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000 บาท ต่อคนต่อปี

การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิเคราะห์และหาค่าทางสถิติโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป โดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้นำครัวเรือนยากจนและหัวหน้าหน่วยงานที่มีหน้าที่แก้ปัญหาความยากจน รวมทั้งความคิดเห็นที่มีต่อร่างรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ใช้สถิติค่าความถี่และร้อยละ จากนั้น วัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางด้วยค่าเฉลี่ยเลขคณิต (M) และวัดการกระจายด้วยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลความเห็นที่มีต่อร่างรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย โดยใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) ในโหมด Unstandardized Estimates และในโหมด Standardized Estimates โดยหาค่าความแปรปรวนของตัวแปร ความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปร ค่าน้ำหนักตัวแปร และค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแปร ประกอบกับค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ค่าน้ำหนักของตัวแปรและค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจหรือค่าความสัมพันธ์แบบพหุคูณ (Squared Multiple Correlations) จากนั้น ได้วิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling – SEM.) ของตัวแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ด้วยการวิเคราะห์ค่า Chi-Square – p ค่า CMIN/DF. ค่า GFI. และค่า RMSEA. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ถูกกล่าวถึงซ้ำกันจากต่างบุคคลหรือต่างสถานที่ และตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย เพื่อวิเคราะห์ยืนยันรูปแบบฯ ตลอดจนสรุปผลความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของชุมชนตัวอย่าง

1. สรุปการวิจัย

1.1 สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

1.1.1 การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (ยกร่าง) จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม สรุปสาเหตุปัจจัยของความยากจน และตั้งเครื่องประกอบแนวทางการแก้ปัญหาความยากจน ร่างออกมาเป็นรูปแบบฯ (ร่าง 1) โดยมี 3 องค์ประกอบแนวทาง และ 1 องค์ประกอบที่เป็นผลการแก้ปัญหา รวมทั้งสิ้น 17 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมของบุคคลและครอบครัว 2) แนวทางการดำเนินการของชุมชน 3) มาตรการของรัฐและท้องถิ่น และ 4) ผลการแก้ปัญหาความยากจน โดยสรุปเป็นรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (ร่างที่ 1) ได้ ดังนี้

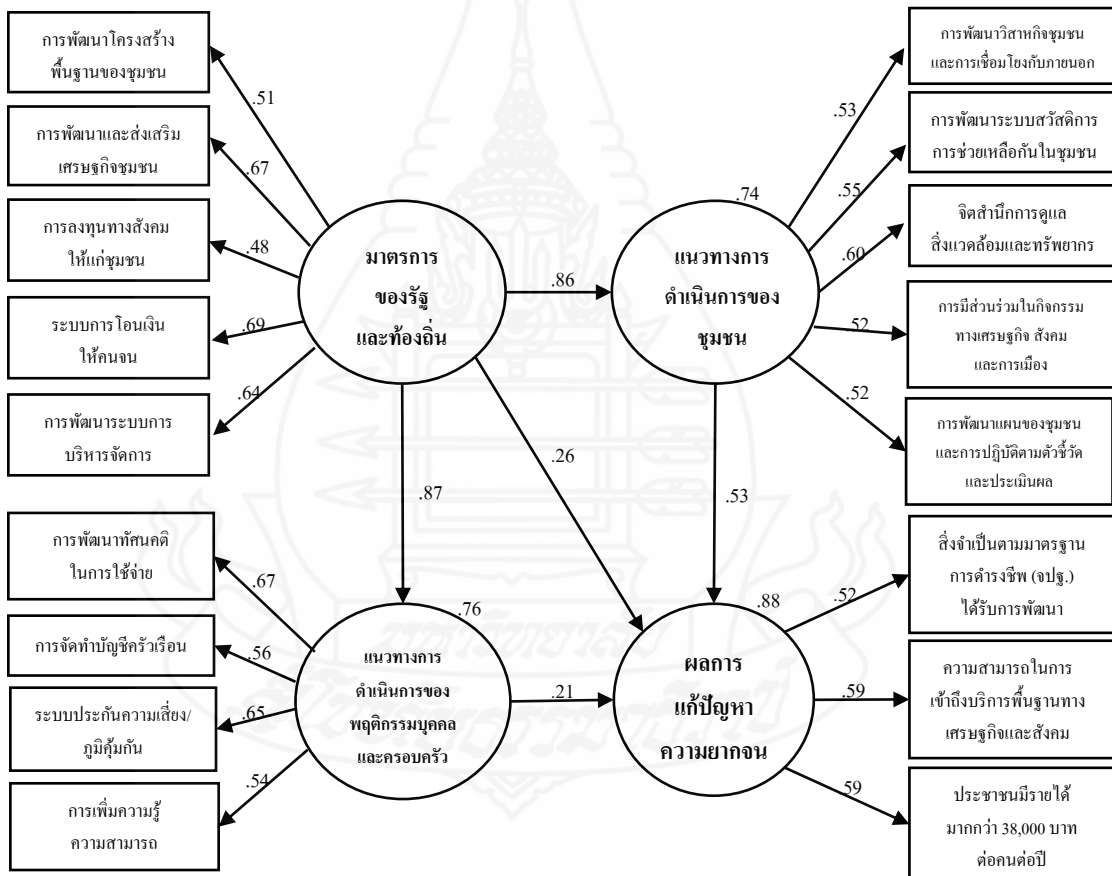
ภาพที่ 5.1 รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (ร่างที่ 1)

1.1.2 สรุปผลการตรวจสอบความตรงของรูปแบบฯ ที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิง

ปริมาณ

1) สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง มีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่ตอบกลับมา จากกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น ผู้นำครัวเรือน จำนวน 400 คน คิดเป็นร้อยละ 100 หัวหน้าหน่วยงานที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 143 คน จากกลุ่มตัวอย่าง 181 คน คิดเป็นร้อยละ 79 รวมจำนวนแบบสอบถาม 543 ชุด คิดเป็นร้อยละ 93.46 โดยส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 46 - 59 ปี หัวหน้าหน่วยงานมีการศึกษาส่วนใหญ่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง อยู่ในช่วง 1-8 ปี ส่วนผู้นำครัวเรือน มีการศึกษาส่วนใหญ่ในระดับประถมศึกษา และมีสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่ 3-5 คน

2) สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ร่างรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (ร่างที่ 1) ตามภาพที่ 5.1 พบข้อจำกัดของโปรแกรมที่เลือกใช้ทำให้ต้องปรับรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เป็นดังภาพที่ 5.2 เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ ซึ่งเมื่อทำการปรับรูปแบบแล้ว พบว่า รูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้น (ร่างที่ 2) สอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมี ค่าความน่าจะเป็นของไค-สแควร์ (Chi-Square Probability Level- p) เท่ากับ 0.065 มากกว่า .05 ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (CMIN/DF) เท่ากับ 1.208 ซึ่งน้อยกว่า 2 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.969 ซึ่งมากกว่า .90 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (RMSEA) เท่ากับ .020 ซึ่งน้อยกว่า .08 จึงกล่าวได้ว่ารูปแบบดังกล่าว มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมีรูปแบบและขนาดอิทธิพล ดังภาพที่ 5.2

ภาพที่ 5.2 แบบจำลองสมการ โครงสร้างของรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

ตารางที่ 5.1 อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของมาตรการของรัฐและท้องถิ่น
 แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว แนวทางการดำเนินการ
 ของชุมชน ต่อผลการแก้ปัญหาความยากจน

ตัวแปรผล (Consequences)	ตัวแปรสาเหตุ (Antecedents)									R ²
	มาตรการของรัฐและ ท้องถิ่น			แนวทางการดำเนินการ ของพฤติกรรมบุคคล และครอบครัว			แนวทางการดำเนินการ ของชุมชน			
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	
แนวทาง การดำเนินการ ของชุมชน	0.86***	-	0.86***	-	-	-	-	-	-	.74
แนวทาง การดำเนินการ ของพฤติกรรม บุคคลและ ครอบครัว	0.87***	-	0.87***	-	-	-	-	-	-	.76
ผลการ แก้ปัญหา ความยากจน	0.26*	0.64*	0.90*	0.21*	-	0.21*	0.53**	-	0.53**	.88

หมายเหตุ DE = Direct effect, IE = Indirect effect, TE = Total effect

*** p-value < 0.001

** p-value < 0.01

* p-value < 0.05

จากภาพที่ 5.2 และตารางที่ 5.1 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการ โครงสร้าง พบค่าสถิติที่สำคัญ สามารถอธิบายได้ดังนี้

มาตรการของรัฐและท้องถิ่นส่งอิทธิพลรวมต่อผลการแก้ปัญหาความยากจน เท่ากับ 0.90 โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.26 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว และผ่านแนวทางการดำเนินการของชุมชน มีค่าอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.64

มาตรการของรัฐและท้องถิ่นส่งอิทธิพลต่อแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัวมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.87 โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.87 และไม่มีอิทธิพลทางอ้อม

มาตรการของรัฐและท้องถิ่นส่งอิทธิพลต่อแนวทางการดำเนินการของชุมชนมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.86 โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.86 และไม่มีอิทธิพลทางอ้อม

ผลการแก้ปัญหาความยากจนมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.88 หมายความว่าความผันแปรของผลการแก้ปัญหาความยากจนเกิดจากอิทธิพลของมาตรการของรัฐและท้องถิ่น แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว และแนวทางการดำเนินการของชุมชนร้อยละ 88

แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.76 หมายความว่าความผันแปรของแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัวเกิดจากอิทธิพลของมาตรการของรัฐและท้องถิ่นร้อยละ 76

แนวทางการดำเนินการของชุมชน มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.74 หมายความว่าความผันแปรของแนวทางการดำเนินการของชุมชนเกิดจากอิทธิพลของมาตรการของรัฐและท้องถิ่นร้อยละ 74

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า แบบจำลองสมการการพัฒนาในรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ภายหลังการปรับปรุง มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณ โดยตัวแปร มาตรการของรัฐและท้องถิ่น มีอิทธิพลต่อผลการแก้ปัญหาความยากจนมากที่สุด และส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่าน ตัวแปรแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว และแนวทางการดำเนินการของชุมชน

1.1.3 สรุปผลการตรวจสอบความตรงของรูปแบบฯ ที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการตรวจสอบรูปแบบฯ (ร่างที่ 2) กับข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทั้ง 6 จังหวัด ใน 6 ภาค และความคิดเห็นเพิ่มเติมจากแบบสอบถาม พบว่า มีความสอดคล้องและยืนยันผลการตรวจสอบรูปแบบฯ กับข้อมูลเชิงปริมาณ โดยสามารถสรุปการวิเคราะห์ และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ ดังนี้

1) ด้านสถานการณ์ปัญหาความยากจนของชุมชนตัวอย่าง 6 ชุมชน ที่ดำเนินการสนทนากลุ่ม พบว่า ชุมชนตัวอย่างในภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก ยังมีภาวะค่อนข้างยากจน ส่วนชุมชนตัวอย่างในภาคใต้ ภาคใต้ชายแดน และภาคเหนือ สถานการณ์ความยากจนยังไม่มีมากนักแต่ก็ไม่ถือว่าร้ายแรง ทั้งนี้ ส่วนใหญ่มีความคาดหวังให้

แก้ปัญหาความยากจนเรื่องที่ดินทำกิน การแก้ปัญหาภัยแล้ง อุทกภัย ราคาพืชผลทางการเกษตร ตกต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง และคาดหวังให้แก้ปัญหาน้ำอุปโภคบริโภค น้ำเพื่อการเกษตร ตลอดจนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

2) ด้านแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครัวเรือน ที่ส่งผลต่อการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน โดยแนวทางที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุด คือ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย แนวทางหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) การลดรายจ่าย ซึ่งยืนยันตัวชี้วัดด้านการพัฒนาทัศนคติในการใช้จ่ายและการจัดทำบัญชีครัวเรือน 2) การเพิ่มรายได้ ที่ยืนยันตัวชี้วัดด้านการเพิ่มความรู้ความสามารถให้ประชาชนทุกคน และ 3) การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับตัวชี้วัดด้านการมีระบบประกันความเสี่ยง/ภูมิคุ้มกัน โดยมีข้อสรุปที่ยืนยันแต่ละตัวชี้วัด ดังนี้

ด้านการพัฒนาทัศนคติในการใช้จ่าย และการทำบัญชีครัวเรือน ทุกกลุ่มสนทนากันเห็นว่าช่วยแก้ปัญหาความยากจนได้ ยกเว้น กลุ่มสนทนาภาคกลางมีความเห็นว่า แม้จะทำบัญชีครัวเรือนแต่ถ้ารายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้

ด้านการมีระบบประกันความเสี่ยง/ภูมิคุ้มกัน ทุกกลุ่มเห็นว่ามีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจน อาทิ เงินสวัสดิการ/สงเคราะห์ของหมู่บ้าน เงินกองทุนหมู่บ้าน การประกันความเสี่ยงพืชผลทางการเกษตรต่อปัญหาภัยแล้ง อุทกภัย การประกันความเสี่ยงด้านสุขภาพ เป็นต้น

ด้านการเพิ่มความรู้ความสามารถให้ประชาชนทุกคน ทุกกลุ่มมีความเห็นคล้ายกันว่า แม้ว่าราชการจะมีการพัฒนาความรู้และทักษะให้ แต่ยังมีปัญหาหลายประการ อาทิ เกษตรกรไม่มีเงินลงทุน หรือลงทุนแล้วเสี่ยงต่อการขาดทุน อบรมแล้วจึงไม่มีการนำไปปฏิบัติ หรือประชาชนไม่มีความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แนวทางดังที่กล่าวอาจไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ โดยลำพังของตัวบุคคลหรือครอบครัวเพียงเท่านั้น แต่จำเป็นต้องอาศัยภาครัฐและท้องถิ่นในการเข้าไปช่วยให้การสนับสนุนผ่านโครงการต่าง ๆ ด้วย

3) แนวทางการดำเนินการของชุมชน ที่ส่งผลต่อการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน นั้น ผู้ให้ข้อมูลอธิบายความสำคัญไว้ใน 3 ประการหลัก ได้แก่ 1) การสร้างรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับตัวชี้วัดด้าน การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอก 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ซึ่งยืนยันตัวชี้วัดการพัฒนาระบบสวัสดิการการช่วยเหลือกันในชุมชน และ 3) การมีทรัพยากรที่พร้อมต่อการพัฒนา ซึ่งต้องอาศัยตัวชี้วัดด้านมีจิตสำนึกการดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรเป็นตัวขับเคลื่อน และ 4) การตอบสนองต่อปัญหาความเดือดร้อน

ของชุมชน ซึ่งมีตัวชี้วัดที่สนับสนุนแนวทางดังกล่าว ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และการพัฒนาแผนของชุมชนและการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและประเมินผล โดยมีข้อสรุปที่ยืนยันแต่ละตัวชี้วัด ดังนี้

ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอก ทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่าสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ และมีข้อเสนอแนะให้ภาคราชการช่วยส่งเสริมกลุ่มให้เข้มแข็ง ช่วยเหลือพัฒนาด้านมาตรฐานและความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด การต่อยอดกลุ่ม โดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามาเป็นตลาดรองรับ การพัฒนาตลาดออนไลน์

ด้านการพัฒนาระบบสวัสดิการการช่วยเหลือกันในชุมชน มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจน โดยทุกชุมชนมีระบบสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือกันในชุมชนในรูปแบบกองทุนต่าง ๆ อาทิ กองทุนฌาปนกิจ กองทุนเงินออม กองทุน โรงสีชุมชน สวัสดิการนอนโรงพยาบาล มีส่วนช่วยบรรเทาปัญหาด้านค่าใช้จ่ายของครัวเรือนได้เบื้องต้นเฉพาะหน้า เป็นครั้งคราวเท่านั้น

ด้านมีจิตสำนึกการดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ทุกกลุ่มยกเว้นภาคใต้ชายแดน เห็นว่า สามารถช่วยแก้ปัญหาความยากจนได้ อาทิ สร้างรายได้จากป่าชุมชน รักษาระบบนิเวศทำให้ไม่ขาดแคลนทรัพยากรน้ำ สามารถเก็บของป่าขายสร้างรายได้ การจัดการขยะสามารถสร้างรายได้จากการคัดแยกขยะ เป็นต้น ส่วนกลุ่มสนทนาภาคใต้ชายแดนมีความเห็นว่าช่วยได้น้อยมาก

ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่ามีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจนได้ ความร่วมมือของชาวบ้านทำให้เกิดแผนพัฒนาของหมู่บ้าน โครงการที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมเสนองบประมาณเอง สามารถสะท้อนปัญหาความต้องการที่แท้จริง แก้ปัญหาความยากจนได้ แต่มีปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วม ได้แก่ ประชากรไปทำงานนอกพื้นที่ จึงเข้ามามีส่วนร่วมได้ไม่มาก บางโครงการชาวบ้านเสนอไปแล้วไม่ได้รับงบประมาณอาจขัดกับหลักเกณฑ์ของราชการ

ด้านการพัฒนาแผนของชุมชนและการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและประเมินผล มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจน โดยมีประโยชน์ อาทิ การบรรจุเรื่องการส่งเสริมอาชีพเข้าไปในแผนก็สามารถเพิ่มรายได้แก้ปัญหาความยากจนได้ แต่มีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณในการดำเนินโครงการตามแผนมีน้อย ไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ทั้งหมดในระยะสั้น อาจแก้ปัญหาได้ในระยะยาว

ทั้งนี้ ชุมชนเปรียบเสมือนตัวกลางการพัฒนาที่ระดมทรัพยากรของบุคคล ให้มีความเข้มแข็งในการต่อสู้กับเศรษฐกิจภายนอก ขณะเดียวกันก็เป็นตัวกลางในการระดมความคิดเห็นและเป็นหน่วยให้รัฐและท้องถิ่นสามารถเข้ามาสนับสนุนแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ได้อย่างตรงจุด

4) มาตรการของรัฐและท้องถิ่น เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อผลการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน โดยในส่วนที่เป็นผลกระทบทางตรง ได้แก่ ตัวชี้วัดด้าน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ระบบการโอนเงินให้คนจน และการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ส่วนผลกระทบทางอ้อมนั้น การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน จะส่งผลดีต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ในองค์ประกอบแนวทางการดำเนินการของชุมชน ขณะที่การลงทุนทางสังคมให้กับชุมชน ถือเป็น การเพิ่มความรู้ความสามารถให้กับบุคคล ตามแนวทางของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว โดยมีข้อสรุปที่ยืนยันแต่ละตัวชี้วัด ดังนี้

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน กลุ่มภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้ เห็นสอดคล้องกันว่า สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ อาทิ การพัฒนาแหล่งน้ำทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำการเกษตรทั้งปี การพัฒนาถนนทำให้ขนส่งพืชผลทางการเกษตรได้สะดวก การพัฒนาพื้นฐานโทรคมนาคมอย่างเน็ตประชารัฐ สามารถช่วยเป็นช่องทางการจำหน่ายสินค้าระบบ Online ได้ แต่กลุ่มภาคกลางและภาคใต้ชายแดนเห็นว่า อาจส่งผลในทางการเพิ่มรายจ่ายด้วย อาทิ เสียค่าไฟฟ้าเพิ่ม ค่าน้ำประปาเพิ่ม การมีเน็ตประชารัฐทำให้เยาวชนติดการเล่นเกมส์ เสียเงินและเวลา เป็นต้น

การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่าสามารถช่วยแก้ปัญหาความยากจนได้ อาทิ การมีตลาดสินค้าชุมชน ตลาดออนไลน์ สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และตลาดอื่น ๆ ตลอดจนการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนของรัฐบาล

การลงทุนทางสังคมให้กับชุมชน ทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ทั้งทุนมนุษย์ และทุนทางวัฒนธรรมสามารถช่วยแก้ปัญหาความยากจนได้ เป็นการลงทุนระยะยาว การให้การศึกษาควรวเน้นคุณภาพและจบมาปฏิบัติงาน

ระบบการโอนเงินให้คนจน ส่วนใหญ่ทุกกลุ่มเห็นด้วยว่าเป็นการบรรเทาปัญหาความยากจนเบื้องต้น ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่าย รัฐบาลควรพัฒนาระบบลงทะเบียน คัดกรอง และจัดระบบตรวจสอบระดับความยากจนและ โอนเงินให้เหมาะสม มีความเห็นส่วนน้อยไม่เห็นด้วยเพราะเป็นการส่งเสริมให้คนไม่ขยันประกอบอาชีพและรอเงินสงเคราะห์เท่านั้น

พัฒนาระบบการบริหารจัดการ หากหน่วยงานมีการบูรณาการการทำงานกันก็จะสามารถช่วยแก้ปัญหาความยากจนได้ แต่ในความเป็นจริง ต่างคนต่างทำ ซ้ำซ้อนกัน

เนื่องจากปัญหาการเบิกจ่ายงบประมาณต่างหน่วยงาน ดัดจริตระเบียบ ไม่ได้บูรณาการกันอย่างแท้จริง และหากภาครัฐมีการบริหารจัดการข้อมูลอย่างบูรณาการในพื้นที่ที่จะทราบว่าคนยากจนอยู่ที่ใด ต้องการการแก้ปัญหาอย่างไรก็จะแก้ปัญหาความยากจนได้

5) ด้านผลการแก้ปัญหาคความยากจน ที่สอดคล้องกับรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ได้แก่ สิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพได้รับการพัฒนา โดยใช้เกณฑ์ข้อมูล จปฐ. ของกรมการพัฒนาชุมชน ถือเป็นผลการแก้ปัญหาคความยากจนที่เป็นพื้นฐานที่สุดที่ทุกครัวเรือนควรจะต้องผ่านเกณฑ์ แต่หากผ่านเกณฑ์ทั้งหมดแล้ว ก็ไม่สามารถยืนยันได้ว่าครัวเรือนนั้นไม่มีความยากจนเลยเสียทีเดียว เนื่องจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้เป็นเพียงเกณฑ์ขั้นต่ำเท่านั้น ความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม โดยใช้เกณฑ์ข้อมูล กชช. 2ค ของกรมการพัฒนาชุมชน ถือเป็นตัวชี้วัดของความยากจนระดับชุมชนที่สำคัญ และเป็นฐานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งเข้าไปแก้ปัญหา ส่วนตัวชี้วัดประชาชนมีรายได้อีกกว่า 38,000 บาท ต่อคนต่อปี มีข้อสังเกตว่าอาจเป็นผลการแก้ปัญหาคความยากจน ที่ไม่ได้สามารถตอบโจทย์ได้ทุกพื้นที่ เนื่องจากค่าครองชีพของแต่ละพื้นที่ในประเทศไทยไม่เท่ากัน การมีเงิน 38,000 บาทต่อคนต่อปี ในบางพื้นที่อาจไม่สามารถทำให้เข้าถึงปัจจัยพื้นฐาน ในชีวิตได้ ดังนั้น การพิจารณาผลการแก้ปัญหาคความยากจนจึงควรพิจารณาจากหลายตัวชี้วัดไปพร้อมกัน เพื่อให้เกิดความครอบคลุมมากที่สุด

6) ความคาดหวังต่อการแก้ปัญหาคความยากจนและปัจจัยสำคัญสำหรับการแก้ปัญหาคความยากจนปัจจัยทั้งหมดสำหรับการแก้ปัญหาคความยากจนจะสามารถทำให้เกิดขึ้นจริงได้ กลุ่มเห็นว่าต้องเชื่อมโยงกันทั้งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลและครอบครัว ชุมชนมีส่วนร่วม และมาตรการของรัฐและท้องถิ่น แล้วแก้ปัญหาคความยากจนให้ตรงจุด ตรงพื้นที่ โดยเริ่มจากครัวเรือน โดย สิ่งสนับสนุน ได้แก่ ความขยันของบุคคลและครอบครัว การใช้จ่ายที่มีวินัย การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง การไม่สร้างหนี้สินเพิ่ม การหาโอกาสเพิ่มรายได้ ส่วนปัญหาอุปสรรค ได้แก่ ปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหาการมีหนี้สินมาก ปัญหาการไม่มีที่ดินทำกิน ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ ข้อเสนอแนะ คือ ให้ครอบครัวและชุมชนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นแนวทางปฏิบัติ

สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า รูปแบบการแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้น (ร่าง 2) ดังภาพที่ 5.2 ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงของรูปแบบฯ กับทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ ทั้งสองส่วนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบฯ ดังกล่าวสามารถนำไปแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชนได้

1.2 สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อนำรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนไปตรวจสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในชุมชนตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนดังกล่าว กับข้อมูลเชิงประจักษ์ของชุมชนตัวอย่างจำนวน 2 ชุมชน โดยพิจารณาคัดเลือกจากการเป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาเร่งด่วน จากข้อมูล กชช. 2ค ปี พ.ศ. 2560 ซึ่งจัดเก็บรวบรวมไว้โดยกรมการพัฒนาชุมชน ได้แก่ บ้านในไร่ หมู่ที่ 6 ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร และ บ้านอ่าวมะขาม หมู่ที่ 11 ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับข้อมูลตามรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย ทั้ง 3 แนวทาง อันได้แก่ 1) แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว 2) แนวทางการดำเนินการของชุมชน 3) มาตรการของรัฐและท้องถิ่น ส่งผลในทางที่สอดคล้องกับผลการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนตัวอย่าง ดังนี้

ในด้านของแนวทางการแก้ปัญหาความยากจน ข้อ 1) – 3) พิจารณาจากข้อมูลโครงการและกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาความยากจน ตามรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย จัดเก็บข้อมูลโดยใช้ แบบตรวจสอบรายการกิจกรรม (Checklist) รวบรวมข้อมูลจากแหล่ง อันได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิจากการจัดเก็บข้อมูลของกรมการพัฒนาชุมชน อาทิ จปฐ. กชช. 2ค รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน เป็นต้น บัญชีรายการงบประมาณของส่วนราชการต่าง ๆ ที่ได้จัดดำเนินการในพื้นที่ บัญชีรายการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 และ พ.ศ. 2562 ข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชุมพร และข้อมูลสำนักงานคลังจังหวัดชุมพร ส่วนในด้านของผลการแก้ปัญหาความยากจนพิจารณาเปรียบเทียบข้อมูลเชิงประจักษ์ จัดเก็บและเปรียบเทียบข้อมูลโดยใช้ แบบบันทึกข้อมูลสภาพชุมชน จากแหล่งข้อมูลภายใต้ตัวชี้วัด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจและสังคม (ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน: กชช. 2ค) ด้านสิ่งจำเป็นพื้นฐานได้รับการพัฒนา (ข้อมูล จปฐ.) และด้านประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000.- บาทต่อคนต่อปี (ข้อมูลรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี) ปรากฏผลการตรวจสอบข้อมูลเชิงประจักษ์ของชุมชนตัวอย่าง ดังนี้

1. ด้านความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม มีผลการประเมินตามข้อมูล กชช. 2ค ดีขึ้นทั้งสองชุมชน ได้แก่ 1) ชุมชนบ้านในไร่ พัฒนาจากหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 (ล่าช้า) ในปี พ.ศ. 2560 เป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 3 (ก้าวหน้า) ในปี พ.ศ. 2562 หรือดีขึ้นถึง 2 อันดับขึ้น และ 2) ชุมชนบ้านอ่าวมะขาม พัฒนาจากหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 (ล่าช้า) ในปี พ.ศ. 2560 เป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 2 (ปานกลาง) ในปี พ.ศ. 2562 หรือพัฒนาที่ดีขึ้น 1 อันดับขึ้น

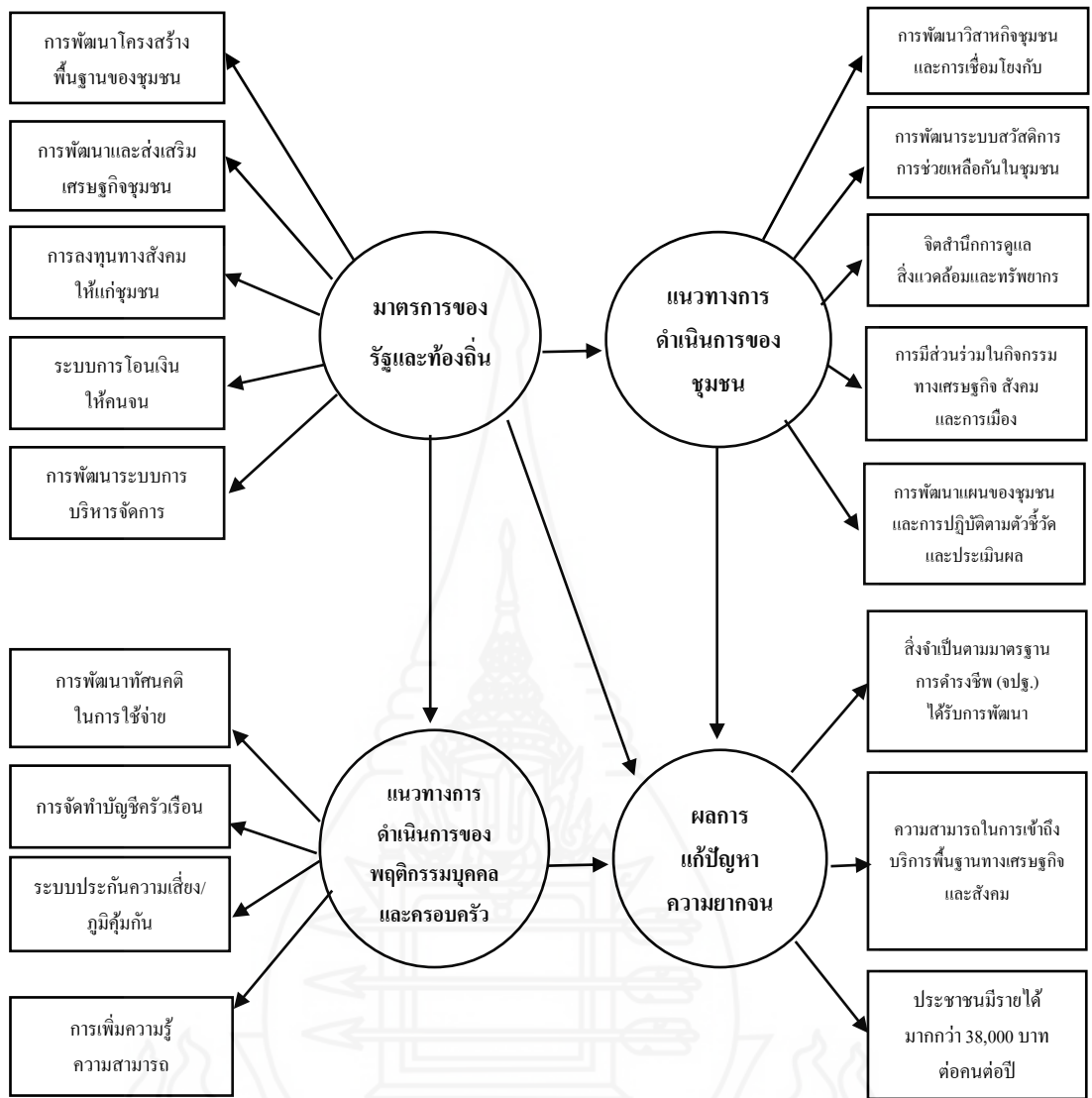
2. ด้านการมีสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ทั้งสองชุมชน มีข้อมูลครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ จปฐ. บางด้านในระดับจำนวนที่น้อยมาก โดยภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งในปี พ.ศ. 2560 และ 2562

3. ด้านประชาชนมีรายได้น้อยกว่า 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี ทั้งในปี พ.ศ. 2560 และ 2562 ของทั้งสองชุมชน เกินเส้นความยากจนที่ 38,000.- บาทต่อคนต่อปี ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่เป็นไปตามรูปแบบฯ แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. 2560 และ 2562 ก็พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงที่ลดลงในทั้งสองชุมชน ซึ่งจะได้กล่าวถึงในส่วนของการอภิปรายผลต่อไป

ดังนั้น สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้น มีลักษณะที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของชุมชนตัวอย่าง

1.3 รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

ผลสรุปของการวิจัยทั้งในด้านการพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย การตรวจสอบความตรงของรูปแบบกับข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ตลอดจน การตรวจสอบรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ คือ 1) รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับ ข้อมูลเชิงประจักษ์ และสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนได้ และ 2) รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของชุมชนตัวอย่าง โดยรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะ ดังภาพที่ 5.3

ภาพที่ 5.3 รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (รูปแบบที่สมบูรณ์)

2. อภิปรายผล

2.1 อภิปรายผลในเชิงปริมาณ

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างของรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลังจากปรับโมเดลแล้ว พบว่าค่า Chi-Square-P หรือ p-value เท่ากับ 0.065 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เกณฑ์ที่ใช้วัดความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์คือ โมเดลที่มีค่าไค-สแควร์ต่ำและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่า p-value มากกว่าหรือเท่ากับ .05 ขึ้นไป (Schumacker & Lomax, 2010) การวัดค่า CMIN/DF หรือค่า Normed Chi-Square หรือค่า Relative Chi-Square ได้เท่ากับ 1.208 ซึ่งเกณฑ์ในการสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี เมื่อมีค่าน้อยกว่า 2 (Bollen, 1989) การวัดค่า GFI (Goodness of Fit Index) หรือดัชนีความสอดคล้องแบบสัมบูรณ์ ได้เท่ากับ 0.969 ซึ่งเกณฑ์ในการสอดคล้องมีค่าระหว่าง 0-1 การวัดค่า RMSEA (Root Mean Square error of Approximation) ซึ่งวัดความแตกต่างของหน่วยของค่าอิสระ ได้เท่ากับ 0.020 และเกณฑ์ในการพิจารณาคือ โมเดลในการพิจารณาคือ โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี เมื่อมีค่า RMSEA น้อยกว่า .05 (Diamantopoulos and Siquaw, 2000)

จากการวัดค่าสถิติทั้ง 4 ค่าดังกล่าว ผ่านเกณฑ์การประเมินค่าความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) เป็นการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และศึกษาอิทธิพลเชิงสาเหตุ เป็นเทคนิคทางสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตัดสินใจว่า โมเดลที่สร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีความถูกต้องมากน้อยเพียงไรเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (สุภมาส, 2557)

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีความถูกต้องเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลเชิงปริมาณ

หากวิเคราะห์ถึงค่าอิทธิพลของตัวแปรที่มีต่อองค์ประกอบในรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นในระดับมาก จากการแปลค่าในโหมด Standardized พบว่า

เมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลตัวแปร พบว่า มาตรการของรัฐและท้องถิ่นมีค่าอิทธิพลรวม .90 ต่อผลการแก้ปัญหาความยากจน มีค่าอิทธิพลรวม .86 ต่อแนวทางการดำเนินการของชุมชนและที่ค่าอิทธิพลรวม .87 ต่อการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว

เมื่อพิจารณาค่าความผันแปรของผลการแก้ปัญหาความยากจนเกิดจากอิทธิพลของมาตรการของรัฐและท้องถิ่น แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว และแนวทางการดำเนินการของชุมชนร้อยละ 88 ความผันแปรของแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัวเกิดจากอิทธิพลของมาตรการของรัฐและท้องถิ่นร้อยละ 76 และแนวทางการดำเนินการของชุมชนเกิดจากอิทธิพลของมาตรการของรัฐและท้องถิ่นร้อยละ 74

วิเคราะห์ได้ว่ามาตรการของรัฐและท้องถิ่นมีอิทธิพลมากต่อผลการแก้ปัญหาความยากจน โดยมีทั้งอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมผ่านแนวทางการดำเนินการของชุมชน และแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครัวเรือน จึงอาจกล่าวได้ว่า นโยบายการแก้ปัญหาความยากจนโดยเน้นที่มาตรการของรัฐและท้องถิ่น มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการแก้ปัญหาความยากจนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Varun Chotia และ N.V.M. Rao ที่พบว่า มาตรการของรัฐในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน มีผลต่อการลดปัญหาความยากจน (Chotia & Rao, 2017) ขณะเดียวกัน แบบจำลองสมการ โครงสร้างของรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนดังกล่าว ยังสามารถอธิบายได้ว่า การแก้ปัญหาความยากจนเกี่ยวข้องกับมิติต่าง ๆ ของสังคมที่ซับซ้อนตามแนวคิดของ E Philip Davis และ Miguel Sanchez-Martinez ดังนั้นการแก้ปัญหาความยากจนจึงต้องมีมิติการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่หลากหลาย และการพิจารณาเลือกแนวทางการสังเคราะห์ต้องดูทั้งข้อมูลเชิงลึกทางเศรษฐกิจ แรงจูงใจสำหรับพฤติกรรมของมนุษย์ รวมทั้งองค์ประกอบจากวิทยาการสาขาอื่น ๆ ทางสังคมด้วย (Davis & Sanchez-Martinez, 2014) ดังเช่นรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนที่ได้พัฒนาขึ้น ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่หลากหลาย ทั้งมิติด้านแรงจูงใจของพฤติกรรมบุคคล เศรษฐกิจและการพัฒนาระดับท้องถิ่น/ชุมชน ไปจนถึงมิติด้านเศรษฐศาสตร์มหภาค อย่างด้านมาตรการของรัฐ การแก้ปัญหาความยากจนของแต่ละชุมชนจึงควรพิจารณาแนวทางที่หลากหลายนี้ไปพร้อมกัน และให้ค่าน้ำหนักที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ที่สุดสำหรับชุมชนนั้น

ซึ่งหากพิจารณาจากความสัมพันธ์ในระดับมากของตัวแปรสังเกต ควรเน้นการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การลงทุนทางสังคมให้แก่ชุมชน ทั้งการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ การส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนชุมชน การส่งเสริมตลาดชุมชน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อการแก้ปัญหาความยากจนในด้านสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ได้รับการพัฒนา นอกจากนี้ การพัฒนาระบบบริหารจัดการค้นหาเป้าหมายครัวเรือนยากจนให้มีความแม่นยำและเชื่อถือได้ การกำหนดมาตรการให้เหมาะสมกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละครัวเรือน/ชุมชน และการบูรณาการการช่วยเหลือคนยากจนไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน/ทำอย่างเป็นระบบ จะส่งผลต่อการแก้ปัญหาความยากจนในระดับที่มากเช่นกัน

2.2 อภิปรายผลในเชิงคุณภาพ

อภิปรายผลเชิงคุณภาพ จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทุกกลุ่มสนทนา มีความเห็นสอดคล้องในแนวทางเดียวกันกับข้อมูลเชิงปริมาณ โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ยืนยันว่า พฤติกรรมบุคคลและครอบครัว โดยเฉพาะด้านทัศนคติในการใช้จ่าย เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้คนยากจน แต่อย่างไรก็ตาม ยังคงมีความเห็นว่าภาครัฐและท้องถิ่นควรมีโครงการเข้าไปแก้ปัญหาต่างๆ ทั้งในส่วนการสนับสนุนบุคคลและครอบครัว การพัฒนาชุมชน ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และโครงการแก้งานที่สามารถช่วยเหลือคนจนได้อย่างตรงกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณในแง่ มาตรการของรัฐและท้องถิ่นมีอิทธิพลต่อผลการแก้ปัญหาความยากจนมากที่สุด โดยส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงอาจสรุปได้ว่ารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น และผ่านการตรวจสอบความตรงของรูปแบบฯ กับข้อมูลเชิงปริมาณ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพ และสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนได้

จากการวิเคราะห์ค่าของตัวชี้วัดที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อองค์ประกอบแนวทางตามรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่สนับสนุนโดยผลจากข้อมูลเชิงคุณภาพสามารถแสดงได้ ดังนี้

ตารางที่ 5.2 ตัวชี้วัดค่าอิทธิพลสูงที่สนับสนุนความสอดคล้องโดยข้อมูลเชิงคุณภาพ

ตัวแปรสังเกต	ค่า	ค่าอิทธิพล	ข้อมูลการประชุม Focus Groups
	Regression weight		
แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว			
1. การพัฒนาทัศนคติในการใช้จ่าย	1.03	0.67	- ทัศนคติของบุคคลเป็นพื้นฐานของปัญหา อาทิ ความเกียจคร้าน ไม่มีความรู้ด้านบริหารเงิน กระแสบริโภคนิยม ติดอบายมุข - การปรับทัศนคติในการใช้จ่ายจะมีส่วนช่วยแก้ปัญหาได้ ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาทัศนคติ ปัญหาอยู่ที่รายรับและใช้จ่ายอย่างรัดกุม

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

ตัวแปรสังเกต	ค่า Regression weight	ค่าอิทธิพล	ข้อมูลการประชุม Focus Groups
2. การมีระบบประกัน ความเสี่ยง/ภูมิคุ้มกัน	1.00	0.65	- การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึงการ ออมหรือการลงทุนเพื่อสำรองเงินหรือ ทรัพย์สินไว้ใช้ยามฉุกเฉิน หรือประกัน ความเสี่ยงของบุคคลและครอบครัว เช่น การมีเงินออม การฝากเงินออมกับกองทุน เงินออมประเภทต่าง ๆ การลงทุนในหุ้น สหกรณ์ หรือกองทุนหมู่บ้าน การทำ ประกันสุขภาพหรือประกันชีวิต เป็นการ แบ่งเบาภาระลูกหลานด้วย
แนวทางการดำเนินการของชุมชน			
1. จิตสำนึกในการดูแล สิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากร	1.08	0.60	- จิตสำนึกในการดูแลสิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรส่งผลต่อการแก้ปัญหาความ ยากจน ในแง่ของการมีทรัพยากรใช้ โดยเฉพาะในชนบทคือทรัพยากรน้ำ..... - พัฒนาจิตสำนึกในการใช้น้ำและการ บริหารทรัพยากรน้ำของชุมชนร่วมกัน ยัง รวมไปถึงการรักษาป่าซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำ ของชุมชนด้วย
2. การมีระบบประกัน ความเสี่ยง/ภูมิคุ้มกัน	1.00	0.55	- ชุมชนมีสวัสดิการช่วยเหลือกันในชุมชน หลายรูปแบบ เช่น กองทุนชุมชน กองทุน ฌาปนกิจ กองทุนการออม สวัสดิการ ช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียง โดยเฉพาะกองทุน หมู่บ้านที่พร้อมตอบสนองต่อสมาชิกใน ชุมชนทุกคน ถือว่ามีบทบาทสำคัญในการ แก้ปัญหาความยากจน

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

ตัวแปรสังเกต	ค่า Regression weight	ค่าอิทธิพล	ข้อมูลการประชุม Focus Groups
มาตรการของรัฐและท้องถิ่น			
1. ระบบการโอนเงินให้ คนจน	1.14	0.69	- เป็นการแบ่งเบาภาระค่าครองชีพพื้นฐาน และค่าใช้จ่ายประจำเดือนลงได้ ผ่าน โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ
2. การพัฒนาและ ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน	1.08	0.67	- ส่วนใหญ่เป็นภารกิจหลักของกรมการ พัฒนาชุมชนและองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น มีส่วนสนับสนุนการแก้ปัญหา ความยากจนในด้านการส่งเสริมกลุ่ม อาชีพ กองทุนชุมชน ตลาดชุมชน หมู่บ้าน OTOP นวัตกรรม หมู่บ้านท่องเที่ยวชุมชน เป็นการเพิ่มรายได้ให้ชุมชน สร้างงานใน พื้นที่ กระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก
3. การพัฒนาระบบ บริหารจัดการ	1.00	0.64	- การคัดกรอง ค้นหาเป้าหมายครัวเรือน ยากจนให้เชื่อถือได้ โดยให้สำรวจจริงใน พื้นที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนได้มาก และให้กำหนดการแก้ไขให้เหมาะสมกับแต่ ละครัวเรือน โดยให้แต่ละหน่วยงานอย่า ต่างคนต่างทำ
ผลการแก้ปัญหาความยากจน			
1. ความสามารถในการ เข้าถึงบริการพื้นฐาน ทางเศรษฐกิจและสังคม	1.09	0.59	- มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจน ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นหลัก อาทิ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การเข้าถึงการ รักษาพยาบาล ไฟฟ้า ประปา ผู้ด้อยโอกาส สูงอายุ ป่วยติดเตียง สามารถแก้ปัญหา ความยากจนอย่างตรงประเด็นที่สุด

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

ตัวแปรสังเกต	ค่า Regression weight	ค่าอิทธิพล	ข้อมูลการประชุม Focus Groups
2. สิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ได้รับการพัฒนา	1.08	0.59	- เป็นแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนระดับพื้นฐานที่สุด ถือเป็นตัวบ่งชี้ว่าครัวเรือนไม่มีความเดือดร้อน สามารถดำรงชีพอยู่ได้ มีส่วนให้ข้อมูลด้านสุขภาพ สภาพแวดล้อม การศึกษา รายได้ การมีงานทำ และค่านิยม
3. ประชาชนมีรายได้มากกว่า 38,000 บาทต่อคนต่อปี	1.00	0.52	- การพัฒนาให้มีรายได้ 38,000.- บาทต่อคนต่อปีอาจแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่ต้องประกอบด้วยการดำรงชีพด้วยการใช้จ่ายอย่างประหยัดและต้องไม่มีการชำระหนี้ด้วย

2.3 อภิปรายผลการตรวจสอบรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์

การตรวจสอบรูปแบบการแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายความยากจนของชุมชนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในชุมชนตัวอย่าง หมู่ที่ 6 บ้านในไร่ และหมู่ที่ 11 บ้านอ่าวมะขาม ตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร และโดยพิจารณาจากแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ตามรูปแบบการแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายความยากจนที่พัฒนาขึ้น ที่ดำเนินการในชุมชนตัวอย่างทั้ง 2 แห่ง ระหว่าง ปี พ.ศ. 2560 – 2562 ผลการพัฒนาพบว่า มีข้อสังเกตจากการตรวจสอบข้อมูลเชิงประจักษ์ในชุมชนตัวอย่างบางประการ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง แม้ว่าผลการพัฒนาชุมชนตัวอย่างทั้งสองชุมชนจะดีขึ้นในด้านอื่น ๆ แต่สำหรับด้านรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี ทั้งสองชุมชนมีการเปลี่ยนแปลง ลดลง โดยบ้านอ่าวมะขามมีการเปลี่ยนแปลงที่ลดลง 22,539.- บาท (คิดเป็นร้อยละ 31.21) และบ้านในไร่ มีการเปลี่ยนแปลงที่ลดลง 6,167.- บาท (คิดเป็นร้อยละ 6.85) จากการวิเคราะห์พบว่า มีสาเหตุเป็นไปตามสถานะเศรษฐกิจในภาพรวมระดับจังหวัด โดยเฉพาะภาคการเกษตรและการประมง ซึ่งเป็นอาชีพหลักของชุมชนทั้งสองแห่ง โดยราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำลง ทั้งยางพารา มะพร้าว และปาล์ม น้ำมัน ส่วนการทำประมง มีข้อจำกัดด้านมาตรการที่เพิ่มมากขึ้น อาทิ มาตรการห้ามเครื่องมือล่าสัตว์น้ำ เป็นต้น

ทำให้รายได้สุทธิของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรและประมงต้องลดลงไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการพิจารณาตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์สำนัก Keynesian/Neo-Liberal ที่เน้นมุมมองต่อการแก้ปัญหาความยากจนไปที่เศรษฐกิจมหภาค และเห็นว่าบทบาทของรัฐบาลในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและดูแลสินค้าสาธารณะมีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาความยากจน (Chotia & Rao, 2017) ดังนั้น ผลการแก้ปัญหาความยากจนบางประการ อาทิ รายได้เฉลี่ยครัวเรือน จึงขึ้นอยู่กับนโยบายของภาครัฐในการเข้าไปแทรกแซงราคาสินค้าสาธารณะด้วย โดยเฉพาะผลผลิตด้านการเกษตรที่เป็นเศรษฐกิจพื้นฐานของเกษตรกรรายย่อย เช่น ข้าว ปาล์ม น้ำมัน ยางพารา เป็นต้น

ประการที่สอง หากพิจารณาการวิเคราะห์ การเปลี่ยนแปลงของผลการแก้ปัญหาความยากจนของตัวอย่างชุมชนในเชิงประจักษ์ ภายใต้รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่ได้พัฒนาขึ้น เมื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างตัวอย่างหมู่บ้านเป้าหมายทั้งสองแห่ง ก็พบว่า “บ้านในไร่” มีการเปลี่ยนแปลงผลการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในระดับที่ดีกว่า “บ้านอ่าวมะขาม” ทั้งจากข้อมูล กชช. 2ค และข้อมูลรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของหมู่บ้านทั้งสองแห่ง ที่ยังมีการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ข้อมูลรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของบ้านอ่าวมะขาม มีการเปลี่ยนแปลงที่ลดลงถึง 22,539 บาท (คิดเป็นร้อยละ 31.21) ในการสำรวจข้อมูลเมื่อปี พ.ศ. 2562 ในขณะที่ บ้านในไร่ มีการเปลี่ยนแปลงที่ลดลงเพียงแค่ 6,167 บาท (คิดเป็นร้อยละ 6.85) เท่านั้น ซึ่งอาจวิเคราะห์สาเหตุ 3 ประการ ดังนี้

1. อาจเกิดจากผลกระทบของเศรษฐกิจในระดับจังหวัด ที่อาจส่งผลกระทบต่อประกอบอาชีพหลักของประชากรในพื้นที่ กล่าวคือ ประชากรของบ้านอ่าวมะขาม หมู่ที่ 11 ตำบลด่านสวี อำเภอสวี มีอัตราส่วนประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกร (ทำสวน) ประมาณร้อยละ 40 ซึ่งมากกว่าประชากรของบ้านในไร่ หมู่ที่ 6 ตำบลด่านสวี อำเภอสวี ซึ่งมีอัตราส่วนประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกร (ทำสวน) เพียงประมาณร้อยละ 26 เท่านั้น ด้วยเหตุเช่นนี้ จากสถานการณ์ราคาพืชผลทางการเกษตรที่ตกต่ำลง โดยเฉพาะยางพารา มะพร้าว และปาล์ม น้ำมัน จึงย่อมจะส่งผลกระทบต่อรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีกับประชากรของบ้านอ่าวมะขาม มากกว่าประชากรของบ้านในไร่ สอดคล้องกับ แนวคิดของ E Philip Davis และ Miguel Sanchez-Martinez (2014) ที่เห็นว่าความยากจนเกี่ยวข้องกับปัญหาที่กว้างขึ้นกว่ามุมมองทางการเงินเพียงเรื่องเดียว และสอดคล้องกับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์สำนัก Keynesian/Neo-liberal ที่มองไปที่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจมหภาคและเน้นบทบาทของรัฐบาลในการดูแลสินค้าสาธารณะด้วย

2. การดำเนินการตามรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย อาจมีระดับที่แตกต่างกันไป โดยพิจารณาวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลโครงการและกิจกรรมตามแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนที่ปรากฏในเชิงประจักษ์ ในแนวทางการดำเนินการ

ของชุมชน และแนวทางด้านการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัวของทั้งสองหมู่บ้านแล้ว พบว่า บ้านในไร่ หมู่ที่ 6 มีการดำเนินการตามสองแนวทางดังกล่าวมาแล้วข้างต้น มากกว่าบ้านอ่าวมะขาม หมู่ที่ 11 ดังนั้น จึงทำให้ผลการแก้ปัญหาความยากจนในเชิงประจักษ์ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างหมู่บ้านทั้งสองแห่งนี้ จึงมีความแตกต่างกัน

3. พบปัญหาการดำเนินการของ บ้านอ่าวมะขาม หมู่ที่ 11 ที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินการตามแนวทางของรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนฯ ได้แก่

- 1) การดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านที่ประสบปัญหาไม่สามารถดำเนินการต่อได้ ซึ่งยืนยันแนวคิดกระบวนการสินเชื่อรายย่อย (Microcredit) ของ Muhammad Yunus ที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจน (Yunus, 2018)
- 2) ขาดการดำเนินการด้านการอบรมส่งเสริมครัวเรือนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการส่งเสริมจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งยืนยันว่าหากดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยแก้ปัญหาความยากจนได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555)
- และ 3) ขาดการดำเนินการด้านการพัฒนาด้านอาชีพและการสร้างอาชีพเสริมให้กับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งยืนยันว่าแนวทาง Chinese Way ของ ลีจิ้นผิง ที่ใช้เป็นแบบอย่างแล้วในประเทศจีน จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนได้ (ลีจิ้นผิง, สำนักพิมพ์มติชน ผู้แปล, 2559)

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

3.1.1 ผลของงานวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยนี้ ทำให้ได้รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่ส่วนราชการ ได้แก่ หน่วยงานระดับกรม รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน จังหวัดและกรุงเทพมหานคร ที่มีภารกิจหน้าที่ เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจน ทั้งโดยตรง เป็นหน่วยสนับสนุน และในพื้นที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนต่าง ๆ ได้

3.1.2 รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย จากผลการวิจัยนี้ สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนอื่น ๆ ในต่างประเทศต่อไปได้

3.1.3 ข้อมูลและสารสนเทศที่ได้จากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาหรือทำวิจัยต่อไป ในเรื่องสภาพปัญหาความยากจน และแนวทางที่นำมาใช้สำหรับการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนทั้งในและต่างประเทศ

3.1.4 ข้อมูลและสารสนเทศที่ได้จากผลการศึกษา จะเป็นประโยชน์ต่อภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน และครอบครัว สามารถศึกษาและ นำไปใช้ประโยชน์ในการช่วยเหลือกลุ่มคนยากจนได้ต่อไปในอนาคต

3.2 การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

3.2.1 การใช้ประโยชน์ระดับนโยบาย

จากผลงานวิจัยพบว่ามาตรการของรัฐและท้องถิ่นมีค่าอิทธิพลมากต่อผลการแก้ปัญหาความยากจน รองลงมาได้แก่แนวทางการดำเนินการของชุมชน และค่าต่ำสุดได้แก่แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครัวเรือน และถึงแม้ว่าแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมของบุคคลและครัวเรือนมีค่าอิทธิพลน้อยแต่ทำหน้าที่ส่งผ่านมาตรการของรัฐและท้องถิ่นไปยังผลการแก้ปัญหาความยากจน ดังนั้นภาครัฐควรให้ความสำคัญสำหรับนโยบายการแก้ปัญหาความยากจน โดยเน้นที่มาตรการของรัฐและท้องถิ่น สอดคล้องกับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์สำนัก Keynesian/Neo-Liberal ที่มุ่งเน้นไปที่แรงขับเคลื่อนของเศรษฐกิจมหภาค เน้นบทบาททำสำคัญของรัฐบาลในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและดูแลสินค้าสาธารณะ สอดคล้องกับการวิจัยของ Varun Chotia & N.V.M.Rao (2017) ที่พบว่ามาตรการของรัฐในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน มีผลต่อการลดปัญหาความยากจน

ผลจากการตรวจสอบรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น แม้ปรากฏผลการใช้รูปแบบทำให้หมู่บ้านเป้าหมายที่ใช้ตรวจสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ทั้งสองหมู่บ้านจะมีการพัฒนาที่ดีขึ้น แต่ปรากฏว่ารายได้เฉลี่ยของทั้งสองหมู่บ้านลดลงเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจในระดับจังหวัด ปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ปัญหาการทำประมง ซึ่งให้เห็นว่าปัญหาความยากจนเกี่ยวข้องกับมิติต่าง ๆ ของสังคมที่ซับซ้อนตามแนวคิดของ E Philip Davis และ Miguel Sanchez-Martinez (2014) ดังนั้นการแก้ปัญหาความยากจนจึงต้องมีมิติการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นอุปสรรคต่อการแก้ปัญหาความยากจน โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนและครอบครัวยากจนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาด้วยตามแนวคิดของ Boyer (1971) นอกจากนี้การกำหนดนโยบายในการแก้ปัญหาความยากจนในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีแบบ Disrupt รัฐบาลควรคิดค้นนวัตกรรมในการกำหนดนโยบายการแก้ปัญหาความยากจนซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Uyarra, Ribeiro and Dale-Clough (2019) ที่เสนอแนวคิด Responsible Research and Innovation (RRI) ในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย

3.2.2 การใช้ประโยชน์ระดับบริหารงาน

ในระดับบริหารที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์โดยกำหนดเป็นมาตรการของรัฐและท้องถิ่นจากผลการวิจัยที่ค้นพบว่า ตัวแปรที่มีค่าอิทธิพลและความสัมพันธ์กับองค์ประกอบ

ด้านมาตรการของรัฐและท้องถิ่นมาก ได้แก่ ระบบการโอนเงินให้คนจน ทั้งการโอนเงินให้คนจน เพื่อเพิ่มรายได้แบบไม่มีเงื่อนไขและการโอนเงินให้คนจนตามจำนวนที่สอดคล้องกับรายได้ของผู้รับโอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยและข้อเสนอของ Barisik, Kasap (2012) ที่ให้ใช้บัตรสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือค่าใช้จ่ายสาธารณะของคนจน และสอดคล้องกับกลยุทธ์ของ World Bank ที่เสนอให้โอนเงินสดให้ครอบครัวที่ยากจน (World Bank, 2561) การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการส่งเสริมกลุ่มอาชีพในชุมชน การส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนชุมชน และการส่งเสริมตลาดชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาและข้อเสนอของ Nuttamol และคณะ (2012) ที่เสนอให้รัฐบาลควรสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพื้นฐานของคนยากจน สอดคล้องกับแนวคิดของ Muhammad Yunus (Yunus, 2018) ที่พบว่าสาเหตุความยากจนในประเทศบังคลาเทศคือการขาดแคลนสินเชื่อรายย่อย (Micro Credit) และ Lin, Li, Jiang และ Li (2019) ที่พบว่าทำให้สินเชื่อรายย่อย (Micro Credit) สามารถแก้ปัญหาความยากจน และสอดคล้องกับแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนในกรอบของอาเซียน ที่ดำเนินการให้คนยากจนและกลุ่มด้อยโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ การเงิน นวัตกรรม และวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง (FAP on RDEP, 2017) และการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ได้แก่ การพัฒนาระบบการค้นหาเป้าหมายครัวเรือนยากจนให้มีความแม่นยำและเชื่อถือได้ การกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาความยากจนให้เหมาะสมกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละครัวเรือน/ชุมชน และการบูรณาการโครงการช่วยเหลือคนยากจนไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนและทำอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ IMF (IMF, 2003) ที่เสนอให้หาข้อมูลด้วยการระบุว่า ผู้ที่ยากจนคือใคร อยู่ที่ไหน ให้ศึกษาสาเหตุความยากจนอย่างลึกซึ้ง สอดคล้องกับแนวทางของประเทศจีน (The Chinese Way, 2017) และสีจิ้นผิง (2559) ที่ใช้การค้นหาพื้นที่เป้าหมายที่ยากจนและใช้มาตรการแก้ปัญหาความยากจนให้เหมาะสมกับพื้นที่ สอดคล้องกับแนวคิดของ Nuttamol และคณะ (2012) ที่เสนอให้การแก้ปัญหาความยากจนควรคำนึงถึงเงื่อนไขทางเศรษฐกิจสังคมของแต่ละครัวเรือน และสอดคล้องกับแนวทางของ IMF (IMF, 2003) อีกประการหนึ่ง ที่ให้มีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาความยากจน เช่นเดียวกับการแก้ปัญหาความยากจนในกรอบอาเซียนที่พัฒนาภูมิภาคความร่วมมือในระดับท้องถิ่น ระดับชาติและอาเซียน ที่จะแก้ปัญหาความยากจนร่วมกัน (FAP on RDPE, 2017)

3.2.3 การใช้ประโยชน์ในระดับปฏิบัติการ

การดำเนินการแก้ปัญหาความยากจนตามแนวทางต่าง ๆ ของรูปแบบดังกล่าว ไม่สามารถดำเนินการได้โดยภาครัฐและท้องถิ่น ภาคชุมชน หรือ ภาคครัวเรือน แต่เพียงภาคส่วนใดส่วนหนึ่งเท่านั้น หากจะต้องเป็นองค์ประกอบที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

อีกทั้งทุกแนวทางย่อมที่จะส่งผลต่อการแก้ปัญหาความยากจนร่วมกันในภาพรวม ดังนั้น จึงมีข้อเสนอในระดับปฏิบัติการ ดังนี้

ตัวแปรในแนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว พบว่า มีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับตัวแปรในแนวทางการดำเนินการของชุมชนและมาตรการของรัฐ และท้องถิ่น ได้แก่ การเพิ่มความรู้ความสามารถมีความสัมพันธ์ระดับสูงกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอก การเพิ่มความรู้ความสามารถมีความสัมพันธ์ระดับสูงกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ดังนั้นข้อเสนอในการปฏิบัติการแก้ปัญหาความยากจน จึงควรเน้นโครงการเพิ่มความรู้ความสามารถให้แก่ครัวเรือนยากจน ในด้านการประกอบอาชีพและเทคโนโลยีการผลิต การประยุกต์นำความรู้มาใช้ในการวางแผนจัดการชีวิตอย่างรอบคอบ ซึ่งจะส่งผลถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอกและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วย

ตัวแปรในแนวทางการดำเนินการของชุมชน พบว่ามีความสัมพันธ์ระดับสูงกับตัวแปรในมาตรการของรัฐ ได้แก่ การพัฒนาแผนชุมชนและการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและประเมินผล มีความสัมพันธ์ระดับสูงกับ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานชุมชน และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ดังนั้นจึงควรเน้นโครงการพัฒนาแผนชุมชนและการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและประเมินผล ทั้งด้านของการพัฒนาแผนชุมชนให้ชัดเจนเป็นรูปธรรม และมีการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและมีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะส่งผลถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานชุมชนและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วย

ตัวแปรในการดำเนินการตามมาตรการของรัฐและท้องถิ่น พบว่าตัวแปรการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การลงทุนทางสังคมให้แก่ชุมชน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ความสัมพันธ์ในระดับสูงกับ สิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ได้รับความพัฒนา ดังนั้น การปฏิบัติตามมาตรการของรัฐ ควรเน้นการปฏิบัติตามมาตรการในการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การลงทุนทางสังคมให้แก่ชุมชน ทั้งเรื่องการลงทุนกลุ่มอาชีพในชุมชน การส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนชุมชน การส่งเสริมตลาดชุมชน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ทั้งด้านการคมนาคม ด้านแหล่งน้ำ ด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีและการสื่อสาร และด้านไฟฟ้า ซึ่งจะส่งผลต่อการแก้ปัญหาความยากจนในด้านสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ได้รับความพัฒนา

ตัวแปรในผลการแก้ปัญหาความยากจน พบว่า ตัวแปรสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.) ได้รับความพัฒนา และตัวแปรความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม มีความสัมพันธ์ระดับสูงกับการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ดังนั้นจึงควรปฏิบัติตามมาตรการของรัฐและท้องถิ่นในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ

การพัฒนากระบวนการค้นหาเป้าหมายครัวเรือนยากจนให้มีความแม่นยำและเชื่อถือได้ การกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหายากจนให้เหมาะสมกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละครัวเรือน/ชุมชน และการบูรณาการโครงการการช่วยเหลือคนยากจนไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนและทำอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะส่งผลต่อการแก้ปัญหายากจน

3.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

เพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ในเรื่องการแก้ปัญหายากจนเพิ่มเติม ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในประเด็น ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของบุคคลกับการแก้ปัญหายากจน ความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มแข็งของชุมชนกับการแก้ปัญหายากจน นวัตกรรมจัดการภาครัฐในการแก้ปัญหายากจน หรือการวัดผลสำเร็จของการแก้ปัญหายากจนในมิติทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2562). “ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน จปฐ. และข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน กชช. 2ค.” สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2562 จาก <http://ebmn.cdd.go.th/#/home>.
- _____. (2560). “ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน จปฐ. และข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน กชช. 2ค.” สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2562 จาก <http://ebmn.cdd.go.th/#/home>.
- _____. (2560) “รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย ปี 2560: จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2560”, คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช.) กรมการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.
- _____. (2560). “รายงานหมู่บ้านชนบทไทย จากข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2ค) ปี 2560”, คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช.), กรมการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.
- _____. (2559). “คู่มือการเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ปี 2560 – 2564”, คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช.), กรมการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.
- _____. (2557). “แก่นนำกับการขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยทุนชุมชน, สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.
- กองทุนการเงินระหว่างประเทศ. (2546). “เจอร์เม คลิฟท์ บรรณาธิการ, ฉบับภาษาไทย แปลเมื่อ กรกฎาคม 2546 โดยบริษัท Peritus Precision Translations, Inc.” สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2561 จาก <https://www.imf.org/external/pubs/ft/exrp/what/tha/whatt.pdf> เมื่อ มีนาคม 2561
- คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 272/2546 ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2546 เรื่อง จัดตั้งศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนแห่งชาติ.
- คำสั่งศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน กรมการปกครอง ปี 2548.
- คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 28/2550 ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2550 เรื่อง แต่งตั้ง "คณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง".
- คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 310/2560 ลงวันที่ 9 มีนาคม 2560 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการขจัดความยากจน.

คำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ 21/2561 ลงวันที่ 23 มกราคม 2561 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยมยั่งยืน.

ฉลาด จันทรมบัติ. (2555). โครงการพัฒนาความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจนพัฒนาสังคมและสุขภาพะ จังหวัดมหาสารคาม ระยะที่ 1 (ปี 2554) หน่วยวิจัยและพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนและการจัดการความรู้ คณะศึกษาศาสตร์. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชนพล สราญจิตร. (2015). ปัญหาความยากจนในสังคมไทย: Problem of Poverty in Thailand, EAU Heritage Journal Social Science and Humanity Vol. 5 No. 2 May-August 2015.

แนวทาง นโยบาย มาตรการและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจน, มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.(ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 4 มีนาคม 2561

จาก ebooks.dusit.ac.th/sdubook/ob-content.nsp?viewaccess

ปรัชญาของ “เศรษฐกิจพอเพียง” รากฐานการวางแผนการเงินของคนไทยอย่างแท้จริง.

สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2561 จาก <https://aommoney.com/stories/kevindaddy/>.

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-10 สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2561 จาก nsmitt.blogspot.com

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา : 4 ธันวาคม 2541. (ออนไลน์). สืบค้นจาก 10 มีนาคม 2561 จาก <http://km.rdpb.go.th/Knowledge/View/73>.

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา: 4 ธันวาคม 2543. (ออนไลน์). สืบค้นจาก 10 มีนาคม 2561 จาก <http://cdlearnse.stou.ac.th/main/speech/royal5.asp>.

พรทิพย์ อุดมสิน และคณะ. (2551). “การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้แบบบูรณาการของชุมชน”, รายงานการวิจัย, ทุนอุดหนุนการวิจัยงบประมาณแผ่นดิน ประจำปี 2551.

ไพศาล สรรสรวิสุทธ์. (2555). “แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษา ตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์” วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2555 หน้า 32 – 39.

ภัทรา มาน้อย. (2548). “ความยากจนในชุมชนบ้านแลง: สาเหตุและแนวทางแก้ไขที่เป็นไปได้, ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดลำปาง” สืบค้นเมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2561

จาก http://www.thaiail.com/research/jim_baanlang_poor.doc

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2561 เห็นชอบโครงการไทยนิยมยั่งยืน.

- มนูญ โต๊ะยามา. (ออนไลน์). “เปรียบเทียบเศรษฐกิจของประเทศในประชาคมอาเซียน” สืบค้น
เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2561 จาก <http://www.stou.ac.th/Schools/Sec/services/stou/pdf>
<http://asean.org/news/asean-secretariat-news/item/lao-pdr-awarded-world-s-best-tourist-destination> และ www.brandinside.asia
- รัชนิวรรณ ศรีวิเศษ. (2543). *ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความยากจนในชุมชนชนบทของประเทศไทย*
ศึกษารณณ์ : บ้านรวงกว้าง จังหวัดสุพรรณบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร
ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วราภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจและคณะ. (2557). “ประมวลสาระชุดวิชาการระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสน-
ศาสตร์”. (พิมพ์ครั้งที่ 10) สาขาวิชาวิทยาการจัดการ, นนทบุรี:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วรายุทธ พลาศรี. (2555). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของครัวเรือนในชนบท :
กรณีศึกษาจังหวัดมหาสารคาม. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*
(มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 : มกราคม - เมษายน 2556 หน้า 29 – 38.
- วิทยาลัยมหาดไทย. (2550). “การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในพื้นที่ (Action Learning) หลักสูตร
นักปกครองระดับสูง รุ่นที่ 51”, วิทยาลัยมหาดไทย สถาบันดำรงราชานุภาพ
กระทรวงมหาดไทย.
- สุกมาส อังสุโชติ. (2557). แนวคิดของโมเดลสมการโครงสร้างในการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์,
วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช ปีที่ 27 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2557.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). “วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ”. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สีจิ้นผิง. สีจิ้นผิง. (2559). “ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศ”. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2555). “การเรียนรู้การทำวิจัยด้วยตนเอง”
(พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สถาบันวิจัยเพื่อการวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2546). “สถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย”
กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2559). “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ
การประยุกต์ใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์” สืบค้นเมื่อ วันที่ 20 มีนาคม 2561
จาก <http://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/ocsc-2017-eb15.pdf>

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). “ความยากจนและการกระจายรายได้” สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2561 จาก http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatSubDefault_Final.aspx?catid=13
- _____. (2559). “รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2559” สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2560 จาก <http://www.nesdb.go.th>.
- _____. (2555). จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติกว่า 1 ทศวรรษ มุลินธิ สถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (มพพ.) และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีนาคม 2555.
- _____. (ออนไลน์) “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ” สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2561 จาก www.nesdb.go.th
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). เส้นความยากจน (ด้านรายจ่าย) สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2561 จาก <https://service.nso.go.th>.
- ศิริณา จิตต์จรัส. (2548). “สารบบทเรียนการเรียนรู้ชุมชน องค์กรเพื่อแก้ปัญหาความยากจน, โครงการวิจัยการบูรณาการการบริหารจัดการงานพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน โดยวิธีการดำเนินงานที่ดีที่สุด (Best Practice) เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนกลุ่มอาชีพ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ลานปัญญา” ปีที่ 5, ฉบับที่ 2 (ธันวาคม 2547 - มิถุนายน 2548), หน้า 19-22.
- อัสนีย์ พรหมสาขา ณ สกลนครและคณะ.(2557). “ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยตนเองในระดับครัวเรือน กรณีศึกษา : ครัวเรือนที่มีรายได้ตกเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน อำเภอโลกศรีสุวรรณ จังหวัดสกลนคร” วารสารบัณฑิตศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 53 เมษายน – มิถุนายน 2557.
- ฮาร์วาร์ดเอเชีย อคาเดมี. (ออนไลน์) “เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ” สืบค้นเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2561 จาก www.harvardasia.co.th.
- ASEAN. (2017). Framework ASEAN Action Plan on Rural Development and Poverty Eradication (FAP on RDEP) 2016 – 2020, September 2017: www.asean.org.
- Asia Development Bank. (2004). ENHANCING THE FIGHT AGAINST POVERTY IN ASIA AND THE PACIFIC The Poverty Reduction Strategy of the Asian Development Bank สืบค้นเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2561 จาก <https://www.adb.org/themes/social-development/poverty-reduction>.

- Becchetti, L., Cermelli, M. (2018). Civil economy: definition and strategies for sustainable well-living, *International Review of Economics*, 65 (3), pp. 329-357.
- BIMSTEC. (2017). BIMATEC Poverty Plan of Action: PPA, Third BIMSTEC Ministerial Meeting on Poverty Alleviation สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2561 จาก <https://bimstec.org/?event=third-bimstec-ministerial-meeting-on-poverty-alleviation>
- Bollen, K. A., (1989). *Structural equations with latent variables*. New York: Wiley.
- Caroline Glendinning. (1990). Dependency and Interdependency: The Incomes of Informal Carers and the Impact of Social Security, *Journal of Social Policy*, Volume 19, Issue 4 October 1990, pp. 469-497.
- Costas Azariadis and John Stachurski. (2005). Poverty Traps, Chapter 05 in *Handbook of Economic Growth*, 2005, vol. 1.
- David Donnison. (1982). *The Politics of Poverty*, Martin Robertson, ISBN 085520 4818.
- Diana Mitlin and David Satterthwaite (editors). (2004). *Empowering Squatter Citizen: Local Government, Civil Society and Urban Poverty Reduction*, Creative Print and Design (Wales).
- Diamantopoulos, A. & Siguaw, J. A., (2000). *Introduction to LISREL: A guide for the uninitiated*. London: SAGE Publications, Inc.
- E Philip Davis and Miguel Sanchez-Martinez. (2014). A review of the economic theories of poverty, National Institution of Economic and Social Research, Discussion Paper No. 435 Date: 20 August 2014 Eradication poverty, the Chinese way. สืบค้น <http://www.weforum.org/agenda/2017/03/poverty>.
- Eradication poverty, the Chinese way สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2561 จาก <http://www.weforum.org/agenda/2017/03/poverty>
- European Commission. (2004). "Joint report by the Commission and the Council on social inclusion", EC, Brussels.
- Ferdi Celikay, Erdal Gumus. (2017). The effect of social spending on reducing poverty, *International Journal of Social Economics*, Vol.44 Issue: 5, pp.620 – 632.
- George, V. (1988). *Wealth, Poverty and Starvation*, Hemel Hempstead: Wheatsheaf.

- Indunil De Silva. (2008). "Micro-level determinants of poverty reduction in Sri Lanka: a multivariate approach", *International Journal of Social Economics*, Vol. 35 Issue: 3, pp.140-158, <https://doi.org/10.1108/03068290810847833>.
- International Monetary Fund. (2003). สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2561 จาก <https://www.imf.org/external/pubs/ft/exrp/what/tha/whatt.pdf>.
- Jorge Buzaglo, Alvaro Calzadilla. (2009). Towards a new consensus: Poverty Reduction Strategies for Bolivia, *International Journal of Development Issues*, Vol.8 Issue: 1, pp.18-39.
- Joseph Rowntree Foundation. (2013). "Monitoring poverty and social exclusion 2013" Joseph Rowntree Foundation (JRF) and the New Policy Institute.
- Karel Van den Bosch. (2004). Poverty, Online Resource <https://books.google.co.th/books?id=fJzBMnDPh7EC&printsec=frontcover&dq=poverty+d>.
- Khurshed Alam. (2017). Poverty reduction through enabling factors, *World Journal of Science, Technology and Sustainable Development*, Vol.14 Issue: 4.
- Laderchi, C. R., Saith, R., Stewart, F. (2003). "Does it matter that we do not agree on the definition of poverty? A comparison of four approaches", *Oxford Development Studies*, Volume 31, Issue 3.
- Lasswell, Harold D & Abraham Kaplan. (1970). *Power and Society*, New Haven: Yale University press.
- Lin, J., Li, J., Jiang, D., Li, K. (2019). "A novel rural microcredit decision model and solving via Binary differential evolution algorithm, *International Journal of Computational Science and Engineering*, 18 (3), pp. 252-260.
- Martin Ravallion. (1992). *Poverty Lines in Theory and Practice*, LSMS working paper Number 133, The World Bank Washington D.C.
- Morazes, J., Pintak, I. (2007). "Theories of Global Poverty Comparing Developed World and Developing World Frameworks", *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, Volume 16, Issue 1-2.
- Muhammad Yunus. (2018). Microcredit Interview by Martin Legros, *Philosophie Magazine* No.18 April 2018 pp. 39-41.

- Nick Devas. (2004). *Urban Governance Voice and Poverty in the Developing World*, Earthscan Publication.
- Ltd, UK Nserreko, I., Balunywa, W., Munene, J., Orobia, L., Muhammed, N. (2018). "Personal initiative: Its power in social entrepreneurial venture creation, *Cogent Business and Management*, 5 (1), atr. no. 1443686.
- Nuttamon Teerakul, Renato A. Villano, Fiona Q. Wood, Stuart W. Mounter. (2012). "A framework for assessing the impacts of community-based enterprises on household poverty", *Journal of Enterprising Communities: People and Places in Global Economy*, Vol.6 Issue: 1, pp.5-27.
- Oscar Lewis. (2004). *Culture of Poverty: Critique and Further Development*: editor L. Kraniauskas Vilnius University: <http://www.journals.vu.lt/sociologija-mintis-ir-veiksmas/index>.
- Paul Spicker. (1993). *Poverty and social security: concepts and principles*, Routledge, University of Michigan.
- Paul Spicker. (2007). *Definitions of poverty: twelve clusters of meaning*, An international glossary, pp. 229-243.
- Pete Alcock. (1998). *Understanding Poverty*, Houndmills Basingstoke Hameshire RG21 6XS and 175 Fifth Avenue, New York, N.Y. 10010.
- Posavac, E. J., & Carey, R. G. (1992). *Program evaluation: Methods and case studies* (4th ed.). Prentice-Hall, Inc.
- Rank, M. R., Yoon, H., Hirschl, T. A. (2003). "American poverty as a structural failing: evidence and arguments", *Journal of Sociology and Social Welfare*, 30(4), 3-29.
- Robert Holman, Bob Holman. (1978). *Poverty: Explanations of Social Deprivation*, St. Martin's Press, 1978.
- Rocky J. Dwyer. (2007). *Alleviation poverty: how do we know the scope of the problem and when we have solved it*, *Management Decision*, vol.45 Issue: 8, pp.1344-1358.
- Schumacker, R. E. & Lomax, R. G., (2010). *A beginner's Guide to structural equation modeling*. (3rd ed.). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Stein Ringen & Philip R. De Jong. (1999). *Fighting Poverty: Caring for Children, Parents, the Elderly and Health*, Ashgate Publishing Ltd, England.

- Susanne MacGregor. (1981). *The Politics of Poverty*, Longman, ISBN 0582 29524 6.
- Sustainable Development Goals (SDGs). สืบค้นเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2561 จาก
<http://www.un.org/sustainabledevelopment/poverty/>
- Syahpawi, Nuruddin, A., Sudiarti, S. (2019). "Syirkah Amlak's implications in building community economic independence (analysis of Meranti islands regency, Riau province, *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, 8 (9 Special Issue 3), pp. 1569-1575.
- Thomas R. Dye. (2005). *Understanding Public Policy*. New Jersey: Pearson Education.
- Townsend, P. (1979). "Poverty in the United Kingdom", London, Allen Lane and Penguin Books.
- Ulimwengu, J. (2008). "Persistent poverty and Welfare Programs in the United States", IFPRI Discussion Paper 00818.
- United Nations. (1995). "The Copenhagen Declaration and Programme of Action", World Summit For Social Development, New York, United Nations.
- United Nations. (2017). *Poverty Eradication*.
<https://sustainabledevelopment.un.org/topics/povertyeradication>
- Uyarra, E., Ribeiro, B., Dale-Clough, L. (2019). "Exploring the normative turn in regional innovative policy: responsibility and the quest for public value, *European Planning Studies*, 27 (12), pp. 2359-2375.
- Varun Chotia, N.V.M. Rao. (2017). "An empirical investigation of the link between infrastructure development and poverty reduction: The case of India", *International Journal of Social Economics*, Vol. 44 Issue: 12, pp.1906-1918, <https://doi.org/10.1108/IJSE-06-2016-0154>.
- Wadsworth, M.E., McDonald, A., Joos, C.M., Ahlkvist, J.A. Perzow, S.E.D., Tilghman-Osborne, E.M., Creavey, K., Brelsford, G.M. (2019). "Reducing the Biological and Psychological Toxicity of Poverty-related Stress: Initial Efficacy of the BaSICS Intervention for Early Adolescents, *American Journal of Community Psychology*, www.scopus.com.

- Wilken, J.P., Bugarszki, Z., Hanga, K., Narusson, D., Saia, K., Medar, M. (2018). “Community orientation of services for persons with a psychiatric disability. Comparison between Estonia, Hungary and the Netherlands, *European Journal of Social Work*, 21 (4), pp. 509-520.
- William N. Dunn. (1981). *Public Policy Analysis: And Introduction*, New Jersey: Prentice-Hall.
- William W. Boyer. (1971). *Policy Making by Government Agencies.*” in Dean Yearwood (rd.), *The National Administration System*, New York: John Willy & Son.
- World Bank. (1990). *World development report 1990: Poverty*, Oxford University Press, New York, NY.
- World Bank. (2001). *Community Empowerment and Social Inclusion*, in *Social Policy Design*, Washington DC: World Bank.
- World Bank. (2018). *Riding the Wave An East Asian Miracle for the 21st Century*, World Bank East Asia and Pacific Region Report, <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/2146>.
- Zhang, J., Guo, S., Li, Y., Wei, Q., Zhang, C., Wang, X., Luo, S., Zhao, C., Scherpier, R.W. (2018) “Factors influencing developmental delay among young children in poor rural China: A latent variable approach, *BMJ Open*, 8 (8) art. No.e021628.

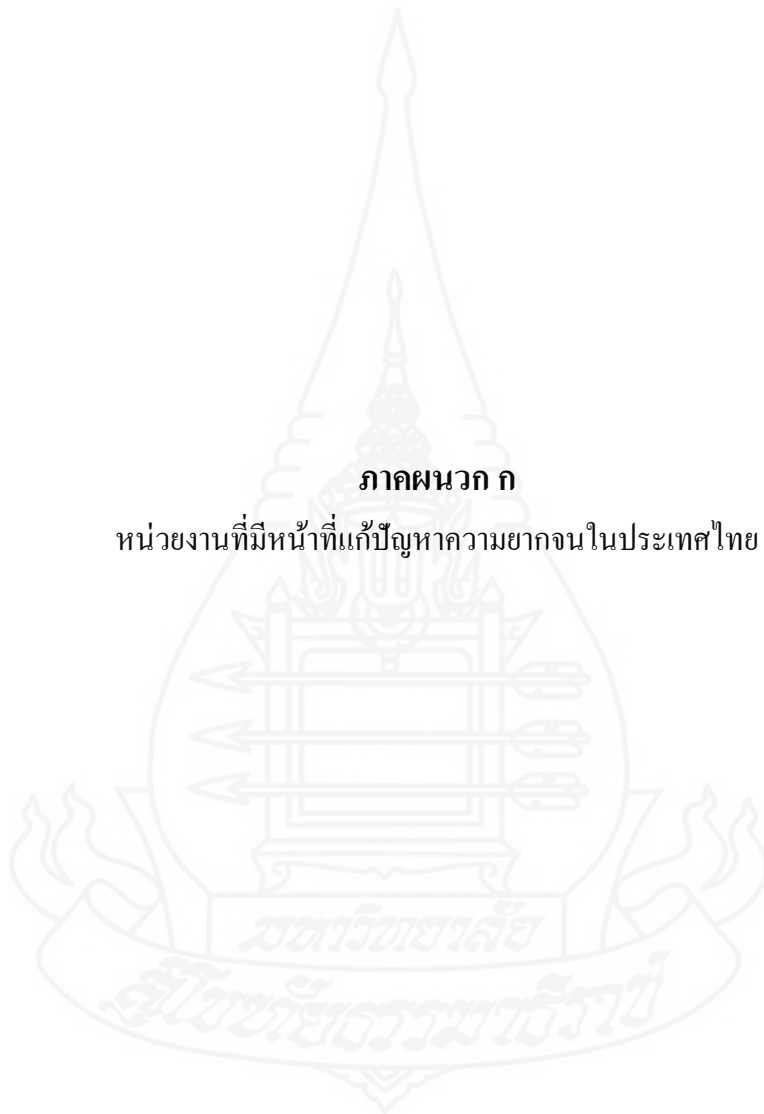
ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

ภาคผนวก ก

หน่วยงานที่มีหน้าที่แก้ปัญหาคความยากจนในประเทศไทย

หน่วยงานที่มีหน้าที่แก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทย

<p>1. หน่วยงานระดับกรม รัฐวิสาหกิจ และองค์การมหาชน ที่มีภารกิจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจนโดยตรง</p>	
<p>ได้แก่ หน่วยงานที่มีภารกิจในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก มีสวัสดิการหรือโครงการบริการผู้มีรายได้น้อย มีการสนับสนุนพัฒนาอาชีพและรายได้ของผู้มีรายได้น้อย มีภารกิจในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในระดับฐานราก หรือมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานแก้ปัญหาความยากจนในระดับพื้นที่ ดังมีรายชื่อหน่วยงาน ดังนี้</p>	
<p>1) กรมทางหลวงชนบท</p> <p>2) สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์</p> <p>3) กรมการข้าว</p> <p>4) กรมชลประทาน</p> <p>5) กรมประมง</p> <p>6) กรมปศุสัตว์</p> <p>7) กรมส่งเสริมการเกษตร</p> <p>8) กรมส่งเสริมสหกรณ์</p> <p>9) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม</p> <p>10) การยางแห่งประเทศไทย</p> <p>11) สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง</p> <p>12) ธนาคารอาคารสงเคราะห์</p> <p>13) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร</p> <p>14) ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)</p> <p>15) สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย</p> <p>16) กรมการปกครอง</p> <p>17) กรมการพัฒนาชุมชน</p> <p>18) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น</p>	<p>19) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สป.ศธ.</p> <p>20) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน</p> <p>21) สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์</p> <p>22) กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ</p> <p>23) กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ</p> <p>24) การเคหะแห่งชาติ</p> <p>25) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)</p> <p>26) กรมการจัดหางาน</p> <p>27) กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน</p> <p>28) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (องค์กรในกำกับ)</p> <p>29) สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ</p> <p>30) กรมการค้าภายใน</p> <p>31) สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ</p>

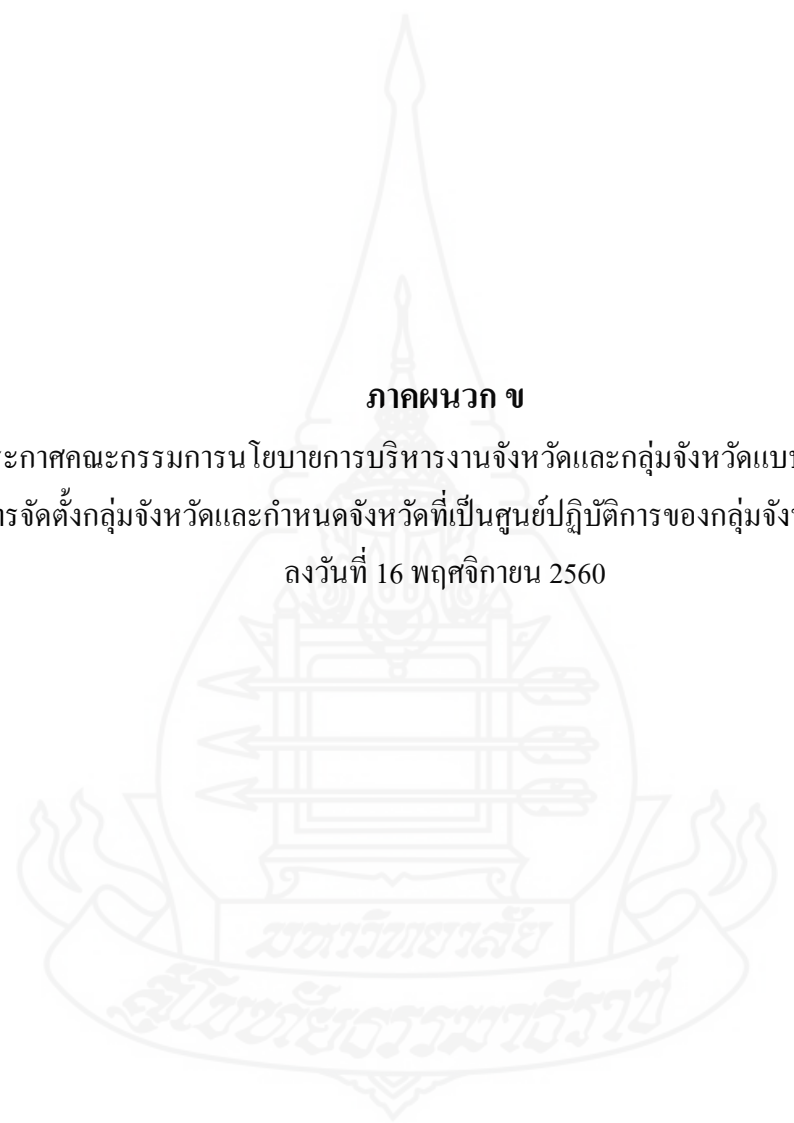
2. หน่วยงานระดับกรม รัฐวิสาหกิจ และองค์การมหาชน ที่มีภารกิจหน้าที่บางส่วนตอบสนองหรือสนับสนุนต่อการแก้ปัญหาความยากจนในด้านต่าง ๆ ดังนี้	
2.1 ภารกิจการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน	2.2 ภารกิจในการประกันคุณภาพชีวิต
1) องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร 2) สำนักงานกองทุนพัฒนาเมืองในภูมิภาค 3) กรมเจ้าท่า 4) กรมการขนส่งทางบก 5) กรมทางหลวง 6) การรถไฟแห่งประเทศไทย 7) บริษัท รถไฟฟ้า ร.ฟ.ท. จำกัด 8) องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ 9) บริษัท ขนส่ง จำกัด 10) การรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย 11) กรมฝนหลวงและการบินเกษตร 12) กรมพัฒนาที่ดิน 13) องค์การสะพานปลา 14) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย 15) กรมธนารักษ์ 16) กรมสรรพากร 17) กรมที่ดิน 18) กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 19) กรมโยธาธิการและผังเมือง 20) การไฟฟ้านครหลวง 21) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค 22) การประปานครหลวง 23) การประปาส่วนภูมิภาค 24) ผู้อำนวยการองค์การตลาด 25) หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา 26) กรมทรัพยากรน้ำ 27) กรมทรัพยากรน้ำบาดาล 28) สถาบันบริหารจัดการธนาคารที่ดิน(องค์การมหาชน)	1) กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา 2) กรมกิจการเด็กและเยาวชน 3) กรมกิจการผู้สูงอายุ 4) กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว 5) สำนักงานธรรมาภิบาล 6) กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน 7) กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (องค์กรในกำกับ) 8) สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล 9) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 10) กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ 11) กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน 12) สำนักงานประกันสังคม 13) สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข 14) กรมการแพทย์ 15) กรมควบคุมโรค 16) กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ 17) กรมอนามัย 18) สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

2.3 ภารกิจดูแลด้านเศรษฐกิจมหภาค	2.4 สนับสนุนด้านนวัตกรรมเพื่อพัฒนาอาชีพและรายได้
1) ธนาคารออมสิน 2) ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย 3) ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย 4) กรมโรงงานอุตสาหกรรม 5) กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ 6) สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย 7) การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย 8) ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย (องค์กรในกำกับ) 9) ธนาคารแห่งประเทศไทย 10) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 11) สำนักงานประมง 12) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 13) สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 14) สำนักงานสถิติแห่งชาติ 15) กรมการท่องเที่ยว 16) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	1) สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) 2) กรมวิชาการเกษตร 3) กรมหม่อนไหม 4) องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย 5) สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม 6) กรมอุทยานวิทยา 7) สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ 8) สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 9) สำนักพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) GISTDA 10) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ 11) สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน)

3. หน่วยงานที่มีภารกิจแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับพื้นที่ (Area Based)
ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดทุกจังหวัด รวมทั้งสิ้น 77 หน่วยงาน

สรุป จำนวนหน่วยงานที่มีหน้าที่แก้ไขปัญหาความยากจนในประเทศไทย รวมทั้งสิ้น 181 หน่วยงาน

***ที่มา : พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ๑๗) พ.ศ. 2559 และข้อมูลพันธกิจของหน่วยงาน สืบค้นจากเว็บไซต์ของหน่วยงาน

ภาคผนวก ข

ประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ
เรื่อง การจัดตั้งกลุ่มจังหวัดและกำหนดจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด (ฉบับที่ ๓)

ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2560

ประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัด
และกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ

เรื่อง การจัดตั้งกลุ่มจังหวัดและกำหนดจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด
(ฉบับที่ ๓)

โดยที่เป็นการสมควรจัดตั้งกลุ่มจังหวัดและกำหนดจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานจังหวัด และกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบมติคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัด และกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ ครั้งที่ ๓/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๐ โดยความเห็นชอบ ของคณะรัฐมนตรี จึงออกประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัด แบบบูรณาการ เรื่อง การจัดตั้งกลุ่มจังหวัดและกำหนดจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด โดยจัดตั้งกลุ่มจังหวัด จำนวน ๑๘ กลุ่มจังหวัด ๖ ภาค และกำหนดจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการ ของกลุ่มจังหวัด ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ภาคกลาง ประกอบด้วย

(๑) กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน ประกอบด้วย จังหวัดชัยนาท จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดลพบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดอ่างทอง โดยให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด

(๒) กลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล ประกอบด้วย จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนครปฐม และจังหวัดสมุทรปราการ โดยให้จังหวัดนครปฐมเป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด

(๓) กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ๑ ประกอบด้วย จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรี และ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยให้จังหวัดราชบุรีเป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด

(๔) กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ๒ ประกอบด้วย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดสมุทรสาคร โดยให้จังหวัดเพชรบุรีเป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด

ข้อ ๒ ภาคใต้ ประกอบด้วย

(๑) กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ประกอบด้วย จังหวัดชุมพร จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพัทลุง จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดสงขลา โดยให้จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นศูนย์ปฏิบัติการ ของกลุ่มจังหวัด

(๒) กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน ประกอบด้วย จังหวัดกระบี่ จังหวัดตรัง จังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต จังหวัดระนอง และจังหวัดสตูล โดยให้จังหวัดภูเก็ตเป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด

ข้อ ๓ ภาคใต้ชายแดน ประกอบด้วย

(๑) กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ประกอบด้วย จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา โดยให้จังหวัดยะลาเป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด

ข้อ ๔ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย

(๑) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๑ ประกอบด้วย จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง โดยให้จังหวัดชลบุรีเป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด

(๒) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒ ประกอบด้วย จังหวัดจันทบุรี จังหวัดตราด จังหวัดนครนายก จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดสระแก้ว โดยให้จังหวัดปราจีนบุรีเป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด

ข้อ ๕ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย

(๑) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๑ ประกอบด้วย จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดอุดรธานี โดยให้จังหวัดอุดรธานีเป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด

(๒) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒ ประกอบด้วย จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดสกลนคร โดยให้จังหวัดสกลนครเป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด

(๓) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ประกอบด้วย จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดร้อยเอ็ด โดยให้จังหวัดขอนแก่นเป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด

(๔) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๑ ประกอบด้วย จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ โดยให้จังหวัดนครราชสีมาเป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด

(๕) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๒ ประกอบด้วย จังหวัดยโสธร จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดอุบลราชธานี โดยให้จังหวัดอุบลราชธานีเป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด

ข้อ ๖ ภาคเหนือ ประกอบด้วย

(๑) กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๑ ประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดลำปาง และจังหวัดลำพูน โดยให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด

(๒) กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ ประกอบด้วย จังหวัดเชียงราย จังหวัดน่าน จังหวัดพะเยา และจังหวัดแพร่ โดยให้จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด

(๓) กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ๑ ประกอบด้วย จังหวัดตาก จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดอุตรดิตถ์ โดยให้จังหวัดพิษณุโลกเป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด

(๔) กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ๒ ประกอบด้วย จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดพิจิตร และจังหวัดอุทัยธานี โดยให้จังหวัดนครสวรรค์เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด

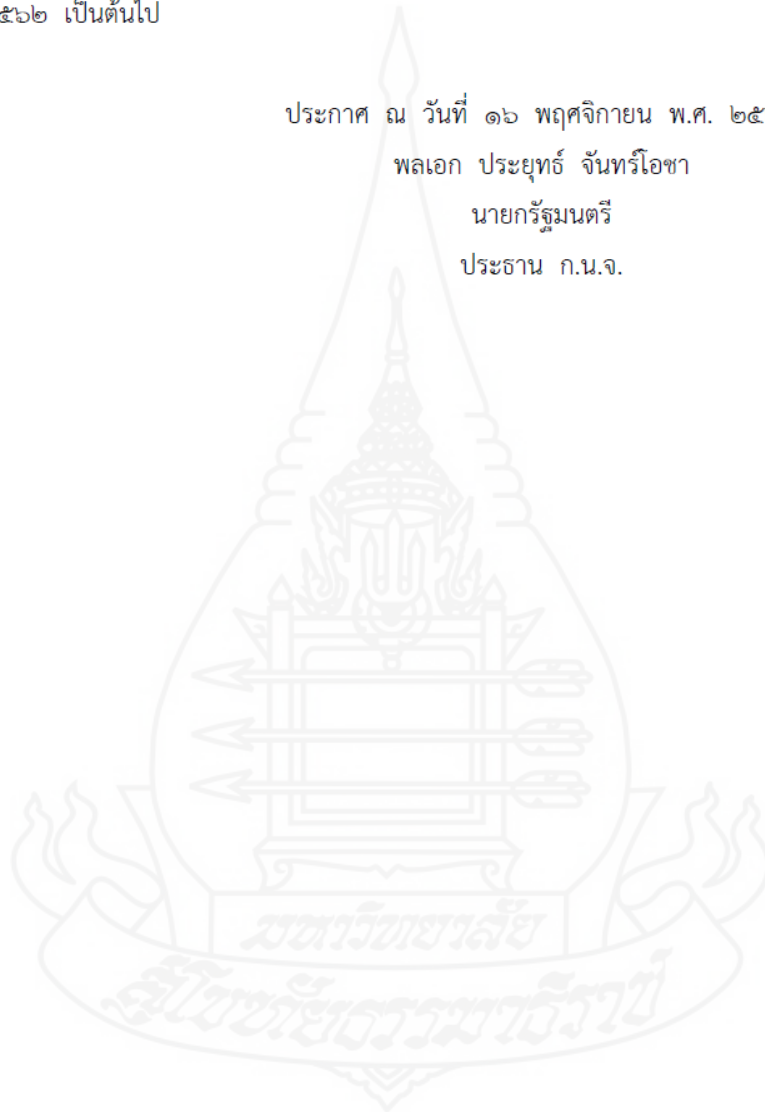
ข้อ ๗ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับกับการดำเนินการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๐

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

นายกรัฐมนตรี

ประธาน ก.น.จ.

ภาคผนวก ก

ข้อมูลส่วนตัวคนจนปี พ.ศ. 2559 รายจังหวัด

จังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุดในภาค โดยอาศัยข้อมูลสถิติสัดส่วนคนจนปี พ.ศ. 2559

(ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

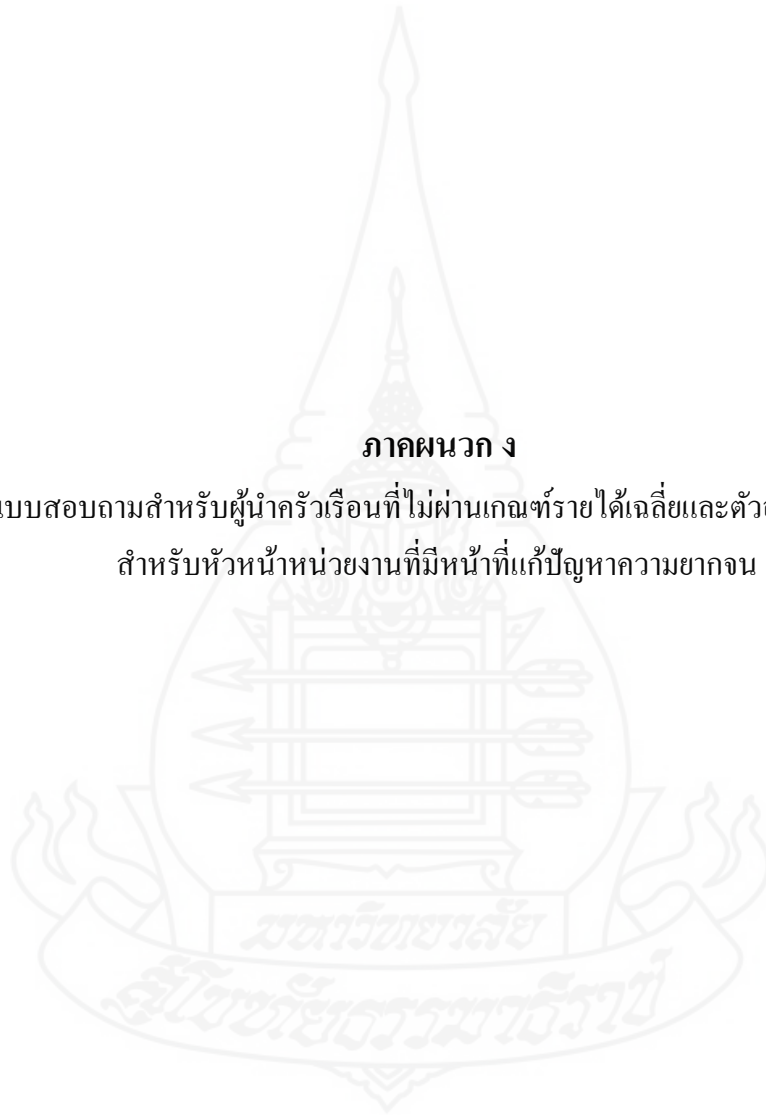
ภาค/จังหวัด		ปี 2559
กรุงเทพมหานคร	กรุงเทพมหานคร	1.36
ภาคกลาง	นครปฐม	1.57
	นนทบุรี	0.7
	ปทุมธานี	0.11
	สมุทรปราการ	0.29
	สมุทรสาคร	2
	ชัยนาท	28.34
	พระนครศรีอยุธยา	3.36
	ลพบุรี	10.52
	สระบุรี	3.57
	สิงห์บุรี	9.92
	อ่างทอง	14.54
	จันทบุรี	3.69
	ราชบุรี	9.03
	กาญจนบุรี	14.07
	สุพรรณบุรี	12.72
	สมุทรสงคราม	3.62
	เพชรบุรี	5.13
ประจวบคีรีขันธ์	10.71	
ภาคตะวันออก	ฉะเชิงเทรา	4.53
	ชลบุรี	0.03
	ตราด	14.01
	นครนายก	8.25
	ปราจีนบุรี	10.91
	ระยอง	2.17
	สระแก้ว	15.62

ภาค/จังหวัด		ปี 2559
ภาคเหนือ	ลำพูน	4.53
	ลำปาง	13.09
	อุตรดิตถ์	12.27
	แพร่	10.33
	น่าน	22.73
	พะเยา	11.87
	เชียงราย	15.78
	แม่ฮ่องสอน	39.21
	นครสวรรค์	8.47
	อุทัยธานี	6.08
	กำแพงเพชร	2.04
	ตาก	27.54
	สุโขทัย	9.07
	พิษณุโลก	3.95
	พิจิตร	1.78
	เพชรบูรณ์	3.49
	เชียงใหม่	6.67
ภาคใต้	นครศรีธรรมราช	8.08
	กระบี่	6.35
	พังงา	5.12
	ภูเก็ต	0.52
	สุราษฎร์ธานี	1.35
	ระนอง	16.62
	ชุมพร	5.37
	สงขลา	8.22
	สตูล	5.81
	ตรัง	15.93
	พัทลุง	14.02

ภาค/จังหวัด		ปี 2559
ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ	นครราชสีมา	8.97
	บุรีรัมย์	24.32
	สุรินทร์	9.37
	ศรีสะเกษ	10.8
	อุบลราชธานี	13.69
	ยโสธร	16.73
	ชัยภูมิ	5.74
	อำนาจเจริญ	24
	บึงกาฬ	7.61
	หนองบัวลำภู	10.09
	ขอนแก่น	9.67
	อุดรธานี	12.1
	เลย	4.01
	หนองคาย	3.77
	มหาสารคาม	14.68
	ร้อยเอ็ด	5.25
	กาฬสินธุ์	31.99
	สกลนคร	13.81
	นครพนม	30.24
	มุกดาหาร	20.12
ภาคใต้ชายแดน	ปัตตานี	35.98
	ยะลา	21.24
	นราธิวาส	37.3

ภาคผนวก ง

ตัวอย่างแบบสอบถามสำหรับผู้นำครัวเรือนที่ไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ยและตัวอย่างแบบสอบถาม
สำหรับหัวหน้าหน่วยงานที่มีหน้าที่แก้ปัญหาคความยากจน

แบบสอบถาม

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหา ความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

เรียน ท่านผู้นำครัวเรือน

โปรดตอบแบบสอบถามชุดนี้ เพื่อสนับสนุนการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย” แบบสอบถามชุดนี้ใช้เพื่อสอบถามผู้นำครัวเรือนในประเทศไทยทั้ง 6 ภาค โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ครัวเรือน

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านในการตอบแบบสอบถามนี้และข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ จะนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยเท่านั้น และคำตอบของท่านจะถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความกรุณามา ณ โอกาสนี้

นายวิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์

นักศึกษาระดับปริญญาเอก

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้นำครอบครัวผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดขีดเครื่องหมาย √ ใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ 1) ชาย 2) หญิง
2. อายุ.....ปี (หากเศษมากกว่า 6 เดือนให้นับเป็น 1 ปี)
3. ระดับการศึกษา 1) ประถม 2) มัธยม 3) อนุปริญญา
 4) ปริญญาตรี 5) สูงกว่าปริญญาตรี
4. จำนวนสมาชิกในครอบครัวรวม.....ท่าน

แบบสอบถาม
เรื่อง การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหา
ความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

เรียน ท่านหัวหน้าส่วนราชการ/ผู้บริหารหน่วยงาน ที่มีหน้าที่แก้ปัญหาความยากจน

โปรดตอบแบบสอบถามชุดนี้ เพื่อสนับสนุนการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย” แบบสอบถามชุดนี้ใช้เพื่อสอบถามหัวหน้าหน่วยงานของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรมหาชน ที่มีหน้าที่แก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทย

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านในการตอบแบบสอบถามนี้และข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ จะนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยเท่านั้น และคำตอบของท่านจะถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความกรุณา มา ณ โอกาสนี้

นายวิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์

นักศึกษาระดับปริญญาเอก

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหัวหน้าส่วนราชการผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดขีดเครื่องหมาย ใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ 1) ชาย 2) หญิง
2. อายุ.....ปี (หากเศษมากกว่า 6 เดือนให้นับเป็น 1 ปี)
3. ระดับการศึกษา 1) ประถม 2) มัธยม 3) อนุปริญญา
 4) ปริญญาตรี 5) สูงกว่าปริญญาตรี
4. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งหัวหน้าส่วนราชการ/ผู้บริหารหน่วยงาน แห่งนี้.....ปี
(หากเศษมากกว่า 6 เดือนให้นับเป็น 1 ปี)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อ (ร่าง) รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

คำชี้แจง โปรดขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
แนวทางการดำเนินการของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว					
1. การพัฒนาทัศนคติในการใช้จ่าย					
1.1 การใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือยจะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน					
1.2 การใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน					
2. การจัดทำบัญชีครัวเรือน					
2.1 การจัดทำบัญชีครัวเรือน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน					
3. ระบบประกันความเสี่ยง/ภูมิคุ้มกัน					
3.1 การมีระบบประกันความเสี่ยงด้านทรัพย์สิน เช่น เงินช่วยเหลือ-เงินสงเคราะห์จากเหตุภัยพิบัติต่างๆ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน					
3.2 การมีระบบประกันด้านสุขภาพ เช่น บัตรประกันสุขภาพ (บัตรทองตาม โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค) จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน					
3.3 การมีเงินออมไว้สำรองฉุกเฉิน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน					
4. การเพิ่มความรู้ความสามารถ					
4.1 การเพิ่มความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพและเทคโนโลยีการผลิตให้กับประชาชนทุกคน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน					
4.2 การประยุกต์นำความรู้มาใช้ในการวางแผนจัดการชีวิตอย่างรอบคอบให้กับประชาชนทุกคน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน					

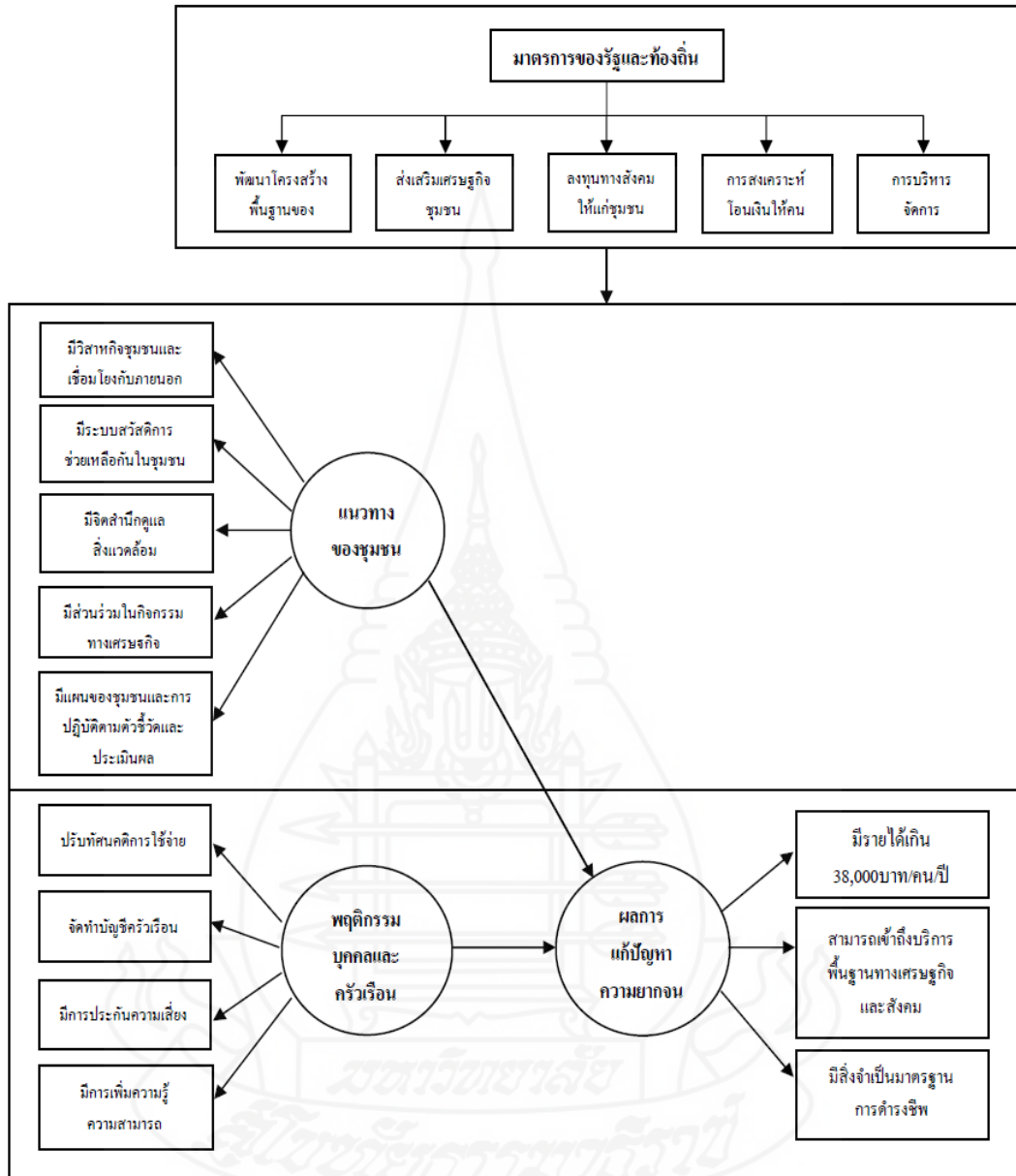
รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
แนวทางการดำเนินการของชุมชน					
5. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอก					
5.1 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีการบริหารจัดการที่เข้มแข็งจะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน					
5.2 การเชื่อมโยงวิสาหกิจชุมชนสู่ธุรกิจภายนอก ทั้งด้านภูมิปัญญา ทุน การผลิตและการจำหน่าย จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน					
6. การพัฒนาระบบสวัสดิการการช่วยเหลือกันในชุมชน					
6.1 การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนในด้านการดำรงชีพ เช่น กองทุนที่ดิน การช่วยเหลือกันเมื่อเจ็บป่วย จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน					
6.2 การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนในด้านการสร้างรายได้ และส่งเสริมการออม เช่น กองทุนเงินออม/กลุ่มอาชีพ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยได้					
6.3 การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนในด้านการส่งเสริมเยาวชนและสงเคราะห์ผู้สูงอายุ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน					
6.4 การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนในด้านการดูแลผู้พิการ ผู้ยากไร้ ผู้ป่วยติดเตียงจะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน					
7. จัดสำนักการดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร					
7.1 การมีจิตสำนึกในการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมในชุมชนจะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน					
7.2 การมีจิตสำนึกหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน					

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
8. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง					
8.1 การมีส่วนร่วมในการเสนอแนะ/ความคิดเห็นต่อโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชน จะสามารถแก้ปัญหาคความยากจน					
8.2 การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่น/ท้องถิ่น ที่จะสามารถแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชน					
9. การพัฒนาแผนของชุมชนและการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและประเมินผล					
9.1 การพัฒนาแผนของชุมชน ให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม จะสามารถแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชน					
9.2 การปฏิบัติตามตัวชี้วัดของแผนชุมชน และมีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ จะสามารถแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชน					
มาตรการของรัฐและท้องถิ่น					
10. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน					
10.1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคม จะสามารถแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชน					
10.2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านแหล่งน้ำ จะสามารถแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชนในประเทศไทยได้					
10.3 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีการสื่อสาร จะสามารถแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชน					
10.4 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านไฟฟ้า จะสามารถแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชน					
11. การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน					
11.1 การส่งเสริมกลุ่มอาชีพในชุมชน จะสามารถแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชน					
11.2 การส่งเสริมจัดตั้งกองทุนชุมชน จะสามารถแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชน					

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
11.3 การส่งเสริมตลาดชุมชน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน					
12. การลงทุนทางสังคมให้แก่ชุมชน					
12.1 การลงทุนทางสังคมในด้านการศึกษา (พัฒนาทรัพยากรมนุษย์) ให้แก่ชุมชน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน					
12.2 การลงทุนทางสังคมในด้านการพัฒนาที่เป็นมิตรกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน					
13. ระบบการโอนเงินให้คนจน					
13.1 การมีระบบการโอนเงินให้คนจนเพื่อเพิ่มรายได้ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้					
13.2 ระบบการโอนเงินให้คนจน ตามจำนวนที่สอดคล้องกับรายได้ของผู้รับโอน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้					
14. การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ					
14.1 การพัฒนาระบบการค้นหาเป้าหมายครัวเรือนยากจนให้แม่นยำและเชื่อถือได้ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน					
14.2 การกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาความยากจนให้เหมาะสมกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคม ของแต่ละครัวเรือน/ชุมชน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน					
14.3 การบูรณาการ โครงการช่วยเหลือความยากจน ไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน และทำอย่างเป็นระบบ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน					
ผลการแก้ปัญหาความยากจน					
15. การพัฒนาสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ (จปฐ.)					
15.1 การพัฒนาสิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านสุขภาพ เช่น การกินอาหารที่ดี ได้รับยาอย่างเหมาะสม มีการตรวจสุขภาพและการออกกำลังกายสม่ำเสมอ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน					

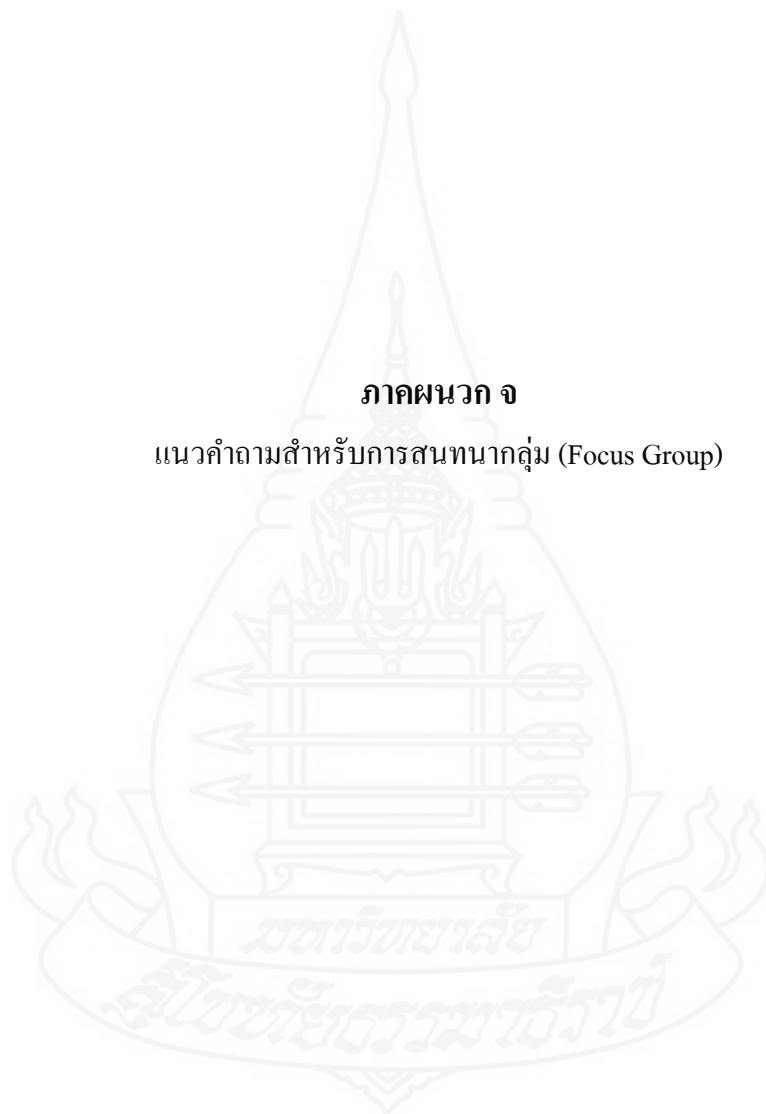
รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
15.2 การพัฒนาสิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านสภาพแวดล้อม เช่น ที่อยู่อาศัย น้ำดื่ม น้ำใช้ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และจากภัยธรรมชาติ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน					
15.3 การพัฒนาสิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านการศึกษา เช่น บริการศึกษา ภาคบังคับ 9 ปี ได้เรียนต่อ หรือได้ฝึกอบรมอาชีพตามความถนัด จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน					
15.4 การพัฒนาสิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านการมีอาชีพและรายได้ รวมถึงมีเงินเก็บออม จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน					
15.5 การพัฒนาสิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านการมีค่านิยมที่ดี เช่น ไม่ดื่มสุรา/สูบบุหรี่ ผู้สูงอายุ/ผู้พิการได้รับการดูแล และครอบครัวมีความอบอุ่น จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน					
16. การพัฒนาความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน					
17. การพัฒนาให้ทุกคนมีรายได้มากกว่า 38,000 บาท ต่อคนต่อปี จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้					
18. ท่านมีความเชื่อมั่นว่า แนวทางการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่น่าเสนอให้ท่านพิจารณานี้ จะสามารถนำไปใช้และประสบความสำเร็จ					

รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน (Community's Poverty Solving Model) CPS.Model

ภาคผนวก จ

แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ประเด็นคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Groups)
เรื่อง การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหา
ความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

เรียน ท่านสมาชิกชุมชน /ผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Groups)

โปรดแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) ในครั้งนี้ เพื่อสนับสนุนการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย” แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) ชุดนี้ ใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนในชุมชน โดยเลือกชุมชนจำนวน 6 ชุมชน ในพื้นที่ 6 ภูมิภาค

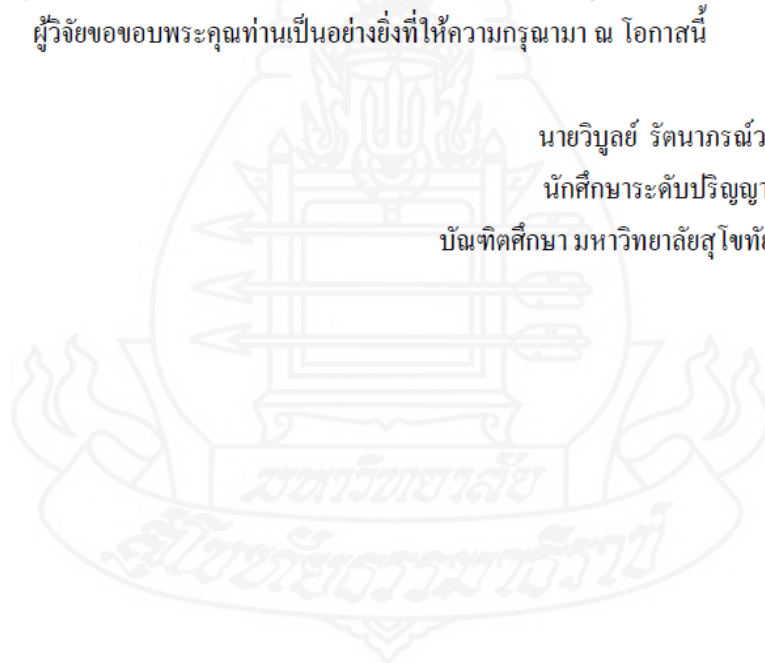
ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านในการเข้าร่วมกิจกรรมการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) ครั้งนี้ และข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) จะถูกนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยเท่านั้น และคำตอบของท่านจะถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความกรุณา มา ณ โอกาสนี้

นายวิบูลย์ รัตนกรณังค์

นักศึกษาระดับปริญญาเอก

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

จำนวน	ข้อความ	ผู้ร่วมอภิปราย									
		ท่านที่ 1	ท่านที่ 2	ท่านที่ 3	ท่านที่ 4	ท่านที่ 5	ท่านที่ 6	ท่านที่ 7	ท่านที่ 8	ท่านที่ 9	ท่านที่ 10
8	รายได้ ต่อปี										
9	จำนวน สมาชิกใน ครัวเรือน										

หมายเหตุ

จำนวนผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม 10 คนนี้ เป็นไปตามคำแนะนำของ Goss and Leinbach (1966 อ้างถึงใน Litosseliti, 2003 : 3) ที่อ้างว่ากลุ่มคนที่ร่วมอภิปรายควรอยู่ระหว่าง 6 – 10 คน หรือ Greenbaum (2000 : 3) ที่อ้างว่ากลุ่มคนที่ร่วมอภิปรายควรอยู่ระหว่าง 7 – 10 คน หรือ Fern (2001 : 205) อ้างว่ากลุ่มคนที่ร่วมอภิปรายควรอยู่ระหว่าง 4 – 10 คน จึงจะเป็นจำนวนที่เหมาะสมที่สุด

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลประกอบเพิ่มเติมเกี่ยวกับการสนทนากลุ่ม

1. สนทนากลุ่มวันที่/ เวลา/ สถานที่
2. ทักษะของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มต่อกิจกรรมการสำรวจครั้งนี้
3. คุณลักษณะเฉพาะของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (อาทิ ลักษณะผิดปกติ องค์กรประกอบอื่นๆ ในชีวิตของผู้เข้าร่วม ฯลฯ)
4. องค์กรประกอบอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการสนทนากลุ่ม (อาทิ การขัดจังหวะการสนทนากลุ่ม ความยุ่งยากเกี่ยวกับภาษา ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มไม่ชอบแนวคำถามบางข้อ ฯลฯ)
5. ปฏิกริยาและความรู้สึกของนักวิจัยที่เก็บรวบรวมข้อมูลต่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม และต่อกิจกรรมการสนทนากลุ่มในครั้งนี้

ขั้นเริ่มต้นการสนทนากลุ่ม

1. แนะนำชื่อ/ นามสกุล ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการสนทนากลุ่มและผู้ที่ทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูล
2. ชี้แจงเหตุผลและวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม
3. อธิบายให้แก่ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับเรื่องที่ผู้วิจัยศึกษา และรายละเอียดในกิจกรรมการสนทนากลุ่มนี้ รวมทั้งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นหลังจากการวิจัยสำเร็จ
4. ขออนุญาตและอธิบายเหตุผล การบันทึกเสียง และการจดบันทึกข้อมูลจากกิจกรรมการสนทนากลุ่ม
5. ให้คำรับรองและความมั่นใจเกี่ยวกับการรักษาความลับและหากจะเปิดเผยข้อมูลจะอยู่ในรูปแบบของนามสมมุติในรายงานวิจัย เพื่อมิให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการสนทนากลุ่มเกิดความวิตกกังวล และเป็น การสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เข้าร่วม เพื่อจะได้แสดงความคิดเห็นของตนเองได้อย่างสมบูรณ์

ส่วนที่ 3 : ประเด็นคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

1. สถานการณ์ปัญหาความยากจนของชุมชนท่านในปัจจุบันเป็นอย่างไร และท่านมีความคาดหวังอย่างไรต่อการแก้ไขปัญหานี้

2. ปัจจัยส่วนบุคคลและครัวเรือน มีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาความยากจนหรือไม่ อย่างไร และมีตัวอย่างปัจจัยใดที่เกี่ยวข้องได้บ้าง

2.1 การพัฒนาทัศนคติในการใช้จ่าย จะมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนท่านได้หรือไม่ และอย่างไร

2.2 การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน จะมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนท่านได้หรือไม่ และอย่างไร

2.3 การพัฒนาระบบการประกันความเสี่ยง จะมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนท่านได้หรือไม่ และอย่างไร

2.4 การพัฒนาความรู้และทักษะให้กับประชาชนทุกคน จะมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนท่านได้หรือไม่ และอย่างไร

3. ปัจจัยด้านแนวทางการดำเนินกิจกรรมของชุมชน มีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาความยากจนหรือไม่ อย่างไร และมีตัวอย่างปัจจัยใดที่เกี่ยวข้องได้บ้าง

3.1 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงกับภายนอก จะมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนท่านได้หรือไม่ และอย่างไร

3.2 การพัฒนาระบบสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือกันในชุมชน จะมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนท่านได้หรือไม่ และอย่างไร

3.3 การพัฒนาจิตสำนึกการดูแลสิ่งแวดล้อม จะมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนท่านได้หรือไม่ และอย่างไร

3.4 การพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ จะมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนท่านได้หรือไม่ และอย่างไร

3.5 การพัฒนาแผนของชุมชนและการปฏิบัติตามตัวชี้วัดและการประเมินผล จะมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนท่านได้หรือไม่ และอย่างไร

4. ปัจจัยด้านมาตรการสนับสนุนของภาครัฐมีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาความยากจนหรือไม่ อย่างไร และมีตัวอย่างปัจจัยใดที่เกี่ยวข้องได้บ้าง

4.1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน จะมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนท่านได้หรือไม่ และอย่างไร

4.2 การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน จะมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนท่านได้หรือไม่ และอย่างไร

4.3 การพัฒนาระบบการลงทุนทางสังคมให้กับชุมชน จะมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนท่านได้หรือไม่ และอย่างไร

4.4 การพัฒนาระบบการโอนเงินให้คนจน จะมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนท่านได้หรือไม่ และอย่างไร

4.5 การพัฒนาด้านการบริหารจัดการ จะมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนท่านได้หรือไม่ และอย่างไร

5. ท่านคิดว่าการพัฒนาแบบแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย มีความสำคัญหรือไม่ อย่างไร และมีตัวอย่างแนวทางใดที่จะสามารถทำให้เกิดขึ้นจริงได้บ้าง

5.1 การพัฒนาสิ่งจำเป็นตามมาตรฐานการดำรงชีพ จะมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยได้หรือไม่ และอย่างไร

5.2 การพัฒนาความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม จะมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยได้หรือไม่ และอย่างไร

5.3 การพัฒนาให้ทุกคนมีรายได้มากกว่า 38,000 บาท/คน/ปี จะมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยได้หรือไม่ และอย่างไร

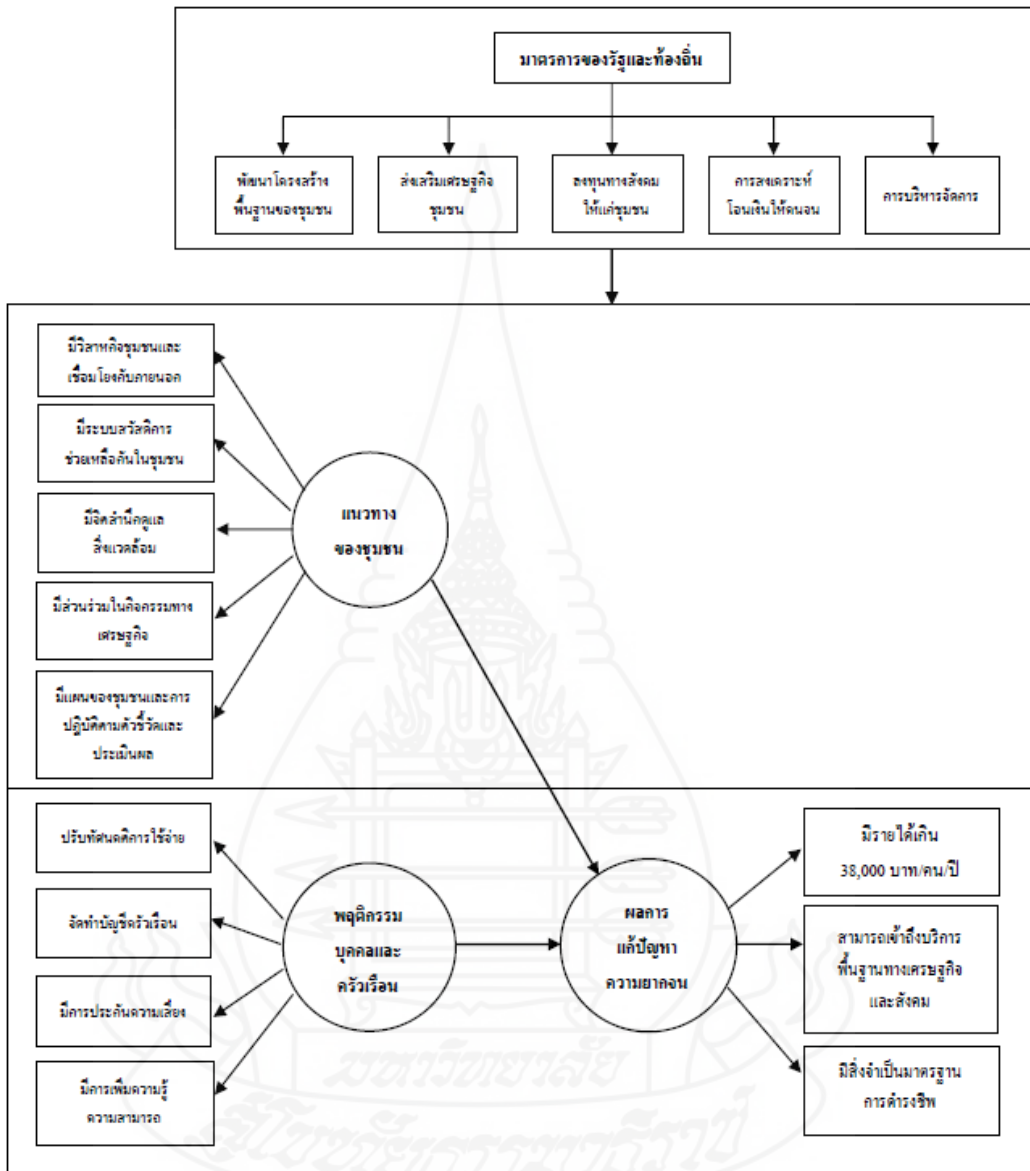
6. ท่านมีความคาดหวังว่าปัจจัยทั้งหมดสำหรับการแก้ปัญหาความยากจนที่ได้อภิปรายกันมานี้ จะสามารถทำให้เกิดขึ้นจริงในชุมชนของท่านได้หรือไม่ และอย่างไร

7. ท่านคิดว่าสิ่งใดจะสามารถช่วยสนับสนุนให้ปัจจัยทั้งหมดสำหรับการแก้ปัญหาความยากจนที่อภิปรายกันมานี้เกิดขึ้นได้จริง และมีสิ่งใดที่อาจจะเป็นอุปสรรคได้ รวมทั้งท่านจะมีข้อเสนอแนะแนวทางสำหรับการแก้ไขอุปสรรคนั้นๆ อย่างไรได้บ้าง

ขั้นปิดการสนทนากลุ่ม

1. สอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
2. แสดงความขอบคุณและมอบของที่ระลึกแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการสนทนากลุ่ม

(ร่าง) รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน (Community's Poverty Solving Model) CPS.Model
(วิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์, 2562)

ภาคผนวก ฉ
แบบบันทึกข้อมูลสภาพชุมชน

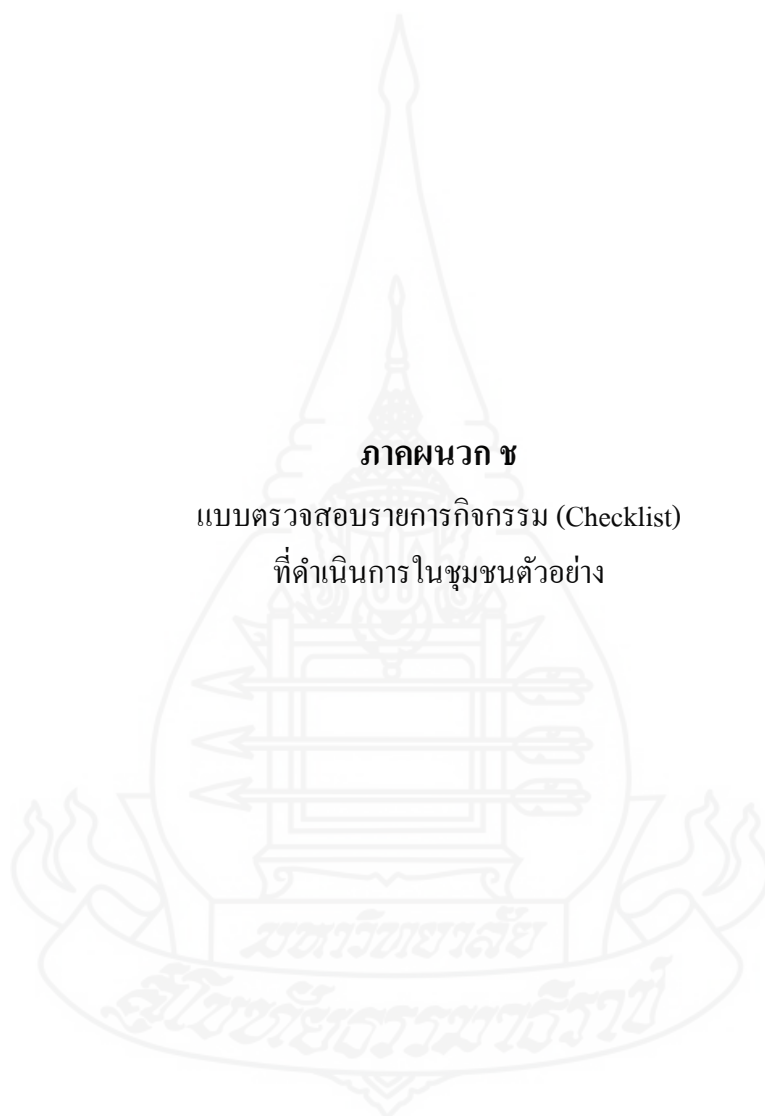

แบบตรวจสอบรายการกิจกรรม (Checklist)

ชุมชน.....

แนวทาง	โครงการ /กิจกรรม	งบประมาณ	หน่วย ดำเนินการ
1. แนวทางการดำเนินการของ พฤติกรรมบุคคลและครอบครัว			
1.1 การพัฒนาทัศนคติในการใช้จ่าย			
1.2 การจัดทำบัญชีครัวเรือน			
1.3 ระบบประกันความเสี่ยง/ภูมิคุ้มกัน			
1.4 การเพิ่มความรู้ความสามารถ			
2. แนวทางการดำเนินการของชุมชน			
2.1 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยง กับภายนอก			
2.2 การพัฒนาระบบสวัสดิการการช่วยเหลือ กันในชุมชน			
2.3 จิตสำนึกการดูแลสิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากร			
2.4 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง			
2.5 การพัฒนาแผนชุมชน และการปฏิบัติตาม ตัวชี้วัดและประเมินผล			
3. มาตรการของรัฐและท้องถิ่น			
3.1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน			
3.2 การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน			
3.3 การลงทุนทางสังคมให้แก่ชุมชน			
3.3 ระบบการโอนเงินให้คนจน			
3.4 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ			

ข้อมูลการจัดเก็บ ณ วันที่

ภาคผนวก ข

แบบตรวจสอบรายการกิจกรรม (Checklist)

ที่ดำเนินการในชุมชนตัวอย่าง

แบบบันทึกข้อมูลสภาพชุมชน

ชุมชน.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน

ประชากร.....ครัวเรือน รวมจำนวน.....คน

สภาพพื้นที่.....

การประกอบอาชีพ.....

ข้อมูลสำคัญอื่น ๆ.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเปรียบเทียบสิ่งจำเป็นพื้นฐานตามมาตรฐานการดำรงชีพ (ข้อมูล) จปฐ.

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ	ร้อยละที่ผ่านเกณฑ์		เปลี่ยนแปลง
		พ.ศ.2560	พ.ศ.2562	
หมวดที่ 1 สุขภาพ	1.เด็กแรกเกิดมีน้ำหนัก 2,500 กรัม ขึ้นไป			
	2.เด็กแรกเกิดได้กินนมแม่อย่างเดียวยาวอย่างน้อย 6 เดือนแรกติดต่อกัน			
	3.เด็กได้รับวัคซีนป้องกันโรคครบตามตารางสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค			
	4.ครัวเรือนกินอาหารถูกสุขลักษณะปลอดภัย และได้มาตรฐาน			
	5.ครัวเรือนมีการใช้ยาเพื่อบำบัด บรรเทาอาการเจ็บป่วยเบื้องต้นอย่างเหมาะสม			
	6.คนอายุ 35 ปีขึ้นไป ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี			
	7.คนอายุ 6 ปีขึ้นไป ออกกำลังกายอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วันๆ ละ 30 นาที			

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ	ร้อยละที่ผ่านเกณฑ์		เปลี่ยนแปลง
		พ.ศ.2560	พ.ศ.2562	
หมวดที่ 2 สภาพ แวดล้อม	8.ครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย และบ้านมีสภาพคงทนถาวร			
	9.มีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและบริโภค เพียงพอตลอดปีอย่างน้อยคนละ 5 ลิตร ต่อวัน			
	10.ครัวเรือนมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี อย่าง น้อย คนละ 45 ลิตรต่อวัน			
	11.ครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนเป็น ระเบียบเรียบร้อย สะอาด และถูก สุขลักษณะ			
	12.ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ			
	13.ครัวเรือนมีการป้องกันอุบัติเหตุและภัย ธรรมชาติอย่างถูกวิธี			
	14.ครัวเรือนมีความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สิน			
	หมวดที่ 3 การศึกษา	15.เด็กอายุ 3 – 5 ปี ได้รับการบริการ เลี้ยงดูเตรียมความพร้อม		
16.เด็กอายุ 6 – 14 ปี ได้รับการศึกษา ภาคบังคับ 9 ปี				
17.เด็กจบชั้น ม.3 ได้เรียนต่อชั้น ม.4 หรือเทียบเท่า				
18.คนในครัวเรือนที่จบการศึกษาภาค บังคับ 9 ปี ที่ไม่ได้เรียนต่อ และยังไม่ มีงานทำได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพ				
19.คนอายุ 15 - 59 ปี อ่าน เขียน ภาษาไทย และคิดเลขอย่างง่ายได้				

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ	ร้อยละที่ผ่านเกณฑ์		เปลี่ยนแปลง
		พ.ศ.2560	พ.ศ.2562	
หมวดที่ 4 การมีงาน ทำและ รายได้	20.คนอายุ 15 – 59 ปี มีอาชีพ และ รายได้			
	21.คนอายุ 60 ปีขึ้นไป มีอาชีพ และ รายได้			
	22.รายได้เฉลี่ยของคนในครัวเรือนต่อปี			
	23.ครัวเรือนมีการเก็บออมเงิน			
หมวดที่ 5 ค่านิยม	24.คนในครัวเรือนไม่ดื่มสุรา			
	25.คนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่			
	26.คนอายุ 6 ปีขึ้นไป ปฏิบัติกิจกรรมทาง ศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง			
	27.ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ หรือภาคเอกชน			
	28.ผู้พิการได้รับการดูแลจากครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ หรือภาคเอกชน			
	29.ผู้ป่วยเรื้อรัง ได้รับการดูแลจาก ครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ หรือภาคเอกชน			
	30.ครัวเรือนมีส่วนร่วมทำกิจกรรม สาธารณะเพื่อประโยชน์ของชุมชน หรือ ท้องถิ่น			
31.ครอบครัวมีความอบอุ่น				
ภาพรวมสิ่งจำเป็นพื้นฐานตามมาตรฐานการดำรงชีพ				

บันทึกข้อมูล ณ วันที่.....

ตอนที่ 3 ข้อมูลเปรียบเทียบความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม
(ข้อมูล กชช. 2ค)

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ	อันดับการเร่งรัดพัฒนา		เปลี่ยนแปลง
		พ.ศ.2560	พ.ศ.2562	
โครงสร้างพื้นฐาน	ถนน			
	น้ำดื่ม			
	น้ำใช้			
	น้ำเพื่อการเกษตร			
	ไฟฟ้า			
	การมีที่ดินทำกิน			
	การติดต่อสื่อสาร			
สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	การมีงานทำ			
	การทำงานในสถานประกอบการ			
	ผลผลิตจากการทำนา			
	ผลผลิตจากการทำไร่			
	ผลผลิตจากการเกษตรอื่นๆ			
	การประกอบอุตสาหกรรมในครัวเรือน			
	ประโยชน์จากสถานที่ท่องเที่ยว			
สุขภาพและอนามัย	ความปลอดภัยในการทำงาน			
	การป้องกันโรคติดต่อ			
	การกีฬา			
ความรู้และการศึกษา	ระดับการศึกษาของประชาชน			
	อัตราการเรียนต่อของประชาชน			
	การได้รับการศึกษา			
การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน	การมีส่วนร่วมของชุมชน			
	การรวมกลุ่มของชุมชน			
	การเข้าถึงแหล่งเงินทุน			
	การเรียนรู้โดยชุมชน			
	การได้รับความคุ้มครองทางสังคม			

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ	อันดับการเร่งรัดพัฒนา		เปลี่ยนแปลง
		พ.ศ.2560	พ.ศ.2562	
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	คุณภาพดิน			
	การใช้ประโยชน์ที่ดิน			
	คุณภาพน้ำ			
	การปลูกป่าหรือไม้ยืนต้น			
	การจัดการสภาพสิ่งแวดล้อม			
ความเสี่ยงของชุมชนและภัยพิบัติ	ความปลอดภัยจากยาเสพติด			
	ความปลอดภัยจากภัยพิบัติ			
	ความปลอดภัยจากความเสี่ยงในชุมชน			
ภาพรวมความสามารถในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม				

บันทึกข้อมูล ณ วันที่.....

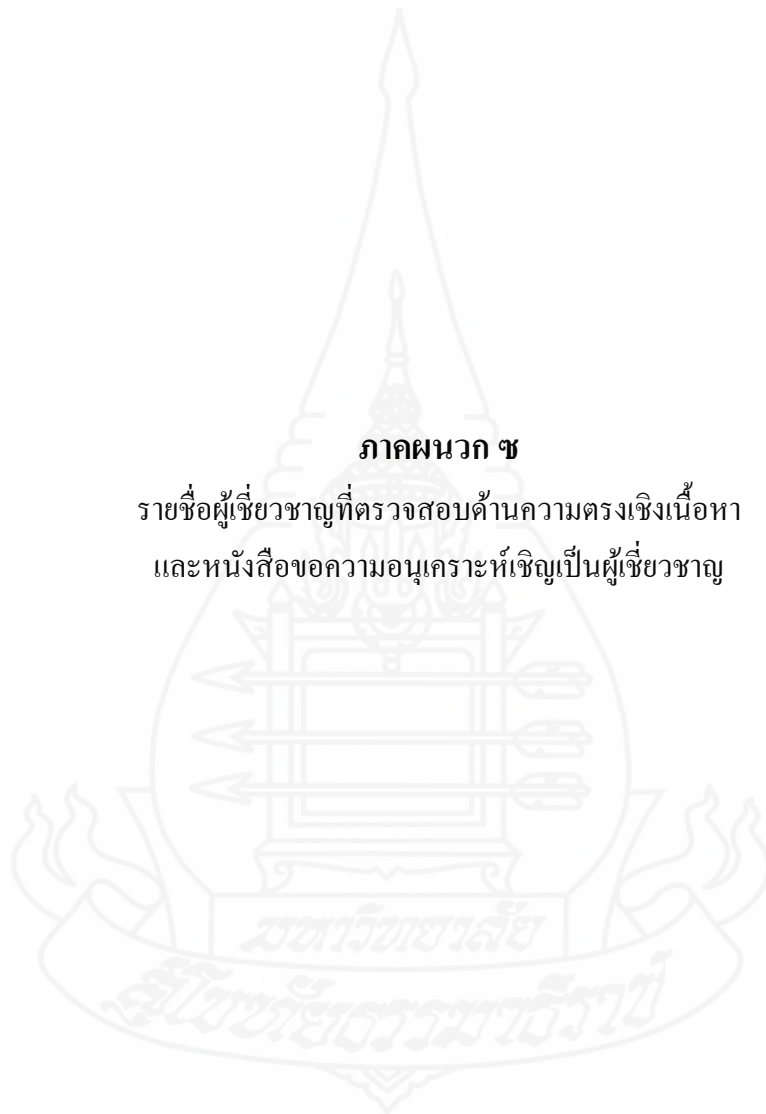
ตอนที่ 4 ข้อมูลเปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ	พ.ศ.	พ.ศ.	เปลี่ยนแปลง
		2560	2562	
ครัวเรือนที่ตกเกณฑ์รายได้เฉลี่ย	จำนวนครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยตั้งแต่ 38,000.- บาท ต่อคนต่อปี ลงมา			
รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี ในภาพรวมของชุมชน			

บันทึกข้อมูล ณ วันที่.....

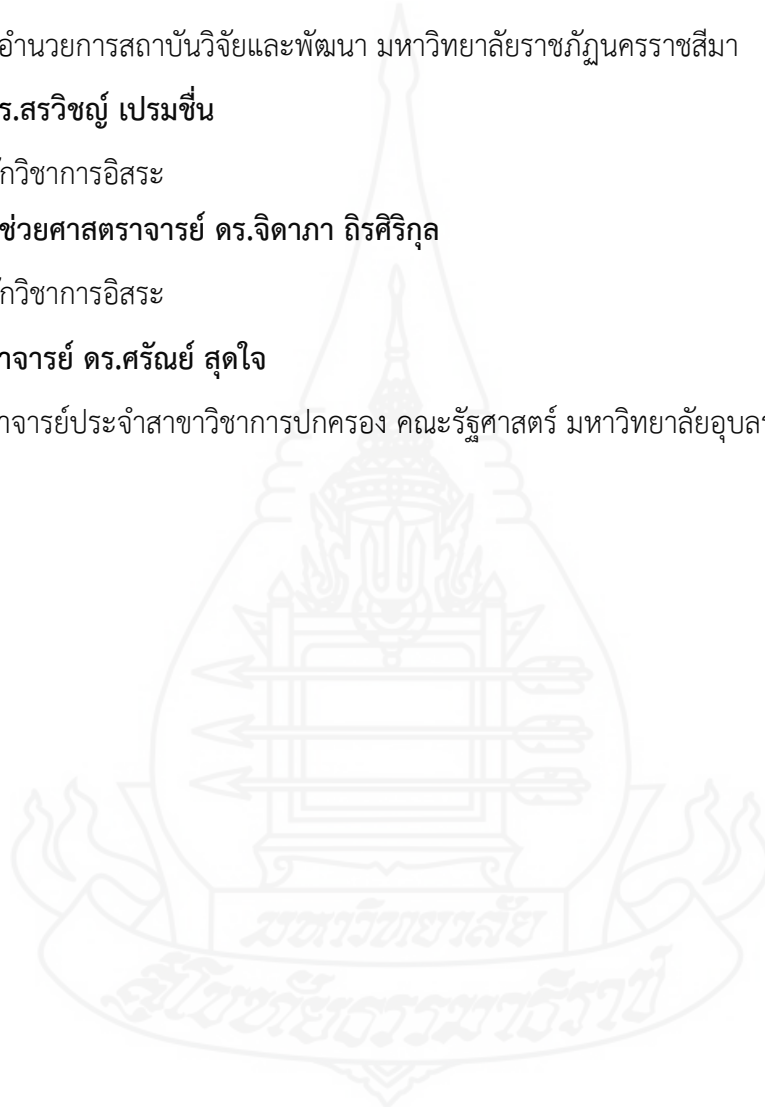
ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบด้านความตรงเชิงเนื้อหา
และหนังสือขอความอนุเคราะห์เชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบด้านความตรงเชิงเนื้อหา

1. อาจารย์ ดร.วุฒิชัย อารักษ์โพชนงค์
อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ชคัตตริย์ ทยะสวัสดี
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
3. ดร.สรวิชญ์ เปรมชื่น
นักวิชาการอิสระ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตาภา ธิรศิริกุล
นักวิชาการอิสระ
5. อาจารย์ ดร.ศรัณย์ สุดใจ
อาจารย์ประจำสาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ที่ ศธ 0522.17/บ 339

สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

29 มีนาคม 2562

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย
เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย	1. แบบสอบถาม	จำนวน 1	ชุด
	2. โครงร่างคุษฎีนิพนธ์อย่างย่อ	จำนวน 1	ชุด

เนื่องด้วย นายวิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังดำเนินการทำคุษฎีนิพนธ์
เรื่อง "การพัฒนาารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย" ตามโครงร่างคุษฎีนิพนธ์อย่างย่อ
ที่ส่งมาพร้อมนี้

การจัดทำคุษฎีนิพนธ์เรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่เก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับ
ความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาคุษฎีนิพนธ์ไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือวิจัยที่จัดทำนั้น มีความ
ครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาวิทยาการจัดการ จึงใคร่
ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัยโดยได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อใช้
ประกอบการศึกษาดังกล่าว หากต้องการสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมโปรดติดต่อกับนักศึกษาโดยตรงได้ที่
หมายเลขโทรศัพท์ | 084-1471772

สาขาวิชาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณ
ล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศรีราม)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ

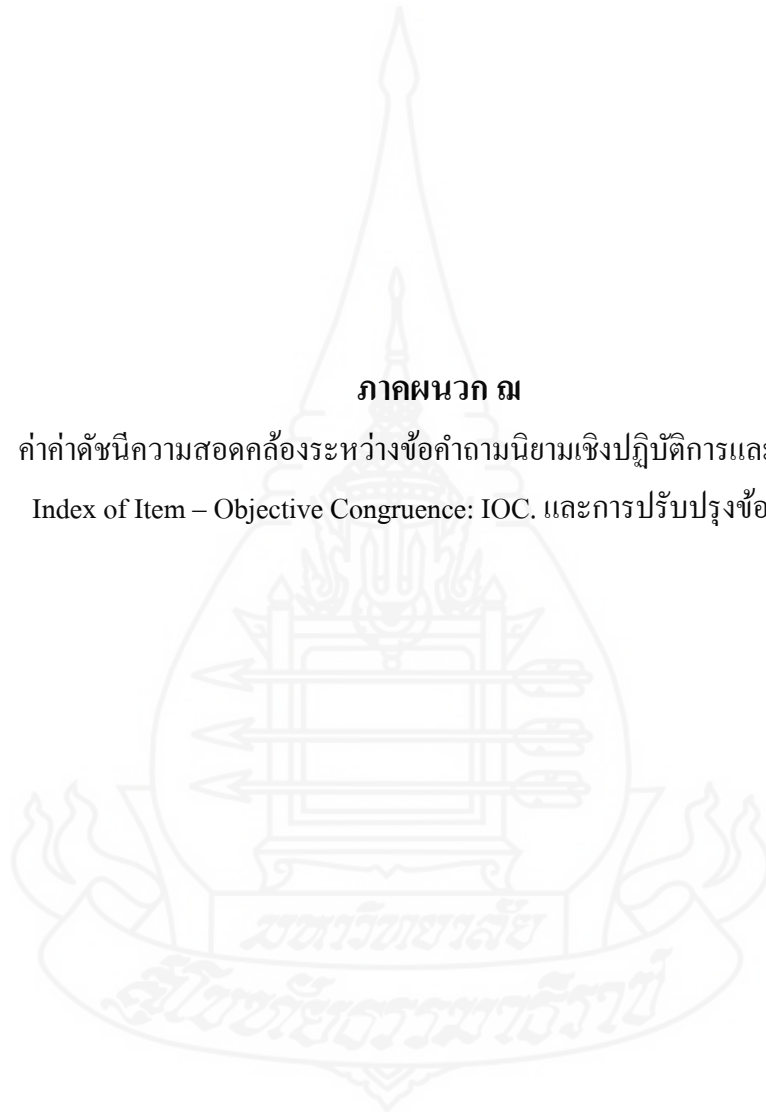
โทร. 02-5048182

โทรสาร. 02-5033612

ภาคผนวก ฅ

ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามนิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้

Index of Item – Objective Congruence: IOC. และการปรับปรุงข้อคำถาม

ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความนิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้
(Index of Item – Objective Congruence: IOC.)

1. ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความนิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ (ในแบบสอบถาม)

คำชี้แจง 1 = เห็นด้วย 0 = ไม่แน่ใจ
-1 = ไม่เห็นด้วย ช่องว่าง ที่ไม่ได้ใส่คะแนน คือ ผู้เชี่ยวชาญ มิได้ให้คำตอบไว้

ส่วนที่ 2 ค่า IOC. ความคิดเห็นที่มีต่อ (ร่าง) รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

ข้อ	ดร. วุฒิชัย	ดร. สรวิชญ์	ดร. ศรัณย์	รศ.ดร. ชัคัตตริย์	ผศ.ดร. จิตภา	IOC.	ผลลัพธ์
1.1	1	1	1	1	1	1	ผ่าน
1.2	1	0	1	1	1	0.8	ผ่าน
2.1	1	0	1	1	1	0.8	ผ่าน
3.1	1	0	1	-1	1	0.4	ไม่ผ่าน
3.2	1	0	1	-1	1	0.4	ไม่ผ่าน
3.3	1	1	1	1	1	1	ผ่าน
4.1	1	1	1	1	1	1	ผ่าน
4.2	1	0	1	1	1	0.8	ผ่าน
5.1	1	1	1	1	1	1	ผ่าน
5.2	1	1	1	1	1	1	ผ่าน
6.1	1	1	1	1	1	1	ผ่าน
6.2	1	1	1	1	1	1	ผ่าน
6.3	1	1	1	1	1	1	ผ่าน
6.4	1	0	1	1	0	0.6	ผ่าน
7.1	1	0	1	1	0	0.6	ผ่าน
7.2	1	0	1	0	1	0.6	ผ่าน
8.1	1	1	1	1	1	1	ผ่าน
8.2	1	-1	1	1	1	0.6	ผ่าน

ส่วนที่ 2 (ต่อ) ค่า IOC. ความคิดเห็นที่มีต่อ (ร่าง) รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

ข้อ	ดร. วุฒิชัย	ดร. สรวิชัย	ดร. ศรัณย์	รศ.ดร. ชัคตกรัย	ผศ.ดร. จิตภา	IOC.	ผลลัพธ์
9.1	1	0	1	1	1	0.8	ผ่าน
9.2	1	0	1	1	1	0.8	ผ่าน
10.1	1	1	1	1	1	1	ผ่าน
10.2	1	1	1	1	1	1	ผ่าน
10.3	1	1	1	1	1	1	ผ่าน
10.4	1	1	1	1	1	1	ผ่าน
11.1	1	1	1	1	1	1	ผ่าน
11.2	1	1	1	0	1	0.8	ผ่าน
11.3	1	1	1	0	1	0.8	ผ่าน
12.1	1	1	1	1	1	1	ผ่าน
12.2	1	1	1	0	1	0.8	ผ่าน
13.1	1	-1	1	0	1	0.4	ไม่ผ่าน
13.2	1	-1	1	1	1	0.6	ผ่าน
14.1	1	1	1	1	1	1	ผ่าน
14.2	1	1	1	1	1	1	ผ่าน
14.3	1	1	1	1	1	1	ผ่าน
15.1	1	0	0	1	1	0.6	ผ่าน
15.2	1	1	0	1	1	0.8	ผ่าน
15.3	1	1	0	1	1	0.8	ผ่าน
15.4	1	1	0	1	1	0.8	ผ่าน
15.5	1	1	0	1	1	0.8	ผ่าน
16	1	1	0	1	1	0.8	ผ่าน
17	1	0	0	0	1	0.4	ไม่ผ่าน
18	1	1	0	1	-1	0.4	ไม่ผ่าน

สรุปส่วนที่ 2 ค่า IOC. ความคิดเห็นที่มีต่อ (ร่าง) รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

ข้อคำถามที่ผ่าน รวมจำนวน 37 ข้อ
 ข้อคำถามที่ไม่ผ่าน รวมจำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 3.1 ข้อ 3.2 ข้อ 13.1 ข้อ 17 และ ข้อ 18

ส่วนที่ 3 ค่า IOC. ความคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีต่อการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

ข้อ	ดร. วุฒิชัย	ดร. สรวิชญ์	ดร. ศรัณย์	รศ.ดร. ชัคตกรัย	ผศ.ดร. จิตภา	IOC.	ผลลัพธ์
1	1	1	1	1	1	1	ผ่าน
2	1	1	1	1	1	1	ผ่าน
3	1	0	1	1	1	0.8	ผ่าน
4	1	1	0	1	1	0.8	ผ่าน
5	1	0	0	1	1	0.6	ผ่าน

สรุปส่วนที่ 3 ค่า IOC. ความคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีต่อการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย

ข้อคำถามที่ผ่าน รวมจำนวน 5 ข้อ
 ข้อคำถามที่ไม่ผ่าน รวมจำนวน - ข้อ

2. การปรับปรุงข้อความ

ส่วนแก้ไข ตารางสรุปการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อ	ก่อนปรับปรุงแก้ไข	แก้ไขเป็น	เหตุผลที่แก้ไข
3.1	การมีระบบประกันความเสี่ยงด้านทรัพย์สิน เช่น การประกันภัยรถยนต์/บ้าน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน	การมีระบบประกันความเสี่ยงด้านทรัพย์สิน เช่น เงินช่วยเหลือ-เงินสงเคราะห์จากเหตุภัยพิบัติต่างๆ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน	ทำการประมวลผลได้ค่า IOC. ต่ำกว่า 0.5 จึงทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
3.2	การมีระบบประกันความเสี่ยงด้านสุขภาพ เช่น การทำประกันชีวิต/อุบัติเหตุ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน	การมีระบบประกันความเสี่ยงด้านสุขภาพ เช่น บัตรประกันสุขภาพ (โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค) จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน	ทำการประมวลผลได้ค่า IOC. ต่ำกว่า 0.5 จึงทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
13.1	ระบบการโอนเงินให้คนจนเพื่อเพิ่มรายได้ โดยไม่มีเงื่อนไข จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน	การมีระบบการโอนเงินให้คนจนเพื่อเพิ่มรายได้ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้	ทำการประมวลผลได้ค่า IOC. ต่ำกว่า 0.5 จึงทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
17	ท่านคิดว่าการพัฒนาให้ทุกคนมีรายได้มากกว่า 38,000.-บาท ต่อปี จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน	การพัฒนาให้ทุกคนมีรายได้มากกว่า 38,000.-บาท ต่อคนต่อปี จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้	ทำการประมวลผลได้ค่า IOC. ต่ำกว่า 0.5 จึงทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

ส่วนแก้ไข (ต่อ) ตารางสรุปการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อ	ก่อนปรับปรุงแก้ไข	แก้ไขเป็น	เหตุผลที่แก้ไข
18	โดยภาพรวม ท่านมีความเชื่อมั่นว่า แนวทางการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่นำเสนอให้ท่านพิจารณานี้ จะสามารถนำไปใช้และประสบความสำเร็จในระดับใด	ท่านมีความเชื่อมั่นว่า แนวทางการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยที่นำเสนอให้ท่านพิจารณานี้ จะสามารถนำไปใช้และประสบความสำเร็จ [พร้อมแนบ(ร่าง)รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของประเทศไทย]	ทำการประมวลผลได้ค่า IOC. ต่ำกว่า 0.5 จึงทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
6.2	การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนในด้านการสร้างรายได้ และส่งเสริมการออม เช่น กองทุนเงินออม/กลุ่มอาชีพ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยได้ในระดับใด	การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนในด้านการสร้างรายได้ และส่งเสริมการออม เช่น กองทุนเงินออม/กลุ่มอาชีพ จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทยได้	ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
13.2	ระบบการโอนเงินให้คนจน โดยให้สอดคล้องกับรายได้ของผู้รับโอน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจน	ระบบการโอนเงินให้คนจนตามจำนวนที่สอดคล้องกับรายได้ของผู้รับโอน จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้	ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

ภาคผนวก ญ

ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค

ค่าสถิติของผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค

Reliability

		Notes
Output Created		24-JUN-2019 13:24:34
Comments		
Input	Data	C:\Users\AP1\Desktop\Data File คณ บัศ 24-6-62.sav
	Active Dataset	DataSet1
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data	40
	File	
	Matrix Input	
Missing Value Handling	Definition of Missing	User-defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	Statistics are based on all cases with valid data for all variables in the procedure.
Syntax		RELIABILITY /VARIABLES=V5 V6 V7 V8 V9 V10 V11 V12 V13 V14 V15 V16 V17 V18 V19 V20 V21 V22 V23 V24 V25 V26 V27 V28 V29 V30 V31 V32 V33 V34 V35 V36 V37 V38 V39 V40 V41 V42 V43 V44 V45 V46 /SCALE('ALL VARIABLES') ALL /MODEL=ALPHA /STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE /SUMMARY=TOTAL.
Resources	Processor Time	00:00:00.02
	Elapsed Time	00:00:00.02

Scale: ALL VARIABLES

		N	%
Cases	Valid	40	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	40	100.0

Alpha	N of Items
.938	42

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
V5	4.23	.698	40
V6	4.33	.694	40
V7	3.90	.632	40
V8	3.58	.781	40
V9	3.90	.810	40
V10	4.20	.687	40
V11	4.30	.608	40
V12	4.38	.628	40
V13	4.00	.599	40
V14	4.08	.694	40
V15	3.90	.709	40
V16	4.08	.616	40
V17	3.75	.670	40
V18	3.80	.648	40
V19	3.60	.744	40
V20	3.75	.707	40
V21	3.75	.707	40
V22	3.68	.797	40
V23	4.00	.641	40
V24	3.95	.639	40
V25	3.83	.594	40
V26	4.15	.662	40
V27	3.85	.700	40
V28	3.83	.675	40
V29	4.30	.648	40
V30	4.15	.622	40
V31	3.93	.616	40
V32	4.05	.639	40
V33	3.75	.776	40
V34	3.10	.955	40
V35	3.08	.944	40
V36	3.73	.847	40
V37	4.03	.768	40
V38	3.98	.733	40
V39	3.88	.648	40
V40	3.93	.694	40
V41	4.23	.768	40
V42	4.23	.660	40
V43	4.33	.730	40
V44	3.93	.694	40
V45	3.83	.781	40
V46	3.98	.660	40

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
V5	160.92	237.046	.534	.936
V6	160.83	239.533	.419	.937
V7	161.25	242.192	.326	.938
V8	161.58	239.738	.358	.938
V9	161.25	239.936	.335	.938
V10	160.95	238.305	.482	.937
V11	160.85	241.156	.396	.937
V12	160.77	241.563	.361	.937
V13	161.15	239.977	.467	.937
V14	161.08	236.635	.557	.936
V15	161.25	237.526	.502	.936
V16	161.08	239.097	.501	.936
V17	161.40	235.990	.610	.936
V18	161.35	236.387	.612	.936
V19	161.55	240.664	.337	.938
V20	161.40	240.656	.358	.938
V21	161.40	235.221	.612	.936
V22	161.47	237.589	.439	.937
V23	161.15	237.156	.580	.936
V24	161.20	235.959	.644	.935
V25	161.33	238.276	.565	.936
V26	161.00	237.590	.538	.936
V27	161.30	238.933	.443	.937
V28	161.33	237.917	.510	.936
V29	160.85	239.156	.470	.937
V30	161.00	240.359	.428	.937
V31	161.22	238.128	.553	.936
V32	161.10	238.656	.504	.936
V33	161.40	235.169	.556	.936
V34	162.05	236.869	.382	.938
V35	162.08	232.328	.548	.936
V36	161.42	235.020	.511	.936
V37	161.12	235.343	.555	.936
V38	161.17	234.251	.633	.935
V39	161.27	239.025	.477	.937
V40	161.22	236.076	.584	.936
V41	160.92	234.840	.577	.936
V42	160.92	236.430	.598	.936
V43	160.83	236.404	.538	.936
V44	161.22	236.538	.561	.936
V45	161.33	236.738	.485	.937
V46	161.17	234.763	.683	.935

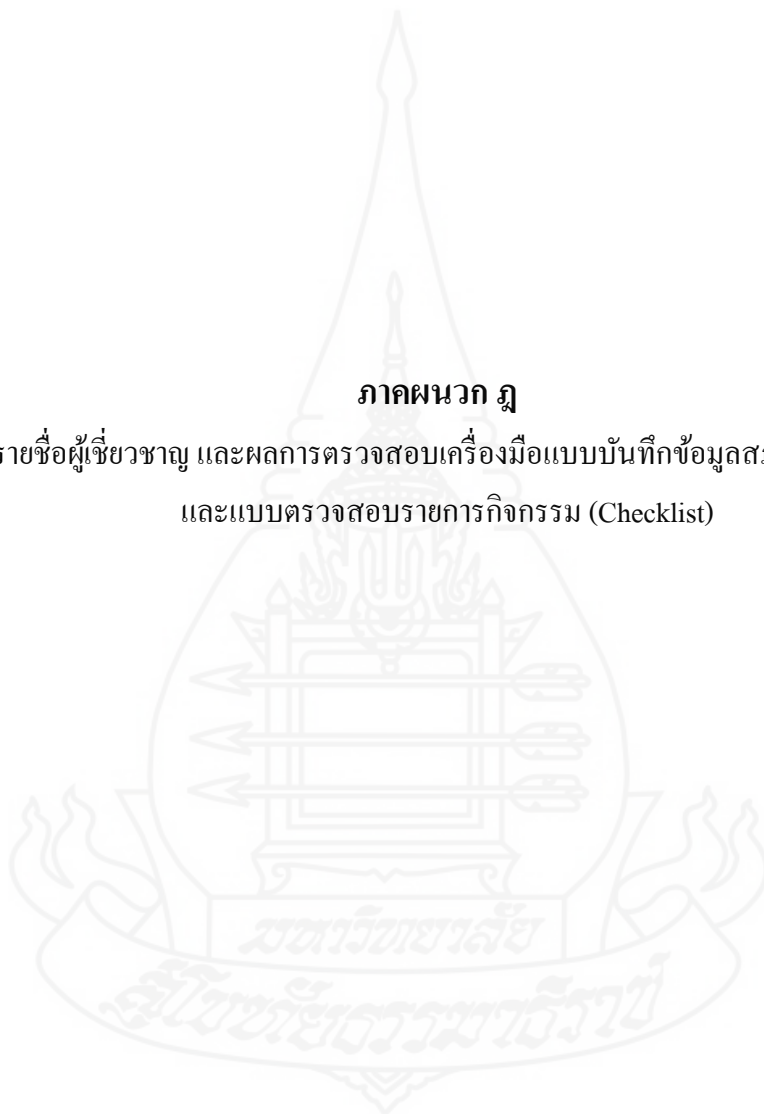
Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
165.15	249.003	15.780	42

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ และผลการตรวจสอบเครื่องมือแบบบันทึกข้อมูลสภาพชุมชน
และแบบตรวจสอบรายการกิจกรรม (Checklist)

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ และผลการตรวจสอบเครื่องมือ
แบบบันทึกข้อมูลสภาพชุมชน และแบบตรวจสอบรายการกิจกรรม (Checklist)

ผู้เชี่ยวชาญ 1	นางสาวสุกานดา แสงวงศ์	พัฒนาการจังหวัดชุมพร
ผู้เชี่ยวชาญ 2	นางสาววัฒนา มหาแก้ว	หัวหน้ากลุ่มงานสารสนเทศการพัฒนาชุมชน
ผู้เชี่ยวชาญ 3	นางสาวประดับ ชูคำ	หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน
ผู้เชี่ยวชาญ 4	นายธวัช อนิลบล	หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน

ผู้เชี่ยวชาญ	ความคิดเห็นต่อการนำเครื่องมือไปใช้บันทึกข้อมูล และเปรียบเทียบพัฒนาการด้านการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชน				
	แบบบันทึกข้อมูลสภาพชุมชน				แบบตรวจสอบ รายการ กิจกรรม (Checklist)
	ตอนที่ 1 ข้อมูล พื้นฐาน	ตอนที่ 2 ข้อมูล จปฐ.	ตอนที่ 3 ข้อมูล กชช. 2ค	ตอนที่ 4 ข้อมูล รายได้เฉลี่ย	
ผู้เชี่ยวชาญ 1	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย
ผู้เชี่ยวชาญ 2	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย
ผู้เชี่ยวชาญ 3	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย
ผู้เชี่ยวชาญ 4	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย

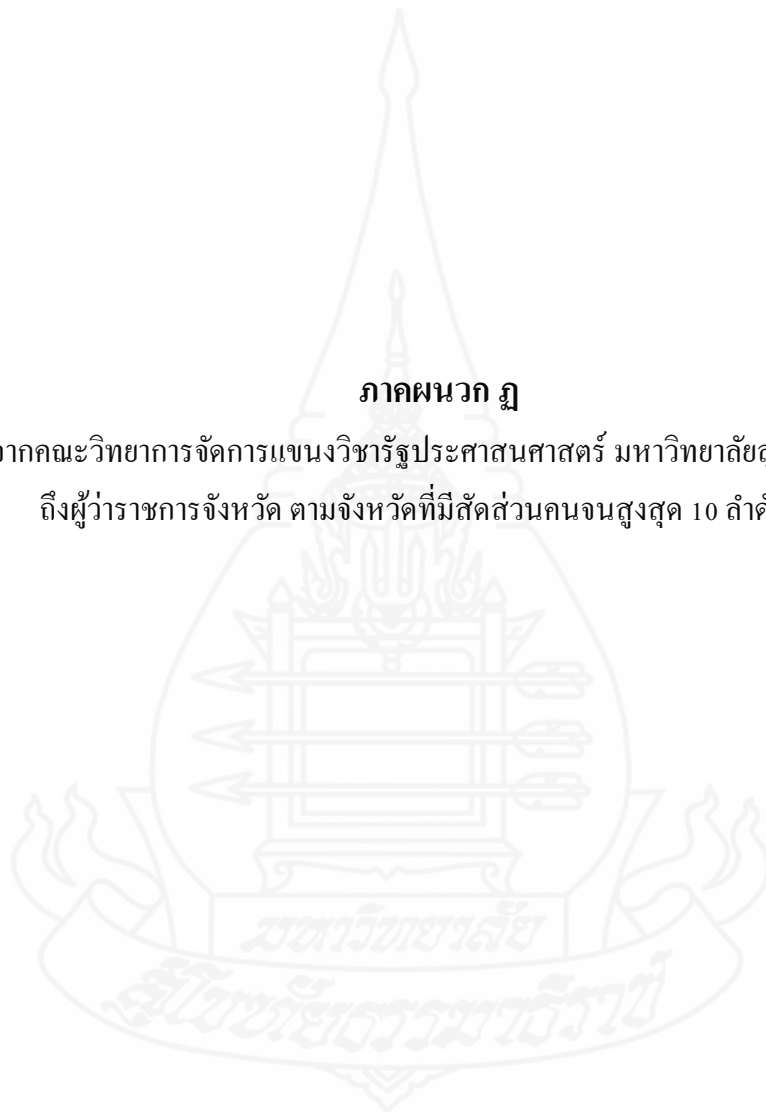
ความคิดเห็นเพิ่มเติม

ผู้เชี่ยวชาญ 2 : ข้อมูลคำร้อยละของครัวเรือนที่ผ่านเกณฑ์ จปฐ. เป็นข้อมูลภายใน ซึ่งต้องเข้าสู่ระบบสารสนเทศของกรมการพัฒนาชุมชนเพื่อเข้าดู แต่หากมีคำขอ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชุมพรก็สามารถเข้าดูได้

ผู้เชี่ยวชาญ 3 : ข้อมูลรายได้เฉลี่ยระดับครัวเรือนเป็นข้อมูลส่วนบุคคล เพราะจะมีชื่อของผู้นำครัวเรือนนั้นอยู่ หากจะเผยแพร่ต้องเป็นไปเพื่อทางวิชาการเท่านั้น และจะต้องปกปิดรายชื่อและรายได้ของแต่ละครัวเรือน แต่หากเสนอเพียงในภาพรวมของหมู่บ้านก็สามารถทำได้

ภาคผนวก ฎ

หนังสือจากคณะวิทยาการจัดการแขนงวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ถึงผู้ว่าราชการจังหวัด ตามจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด 10 ลำดับแรก

ที่ ศธ 0602.17/ บ 581

สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 1112

14 มิถุนายน 2562

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน

- สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. โครงร่างดัชนีพันธ้อย่างย่อ จำนวน 1 ชุด
2. แบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นายวิบูลย์ รัตนารณวัฒน์ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช กำลังดำเนินการทำดัชนีพันธ
เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย” ตามโครงร่างดัชนีพันธ้อย่างย่อ
มาพร้อมนี้

ในการนี้นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือน จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์
จากท่านในการจัดส่งแบบสอบถามให้หัวหน้าครัวเรือนที่ครัวเรือนไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ย จำนวน จังหวัดละ
45 ครัวเรือน หากต้องการสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมโปรดติดต่อกับนักศึกษาโดยตรงได้ที่ หมายเลขโทรศัพท์
0841471772

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศิริราม)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ

โทร. 02-504-8181

โทรสาร. 02-5033612

รายชื่อ ตามบัญชีแนบท้าย หนังสือสาขาวิทยาการจัดการ มสธ. ที่ ศธ 0602.17/บ 581

- 1) ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 2) ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา
- 3) ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี
- 4) ผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์
- 5) ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม
- 6) ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยนาท
- 7) ผู้ว่าราชการจังหวัดตาก
- 8) ผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์
- 9) ผู้ว่าราชการจังหวัดอำนาจเจริญ
- 10) ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ท่านพัฒนาการจังหวัด

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. หนังสือขอความอนุเคราะห์ เรียนท่านผู้ว่าราชการจังหวัด	จำนวน	๑	ฉบับ
	๒. โครงร่างดัชนีชี้วัดอย่างย่อ	จำนวน	๑	ฉบับ
	๓. แบบสอบถามหัวหน้าครัวเรือน	จำนวน	๔๕	ชุด
	๔. ของส่งกลับ	จำนวน	๑	ซอง

ด้วย นายวิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์ นักศึกษาระดับปริญญาเอก แขนงวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชา วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช กำลังจัดทำดัชนีชี้วัด เรื่อง การพัฒนารูปแบบ การแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการ แก้ปัญหาความยากจนของชุมชน ตลอดจนสังเคราะห์และพัฒนาเป็นรูปแบบการแก้ปัญหาความยากจน ของชุมชน (Community's Poverty Solving Model) รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงขอความอนุเคราะห์ท่านกรุณาเก็บข้อมูล แบบสอบถามจากท่านหัวหน้าครัวเรือน ที่ครัวเรือนไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ยคนละ ๓๘,๐๐๐ บาทต่อปี ในพื้นที่จังหวัดของท่าน จำนวน ๔๕ ชุด โดยขอความกรุณากระจายการเก็บข้อมูลออกไปในพื้นที่อย่างน้อย ๓ อำเภอ (หากเป็นไปได้) และหากเก็บ รวบรวมแบบสอบถามครบแล้ว กรุณาส่งกลับถึงผู้วิจัยตามซองส่งกลับที่ส่งมาพร้อมนี้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำ หนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านผู้ว่าราชการจังหวัดด้วยอีกทางหนึ่ง และขอยืนยันว่าข้อมูลจาก แบบสอบถามดังกล่าวจะถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับ ซึ่งจะนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยเท่านั้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

(นายวิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์)

นักศึกษาระดับปริญญาเอก

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ผู้วิจัย

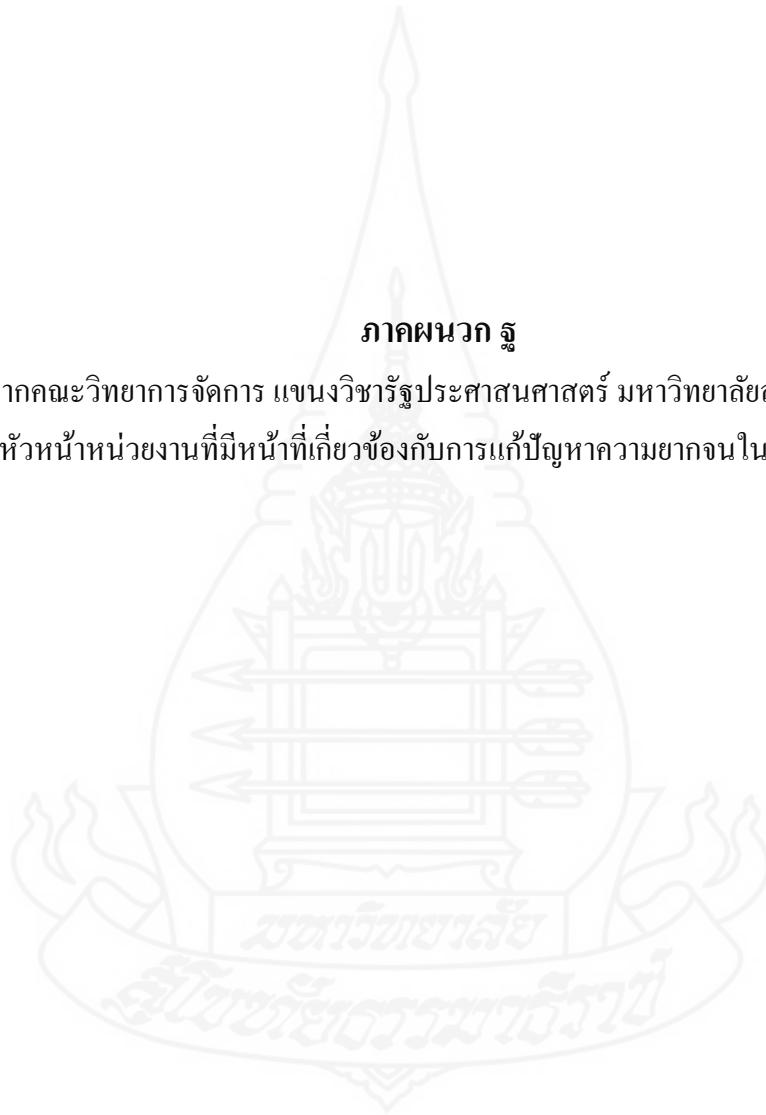
หากมีข้อสงสัยเพิ่มเติมโปรดติดต่อ

๐๘๔-๑๔๗-๑๗๗๒ (ขยุตม์/ผู้ประสานงาน)

e-mail : new.ppmoi@gmail.com

ภาคผนวก ฐ

หนังสือจากคณะวิทยาการจัดการ แขนงวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ถึงหัวหน้าหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทย

ที่ ศธ 0602.17/บ 580

สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพลู อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 1112

14 มิถุนายน 2562

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน

ถึงที่ส่งมาด้วย 1. โครงร่างคุษฎีนิพนธ์อย่างย่อ จำนวน 1 ชุด
2. แบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นายวิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์ นักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต ภาชนะวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังดำเนินการทำคุษฎีนิพนธ์
เรื่อง "การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย" ตามโครงร่างคุษฎีนิพนธ์อย่างย่อ
มาพร้อมนี้

ในการนี้ นักศึกษา จำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากท่าน จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์
จากท่านในการขออนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย หากต้องการสอบถามรายละเอียด
เพิ่มเติมโปรดติดต่อกับนักศึกษาโดยตรงได้ที่ หมายเลขโทรศัพท์ 0841471772

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศรีรัมย์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ

โทร. 02-504-8181

โทรสาร. 02-5033612

*หมายเหตุ ขอความกรุณาตอบแบบสอบถาม
และส่งกลับคืนของที่ส่งมาพร้อมนี้

ที่ -/๒๕๖๒

ศาลากลางจังหวัดชุมพร
ถนนไตรรัตน์ อำเภอเมืองชุมพร
จังหวัดชุมพร ๘๖๐๐๐

๒๕ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน

อ้างถึง หนังสือสาขาวิทยาการจัดการ มสธ. ที่ ศธ ๐๖๐๒.๑๗/บ ๕๘๐ ลงวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๒

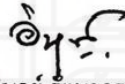
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามหัวหน้าหน่วยงานที่มีหน้าที่แก้ปัญหาความยากจน จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ นายวิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้ดำเนินการจัดทำคุษฎีนิพนธ์ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย โดยสาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ในฐานะหน่วยงานต้นสังกัด ได้มีหนังสือขอความอนุเคราะห์ท่านให้นักศึกษารายดังกล่าวเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ความละเอียดตามที่อ้างถึงนั้น

เพื่อให้การวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ผู้วิจัยจึงขอความอนุเคราะห์ท่าน ในฐานะผู้มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ในด้านการแก้ปัญหาความยากจน ได้โปรดตอบแบบสอบถามที่ส่งมาพร้อมนี้ ทางโทรสารหมายเลข ๐๗๗-๕๐๔-๐๐๙ หรือสามารถติดต่อผู้วิจัยโดยตรงได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๔-๑๔๗-๑๗๗๒ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ หากท่านได้กรุณาจัดส่งแบบสอบถามดังกล่าวมาแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์)

นักศึกษาระดับปริญญาเอก

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ผู้วิจัย

นายชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ (ผู้ประสานงาน)

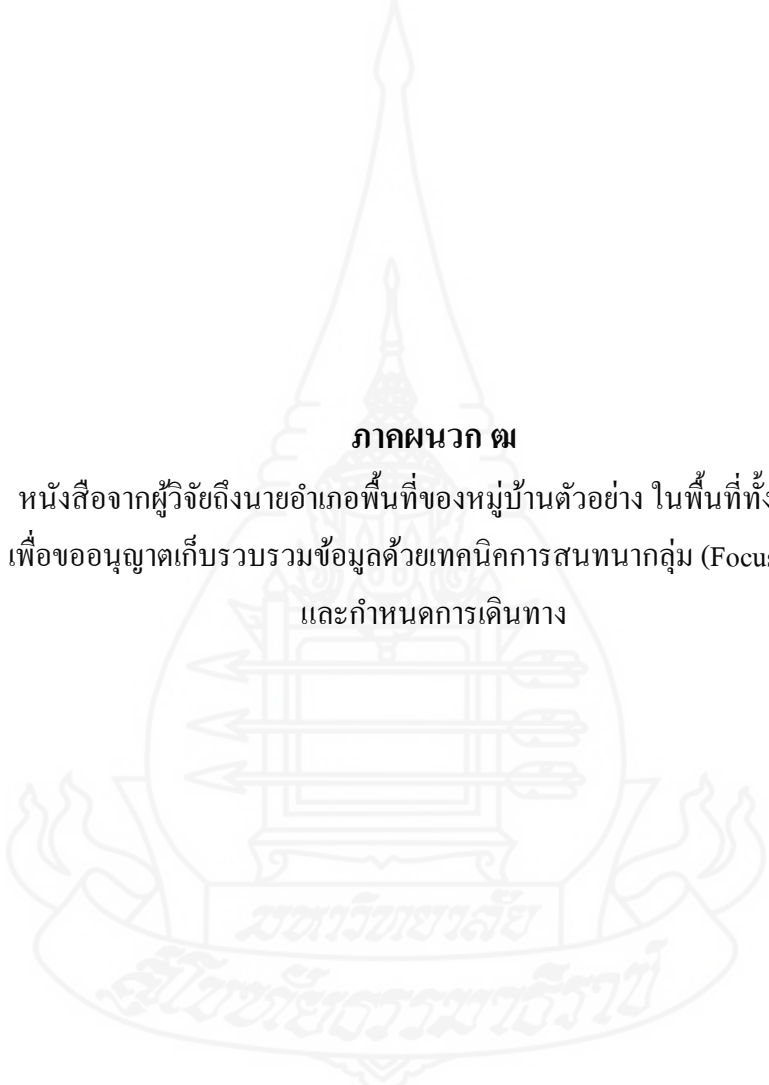
โทรศัพท์ ๐๘๔-๑๔๗-๑๗๗๒

โทรสาร ๐๗๗ ๕๐๔ ๐๐๙

e-mail: new.ppmoi@gmail.com

CamScanner

ภาคผนวก ฅ

หนังสือจากผู้วิจัยถึงนายอำเภอพื้นที่ของหมู่บ้านตัวอย่าง ในพื้นที่ทั้ง 6 ภาค
เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus group)
และกำหนดการเดินทาง

ที่ ชพ ๐๐๑๗.๗/13012

ศาลากลางจังหวัดชุมพร
ถนนไตรรัตน์ อำเภอเมืองชุมพร
จังหวัดชุมพร ๘๖๐๐๐

๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ช่วยวิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายอำเภอละงู

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างดัชนีนิพนธ์อย่างย่อ	จำนวน	๑	ฉบับ
๒. กำหนดการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย	จำนวน	๑	ฉบับ
๓. รายละเอียดการจัดเตรียมการสนทนากลุ่ม (Focus Group)	จำนวน	๑	ชุด
๔. แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group)	จำนวน	๑	ชุด

ด้วย นายวิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้ดำเนินการจัดทำดัชนีนิพนธ์เรื่อง การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (The Development Model of Community's Poverty Solving in Thailand) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย และนำรูปแบบดังกล่าวไปทดลองใช้ในชุมชน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในจังหวัดชุมพร และในระดับประเทศ ทั้งนี้ ได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยหนึ่งด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) หมู่บ้าน/ชุมชน ที่ต้องเร่งรัดพัฒนา จำนวน ๖ หมู่บ้าน ในพื้นที่ ๖ ภูมิภาคสำหรับภาคใต้ กำหนดลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ หมู่บ้านในพื้นที่อำเภอละงู จังหวัดสตูล ในวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๒ เวลา ๑๐.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. (รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑ และ ๒)

เพื่อให้การเก็บข้อมูลวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านจัดเตรียมสถานที่สำหรับการสนทนากลุ่ม พร้อมแจ้งผู้เกี่ยวข้องร่วมให้ข้อมูล ตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าว (รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๓ และ ๔) โดยมอบหมาย นายชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ ผู้ช่วยวิจัย หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๔-๑๔๗-๑๗๗๒ เป็นผู้ประสานงาน

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์)
ผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพร
ผู้วิจัยสำนักงานเลขานุการผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพร
สำนักงานจังหวัดชุมพร
โทรศัพท์/โทรสาร ๐๗๗ ๕๐๔ ๐๐๔

ที่ ขพ ๐๐๑๗.๓/13017

ศาลากลางจังหวัดชุมพร
ถนนไตรรัตน์ อำเภอเมืองชุมพร
จังหวัดชุมพร ๘๖๐๐๐

๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้ผู้ช่วยวิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายอำเภอกระบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. โครงร่างดัชนีพันธธ้อย่างย่อ	จำนวน	๑	ฉบับ
	๒. กำหนดการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย	จำนวน	๑	ฉบับ
	๓. รายละเอียดการจัดเตรียมการสนทนากลุ่ม (Focus Group)	จำนวน	๑	ชุด
	๔. แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group)	จำนวน	๑	ชุด

ด้วย นายวิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้ดำเนินการจัดทำดัชนีพันธธ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (The Development Model of Community's Poverty Solving in Thailand) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย และนำรูปแบบดังกล่าวไปทดลองใช้ในชุมชน อันจะเป็นประโยชน์ต่อกรแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในจังหวัดชุมพร และในระดับประเทศ ทั้งนี้ ได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยหนึ่งด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) หมู่บ้าน/ชุมชน ที่ต้องเร่งรัดพัฒนา จำนวน ๖ หมู่บ้าน ในพื้นที่ ๖ ภูมิภาค สำหรับภาคใต้ กำหนดลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ หมู่บ้านในพื้นที่อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง ในวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๒ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๓๐ น. (รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑ และ ๒)

เพื่อให้การเก็บข้อมูลวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านจัดเตรียมสถานที่สำหรับการสนทนากลุ่ม พร้อมแจ้งผู้เกี่ยวข้องร่วมให้ข้อมูล ตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าว (รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๓ และ ๔) โดยมอบหมาย นายชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ ผู้ช่วยวิจัย หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๔-๑๔๗-๑๗๗๒ เป็นผู้ประสานงาน

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์)
ผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพร
ผู้วิจัยสำนักงานเลขานุการผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพร
สำนักงานจังหวัดชุมพร
โทรศัพท์/โทรสาร ๐๗๗ ๕๐๔ ๐๐๔

ที่ ขท ๐๐๑๗.๗/ **13013**

ศาลากลางจังหวัดชุมพร
ถนนไตรรัตน์ อำเภอเมืองชุมพร
จังหวัดชุมพร ๘๖๐๐๐

๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ช่วยวิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายอำเภอเนินขาม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างคู่มือขั้นตอนอย่างย่อ	จำนวน	๑	ฉบับ
๒. กำหนดการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย	จำนวน	๑	ฉบับ
๓. รายละเอียดการจัดเตรียมการสนทนากลุ่ม (Focus Group)	จำนวน	๑	ชุด
๔. แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group)	จำนวน	๑	ชุด

ด้วย นายวิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้ดำเนินการจัดทำคู่มือฉบับนี้ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (The Development Model of Community's Poverty Solving in Thailand) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย และนำรูปแบบดังกล่าวไปทดลองใช้ในชุมชน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในจังหวัดชุมพร และในระดับประเทศ ทั้งนี้ ได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยหนึ่งด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) หมู่บ้าน/ชุมชน ที่ต้องเร่งรัดพัฒนา จำนวน ๖ หมู่บ้าน ในพื้นที่ ๖ ภูมิภาค สำหรับภาคกลาง กำหนดลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ หมู่บ้านในพื้นที่อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท ในวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๒ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๓๐ น. (รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑ และ ๒)

เพื่อให้การเก็บข้อมูลวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านจัดเตรียมสถานที่สำหรับการสนทนากลุ่ม พร้อมแจ้งผู้เกี่ยวข้องร่วมให้ข้อมูล ตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าว (รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๓ และ ๔) โดยมอบหมาย นายชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ ผู้ช่วยวิจัย หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๔-๑๔๗-๑๗๗๒๒ เป็นผู้ประสานงาน

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์)
ผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพร
ผู้วิจัย

สำนักงานเลขาธิการผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพร
สำนักงานจังหวัดชุมพร
โทรศัพท์/โทรสาร ๐๗๗ ๕๐๔ ๐๐๔

ที่ ชพ ๐๐๑๗.๓/ **13014**ศาลากลางจังหวัดชุมพร
ถนนไตรรัตน์ อำเภอเมืองชุมพร
จังหวัดชุมพร ๘๖๐๐๐

๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้ผู้ช่วยวิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายอำเภอนาโพธิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างดัชนีนิพนธ์อย่างย่อ	จำนวน	๑	ฉบับ
๒. กำหนดการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย	จำนวน	๑	ฉบับ
๓. รายละเอียดการจัดเตรียมการสนทนากลุ่ม (Focus Group)	จำนวน	๑	ชุด
๔. แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group)	จำนวน	๑	ชุด

ด้วย นายวิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้ดำเนินการจัดทำดัชนีนิพนธ์ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (The Development Model of Community's Poverty Solving in Thailand) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย และนำรูปแบบดังกล่าวไปทดลองใช้ในชุมชน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาความยากจนของชุมชนในจังหวัดชุมพร และในระดับประเทศ ทั้งนี้ ได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยหนึ่งด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) หมู่บ้าน/ชุมชน ที่ต้องเร่งรัดพัฒนา จำนวน ๖ หมู่บ้าน ในพื้นที่ ๖ ภูมิภาค สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กำหนดลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ หมู่บ้านในพื้นที่อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ในวันที่อังคารที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๒ เวลา ๑๔.๐๐ – ๑๖.๓๐ น. (รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑ และ ๒)

เพื่อให้การเก็บข้อมูลวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านจัดเตรียมสถานที่สำหรับการสนทนากลุ่ม พร้อมแจ้งผู้เกี่ยวข้องร่วมให้ข้อมูล ตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าว (รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๓ และ ๔) โดยมอบหมาย นายชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ ผู้ช่วยวิจัย หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๔-๑๔๗-๑๗๗๒ เป็นผู้ประสานงาน

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์)
ผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพร
ผู้วิจัย

สำนักงานเลขาธิการผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพร

สำนักงานจังหวัดชุมพร

โทรศัพท์/โทรสาร ๐๗๗ ๕๐๔ ๐๐๔

ที่ ชพ ๐๐๑๗.๓/ **13015**ศาลากลางจังหวัดชุมพร
ถนนไตรรัตน์ อำเภอเมืองชุมพร
จังหวัดชุมพร ๘๖๐๐๐

๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ช่วยวิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายอำเภอคลองหาด

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างดัชนีพันธีย่อย	จำนวน	๑	ฉบับ
๒. กำหนดการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย	จำนวน	๑	ฉบับ
๓. รายละเอียดการจัดเตรียมการสนทนากลุ่ม (Focus Group)	จำนวน	๑	ชุด
๔. แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group)	จำนวน	๑	ชุด

ด้วย นายวิบูลย์ รัตนารณวงศ์ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้ดำเนินการจัดทำดัชนีพันธีย่อย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (The Development Model of Community's Poverty Solving in Thailand) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย และนำรูปแบบดังกล่าวไปทดลองใช้ในชุมชน อันจะเป็นประโยชน์ต่อความยากจนของชุมชนในจังหวัดชุมพร และในระดับประเทศ ทั้งนี้ ได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยหนึ่งด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) หมู่บ้าน/ชุมชน ที่ต้องเร่งรัดพัฒนา จำนวน ๖ หมู่บ้าน ในพื้นที่ ๖ ภูมิภาค สำหรับภาคตะวันออก กำหนดลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ หมู่บ้านในพื้นที่อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว ในวันที่ พฤหัสบดีที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๒ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๓๐ น. (รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑ และ ๒)

เพื่อให้การเก็บข้อมูลวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านจัดเตรียมสถานที่สำหรับการสนทนากลุ่ม พร้อมแจ้งผู้เกี่ยวข้องร่วมให้ข้อมูล ตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าว (รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๓ และ ๔) โดยมอบหมาย นายชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ ผู้ช่วยวิจัย หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๔-๑๔๗-๑๗๗๒ เป็นผู้ประสานงาน

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิบูลย์ รัตนารณวงศ์)
ผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพร
ผู้วิจัยสำนักงานเลขานุการผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพร
สำนักงานจังหวัดชุมพร
โทรศัพท์/โทรสาร ๐๗๗ ๕๐๔ ๐๐๔

ที่ ชพ ๐๐๑๗.๓/ **13016**ศาลากลางจังหวัดชุมพร
ถนนไตรรัตน์ อำเภอเมืองชุมพร
จังหวัดชุมพร ๘๖๐๐๐

๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ช่วยวิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายอำเภอเมืองน่าน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างดัชนีนิพนธ์อย่างย่อ	จำนวน	๑	ฉบับ
๒. กำหนดการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย	จำนวน	๑	ฉบับ
๓. รายละเอียดการจัดเตรียมการสนทนากลุ่ม (Focus Group)	จำนวน	๑	ชุด
๔. แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group)	จำนวน	๑	ชุด

ด้วย นายวิบูลย์ รัตนกรณังวงศ์ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้ดำเนินการจัดทำดัชนีนิพนธ์ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย (The Development Model of Community's Poverty Solving in Thailand) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย และนำรูปแบบดังกล่าวไปทดลองใช้ในชุมชน อันจะเป็นประโยชน์ต่อกรแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในจังหวัดชุมพร และในระดับประเทศ ทั้งนี้ ได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยหนึ่งด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) หมู่บ้าน/ชุมชน ที่ต้องเร่งรัดพัฒนา จำนวน ๖ หมู่บ้าน ในพื้นที่ ๖ ภูมิภาค สำหรับภาคเหนือ กำหนดลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ หมู่บ้านในพื้นที่อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ในวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๕.๓๐ น. (รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑ และ ๒)

เพื่อให้การเก็บข้อมูลวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านจัดเตรียมสถานที่สำหรับการสนทนากลุ่ม พร้อมแจ้งผู้เกี่ยวข้องร่วมให้ข้อมูล ตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าว (รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๓ และ ๔) โดยมอบหมาย นายชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ ผู้ช่วยวิจัย หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๔-๑๔๗-๑๗๗๒ เป็นผู้ประสานงาน

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิบูลย์ รัตนกรณังวงศ์)

ผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพร

ผู้วิจัย

สำนักงานเลขาธิการผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพร

สำนักงานจังหวัดชุมพร

โทรศัพท์/โทรสาร ๐๗๗ ๕๐๔ ๐๐๔

กำหนดการเดินทางเพื่อจัดเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group)
งานวิจัย “การพัฒนาารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย”
ระหว่างเดือนสิงหาคม ๒๕๖๒

วันอังคารที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๖๒

- ๐๙.๐๐ น. เดินทางจากจังหวัดชุมพร ไป อำเภอละงู จังหวัดสตูล
๑๕.๐๐ น. เดินทางถึง อำเภอละงู จังหวัดสตูล
เดินทางถึงสถานที่นัดหมาย / จัดเตรียมสถานที่ / เก็บข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน
๑๗.๐๐ น. พักค้างคืน ณ อำเภอละงู จังหวัดสตูล

วันพุธที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๒

- ๐๘.๐๐ น. เดินทางออกจากที่พัก ไปยังสถานที่นัดหมาย
๐๙.๐๐ น. นัดหมายกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลสนทนากลุ่ม (Focus Group) (จังหวัดสตูล)
๑๒.๐๐ น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
๑๓.๐๐ น. เดินทางกลับจังหวัดชุมพร

วันเสาร์ที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๒

- ๐๗.๐๐ น. เดินทางจากจังหวัดชุมพร ไป อำเภอกระบี่ จังหวัดระนอง
๐๙.๐๐ น. เดินทางถึง อำเภอกระบี่ จังหวัดระนอง
เดินทางถึงสถานที่นัดหมาย / จัดเตรียมสถานที่ / เก็บข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน
๐๙.๓๐ น. นัดหมายกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลสนทนากลุ่ม (Focus Group) (จังหวัดระนอง)
๑๒.๐๐ น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
๑๓.๐๐ น. เดินทางกลับจังหวัดชุมพร

วันอาทิตย์ที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๒

- ๐๘.๐๐ น. เดินทางจากจังหวัดชุมพร ไป อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท
(ประมาณ ๖๒๐ กม. ใช้เวลา ๙ ชม.)
๑๗.๐๐ น. เดินทางถึงอำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท
๑๗.๐๐ น. พักค้างคืน ณ อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท

วันจันทร์ที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๒

- ๐๘.๐๐ น. เดินทางถึงสถานที่นัดหมาย / จัดเตรียมสถานที่ / เก็บข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน
๐๙.๐๐ น. นัดหมายกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลสนทนากลุ่ม (Focus Group) (จังหวัดชัยนาท)
๑๒.๐๐ น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
๑๓.๐๐ น. เก็บสถานที่ / ตรวจสอบความเรียบร้อยของข้อมูล
๑๓.๓๐ น. เดินทางจาก อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท ไป จังหวัดสระบุรี
(ประมาณ ๑๔๐ กม. ใช้เวลา ๒ ชม. ๓๐ นาที)
๑๖.๓๐ น. เดินทางถึงจังหวัดสระบุรี
๑๖.๓๐ น. พักค้างคืน ณ จังหวัดสระบุรี

วันอังคารที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๒

- ๐๗.๓๐ น. ออกเดินทางจาก จังหวัดสระบุรี ไป อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
(ประมาณ ๓๐๐ กม. ใช้เวลา ๔ ชม. ๓๐ นาที)
- ๑๒.๐๐ น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- ๑๓.๐๐ น. เดินทางถึงสถานที่นัดหมาย / จัดเตรียมสถานที่ / เก็บข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน
- ๑๔.๐๐ น. **นัดหมายกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลสนทนากลุ่ม (Focus Group) (จังหวัดบุรีรัมย์)**
- ๑๗.๐๐ น. เก็บสถานที่ / ตรวจสอบความเรียบร้อยของข้อมูล
- ๑๘.๐๐ น. พักค้างคืน ณ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

วันพุธที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๒

- ๐๙.๐๐ น. ออกเดินทางจาก อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ไป อำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว
(ประมาณ ๓๐๕ กม. ใช้เวลา ๕ ชม.)
- ๑๕.๐๐ น. เดินทางถึงอำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว
- ๑๕.๐๐ น. จัดเตรียมสถานที่ / เก็บข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน
- ๑๖.๐๐ น. พักค้างคืน ณ อำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว

วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๒

- ๐๙.๐๐ น. **นัดหมายกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลสนทนากลุ่ม (Focus Group) (จังหวัดสระแก้ว)**
- ๑๒.๐๐ น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- ๑๓.๐๐ น. เก็บสถานที่ / ตรวจสอบความเรียบร้อยของข้อมูล
- ๑๓.๓๐ น. ออกเดินทางจาก อำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว ไป กรุงเทพมหานคร
(ประมาณ ๒๕๐ กม. ใช้เวลา ๔ ชม.)
- ๑๗.๓๐ น. พักค้าง ณ กรุงเทพมหานคร

วันศุกร์ที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๒

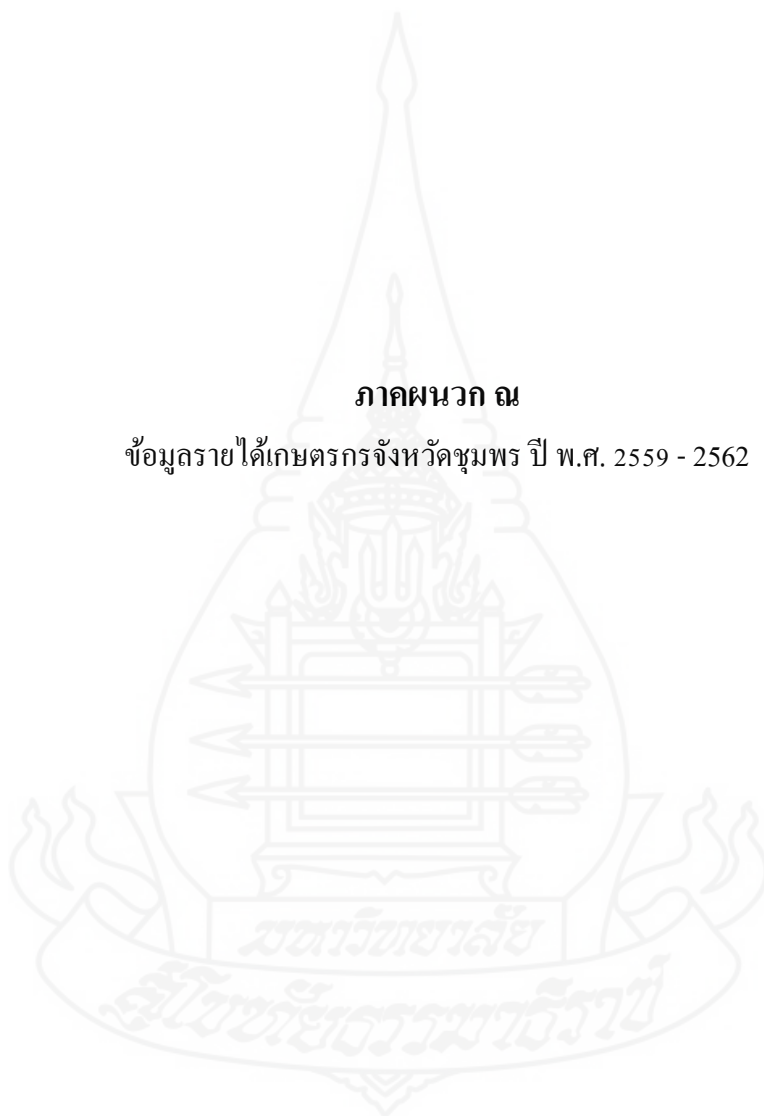
- ๐๖.๐๐ น. ออกจากที่พัก
- ๑๐.๔๐ น. เดินทางจากกรุงเทพมหานคร ไป จังหวัดน่าน (เครื่องบิน)
- ๑๑.๕๕ น. เดินทางถึงสนามบินน่าน / (ดำเนินการเช่ารถ)
- ๑๒.๐๐ น. รับประทานอาหารกลางวัน
- ๑๓.๐๐ น. เดินทางไปยังสถานที่นัดหมาย ตำบลเรือง อำเภอเมืองน่าน
จัดเตรียมสถานที่ / เก็บข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน
- ๑๔.๐๐ น. **นัดหมายกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลสนทนากลุ่ม (Focus Group) (จังหวัดน่าน)**
- ๑๖.๓๐ น. เดินทางจากอำเภอเชียงกลาง ไป อำเภอเมืองน่าน
- ๑๘.๐๐ น. พักค้างคืน ณ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

วันเสาร์ที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๒

- ๐๘.๐๐ น. เดินทางไปสนามบินน่าน / คีนรถ
- ๐๙.๒๐ น. เดินทางจากจังหวัดน่าน ไป กรุงเทพมหานคร (เครื่องบิน)
- ๑๐.๒๕ น. เดินทางถึงกรุงเทพมหานคร
- ๑๑.๐๐ น. เดินทางกลับจังหวัดชุมพร (ประมาณ ๔๕๕ กม. ใช้เวลา ๗ ชั่วโมง ๓๐ นาที)

ภาคผนวก ฅ

ข้อมูลรายได้เกษตรกรจังหวัดชุมพร ปี พ.ศ. 2559 - 2562

ข้อมูลรายได้เกษตรกรประจำปี พ.ศ.2559 - 2562

จังหวัดชุมพร

ปี พ.ศ.2559				
รายการ	ผลผลิต		ราคา บาท/ตัน/กก.	รายได้เกษตรกร
	ปริมาณ	หน่วย		
ยางพารา	102,282.99	ตัน	50,959.13	5,212,252,184.20
กุ้งขาวแวนนาไม	14,393.66	ตัน	175,232.31	2,522,234,291.15
ปาล์มน้ำมัน	1,595,494.90	ตัน	5,669.29	9,045,323,281.62
ทุเรียน	136,613.65	ตัน	60,772.98	8,302,418,619.18
ไก่เนื้อ/ไก่ไข่	7,756,040.50	กก.	43.00	333,509,741.50
				25,415,738,117.65

ปี พ.ศ.2559				
รายการ	ผลผลิต		ราคา บาท/ตัน/กก.	รายได้เกษตรกร
	ปริมาณ	หน่วย		
ยางพารา	102,282.99	ตัน	50,959.13	5,212,252,184.20
ปาล์มน้ำมัน	1,595,494.90	ตัน	5,669.29	9,045,323,281.62
				14,257,575,465.82

ปี พ.ศ.2560				
รายการ	ผลผลิต		ราคา บาท/ตัน/กก.	รายได้เกษตรกร
	ปริมาณ	หน่วย		
ยางพารา	113,216.90	ตัน	57,503.29	6,510,344,233.60
กุ้งขาวแวนนาไม	14,675.07	ตัน	194,952.53	2,860,942,024.43
ปาล์มน้ำมัน	2,153,456.04	ตัน	4,211.16	9,068,547,937.41
ทุเรียน	75,016.05	ตัน	69,767.25	5,233,663,514.36
ไก่เนื้อ/ไก่ไข่	6,640,703.50	กก.	43.00	285,550,250.50
				23,959,047,960.30
				-5.73

(ร้อยละเทียบกับปีที่ผ่านมา)

ปี พ.ศ.2560				
รายการ	ผลผลิต		ราคา บาท/ตัน/กก.	รายได้เกษตรกร
	ปริมาณ	หน่วย		
ยางพารา	113,216.90	ตัน	57,503.29	6,510,344,233.60
ปาล์มน้ำมัน	2,153,456.04	ตัน	4,211.16	9,068,547,937.41
				15,578,892,171.01
				9.27

(ร้อยละเทียบกับปีที่ผ่านมา)

๕ ก.พ. ๖3

ข้อมูลรายได้เกษตรกรประจำปี พ.ศ.2559 - 2562

จังหวัดชุมพร

ปี พ.ศ.2561				
รายการ	ผลผลิต		ราคา บาท/ตัน/กก.	รายได้เกษตรกร
	ปริมาณ	หน่วย		
ยางพารา	122,212.70	ตัน	41,289.32	5,046,079,278.36
กุ้งขาวแวนนาไม	10,900.53	ตัน	149,858.63	1,633,538,492.07
ปาล์มน้ำมัน	2,266,027.72	ตัน	3,359.23	7,612,108,297.86
ทุเรียน	98,160.92	ตัน	71,650.73	7,033,301,575.47
โก๋เนื้อ/โก๋ไข่	4,757,064.00	กก.	39.29	186,905,044.56
				21,511,932,688.33
				-10.21

(ร้อยละเทียบกับปีที่ผ่านมา)

ปี พ.ศ.2562				
รายการ	ผลผลิต		ราคา บาท/ตัน/กก.	รายได้เกษตรกร
	ปริมาณ	หน่วย		
ยางพารา	113,151.25	ตัน	42,288.10	4,784,951,375.13
กุ้งขาวแวนนาไม	14,223.49	ตัน	173,095.30	2,462,019,268.60
ปาล์มน้ำมัน	2,428,146.48	ตัน	2,808.48	6,819,400,826.15
ทุเรียน	126,352.22	ตัน	74,884.04	9,461,764,696.57
โก๋เนื้อ/โก๋ไข่	4,593,548.00	กก.	43.00	197,522,564.00
				23,725,658,730.44
				10.29

(ร้อยละเทียบกับปีที่ผ่านมา)

ปี พ.ศ.2561				
รายการ	ผลผลิต		ราคา บาท/ตัน/กก.	รายได้เกษตรกร
	ปริมาณ	หน่วย		
ยางพารา	122,212.70	ตัน	41,289.32	5,046,079,278.36
ปาล์มน้ำมัน	2,266,027.72	ตัน	3,359.23	7,612,108,297.86
				12,658,187,576.22
				-18.75

(ร้อยละเทียบกับปีที่ผ่านมา)

ปี พ.ศ.2562				
รายการ	ผลผลิต		ราคา บาท/ตัน/กก.	รายได้เกษตรกร
	ปริมาณ	หน่วย		
ยางพารา	113,151.25	ตัน	42,288.10	4,784,951,375.13
ปาล์มน้ำมัน	2,428,146.48	ตัน	2,808.48	6,819,400,826.15
				11,604,352,201.28
				-8.33

(ร้อยละเทียบกับปีที่ผ่านมา)

หมายเหตุ :- ยางพารา ทุเรียน ข้อมูลจากสนง.เกษตรจังหวัดชุมพร

- ปาล์มน้ำมัน ข้อมูลจากสนง.พาณิชย์จังหวัดชุมพร

- กุ้งขาวแวนนาไม ข้อมูลจากสนง.ประมงจังหวัดชุมพร

- โก๋เนื้อ/โก๋ไข่ ข้อมูลจากสนง.ปศุสัตว์จังหวัดชุมพร

ปริมาณ * ราคา = รายได้ก่อนหักค่าใช้จ่าย

ดิม
4 ต.พ. 63

ภาคผนวก ด

กฎหมาย ประกาศ และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการประมงชายฝั่ง

คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

ที่ ๒๔/๒๕๕๘

เรื่อง การแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม เพิ่มเติม

ตามที่หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติโดยความเห็นชอบของคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ออกคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๑๐/๒๕๕๘ เรื่อง การแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม ลงวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๘ เพื่อจัดตั้ง “ศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมาย” ขึ้น โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในการบัญชาการ การแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมายในภาพรวม ตลอดจนเสนอแนะในการปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติม รวมทั้งพัฒนากฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการทำการประมงที่ผิดกฎหมาย ให้เป็นมาตรฐานสากล นั้น

บัดนี้ ได้รับรายงานจากศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมายว่า ปัจจุบันทรัพยากรสัตว์น้ำในน่านน้ำไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากการทำการประมงที่เกินศักยภาพการผลิตตามธรรมชาติที่จะทดแทนได้ หากปล่อยให้เป็นอย่างนี้ต่อไปโดยไม่มีมาตรการในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำที่ดีพอ จะทำให้กิจการประมงของประเทศอยู่ในภาวะวิกฤต และส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้น เพื่อให้จำนวนเรือไทยสำหรับการประมงอยู่ในภาวะสมดุลกับทรัพยากรสัตว์น้ำ และมีให้มีการใช้เครื่องมือทำการประมงที่เป็นการทำลายพันธุ์สัตว์น้ำอย่างร้ายแรง อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติโดยความเห็นชอบของคณะรักษาความสงบแห่งชาติจึงมีคำสั่ง ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้นายทะเบียนเรือตามกฎหมายว่าด้วยเรือไทย งดการจดทะเบียนเรือไทยสำหรับการประมง หรือเรืออื่นตามที่ศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมายประกาศกำหนด ที่จะขอจดทะเบียนเรือใหม่ทุกประเภทและทุกขนาด หรือเปลี่ยนประเภทการใช้เรือจากเรือประเภทอื่น มาเป็นเรือประมง ทั้งนี้ จนกว่าจะมีการกำหนดให้มีการจดทะเบียนเรือไทยสำหรับการประมงหรือเรืออื่น เพิ่มเติมได้ตามหลักเกณฑ์ที่ศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมายประกาศกำหนด

ข้อ ๒ ห้ามมิให้บุคคลใดใช้หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อใช้ซึ่งเครื่องมือทำการประมง ดังต่อไปนี้

(๑) เครื่องมืออวนรุนที่ใช้ประกอบกับเรือยนต์ เว้นแต่การใช้เครื่องมืออวนรุนเคยที่ใช้ ประกอบเรือยนต์ทำการประมงตามรูปแบบของเครื่องมือ ขนาดเรือ วิธีการทำการประมง พื้นที่ทำการประมง และเงื่อนไขที่ศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมายประกาศกำหนด

(๒) เครื่องมือโพงพาง รั้วไซมานหรือก้นซู้รั้วไซมาน เครื่องมือสี่ หรือเครื่องมืออื่นที่มีลักษณะ และวิธีการคล้ายคลึงกัน

(๓) เครื่องมืออวนล้อมจับที่มีขนาดช่องตาเล็กกว่า ๒.๕ เซนติเมตร ทำการประมงในเวลากลางคืน
 (๔) เครื่องมือลอบพับได้หรือไอ้โง่ ที่มีช่องทางเข้าของสัตว์น้ำสลับซ้ายขวาอยู่ทางด้านข้าง
 ใช้สำหรับดักสัตว์น้ำ

(๕) เครื่องมืออวนลากที่มีช่องตาอวนกันถูงเล็กกว่า ๕ เซนติเมตร

(๖) เครื่องมือทำการประมงอื่นตามรูปแบบของเครื่องมือ วิธีการทำการประมง พื้นที่ทำการประมง
 ขนาดของเรือที่ใช้ประกอบการทำการประมง และเงื่อนไขอื่นที่ศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมง
 ผิดกฎหมายประกาศกำหนด

ข้อ ๓ เครื่องมือทำการประมง เรือที่ใช้ทำการประมง สัตว์น้ำ และสิ่งอื่น ๆ ที่ใช้ในการ
 การกระทำความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด โดยฝ่าฝืนคำสั่งหรือประกาศที่ออกตามคำสั่งนี้
 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินการยึดและให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน

ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินการรื้อถอนหรือทำลายเครื่องมือทำการประมง เรือที่ใช้
 ทำการประมง สัตว์น้ำ และสิ่งอื่น ๆ ที่ตกเป็นของแผ่นดินตามวรรคหนึ่ง เว้นแต่เจ้าของหรือผู้ครอบครอง
 สามารถแสดงหลักฐานได้ว่าทรัพย์สินนั้นมีไว้โดยชอบด้วยกฎหมาย ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ถูกยึด

ข้อ ๔ ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งฉบับนี้ หรือประกาศที่ออกตามคำสั่งนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี
 หรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ข้อ ๕ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามประกาศที่ออกตามคำสั่งหัวหน้า
 คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๑๐/๒๕๕๘ เรื่อง การแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมาย
 ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม ลงวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๘ เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามคำสั่ง
 ฉบับนี้ด้วย

ข้อ ๖ เพื่อประโยชน์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ
 ที่ ๑๐/๒๕๕๘ เรื่อง การแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม
 ลงวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๘ และคำสั่งนี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ
 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ข้อ ๗ ประกาศของศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมายที่ออกตาม
 คำสั่งนี้ เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ทั้งนี้ นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เรื่อง กำหนดเครื่องมือทำการประมง วิธีการทำการประมง และพื้นที่ทำการประมง
ที่ห้ามใช้ทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำเขตทะเลชายฝั่ง

พ.ศ. ๒๕๖๐

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๗๑ (๑) แห่งพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. ๒๕๕๘ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้ยกเลิกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดเครื่องมือทำการประมง วิธีการทำการประมง และพื้นที่ทำการประมงที่ห้ามใช้ทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำ พ.ศ. ๒๕๕๙ ลงวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙

ข้อ ๒ ห้ามมิให้ผู้ใดใช้เครื่องมือทำการประมงดังต่อไปนี้ทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำเขตทะเลชายฝั่ง

- (๑) อวนลากทุกชนิดที่ใช้ประกอบเรือกล
- (๒) อวนล้อมจับที่มีสายมวน
- (๓) อวนติดตาปลาที่มีความยาวอวนเกินกว่า ๒,๕๐๐ เมตร ต่อเรือประมง ๑ ลำ
- (๔) อวนปูที่มีความยาวอวนเกินกว่า ๓,๐๐๐ เมตร ต่อเรือประมง ๑ ลำ
- (๕) อวนลอยกึ่งสามชั้นที่มีความยาวอวนเกินกว่า ๒,๕๐๐ เมตร ต่อเรือประมง ๑ ลำ
- (๖) อวนหมึกที่มีความยาวอวนเกินกว่า ๒,๕๐๐ เมตร ต่อเรือประมง ๑ ลำ
- (๗) ลอบปูที่มีขนาดตาอวนโดยรอบเล็กกว่า ๒.๕ นิ้ว หรือใช้ทำการประมงมากกว่า ๓๐๐ ลูก ต่อเรือประมง ๑ ลำ
- (๘) ลอบหมึกที่ใช้ทำการประมงมากกว่า ๑๐๐ ลูก ต่อเรือประมง ๑ ลำ
- (๙) ลอบหมึกสายที่ใช้ทำการประมงมากกว่า ๒,๐๐๐ ลูก ต่อเรือประมง ๑ ลำ
- (๑๐) อวนครอบ อวนช้อน หรืออวนยกหมึก ที่ใช้ประกอบเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (เครื่องปั่นไฟ)
- (๑๑) อวนครอบ อวนช้อน หรืออวนยกปลาตะกั้ง ที่ใช้ประกอบเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (เครื่องปั่นไฟ)
- (๑๒) เครื่องมือทำการประมงทุกชนิดที่ใช้ประกอบเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (เครื่องปั่นไฟ) ทำการประมง โดยใช้ไฟได้นำเพื่อล่อสัตว์น้ำ

ความใน (๑๐) มิให้ใช้บังคับกรณีที่คณะกรรมการประมงประจำจังหวัดออกประกาศกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

ข้อ ๓ การวัดขนาดตาอวนลอบปูในข้อ ๒ (๗) เป็นไปตามรูปแบบ และวิธีการท้ายประกาศนี้

ข้อ ๔ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๐

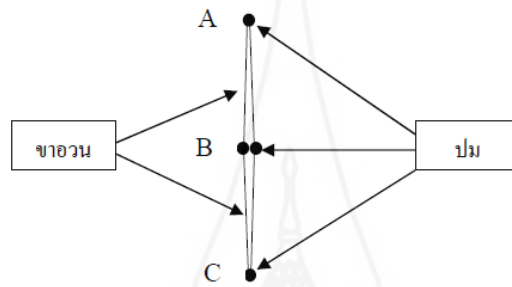
พลเอก ฉัตรชัย สาริกัลยะ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

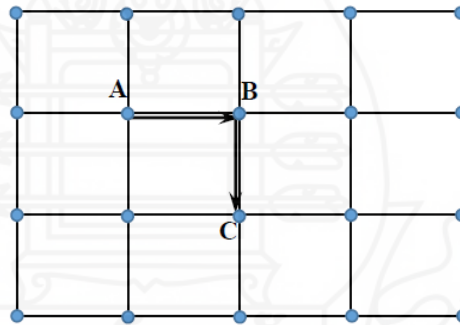
รูปแบบและวิธีการวัดขนาดตาอวนลอบปู
 แนบท้ายประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
 เรื่อง กำหนดเครื่องมือทำการประมง วิธีการทำการประมง และพื้นที่ทำการประมง
 ที่ห้ามใช้ทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำเขตทะเลชายฝั่ง
 พ.ศ. ๒๕๖๐

แนวทางการปฏิบัติการวัดขนาดตาอวนลอบปู

๑. ส่วนประกอบของขนาดตาอวน

๒. การวัดขนาดตาอวนหลังจากนำไปประกอบบนโครงลอบปู ซึ่งตาอวนต้องซึ่งเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส และวัดขนาดตาอวนจากกึ่งกลางปมของจุด A ไปยังกึ่งกลางปมของจุด B และจากกึ่งกลางปมของจุด B ไปยังกึ่งกลางปมของจุด C โดยต้องมีความยาวรวมกันไม่น้อยกว่า ๒.๕ นิ้ว

๓. ในการวัดขนาดตาอวน ตาม ข้อ ๒ ต้องดำเนินการวัดไม่น้อยกว่า ๕ ครั้ง โดยค่าเฉลี่ยของขนาดตาอวนต้องไม่น้อยกว่า ๒.๕ นิ้ว

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เรื่อง กำหนดให้การใช้เรือประมงทุกขนาดประกอบเครื่องมือทำการประมงบางประเภทเป็นประมงพาณิชย์
พ.ศ. ๒๕๖๐

อาศัยอำนาจตามความในบทนิยามคำว่า “ประมงพาณิชย์” ในมาตรา ๕ แห่งพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการประมง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้การทำการประมงโดยใช้เรือประมงทุกขนาดประกอบเครื่องมือทำการประมงดังต่อไปนี้เป็นประมงพาณิชย์

- (๑) อวนลากคู่
- (๒) อวนลากแผ่นตะเภา
- (๓) อวนลากคานถ่าง
- (๔) อวนล้อมจับ (มีสายมาน)
- (๕) อวนล้อมจับปลากะตัก
- (๖) คราดทุกชนิดประกอบเรือกล
- (๗) เรือประกอบเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (เรือปั่นไฟ)

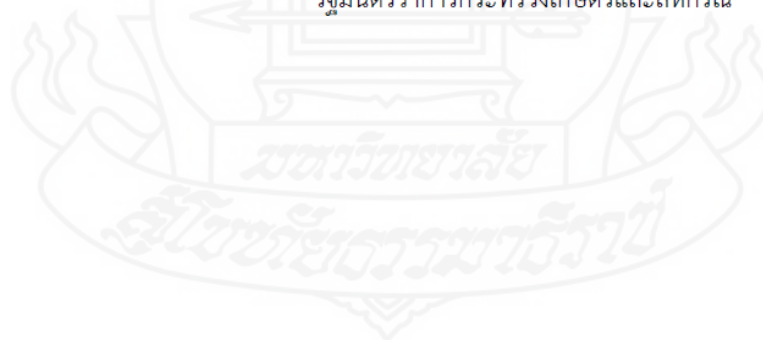
ข้อ ๒ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๑ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

ลักษณ์ วจนานวัช

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปฏิบัติราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เรื่อง กำหนดห้ามใช้เครื่องมืออวนลากและอวนรุนที่ใช้ประกอบเรือยนต์ทำการประมง
ในที่จับสัตว์น้ำบางแห่งของจังหวัดชุมพร

ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. ๒๔๙๐ กำหนดเขตห้ามใช้เครื่องมืออวนลากและอวนรุนที่ใช้ประกอบเรือยนต์ทำการประมง ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดเขตห้ามใช้เครื่องมืออวนลากและอวนรุนที่ใช้กับเรือยนต์ทำการประมง ลงวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๑๕ เพื่อสงวนพื้นที่ดังกล่าวไว้เป็นแหล่งอาศัยเลี้ยงตัวของสัตว์น้ำวัยอ่อน และเป็นแหล่งทำการประมงของชาวประมงที่ทำการประมงด้วยเครื่องมือประมงพื้นบ้านขนาดเล็กซึ่งไม่สามารถออกไปทำการประมงในระยะไกลฝั่งได้ นั้น

เนื่องจากมาตรการตามประกาศฉบับดังกล่าวไม่สามารถทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะในปัจจุบันสภาพการทำประมงของชาวประมงมีการเปลี่ยนแปลงไป มีการพัฒนาเครื่องมือทำการประมงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งทรัพยากรสัตว์น้ำในบริเวณใกล้ฝั่งมีจำนวนลดน้อยลง ประกอบกับปัจจุบันสภาพพื้นที่ชายฝั่งซึ่งเป็นพื้นที่ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งอาศัยเลี้ยงตัวของสัตว์น้ำวัยอ่อนมีสภาพเสื่อมโทรมลง ทำให้พื้นที่ซึ่งเป็นแหล่งวางไข่และเลี้ยงตัวของสัตว์น้ำวัยอ่อนได้รับผลกระทบ เห็นควรมีการขยายแนวเขตพื้นที่ดังกล่าวโดยกำหนดเขตห้ามใช้เครื่องมืออวนลากและอวนรุน ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงออกไประยะไกลฝั่งมากขึ้น จึงเห็นควรมีการปรับปรุงการกำหนดเขตห้ามใช้เครื่องมืออวนลากและอวนรุนที่ใช้ประกอบเรือยนต์ทำการประมงในบริเวณที่จับสัตว์น้ำบางส่วนของจังหวัดชุมพรใหม่

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๒ (๒) และ (๔) แห่งพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. ๒๔๙๐ อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบมาตรา ๔๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ออกประกาศไว้ ดังนี้

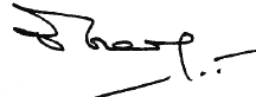
ข้อ ๑ ห้ามบุคคลใดใช้เครื่องมืออวนลากชนิดมีถูง เครื่องมืออวนรุน ละวะ ชิบ หรือรุนกึ่ง รุนเคย หรืออวนถูงทุกชนิดและทุกขนาด ที่ใช้ประกอบเรือยนต์ทำการประมงไม่ว่าด้วยวิธีใดๆ ภายในบริเวณพื้นที่ตามจุดพิกัตที่ปรากฏในแผนที่แนบท้ายประกาศฉบับนี้โดยเด็ดขาด

/ข้อ ๒ ...

ข้อ ๒ ประกาศฉบับนี้มีให้ใช้บังคับแก่การทำการประมงเพื่อทดลองค้นคว้าในทางวิชาการ
ซึ่งกระทำโดยพนักงานเจ้าหน้าที่และได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมประมง

ข้อ ๓ ให้ประกาศฉบับนี้มีผลใช้บังคับ เมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันปิดประกาศตามความ
ในมาตรา ๖๐ แห่งพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. ๒๔๙๐

ประกาศ ณ วันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๕๕

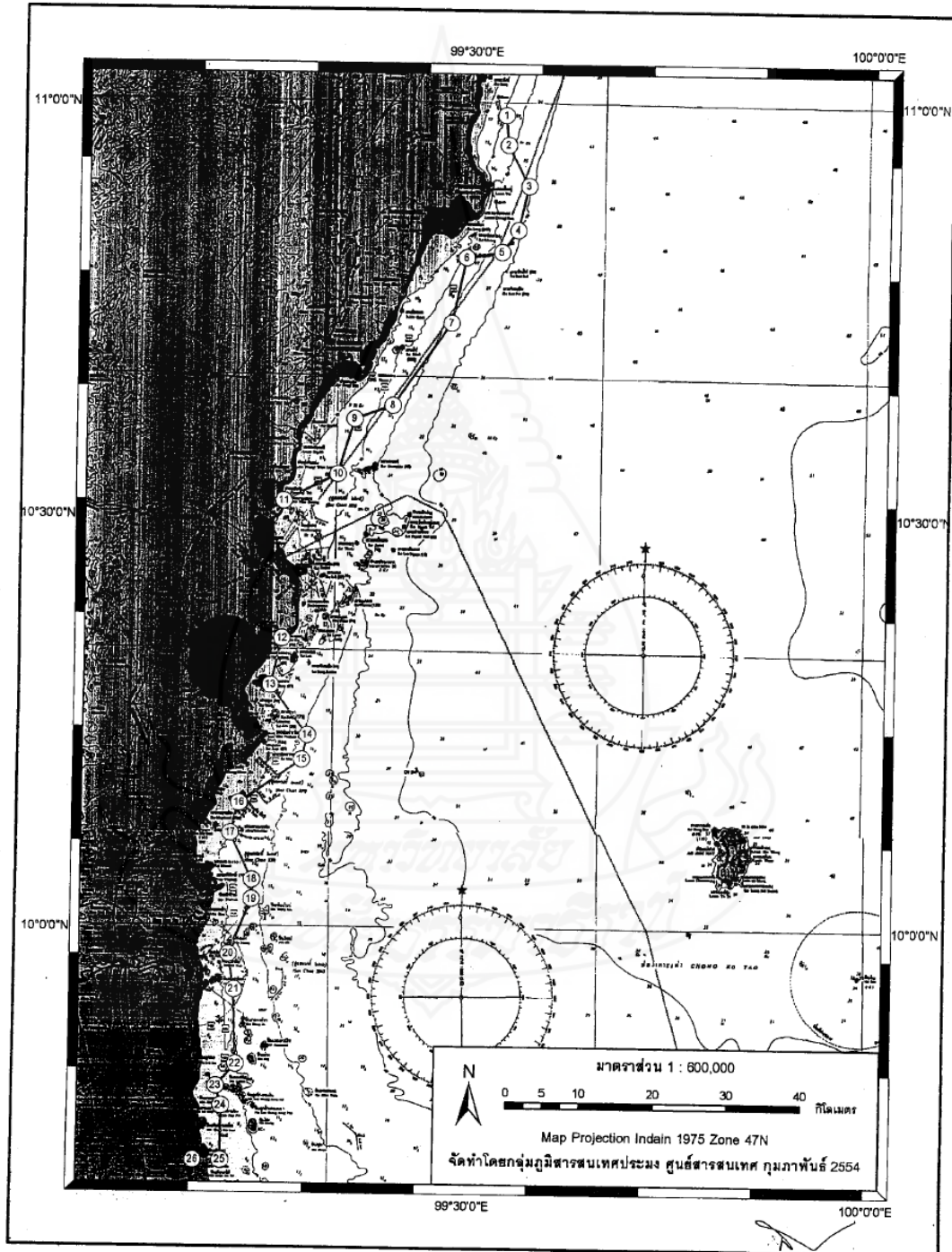
(นายธีระ วงศ์สมุทร)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

แผนที่แนบท้ายประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เรื่อง กำหนดห้ามใช้เครื่องมืออวนลากและอวนรุนที่ใช้ประกอบเรือยนต์ทำการประมง
ในที่จับสัตว์น้ำบางแห่งของจังหวัดชุมพร
ลงวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2554

รายละเอียดจุดพิกัดแนวท่ายประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เรื่อง กำหนดห้ามใช้เครื่องมืออวนลากและอวนรุน ที่ใช้ประกอบเรือยนต์ทำการประมง
ในที่จับสัตว์น้ำบางแห่งของจังหวัดชุมพร
ลงวันที่.....11.....เมษายน.....พ.ศ. 2554

จุดที่ (1) แลต 10° 59' 10" เหนือ ลอง 99° 32' 12" ตะวันออก	จุดที่ (14) แลต 10° 14' 00" เหนือ ลอง 99° 18' 00" ตะวันออก
จุดที่ (2) แลต 10° 57' 00" เหนือ ลอง 99° 32' 24" ตะวันออก	จุดที่ (15) แลต 10° 12' 12" เหนือ ลอง 99° 17' 36" ตะวันออก
จุดที่ (3) แลต 10° 54' 00" เหนือ ลอง 99° 34' 00" ตะวันออก	จุดที่ (16) แลต 10° 09' 00" เหนือ ลอง 99° 13' 00" ตะวันออก
จุดที่ (4) แลต 10° 50' 48" เหนือ ลอง 99° 33' 12" ตะวันออก	จุดที่ (17) แลต 10° 06' 48" เหนือ ลอง 99° 12' 24" ตะวันออก
จุดที่ (5) แลต 10° 49' 12" เหนือ ลอง 99° 32' 00" ตะวันออก	จุดที่ (18) แลต 10° 03' 24" เหนือ ลอง 99° 14' 00" ตะวันออก
จุดที่ (6) แลต 10° 48' 48" เหนือ ลอง 99° 29' 24" ตะวันออก	จุดที่ (19) แลต 10° 02' 00" เหนือ ลอง 99° 14' 00" ตะวันออก
จุดที่ (7) แลต 10° 44' 00" เหนือ ลอง 99° 28' 00" ตะวันออก	จุดที่ (20) แลต 09° 58' 00" เหนือ ลอง 99° 12' 24" ตะวันออก
จุดที่ (8) แลต 10° 38' 00" เหนือ ลอง 99° 24' 00" ตะวันออก	จุดที่ (21) แลต 09° 55' 24" เหนือ ลอง 99° 12' 48" ตะวันออก
จุดที่ (9) แลต 10° 37' 00" เหนือ ลอง 99° 21' 12" ตะวันออก	จุดที่ (22) แลต 09° 50' 00" เหนือ ลอง 99° 13' 00" ตะวันออก
จุดที่ (10) แลต 10° 33' 00" เหนือ ลอง 99° 20' 00" ตะวันออก	จุดที่ (23) แลต 09° 48' 24" เหนือ ลอง 99° 11' 36" ตะวันออก
จุดที่ (11) แลต 10° 31' 00" เหนือ ลอง 99° 16' 00" ตะวันออก	จุดที่ (24) แลต 09° 47' 00" เหนือ ลอง 99° 12' 00" ตะวันออก
จุดที่ (12) แลต 10° 21' 00" เหนือ ลอง 99° 16' 00" ตะวันออก	จุดที่ (25) แลต 09° 43' 00" เหนือ ลอง 99° 12' 00" ตะวันออก
จุดที่ (13) แลต 10° 17' 36" เหนือ ลอง 99° 15' 12" ตะวันออก	จุดที่ (26) แลต 09° 43' 00" เหนือ ลอง 99° 10' 00" ตะวันออก

.....

ประกาศคณะกรรมการประมงประจำจังหวัดชุมพร
เรื่อง กำหนดเครื่องมือทำการประมง วิธีการทำการประมง และพื้นที่ทำการประมง
ที่ห้ามใช้ทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำ
พ.ศ. ๒๕๖๒

โดยที่จังหวัดชุมพรมีระบบนิเวศตามธรรมชาติที่มีความหลากหลายทางชีวภาพมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรสัตว์น้ำและเป็นแหล่งอาศัยแพร่ขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำที่สำคัญ แต่มีชาวประมงทำการสร้างเครื่องมือทำการประมงประเภทโป๊ะและบาม ซึ่งเป็นประเภทเครื่องมือทำการประมงที่ตั้ง อยู่กับที่และจับสัตว์น้ำวัยอ่อนได้ในปริมาณที่มากจนเกินสมควร รวมทั้งมีการดัดแปลงเครื่องมือให้มีประสิทธิภาพในการจับสัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นเครื่องมือที่มีลักษณะยึดครองพื้นที่ทำการประมงในทะเลทำให้ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ทำการประมงของเครื่องมือประมงพื้นบ้านประเภทอื่น หากปล่อยให้มีการทำการประมงด้วยเครื่องมือทำการประมงและวิธีการประมงดังกล่าวอีกต่อไป จะเกิดการทำลายระบบนิเวศของท้องทะเลและส่งผลกระทบต่อทรัพยากรสัตว์น้ำอย่างรุนแรง จึงสมควรกำหนดมาตรการอนุรักษ์และบริหารจัดการให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติและรักษาทรัพยากรสัตว์น้ำและระบบนิเวศไว้ได้อย่างยั่งยืนตามหลักการป้องกันล่วงหน้า

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง (๓) ประกอบมาตรา ๗๑ วรรคหนึ่ง (๑) แห่งพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. ๒๕๕๘ คณะกรรมการประมงประจำจังหวัดชุมพร โดยอนุมัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ห้ามมิให้ผู้ใดใช้เครื่องมือทำการประมงประเภทโป๊ะ บาม หรือเครื่องมือที่มีลักษณะและวิธีการคล้ายคลึงกัน ทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำของจังหวัดชุมพร

ข้อ ๒ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

วิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์

ผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพร

ประธานคณะกรรมการประมงประจำจังหวัดชุมพร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายวิบูลย์ รัตนกรณังค์
วัน เดือน ปีเกิด	15 กันยายน 2503
สถานที่เกิด	จังหวัดนครสวรรค์
ประวัติการศึกษา	รัฐศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) NIDA ประกาศนียบัตรบัณฑิตทางกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สถานที่ทำงาน	ศาลากลางจังหวัดชุมพร
ตำแหน่ง	ผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพร

